

Universiteit Utrecht

Gemeente
Nederlek

“Interactief erfgoedbeleid in de gemeente Nederlek”

Exploratief onderzoek naar de toepassing van interactief beleid in de gemeente Nederlek en het verkennen van de mogelijkheden om het erfgoedbeleid te versterken.

Afstudeeronderzoek

Auteur: Ronald de Groot
Studentnummer: 3242749

Universiteit Utrecht

Faculteit: Geowetenschappen
(Master)opleiding: Planologie
Onderwerp: Interactief erfgoedbeleid
Universitaire begeleiding: Mw. Dr. F. Filius

Stageverlener: Gemeente Nederlek
Stagebegeleiding: Dhr. J. Dijkman
Jaargang: 2011/2012

“Interactief erfgoedbeleid in de gemeente Nederlek”

Exploratief onderzoek naar de toepassing van interactief beleid in de gemeente Nederlek en het verkennen van de mogelijkheden om het erfgoedbeleid te versterken.

Afstudeeronderzoek Masteropleiding Planologie aan de Universiteit Utrecht

Auteur:

Ronald de Groot

18 januari 2012

Contactgegevens:

Email: Ronalddegroot88@hotmail.com
Solismail: R.deGroot5@students.uu.nl

Universiteit Utrecht

Begeleiding: Dhr. J. Dijkman
Afdeling/Opleiding: Unit Vrom

Mw. Dr. F. Filius
Geowetenschappen, Master Planologie

Voorwoord

Op 3 maart 2010 om 22:02 werd de uitslag van de gemeenteraadsverkiezingen van Nederlek gepresenteerd. De opkomst in 2010 was 6,2% lager dan de voorgaande verkiezingen in 2006. In totaal zijn 60,3% van de bewoners van de gemeente Nederlek naar de stembus gegaan. Hiermee scoort de gemeente Nederlek, met een landelijk gemiddelde van 56%, nog bovengemiddeld ook. Ik keek daar echter sterk van op. Hoe kunnen ambtenaren in Nederland hun gemaakte keuzes democratisch legitimeren met een 40% van de bevolking waarvan men niet weet hoe hij of zij erover denkt? Hoe kunnen ambtenaren beleid voeren zonder op massale tegenstand van de bevolking te stuiten?

Toen ik eind januari 2011 op zoek ging naar een onderwerp voor mijn afstudeeronderzoek leek mij het een uitgelezen kans om dit probleem verder uit te diepen. Tijdens de opleiding heb ik geleerd dat interactief beleid inspeelt op de kritiek van het gebrek aan democratische legitimiteit. Het interactief beleid heeft begin jaren '90 zijn intrede gedaan, maar nog altijd is de kritiek over de democratische legitimiteit niet afgelopen. Wat zijn de redenen?

Parallel aan mijn afstudeeronderzoek stond de stageperiode. Van 1 februari tot 1 juli 2011 heb ik stage gelopen bij de gemeente Nederlek. Doordat ik in deze periode omringt was door ambtenaren, leek het mij perfect om de gemeente Nederlek als onderzoeksgebied te selecteren. Mijn stagebegeleider, Jaap Dijkman, vond het eveneens een interessant onderzoek en steunde mij hierin, maar wilde niet de opdrachtgever van dit onderzoek zijn.

Om mijn onderzoek helemaal af te bakenen heb ik de keuze gemaakt voor het erfgoedbeleid in de gemeente Nederlek. Tijdens de opleiding is mijn interesse voor de omgang met erfgoed, door het volgen van verschillende vakken binnen dit thema, sterk toegenomen. Daarnaast was mijn verwachting dat erfgoed een thema is waar interactief beleid zeer succesvol kan zijn. Erfgoed is een thema dat concreet is en dichtbij de burger staat, waardoor de maatschappelijke betrokkenheid groot zal zijn.

Zo startte het onderzoeksproces naar de toepassing van interactief beleid in het beleidsveld erfgoed van de gemeente Nederlek. Gedurende het onderzoeksproces ben ik bijgestaan door verschillende personen. Mede dankzij deze personen heb ik uiteindelijk dit resultaat kunnen bereiken. Het is dan ook op zijn plaats om een dankwoord uit te spreken naar deze personen. Om te beginnen is dit mijn universitaire afstudeerbegeleidster dr. Friedel Filius. De feedback tijdens de tussentijdse voortgangsgesprekken is voor mij zeer verhelderend geweest en hebben mij gestuurd naar dit resultaat.

Op de tweede plaats wil ik mijn stagebegeleider, Jaap Dijkman, bedanken voor het bieden van deze stageplaats bij de gemeente Nederlek. Door deze stageperiode heb ik een goed beeld gekregen van het werken in een gemeentelijke organisatie. En daarnaast heeft het veel contacten opgeleverd die mij verder hebben geholpen met mijn onderzoek. Mijn dank gaat daarbij dan ook specifiek uit naar de 11 respondenten die zich bereid hebben getoond voor een interview. Hetzelfde geldt voor de 76 bewoners van de gemeente Nederlek die de tijd hebben genomen om mijn schriftelijke enquête over burgerparticipatie in te vullen.

Ik heb gedurende het onderzoeksproces veel geleerd op het gebied van zelfstandig wetenschappelijk onderzoek. Ik ben uiteindelijk zeer tevreden over het resultaat. Ik denk hiermee een bijdrage te hebben geleverd aan het interactief beleid in de gemeente Nederlek, maar zeer zeker ook de wetenschap. Al met al wens ik u veel leesplezier!

Samenvatting

Het gebrek aan democratische legitimiteit in beleidsvorming en -voering is al jaren een punt van discussie. In eerste instantie werd decentralisatie in grote schaal toegepast. Dit bleek echter niet het probleem van de communicatieve kloof tussen burger en beleidsmaker/bestuurder op te lossen. Vanaf eind jaren '90 kennen we in Nederland het interactief beleid. Veel gemeenten in Nederland hebben dit interactief beleid al toegepast. Ook de gemeente Nederlek, de onderzoekscase, vindt de interactie en samenwerking met de burger en overige stakeholders erg belangrijk. Uit eerder onderzoek is echter gebleken dat interactief beleid in veel gemeenten niet goed uit de verf komt, omdat gemeenten interactief beleid zien als een instrument om kennis te winnen of draagvlak te creëren en vervolgens uitgaan van haar eigen beleidswensen.

Om te weten te komen of dit eveneens in de gemeente Nederlek geldt, is onderzoek gedaan naar de toepassing van interactief beleid in het beleidsveld erfgoed. Het beleidsveld erfgoed in de gemeente Nederlek kan worden uiteengesplitst in een lokaal monumentenbeleid en een bovenlokaal landschapbeleid. In beide beleidsprocessen is de theorie van interactief beleid doorgedrongen.

Interactief beleid gaat uit van de vier kenmerken openheid, gelijkwaardigheid, debat/onderhandeling en invloed. Dit zijn de voorwaarden voor een volwaardig interactief beleid. Aan de hand van semigestructureerde diepte-interviews, een schriftelijke enquête en een beleidsdocumentenoriëntatie is onderzocht of deze kenmerken aanwezig waren in het beleidsvormingsproces van het erfgoedbeleid in de gemeente Nederlek.

Hieruit is gebleken dat in zowel het monumentenbeleid als het landschapbeleid geen sprake is van een volwaardig interactief beleid. Ondanks een gebrek aan geld in zowel het monumentenbeleid als het Veenweidepact is vastgehouden aan het interactieve proces. Het gebrek aan geld heeft echter wel een bepalende rol gespeeld in het uiteindelijke resultaat. Het aantal monumenten moest worden teruggebracht en het Veenweidepact is stil komen te liggen.

Dit betekent echter niet dat er sprake hoeft te zijn van een onsuccesvol interactief proces. Alle belanghebbende actoren bij het monumentenbeleid en het veenweidegebied zijn benaderd. De burger van Nederlek geeft aan dat een hogere mate van burgerparticipatie in het erfgoedbeleid niet noodzakelijk is. De burger wordt niet direct geraakt door het beleid, waardoor de bereidheid tot meedenken zeer laag is. De meerderheid van de actoren spreekt van een goede samenwerking ondanks dat het volgens geïnterviewden valt te betwijfelen of alle stakeholders hun doelen zullen halen. Toch is er geen sprake van een optimale afstemming en benutting van belangen in het beleidsveld erfgoed van de gemeente Nederlek.

De agrarische stakeholders in het Veenweidepact waren ontevreden over het proces, wat erop duidt dat er geen sprake is van een optimale benutting en afstemming van de maatschappelijke betrokkenheid en overige belangen. Om eveneens consensus te bereiken met deze ontevreden actoren en mogelijk het erfgoedbeleid te verbeteren is een samenwerkingsvisie opgesteld. Een aantal speerpunten gericht op de wijze van besturen, het benutten van erfgoed en betrekken van alle stakeholders kunnen mogelijk het erfgoedbeleid verbeteren en de democratische legitimiteit verhogen.

Inhoudsopgave

Voorwoord	Blz. 3
Samenvatting	4
1) Inleiding	8
1.1 Aanleiding	10
1.2 Onderzoeksvragen	11
1.3 Doelstelling	11
1.4 Wetenschappelijke relevantie	12
1.5 Maatschappelijke relevantie	12
1.6 Conceptueel model	13
1.7 Leeswijzer	14
2) Interactief beleid: de oplossing voor het gebrek aan democratische legitimiteit?	16
2.1 Wat is interactief beleid?	16
2.1.1 Verschillen met traditionele beleid	17
2.1.2 Burgerparticipatie als speerpunt	19
2.1.3 Regimevorming	21
2.1.4 Wanneer is interactief beleid succesvol?	23
2.1.5 Conclusie	24
2.2 Gebrek aan democratische legitimiteit	25
2.2.1 Democratische legitimiteit: een complex begrip	25
2.2.2 Decentralisatie	27
2.2.3 Interactief beleid de oplossing	29
3) Erfgoed: een complex beleidsveld	32
3.1 Wat is erfgoed?	32
3.2 Van particulier initiatief naar een gespreide publieke verantwoordelijkheid	33
3.3 Private Stakeholders	37
3.3.1 Agrarische sector	38
3.3.2 Vastgoedsector	39
3.3.3 Toeristische sector	40
3.4 Interactief erfgoedbeleid	41
4) Methodologie	43
4.1 Onderzoeksplan	43
4.1.1 Beleidsdocumentenoriëntatie	44
4.1.2 Diepte-interviews	45
4.1.3 Enquête	48
4.2 Kwaliteit en bruikbaarheid onderzoek	51
4.3 Conclusie	52

5) Casestudie gemeente Nederlek	55
5.1 Casebeschrijving	55
5.2 Beleid	58
5.2.1 Monumenten	59
5.2.2 Archeologie & Cultuurhistorische landschapswaarden	64
5.2.3 Beleidsnota gemeentelijke Monumentenzorg en Veenweidepact bepalend	70
5.3 Volwaardig interactief beleid of Interactief beleid als instrument?	73
5.3.1 Beleidsnota gemeentelijke Monumentenzorg	74
5.3.2 Veenweidepact	78
5.3.3 Conclusie	82
5.4 Burgerparticipatie	83
5.4.1 Competenties en kennis	84
5.4.2 Motivatie	86
5.4.3 Gelegenheid en facilitatie	89
5.4.4 Invitatie en mobilisatie	90
5.4.5 Respons	90
5.4.6 Conclusie	93
5.5 Succesvol interactief beleid?	94
5.6 Kansen	97
5.6.1 Creatief denken en benutten actieve stakeholders	97
5.6.2 Integrative bargaining en toekomstgericht werken	98
5.6.3 Dagtoerisme en monumenten	99
6) Conclusie	102
6.1 Beantwoording hoofdvraag	102
6.2 Samenwerkingsvisie	105
7) Literatuurlijst	107
Bijlage A: Opzet enquête: Burgerparticipatie	116
Bijlage B: Opzet semigestructureerde diepte-interviews (Groep 1)	119
Bijlage C: Opzet semigestructureerde diepte-interviews (Groep 2)	120
Bijlage D: Resultaten enquête: Burgerparticipatie	121
Bijlage E: Verwerking semigestructureerde diepte-interviews	124
Bijlage F: Analyse semigestructureerde diepte-interviews	129

Hoofdstuk 1: Inleiding

Hoofdstuk 1: Inleiding

Vandaag de dag bekommeren steeds meer burgers van Nederland zich om het behoud van historische monumenten en landschappen. De kennis en belangstelling van burgers is de afgelopen jaren sterk toegenomen (Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten, 2008). Hetzelfde geldt eveneens voor steden, regio's, lokaliteiten en andere sectoren. De belangen bij erfgoed zijn zeer uiteenlopend, en zorgen in de praktijk regelmatig voor spanningsvelden (Erfgoed Nederland, 2009; Erfgoed Nederland, 2011a). Inherent hieraan is dat actoren op verschillende manieren gebruik willen maken van het erfgoed (Howard e.a., 1999, pp. 4-7; Ashworth, 1991; Ennen, 1999). Erfgoed kan gezien worden als een zeer complex beleidsveld (Kenniscentrum Recreatie, 2010).

Overigens is deze publieke belangstelling in het verleden niet altijd zo vanzelfsprekend geweest. In de periode vóór de Tweede Wereldoorlog was monumentenzorg en landschapbescherming een ondergeschikt thema in de Ruimtelijke Ordening in Nederland. Slechts een kleine groep welgestelde particulieren bekommerde zich om het behoud van historische gebouwen en landschappen (Rijksdienst voor cultureel erfgoed, 2009).

Vanaf de jaren '60 en '70 begon zich langzaam een behoudend beleid te vormen. In 1961 werd de eerste monumentenwet in Nederland van kracht. Het idee werd verspreid dat erfgoed de voetafdruk is van de samenleving en zo een gevoel van etnische, sociale en/of nationale identiteit en samenhang creëert (Howard e.a., 1999, pp. 35-40). Het opstellen van het beleid vond overigens uitsluitend plaats op rijksniveau. De gemeenten en provincies hadden hierbij slechts een uitvoerende functie op regionaal en lokaal niveau (Rijksdienst voor cultureel erfgoed, 2009).

Tussen 1986 en 1995 hebben de landelijke projecten, Monumenten Inventarisatie Project (MIP) en Monumenten Selectie Project (MSP), een inventarisatie gemaakt van het waardevolle erfgoed tussen 1850 en 1940. Het doel van MIP was om de monumenten op systematische wijze te documenteren. Het MSP heeft vervolgens een selectie gemaakt van de objecten die voor rijksbescherming in aanmerking komen. Beide projecten kunnen gezien worden als de basis voor de nationale monumentenlijst (Staatscourant, 2005).

Sinds de intrede van de Nota Belvédère in 1999 heeft thema erfgoed een grote sprong gemaakt. Vanaf dit moment werd de waarde van erfgoed eveneens door de Ruimtelijke Ordening in grotere mate herkend en erkend. Het behoud van waardevolle gebouwen en landschappen spelen een belangrijkere rol in het ruimtelijk beleid op zowel gemeentelijk en provinciaal niveau (Belvédère, 2011). Cultuurhistorie lijkt inmiddels een beschermde positie te hebben, gezien de beperking van de geraamde bezuinigingen op erfgoed van het nieuwe kabinet, waar daarnaast fors bezuinigd zal gaan worden op overige posten binnen het beleidsveld Cultuur (Rijksdienst voor cultureel erfgoed, 2009).

Als gevolg van de toegenomen kennis en belangstelling voor erfgoed wil de burger meer inspraak en inzicht in de beleidsvorming en -voering. De toenemende kritiek over de 'kloof' tussen burger en beleid heeft er mede toe geleid dat rijksoverheid een proces van decentralisatie heeft ingezet. Het decentralisatieproces heeft grote gevolgen gehad voor de bestuurlijke verhoudingen in Nederland, waaronder eveneens het erfgoedbeleid. Dit proces, dat in de jaren '80 van start is gegaan, houdt in het kort in dat de Rijksoverheid zich meer heeft teruggetrokken tot de kerntaken (Boogers e.a., 2008, pp. 10). De verantwoordelijkheid voor de instandhouding van onder andere erfgoed is daarmee nog meer een taak geworden van de gemeenten. Dit heeft de afgelopen jaren geresulteerd in hetgeen dat veel gemeenten een inventarisatie van gemeentelijke monumenten en een lokaal erfgoedbeleid hebben opgesteld. Het argument dat Rijksoverheid geeft voor het decentralisatieproces is dat cultureel erfgoed overeen moet komen met de vraag uit de maatschappij. Mede als reactie op de voortdurende kritiek over de kloof tussen burger en beleid vanuit de maatschappij, zal *'het contact tussen burger en beleid op lokaal niveau moeten plaatsvinden'* (Rijksdienst voor cultureel erfgoed, 2009).

Uit democratisch oogpunt lijkt dit een goede ontwikkeling. Het erfgoedbeleid, waar veel Nederlanders zich om bekommeren, wordt dichterbij de burger bepaald. Volgens critici is dit echter uitsluitend schijn. De decentralisatie van taken naar lagere bestuursniveaus zou juist tot gevolg hebben dat de lokale bestuurlijke drukte sterk toeneemt. Veel kleinere gemeenten hebben volgens hem niet de capaciteiten en middelen om erfgoedbeleid te vormen, waardoor dit mogelijk kan leiden tot onzorgvuldige omgang met cultuurhistorische waarden en eventueel *'een toevlucht naar ondoorzichtige bovenlokale samenwerkingsverbanden, waardoor de afstand tussen burger en politiek alleen maar groter wordt'* (Volkskrant, 2008).

Dit hoeft echter niet te betekenen dat er onzorgvuldig met erfgoed wordt omgegaan. Op rijksniveau is door Erfgoed Nederland en de Rijksdienst voor Cultureel erfgoed een kenniscentrum gevormd. Dit kenniscentrum heeft normen en kaders opgesteld waarop de gemeenten hun lokale beleid moeten afstemmen. De kennis hiervoor wordt deels gewonnen door academici en onderzoekscentra, en aan de andere kant door gesprekken met lokale burgers en organisaties. De stem van de dichtbijstaande bevolking dient, volgens Erfgoed Nederland en de Rijksdienst voor Cultureel erfgoed, gehoord te worden (Kenniscentrum Recreatie, 2010). Aan de hand van deze normen en kaders zal moeten worden voorkomen dat er een versnipperd erfgoedbeleid ontstaat in Nederland (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2009).

Desondanks lijkt in de zoektocht naar een overbrugging van de 'kloof tussen burger en beleidsmaker/bestuurder', decentralisatie van taken naar lagere overheden het gebrek aan democratische legitimiteit niet op te lossen (Mintzberg, 2006). Ondanks dat het beleid door decentralisatie dichterbij de burger wordt gevormd, is de kritiek over de 'kloof tussen burger en beleid' de afgelopen jaren niet afgenomen. De onvrede over de afstand tussen burger en beleidsmakers bevindt zich volgens critici op het terrein van de interactie en participatie tussen burger en beleidsmakers. De ontevredenheid van de burgers heeft, volgens Van der Kaap, vooral te maken met de manier waarop het beleid tot stand komt en de communicatie van politici/ambtenaren naar de burgers toe (Van der Kaap, 2006).

Door de lage opkomst bij lokale verkiezingen de afgelopen jaren is het voor ambtenaren veel moeilijker geworden om de gemaakte keuzes voor het tot stand brengen van beleid democratisch te legitimeren. Hierdoor was de overheid genoodzaakt meer interactie te zoeken met de samenleving (De Graaf, 2009a). Eind jaren'90 heeft dit geresulteerd tot de intrede van het interactief beleid. Deze theorie houdt kortweg in dat de overheid in een zo vroeg mogelijk stadium burgers en overige stakeholders betreft in het planproces. Gedurende het planproces wordt voortdurend onderhandeld en overlegt met de betrokken stakeholders (Edelenbos & Monnikhof, 1998). Het interactief beleid zou de oplossing moeten betekenen voor het gebrek aan democratische legitimiteit in de beleidsvorming en -voering. Evenals de decentralisatie lijkt dit echter in de praktijk niet altijd zo effectief uit te pakken. Volgens Dr. Laurens de Graaf geven gemeenten uitsluitend het idee dat *'burgers en belanghebbenden invloed hebben op de beleidsvorming, maar bestuurt het nog altijd naar eigen beleidswensen'* Hij beschrijft dit als het voorhouden van een democratische worst, waar ze meestal niet echt, of in hun beleving niet genoeg van mogen eten (De Graaf, 2009a).

Cornips (2008) is het met De Graaf eens dat het concept interactief beleid in de praktijk anders wordt toegepast zoals het in theorie bedoeld is. *'Interactief beleid wordt door veel gemeenten gezien als een instrument om kennis op te doen uit de maatschappij, en op basis daarvan een groter draagvlak te creëren en weerstand in de toekomst te voorkomen'*. Veel gemeenten zien interactief beleid als een toevoeging op de representatieve democratie in Nederlandse gemeenten, terwijl de nadruk bij interactief beleid ligt op participatie en niet representatie. Op het gebied van communicatie in interactief beleid zijn er in de praktijk, volgens Cornips, nog grote stappen te maken. Veel gemeenten selecteren zelf de actoren bij interactieve processen, waardoor er geen sprake is van een democratische legitiem beleid (Cornips, 2008). De 'input' van de burger komt tot

ongenoegen van diezelfde burger amper of helemaal niet terug in het definitieve beleid. Om de democratische legitimiteit te verhogen, zal de stem van de burger volgens Scharpf direct (via participatie) en/of indirect (via representatie) moeten worden meegenomen in het beleidsproces (Scharpf, 1999).

1.1 Aanleiding

Als gevolg van het decentralisatieproces van het monumentenstelsel vanaf de jaren'80 heeft eveneens de gemeente Nederlek een grotere verantwoordelijkheid gekregen in het behoud van erfgoed binnen haar gemeentegrenzen. Veel taken liggen vandaag de dag grotendeels in de handen van de gemeenten en de provincie. Gemeenten zijn zelf verantwoordelijk voor het opstellen van erfgoedbeleid en het aanwijzen van gemeentelijke monumenten. Dit heeft ertoe geleid dat de gemeente Nederlek recent een Beleidsnota gemeentelijke monumentenzorg en een gemeentelijke monumentenlijst heeft vastgesteld. De Beleidsnota Gemeentelijke Monumentenzorg kan gezien worden als de gemeentelijke beleidsvisie voor het behoud van haar monumenten. Vooruitlopend op het onderzoek blijkt uit dit beleidsvisiedocument dat de selectie van de gemeentelijke monumenten tot stand is gekomen in samenwerking met onder andere lokale historische verenigingen en monumenteigenaren. De interactie met deze lokale experts duidt erop dat de gemeente Nederlek interactief te werk is gegaan (Gemeente Nederlek, 2006, pp. 1-2).

Waar de Beleidsnota gemeentelijke monumentenzorg zich uitsluitend richt op de cultuurhistorisch waardevolle objecten, wordt het cultuurhistorisch waardevolle landschap met haar archeologische waarden bovenlokaal beschermd. Bovenlokale samenwerkingsverbanden, waaronder het Veenweidepact, beschermen het landschap de Krimpenerwaard. Eveneens uit de oriëntatie van deze bovenlokale samenwerkingsverbanden is gebleken dat de mening van de burger en overige lokale stakeholders als erg belangrijk wordt ervaren (Veenweidepact Krimpenerwaard, 2005; Gemeente Nederlek, 2006, pp. 16).

Het erfgoedbeleid van de gemeente Nederlek ligt dus deels op lokaal en deels op bovenlokaal niveau en bevat kenmerken van interactief beleid. De vraag is nu hoe dit interactief beleid is toegepast? Wat zijn de motieven van de gemeente Nederlek om erfgoedbeleid op deze wijze tot stand te laten komen? Streven zij naar een verhoging van democratische legitimiteit of zien zij interactief beleid als een instrument om kennis op te doen uit de maatschappij, en op basis daarvan een groter draagvlak te creëren en weerstand in de toekomst te voorkomen?

Gezien de grote belangstelling bij erfgoed is het daarnaast ook de vraag of alle belanghebbende actoren wel zijn betrokken? Op welke wijze worden de burger en overige stakeholders betrokken in de beleidsvorming en –voering? Wordt interactief beleid succesvol toegepast of liggen er kansen om het erfgoedbeleid in de gemeente Nederlek te verbeteren?

1.2 Onderzoeksvragen

Om een antwoord te krijgen op de bovenstaande vragen is de volgende hoofdvraag geformuleerd:

“In hoeverre is in het erfgoedbeleid van de gemeente Nederlek sprake van afstemming en benutting van de maatschappelijke betrokkenheid en de verschillende belangen?”

Om de hoofdvraag te kunnen beantwoorden zijn een tweetal deelvragen opgesteld. Deze deelvragen zullen worden beantwoord aan de hand van een literatuuronderzoek. De deelvragen hebben de functie om een structuur aan te brengen in het theoretisch kader van dit onderzoek. De beantwoording van de hoofdvraag vormt het empirische deel van het onderzoek, de casestudie over de motieven voor de toepassing van interactief beleid in de gemeente Nederlek. De antwoorden op de onderstaande deelvragen zullen gegeven worden aan het eind van de hoofdstukken 2 en 3:

1) Hoe kan interactief beleid bijdragen aan het verhogen van de democratische legitimiteit van beleidsvorming en -voering?(Hoofdstuk 2)

2) In welke mate is interactief beleid toepasbaar op het beleidsveld erfgoed?(Hoofdstuk 3)

1.3 Doelstelling

Het hoofddoel van dit onderzoek is om inzicht te krijgen in de toepassing van het interactief beleid in het beleidsveld erfgoed van de gemeente Nederlek. Wat zijn de motieven van beleidsmakers en bestuurders om erfgoedbeleid in de praktijk op die wijze tot uitvoering te brengen? Aan de hand van een casestudie zal onderzocht worden op welke manier interactief beleid in de gemeente Nederlek wordt toegepast in het lokale erfgoedbeleid? De vraag die hierbij gesteld wordt is of de uitvoering van een volwaardig interactief beleid zoals het in theorie bedoeld is, überhaupt gewenst is in het beleidsveld erfgoed van de gemeente Nederlek? Of past een aangepaste variant van interactief beleid veel beter in de bestuurlijke en maatschappelijke context van de gemeente Nederlek?

Hierbij zal specifiek onderzoek worden gedaan of alle belanghebbende actoren überhaupt betrokken zijn in het interactieve proces? Een interactief beleid waarbij bepaalde actoren zijn buitengesloten kan door buitenstaanders nog altijd als hiërarchisch worden ervaren. Dit interactief proces zal dan niet leiden tot een democratisch legitiem beleid en daarmee een afname van de kritiek over de ‘communicatieve kloof’. In dit onderzoek zal onderzocht worden of er mogelijkheden zijn om de grote maatschappelijke betrokkenheid, de uiteenlopende belangen en de beleidswensen van de gemeente bij erfgoed beter op elkaar af te stemmen en te benutten. Liggen er kansen voor bijvoorbeeld de toeristische sector om het erfgoed in de gemeente Nederlek en de Krimpenerwaard beter te benutten? Op basis van het inzichtelijk maken van de verschillende belangen en de maatschappelijke betrokkenheid kan een samenwerkingsvisie worden opgesteld. Het doel hiervan is beslist niet om een praktijkgericht samenwerkingsverband in de gemeente Nederlek op te zetten, waarin specifieke actoren een bepaalde rol moeten spelen. De samenwerkingsvisie moet gezien worden als een aanbeveling naar beleidsmakers/bestuurders in de gemeente Nederlek en de provincie Zuid-Holland om de belangen beter op elkaar af te stemmen en of de omgang met erfgoed beter te benutten.

1.4 Wetenschappelijke relevantie

Dit onderzoek zal een antwoord geven op de vraag: *In hoeverre is in het erfgoedbeleid van de gemeente Nederlek sprake van afstemming en benutting van de maatschappelijke betrokkenheid en de verschillende belangen?* Met dit antwoord wil dit onderzoek een bijdrage leveren aan de wetenschappelijke kennis op het gebied van de toepassing van interactief beleid in het beleidsveld erfgoed.

Op basis van de literatuurstudie kan geconcludeerd worden dat interactief beleid een thema is waar de afgelopen jaren veelvuldig onderzoek naar is gedaan. Dit is begonnen aan het eind van de jaren '90. Het interactief beleid werd aangedragen als het gewenste beleid om de kloof tussen burger en beleidsmakers te verkleinen. De veranderende maatschappij heeft ertoe geleid dat de burger vandaag de dag niet meer genegeerd kan worden. Inmiddels weten we dat het interactief beleid in de praktijk in lang niet alle gevallen wordt gebruikt zoals het in theorie bedoeld was. Dit betekent dat het doel de verhoging van de democratische legitimiteit van beleidsvorming – en voering niet wordt behaald of dat er eveneens alternatieve toepassingen zijn om tot dit doel te komen (Arend, 2007). Dit onderzoek biedt inzicht in de onderliggende motieven voor het toepassen van interactief beleid in een kleine gemeente. Deze motieven zijn een toegevoegde waarde voor de empirische kennis op het gebied van het succesvol of niet succesvol toepassen van interactief beleid in relatie tot de democratische legitimiteit.

Hetzelfde geldt eveneens voor het complexe beleidsveld erfgoed. Sinds de jaren '60 en '70 van de afgelopen eeuw is de empirische kennis omtrent de omgang met erfgoed sterk uitgebreid. Uit de literatuurstudie is gebleken dat veel onderzoekers de vraag hebben gesteld hoe er omgegaan dient te worden met erfgoed (Howard e.a., 1999; Ashworth, 1991; Ennen, 1999). Dit onderzoek laat zien of interactief beleid en het beleidsveld erfgoed wel of niet een goede combinatie kunnen zijn. Op basis hiervan is dit onderzoek een toegevoegde waarde aan de wetenschappelijke kennis op het gebied van de omgang met erfgoed in kleine gemeenten.

1.5 Maatschappelijke relevantie

Naast de wetenschappelijke relevantie kan dit onderzoek evenzeer als maatschappelijk relevant worden beschouwd. Het onderzoeken van de toepassing van interactief beleid heeft als maatschappelijk doel om de communicatieve kloof tussen burger en beleidsmaker/bestuurder te doen verkleinen. Door het in kaart brengen van de motieven van de beleidsmakers/bestuurders en de belangen van alle stakeholders kan een vinger worden gelegd op datgene wat zorgt voor de voortdurende maatschappelijke en wetenschappelijke kritiek over democratische legitimiteit.

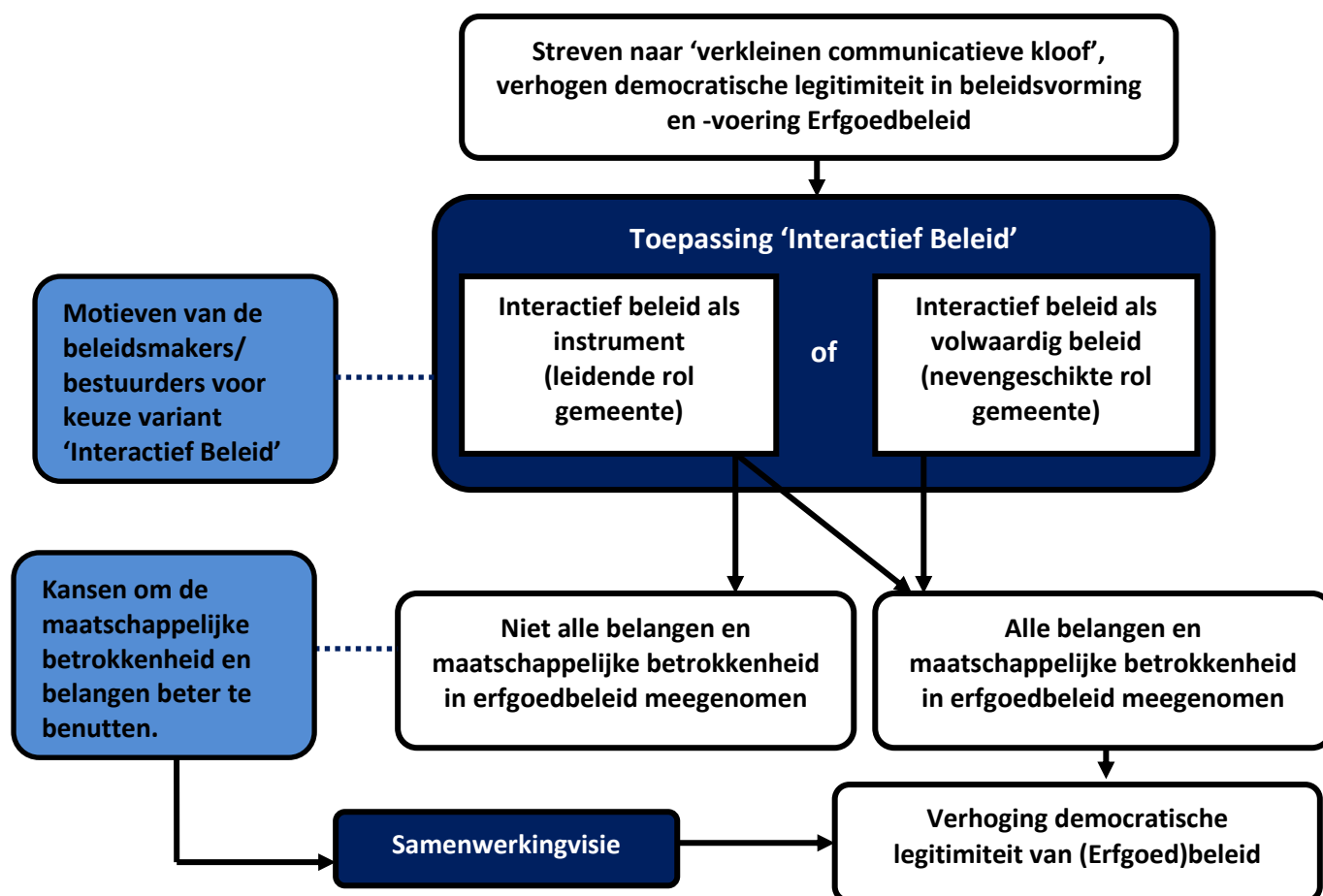
Een kanttekening hierbij is wel dat dit onderzoek zich specifiek richt op de gemeente Nederlek. De Graaf geeft bijvoorbeeld aan dat de kennis van de lokale burger en overige stakeholders onvoldoende wordt gebruikt (De Graaf 2009a). Dit hoeft voor de gemeente Nederlek niet te gelden. Niet elke interactief proces is met elkaar te vergelijken. Daarmee levert dit onderzoek specifieke kennis voor beleidsmakers/ bestuurders van de gemeente Nederlek. Aan de hand van een samenwerkingsvisie, waarin een aanbeveling wordt gedaan om het erfgoedbeleid te verbeteren, kan de omgang met erfgoed in de gemeente Nederlek mogelijk verbeterd worden. Deze feedback is voor de lokale bestuurder en beleidsmaker relevant, maar evenzeer voor de rest van de bevolking van Nederlek en overige belangstellenden.

Om een uitspraak te doen over de toepassing van interactief beleid in het beleidsveld erfgoed van andere kleine gemeenten in Nederland, zal het onderzoek eveneens in meerdere kleine gemeenten in Nederland moeten worden uitgevoerd.

1.6 Conceptueel model

Voor het beantwoorden van de hoofdvraag is een conceptueel model opgesteld. Het geeft een schematisch overzicht van het theoretisch kader (Hoofdstuk 2 en 3) en de doelstelling van dit onderzoek. Het kan daarmee gezien worden als 'de kapstok' voor de bestaande empirisch kennis (Hoofdstuk 2 en 3) met als uiteindelijke doel het beantwoorden van de hoofdvraag.

Figuur 1.1: Conceptueel model

Bovenaan het conceptueel model staat **het streven naar het verkleinen van communicatieve kloof en daarmee het verhogen van democratische legitimiteit in de beleidsvorming en -voering van erfgoedbeleid**. 'De communicatieve kloof tussen burger en beleid' dat zich vertaalt in het gebrek aan democratische legitimiteit is al jaren een onderwerp van discussie. Als reactie hierop zijn in eerste instantie veel overheidstaken gedecentraliseerd naar gemeenten. De beleidsmakers en de burgers kwamen op deze manier dicht bij elkaar. Uitsluitend het afschuiven van taken leidde echter niet tot de gewenste situatie. Eind jaren '90 werd daarom **de theorie het interactief beleid voor het eerst toegepast** in Nederland.

In de praktijk ziet men echter dat het interactief beleid niet altijd wordt uitgevoerd zoals het theoretisch bedoeld is. Veel gemeenten zien **interactief beleid als een instrument om kennis te verzamelen en of draagvlak te creëren** in plaats van een **interactief beleid zien als een volwaardig beleid**. Aan de hand van dit onderzoek zal inzicht worden gegeven over deze manier van toepassen. Hierbij zal eveneens onderzocht worden of **alle belangen en maatschappelijke betrokkenheid meegenomen** wordt in het erfgoedbeleid.

Wanneer er geen sprake is van een volwaardig interactief beleid of een variant waarin alle stakeholders en de maatschappelijke betrokkenheid zijn benut, dan is er geen sprake van een verhoging van de democratische legitimiteit van het erfgoedbeleid in de gemeente Nederland.

Er zal dan vervolgens gezocht worden naar *kansen om het erfgoedbeleid te verbeteren*. De resultaten hiervan worden vervolgens bijeengebracht in *een samenwerkingsvisie* dat gezien kan worden als een aanbeveling om alsnog tot *een verhoging van de democratische legitimiteit van het erfgoedbeleid in de gemeente Nederlek* te komen.

1.7 Leeswijzer

Na deze inleiding wordt deze thesis als volgt opgebouwd. Het onderzoek kan grofweg worden onderverdeeld in vier onderdelen:

1) Theoretisch kader

Het theoretisch kader vormt de basis voor het empirische deel van dit onderzoek. Het theoretisch kader bestaat uit twee hoofdstukken dat ieder een antwoord biedt op een deelvraag. Het eerste hoofdstuk (Hoofdstuk 2) heeft betrekking op het thema 'Interactief beleid'. In dit hoofdstuk zal een antwoord worden gegeven op de vraag 'hoe interactief beleid de democratische legitimiteit kan verhogen en zo gehoor kan geven aan de kritiek over de communicatieve kloof. Verder wordt hier stilgestaan met wat het begrip 'Interactief beleid' inhoud.

In het tweede hoofdstuk (Hoofdstuk 3) staat het beleidsveld erfgoed centraal. Hierin wordt een relatie getrokken met het eerste hoofdstuk. De vraag die hierin centraal staat is 'op welke manier interactief beleid toegepast kan worden in het beleidsveld erfgoed'. Hierbij wordt een overzicht gegeven van de verschillende belangen bij erfgoed. Aan de hand van dit hoofdstuk wordt duidelijk welke kansen er liggen voor de overheden om private actoren in het interactief beleid te betrekken.

2) Onderzoeksplan

Van het theoretisch kader wordt de sprong gemaakt naar het empirische deel. Voordat men overgaat naar het daadwerkelijke onderzoek zal eerst een onderzoeksplan moeten worden gemaakt. Dit onderzoeksplan wordt toegelicht in het hoofdstuk 'Methodologie' (Hoofdstuk 4). Hierin worden afwegingen gemaakt voor de onderzoek- en analysemethoden. De keuzes voor bepaalde onderzoeksmethoden worden in dit hoofdstuk verder toegelicht.

3) Casestudie gemeente Nederlek

In het empirisch deel worden de resultaten van het onderzoek gepubliceerd. Hierbij is gekozen voor een casestudie (Hoofdstuk 5). Op basis van deze resultaten kan een antwoord worden geformuleerd op de hoofdvraag. Hierin worden de motieven duidelijk waarom interactief beleid op deze wijze wordt toegepast, en kunnen kansen worden aangegrepen om het erfgoedbeleid beter te benutten.

4) Conclusie

De uitkomsten van de casestudie worden in het laatste hoofdstuk conclusie (Hoofdstuk 6) bijeengebracht. Hierin zal een uitgebreid antwoord worden gegeven op de hoofdvraag. Vervolgens worden de kansen bijeengebracht in een samenwerkingsvisie dat fungeert als aanbeveling aan de beleidsmakers/bestuurders van Nederlek om het erfgoedbeleid mogelijk te verbeteren.

Hoofdstuk 2: Interactief beleid: de oplossing voor het gebrek aan democratische legitimiteit?

Hoofdstuk 2: Interactief beleid: de oplossing voor het gebrek aan democratische legitimiteit?

In december 1993 werd tijdens de debatten van de commissie Deetman een motie ingediend, door Wilbert Willems, Wim Mateman, Jeltje van Nieuwenhoven, Annemarie Jorritsma-Lebbink, Olga Scheltema-de Nie en Gerrit Schutte, waarin werd nagedacht over het in een vroeg stadium van beleidsontwikkeling betrekken van burgers. Dit zou kunnen bijdragen aan een verbetering van de relatie tussen burger en bestuur en aan een verhoging van de kwaliteit van overheidsbeleid. Als gevolg hiervan werden in door de regering praktijkexperimenten gedaan. Deze motie kan gezien worden als de impuls voor uiteindelijk de intrede van interactief beleid in Nederland (Enthoven, 2005, pp. 1-2).

Uiteindelijk na verschillende succesvolle en mislukte experimenten is interactief beleid eind jaren '90 ingetreden in verschillende beleidsectoren in Nederland. Interactief beleid kan gezien worden als één van de dominante ontwikkelingen in het openbaar bestuur in het afgelopen decennium (Enthoven, 2005, pp.3). Vanouds was er sprake van een autoritaire manier van beleidsmaken. Hoofdzakelijk de visie van bestuurders, ambtenaren en experts vormden het uitgangspunt voor het beleid. De rol van de burger was kort door de bocht het één keer in de vier jaar een stem uitbrengen in gemeentelijke verkiezingen. De mogelijkheid tot inspraak vond plaats in een laat stadium van het beleidsvormingsproces. Naast de onvrede onder de burgers om meer invloed te hebben in de beleidsvorming, bestond er ook onvrede over het autoritaire beleid onder de bestuurders, ambtenaren en experts zelf. De besluitvorming in een autoritair regime verliep zeer stroef, waardoor het beleid moeizaam tot stand kwam. Het interactief beleid zou de perfecte oplossing bieden voor de onvrede uit de maatschappij en onder bestuurders, ambtenaren en experts (Arend, 2007). Hoe dan? De vraag die centraal staat in dit hoofdstuk is:

Hoe kan interactief beleid bijdragen aan het verhogen van de democratische legitimiteit van beleidsvorming en -voering?

Om een antwoord te geven op deze vraag wordt het begrip interactief beleid in paragraaf 2.1 verder toegespitst. Hierin worden de verschillen met het traditionele beleid (Par. 2.1.1) en de begrippen burgerparticipatie en regimevorming verder toegelicht (Par. 2.1.2./2.1.3). Hiermee zal worden toegewerkt naar de voorwaarden voor een succesvol interactief beleid (Par. 2.1.4). De conclusies hieruit worden gepresenteerd in paragraaf 2.1.5. Van hieruit kan de koppeling worden gemaakt naar het probleem van gebrek aan democratische legitimiteit (Par. 2.2). Om het probleem in kaart te brengen wordt het begrip democratische legitimiteit toegespitst (Par. 2.2.1). Vervolgens zullen het decentralisatieproces (Par. 2.2.2), het oplossingsvermogen van interactief beleid (Par. 2.2.3) en de uitwerking in de praktijk (Par. 2.2.4) worden uitgewerkt om aan te tonen wat het probleem precies is en hoe interactief beleid hier een oplossing op kan bieden.

2.1 Wat is interactief beleid?

Uit literatuuronderzoek is gebleken dat interactief beleid door wetenschappers, bestuurders, ambtenaren enzovoort op verschillende wijzen wordt gedefinieerd. Dit roept de vraag op, wat is nu eigenlijk interactief beleid? Edelenbos omschrijft interactief beleid als: *'Een vorm van beleid wat inhoudt dat burgers in de vormgeving en uitvoering van het beleid worden gekend. Burgers worden in een zo vroeg mogelijk stadium betrokken om mee te denken en te praten over problemen en mee te werken aan oplossingsrichtingen* (Edelenbos & Monnikhof, 1998, pp. 24).

Pröpper voegt hier overige stakeholders aan toe. *'Een wijze van beleidvoeren waarbij een overheid in een zo vroeg mogelijk stadium burgers, maatschappelijke organisaties, bedrijven en/ of andere overheden betreft om in open wisselwerking en/of samenwerking met hen tot de voorbereiding, bepaling, de uitvoering en/of de evaluatie van het beleid te komen'* (Pröpper, 1998, pp. 293).

Interactief beleid gaat uit van vier kenmerken (Figuur 2.1). De kenmerken *openheid*, *gelijkwaardigheid*, *debat/onderhandeling en invloed* kunnen worden gezien als de voorwaarden voor een volwaardig interactief beleid (Edelenbos e.a., 2001b). Deze kenmerken zullen in het empirische deel van dit onderzoek worden gebruikt als toetsingskader. Het interactief erfgoedbeleid in de gemeente Nederlek zal moeten voldoen aan deze kenmerken om te kunnen spreken van een ideaalsituatie van optimale afstemming en benutting van maatschappelijke betrokkenheid en overige stakeholders, een volwaardig interactief beleid.

Figuur 2.1: Kenmerken volwaardig interactief beleid

Openheid	Gelijkwaardigheid	Debat/onderhandeling	Invloed
Het recht op participatie, iedereen moet in beginsel in staat zijn om tot een beargumenteerd oordeel te kunnen komen. 1) Inhoudelijke openheid: ruimte voor nieuwe ideeën, plannen en handelingen en de ruimte om af te wijken. 2) Procesmatige openheid: Interactieve beleidsproces voor iedereen toegankelijk. 3) Actoren: bereidheid open te staan voor perspectieven, belangen en ideeën van anderen.	Input van iedere burger en stakeholder heeft een gelijke waarde in het interactieve beleidsproces. Formele posities en bevoegdheden zijn niet van invloed op het verloop van het proces en de inhoud.	Door middel van overreding, overtuiging, onderhandeling en uitruil moet tot een consensus worden gekomen waarin iedere stakeholder zich kan vinden. Actoren moeten elkaar zien te overtuigen van de juistheid en het belang van zijn of haar standpunt.	Burgers en overige stakeholders moeten invloed hebben op de beleidsvorming. Men streeft een proces na waarin verschillende actoren participeren, kritiek leveren en op basis van hun eigen ervaring, kennis en preferentie input leveren.
Bron: Edelenbos e.a., 2001b			

2.1.1 Verschillen met traditionele beleid

Interactief beleid is één van de meest dominante ontwikkelingen in het openbaar bestuur in het afgelopen decennium (Enthoven, 2005, pp.3). Duyvendak is het hier echter niet mee eens. Duyvendak is van mening dat interactief beleid niet als een nieuwe beleidsmatige ontwikkeling kan worden beschouwd. Het interactief beleid geeft de burger meer mogelijkheden om invloed uit te oefenen op de beleidsvorming. *‘Interactief beleid is niet veel meer dan een vernieuwing van de oude Nederlandse tradities.’* Deze vernieuwing vindt plaats op de verhouding tussen overheid en de burger, met betrekking tot de consensusvorming (Duyvendak, 2001, pp. 19-20). In wezen is dit geen rare gedachtegang. In het traditionele beleid speelde de interactie met andere actoren eveneens een belangrijke rol voor het creëren van draagvlak. Toch kan interactief beleid als vernieuwend worden gezien. Interactief beleid heeft namelijk voor een andere rolverdeling gezorgd in het openbaar bestuur, de beleidsvorming en –voering van gemeenten, provincie en het Rijk. Traditioneel beleid kenmerkt zich door een top-down beleidsvoering, terwijl het interactief beleid uitgaat van een bottom-up benadering. Dit houdt in dat er sprake is van een overgang van een autoritaire vorm van beleidsvorming naar een participatieve vorm van beleidsvorming. Vanouds bepaalt de politiek in Nederland het beleid. De politici hebben hun ideeën en standpunten die zij omzetten in de beleidsdocumenten, de ambtenarij had vervolgens een uitvoerende taak, en de burger en overige stakeholders konden uitsluitend achteraf inspraak leveren. Een drastisch verschil met het interactief beleid. Hierin leggen de politici, in theorie, de macht en verantwoordelijkheid in grotere mate neer bij de burger en overige stakeholders (Edelenbos & Monnikhof, 1998).

Dit betekent dat de overheid een meer nevenschikte functie krijgt als stakeholder in het interactieve beleidsvormingsproces (De Beuk, 2011). De overheid krijgt de rol van externe procesmanager (Arend, 2007). De overheid zal moeten samenwerken, *'het proces waarbij verschillende stakeholders doelen bundelen in de vorm van een gemeenschappelijk beleid* (De Roo e.a., 2007, pp. 112)', en onderhandelen, *'het proces waarbij de verschillende doelen en belangen van betrokken actoren worden uitgewisseld* (De Roo e.a., 2007, p.112)', op lokaal niveau (Box 1). Deze processen zullen uiteindelijk moeten leiden tot een consensus tussen de verschillende doelstellingen van de stakeholders (Roo e.a. 2007, pp. 110).

Box 1: Distributive en Integrative bargaining

Coleman & Fraser (1979) maken onderscheid in twee vormen van onderhandelen: 'Distributive bargaining' en 'Integrative bargaining'. Bij Distributive bargaining is er sprake van onderhandelen op basis van vooraf vastgestelde doelen. De deelnemers hebben vooraf aan het onderhandelingsproces hun doelstellingen geformuleerd en maken zich tijdens het proces sterk voor het bereiken van deze doelstellingen. Bij Integrative bargaining ligt de nadruk op gemeenschappelijke belangen. In plaats van dat actoren elkaar tegenwerken, worden belangen vergeleken, gecombineerd en verhandeld om uiteindelijk nieuwe oplossingen te creëren. Het resultaat van een Integrative bargaining zou een win-winsituatie moeten zijn (Coleman e.a., 1979). Een Integrative bargaining vraagt naast face-to-face interactie om een bereidheid en een actieve rol van betrokken actoren. Bestuurders zullen meer verantwoordelijkheid moeten nemen om uiteindelijk tot een consensus te komen. Daarnaast zullen betrokken partijen, waaronder burgers, zich open moeten stellen aan andere belangen en behoeften. Een win-winsituatie kan niet bereikt worden wanneer bepaalde actoren het proces voortdurend dwars liggen. De burgers en overige actoren zullen in een vroegtijdig stadium moeten worden betrokken in de onderhandelingen om ieders belangen, kennis en wensen optimaal te bundelen (Roo e.a., 2007, pp. 112)

Deze andere rolverdeling vertaalt zich in een tweetal grote verschillen tussen interactief en traditioneel beleid. Op de eerste plaats, de fase en mate van participatie. In het traditionele beleid worden stakeholders pas in een laat stadium van het voorbereidingsproces betrokken. In een interactief beleid vindt de participatie in een vroeg stadium plaats, wat tot gevolg heeft dat de stakeholder niet alleen kan reageren, maar ook mee kan denken. De kenmerken openheid en gelijkwaardigheid verklaren dat geen enkele stakeholder zal mogen worden uitgesloten in het beleidsvormingsproces.

Ten tweede, de mate van communicatie. In het traditionele beleid was de communicatie tussen stakeholders minimaal. Voorheen was er vooral sprake van een eenzijdige informerende communicatiestroom van beleidsmakers naar de burgers en overige stakeholders. In een interactief beleidsproces kunnen bijvoorbeeld burgers, maatschappelijke organisaties en overige stakeholders adviseren aan de overheid (Gomis, 1999, pp. 9). In het interactieve beleid is er sprake van een open planproces. Er is sprake van transparantie van de genomen beslissingen. Alle stakeholders kunnen daardoor meteen reageren, adviseren en informatie verstrekken (Gomis, 1999, p. 10-12).

Dit heeft tot gevolg dat communicatie nog belangrijker is geworden. In alle fasen van het beleidsvormingsproces zal communicatie moeten plaatsvinden tussen beleidsmakers en stakeholders. Dit kan op tal van verschillende manieren. Hierbij moet gedacht worden aan interviews, tentoonstelling plannen, klankbordgroepen, ondernemersoverleg, informatieavonden enzovoort (Edelenbos & Monnikhof, 1998). Deze communicatie-instrumenten zijn niet beter dan de ander. Elke situatie vraagt om een gepaste manier van communiceren en participeren. Dit geldt zeker voor de burger. Dit zal in de volgende paragraaf verder worden toegelicht.

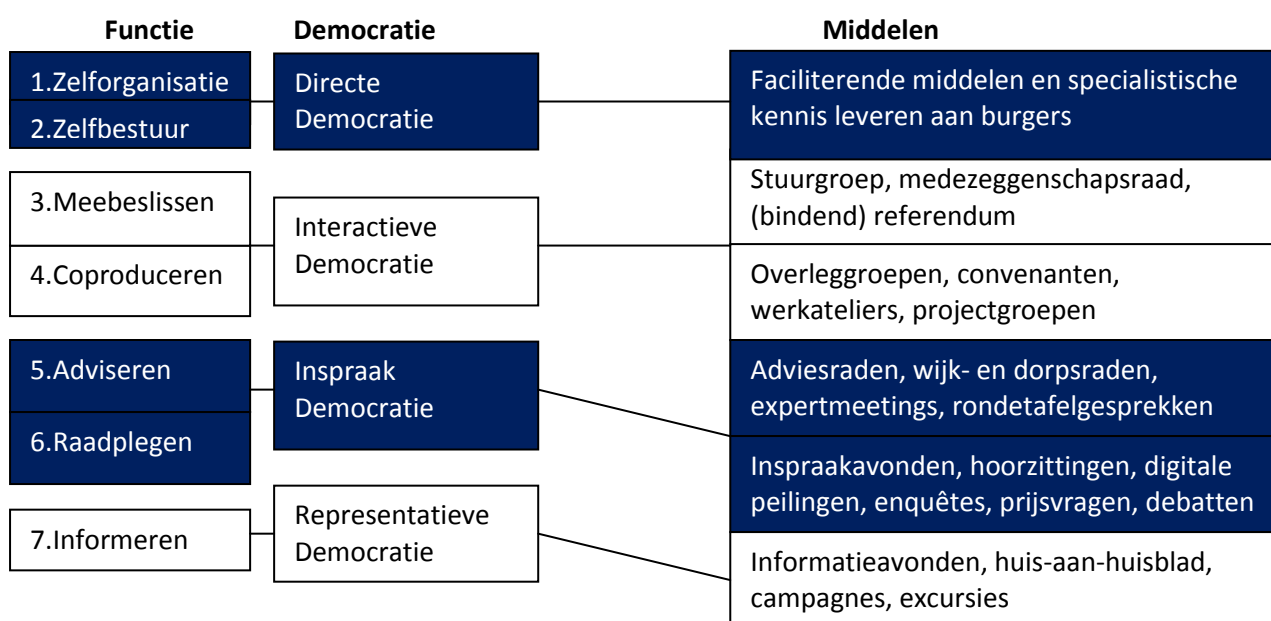
2.1.2 Burgerparticipatie als speerpunt

De burger is met de komst van interactief beleid belangrijker geworden in de beleidsvorming en –voering van Nederland. De mate van participatie en communicatie zijn drastisch veranderd en hebben er toe geleid dat de burger een grotere verantwoordelijkheid en invloed heeft gekregen. De burger wordt in tegenstelling tot het traditionele beleid in een zo vroeg mogelijk stadium betrokken en de communicatie vindt plaats in ieder stadium (De Graaf, 2009b). De vraag is echter hoe kunnen burgers participeren en wanneer is burgerparticipatie succesvol?

Burgers kunnen op verschillende wijzen met uiteenlopende rollen en verantwoordelijken betrokken worden bij de beleidsvorming en –voering. Deze rollen en verantwoordelijkheden kunnen worden gestructureerd op basis van de participatieladder. De participatieladder gaat uit van zeven vormen van participatie. Deze vormen kunnen worden samengebracht in vier vormen van democratie, waaraan middelen gekoppeld die nodig zijn bij de uitvoering van de vormen van participatie (Figuur 2.2). De participatieladder is een maatschaal voor de mate van burgerparticipatie. De rol en verantwoordelijkheid van de burger nemen toe naarmate men stijgt op de ladder (Arnstein, 1969, pp. 216-224).

De participatieladder is echter geen ideaaltype. Zelforganisatie van burgers moet niet het streven zijn. Men zal moeten beoordelen welke rol burgers het beste kunnen spelen in die situatie van beleidsvorming of –voering. De lokale (bestuurlijke) context bepaalt in welke vorm burgerparticipatie zal moeten worden toegepast (Lowndes e.a., 2006, pp. 281-291). In de praktijk ziet men dat kleine en middelgrote gemeenten het meeste kiezen voor het raadplegen en adviseren. Bestuurders vinden het vaak nog moeilijk om daadwerkelijk afstand te doen van het traditionele beleid (Onderzoeksbureau E&S, 2006), want een grotere burgerparticipatie betekent automatisch ook een andere rol voor de bestuurder of beleidsmaker. In het geval van adviseren, raadplegen en informeren heeft de overheid in hoofdlijnen een vertrouwde leidende rol. Bij meebeslissen en coproduceren verandert de rol van de overheid naar een meer nevenschikende rol. In het geval van zelforganisatie en zelfbestuur zijn de rollen omgedraaid en heeft de overheid een meer faciliterende rol aan de burger (Pröpper, 2001).

Figuur 2.2: Burgerparticipatieladder

Bron: Arnstein, 1969, pp. 216-224

De veranderende rollen hebben tot gevolg dat de bestuursstijlen van de overheid veranderen. Zo is er helemaal onderaan de ladder sprake van een gesloten autoritaire stijl. De rol van de burger is hierin nul. Via een open autoritaire, een consultatieve, participatieve, delegerende en samenwerkende stijl neemt de input van de burger geleidelijk toe. Aan de top van de ladder heeft de overheid de bevoegdheid afgedragen aan de burger. In wezen is er in dit extreme geval geen sprake meer van burgerparticipatie en een besturende overheid, maar van een burger als bestuurder. Dit scenario komt in Nederlands niet voor. In de praktijk ziet men verschillende vormen van burgerparticipatie, waarvan raadplegen en adviseren, de inspraakdemocratie, de meest voorkomende zijn. Dit wil niet zeggen dat deze vormen het meest succesvol zijn. Elke situatie vraagt om een specifieke wijze van burgerparticipatie. In een complexe maatschappij is het belangrijk om differentiatie aan te brengen in de vormen van burgerparticipatie (Socius Kennisbank, 2011).

Dit doet de overheid door zichzelf keer op keer een vijftal vragen te stellen:

→ **Zijn de burgers ervaringsdeskundig?** Burgerparticipatie is niet in alle situaties toepasbaar.

Wanneer het onderwerp te specialistisch of te abstract wordt, haken burgers al snel af, waardoor een hoge mate van burgerparticipatie onnodige energie, tijd en geld zal betekenen.

→ **Raken de beleidsmaatregelen hen direct?** Burgers hebben de gewoonte om te klagen, wanneer het hen direct raakt. Wanneer het thema geen invloed heeft op de burger dan vindt men het al snel goed en zal er geen weerstand van deze burger ontstaan.

→ **Is inzicht nodig in hun manier van denken, routines of verwachte gedrag?** Bij sommige problemen is het voor de beleidsmaker of bestuurder zeer nuttig om de verschillende belangen van burgers onder ogen te hebben voor de oplossingsrichting.

→ **Valt de publieke en de politieke agenda voldoende samen of kan er worden omgegaan met de spanning tussen beide agenda's?** Wanneer de burger en de beleidsmaker of bestuurder een gemeenschappelijk belang hebben, is een hoge mate van burgerparticipatie overbodig.

→ **Is de beleidsruimte voldoende om werkelijke inbreng van burgers mogelijk te maken?** De bestuurder of beleidsmaker zal zich tot slot altijd moeten afvragen of de burger voldoende mogelijkheden heeft om zich erin te betrekken. Wanneer burgers er belang bij hebben om hun stem te laten horen, zal de beleidsmaker of bestuurder hen ook de mogelijkheid moeten geven om weerstand te voorkomen (VROM, 2004, pp. 17).

Een hoge mate van burgerparticipatie moet niet het doel zijn. Wanneer de situatie het niet noodzakelijk maakt om de burger erbij te betrekken dan betekent het niet automatisch dat er sprake is van een gebrek aan democratische legitimiteit in de beleidsvorming en/of -voering. Pluriformiteit en variëteit zijn erg belangrijk voor een effectieve overheidscommunicatie en burgerparticipatie. Alle burgers kunnen niet op dezelfde manier worden benaderd. *'Het gevarieerd benaderen en aanspreken van burgers vanuit hun eigen (burgerschap)stijl lijkt steeds meer noodzakelijk te worden'* (Tops & Zouridis, 2000, pp. 3).

Hieraan kunnen tot slot een aantal valkuilen van burgerparticipatie worden toegevoegd, waar rekening mee dient te worden gehouden:

→ **De (beleids)ruimte is al ingekaderd als burgers in beeld komen.** In de praktijk ziet men in sommige situaties dat de burger pas wordt betrokken wanneer de oplossing of deadlines al vastliggen. Hierdoor is de invloed van de burger beperkt en stimuleert het de burger niet om in het vervolg te participeren.

→ **Weinig aandacht voor de vertaling van de resultaten in beleid.** Vaak komt het voor dat beleidsmakers te weinig tijd besteden aan het analyseren van de input van burgers. De rapporten van ingehuurde externe bureaus wordt klakkeloos overgenomen.

→ **Gebrekkige communicatie.** In veel projecten houden actoren elkaar onvoldoende op de hoogte. Informatie komt te laat, is onvolledig of niet duidelijk. Het is belangrijk dat intern (tussen alle stakeholders), naar de ambtelijke omgeving (de rest van de afdeling/directie) en extern (naar buiten toe) de communicatie op orde is.

→ **Niet of onvoldoende terugkoppelen van de resultaten.** Vaak schiet de terugkoppeling naar de verschillende stakeholders in het interactieve proces te kort. Het is zeer frustrerend voor stakeholders wanneer zij veel tijd en energie erin hebben gestoken niet de resultaten te horen krijgen.

→ **Te veel gericht zijn op consensus.** Het komt in de praktijk vaak voor dat tegenstellingen tussen burgers aan het eind worden gladgestreken in abstracte en algemene beleidsadviezen. Het is belangrijk om deze tegenstellingen duidelijk te benoemen wat er mee gedaan is en hoe deze in de resultaten tot uiting komen (VROM, 2004, pp. 37-39).

2.1.3 Regimevorming

Elke beleidssituatie vraagt om een specifieke vorm van burgerparticipatie. Hetzelfde geldt eveneens voor de overige stakeholders. Overheden zullen voor zowel de burgers als maatschappelijke organisaties, bedrijven en of andere overheden de vijf vragen moeten stellen (Par. 2.1.2). De volgende vraag is echter, hoe betreft men alle stakeholders? In de vorige paragraaf zijn hier een aantal instrumenten voor aangedragen (Figuur 2.2), maar hoe zorgt men ervoor dat deze instrumenten effect hebben en daarmee leiden tot een democratisch legitiem beleid?

Uit paragraaf 2.1.1 is duidelijk geworden dat de overheid moet samenwerken en onderhandelen met verschillende stakeholders om tot een consensus te komen. Interactief beleid gaat uit van het type *'Integrative bargaining'*. Iedere actor gaat open in de onderhandeling en heeft voorafgaand geen expliciete doelen opgesteld (Roo e.a., 2007, pp. 112). Hierdoor ontstaat er een interactie tussen de verschillende stakeholders waarin men meer begrip krijgt voor de verschillende belangen bij het besproken onderwerp. Deze interactie zal volgens Stone moeten plaatsvinden in een regime. Om tot een kwalitatief en breed gedragen beleid te komen dan moet er sprake zijn van een regime (Stone, 1989).

Er is sprake van een regime wanneer de betrokken actoren een gezamenlijke mening, doel en richting hebben en bereid zijn om samen stabiele en intensieve relatiepatronen te ontwikkelen. Dit vormt de basis om in de toekomst mogelijk tot een consensus van de belangen te komen. Een regime kenmerkt zich door: informaliteit (nevengeschikte rol overheid), stabiliteit en duurzaamheid (proberen op lange termijn afspraken, en niet uitsluitend korte termijn baten). Dit betekent dat regimes geen vastgestelde bestaanstermijn hebben. Regimes kunnen snel ontstaan, door het spontaan bijeenbrengen van verschillende actoren, maar zodra het gezamenlijke doel bereikt is eveneens weer snel verdwijnen (Mossberger & Stoker, 2001).

De theorie is oorspronkelijk gericht op een coalitie van stedelijke actoren, maar is in alle andere beleidsvelden eveneens van toepassing. De regimetheorie past in theorie heel goed in een interactief beleid, waarbij de overheid een nevengeschikte rol, zonder bevelmacht, heeft. De macht in de samenwerking niet als sociale controle, maar als een sociale productie, actoren bundelen om tot oplossingen te komen (Tops, 2004, pp. 3-5).

De traditionele regimetheorie van Stone doet geloven dat alle stakeholders een gelijke impact hebben in het interactieve proces. In de praktijk is echter gebleken dat ondanks dat de overheid in de traditionele regimetheorie geen bevelmacht heeft, de betrokken actoren vaak niet gelijk aan elkaar zijn. Het zijn bestuurders en specialisten, de elite, die samen tot een oplossing willen komen. Anttiroiko & Kainulainen (1998, p. 5) onderstrepen dit: *'There can be said that two groups dominate the urban regimes, the business elite provided it has structured itself to have a single voice, and the political force which operates within wider institutional and corporatist setting'* (Anttiroiko & Kainulainen, 1998, p. 5).

Door de veranderde maatschappij is het uitsluiten van de burger, al gaat het slechts om het informeren van deze burger, niet meer mogelijk. Door de afgenomen invloed van de kerk kijken burgers vandaag de dag naar de politiek. Burger voelen zich steeds meer betrokken bij de politiek, waardoor ook de invloed van burgers in het regime zal moeten worden meegenomen (Wille, 2001,

pp. 87-88). De steeds zwaarder wegende belangen van burgers en overige stakeholders hebben geleid tot een complex krachtenveld. Dit netwerk aan actoren kenmerkt zich door fragmentatie van actoren, gebrek aan consensus en wederzijdse afhankelijkheid. Hierdoor is het voor de overheid onmogelijk om een hiërarchische rol als bevelhebber te bekleden (Tops, 2004, pp. 3).

Boelens is het eens met het feit dat de belangen van burgers en overige stakeholders gehoord moeten worden. In zijn Actor Relational Approach (ARA) is het belangrijk dat iedere actor zijn stem kan laten horen in het beleidsvormingsproces of het oplossen van een ruimtelijk probleem. Boelens constateert in de praktijk dat het gat tussen de praktijk en het wetenschappelijke denkproces steeds groter wordt. Een meer relationele benadering van complexe problemen is daarom gewenst (Boelens, 2009, pp. 182-183).

Om dit te realiseren zal om te beginnen het complexe probleem zoveel mogelijk 'outside-in', oftewel vanuit de praktijk moeten worden gedefinieerd. Ten tweede moet er geen sprake zijn van regelgeving, directie of management. De planoloog dient een faciliterende rol in te nemen voor ruimtelijke ambities. Ten derde moet de actor kunnen aantonen dat zij daadwerkelijk een bijdrage levert aan het beleidsproces of het oplossen van een complex probleem. Kortweg, komt het er op neer dat de actor een goede reden moet hebben om te participeren. En tot slot, zal de overheid duidelijk voor ogen moeten hebben dat eveneens actoren uit bedrijfsleven en maatschappij eindverantwoordelijke zijn van de ruimtelijke oplossing (Boelens, 2009, pp. 197-200).

Terugkomend bij het regime betekent dit volgens Boelens dat er sprake moet zijn van '*een open regime*'. Het open regime zal worden gebruikt om de gezichten dezelfde kant uit te krijgen en op deze manier meer draagvlak te creëren voor het te nemen besluit. Binnen het regime zullen stakeholders moeten samenwerken om de unieke kernwaarden van het gebied te handhaven of te vergroten en het complexe probleem op te lossen. Deze kernwaarden zullen in een zo vroeg mogelijk stadium in samenwerking met burgers en overige lokale experts vastgesteld moeten worden. Volgens de visie van Boelens is het beter om in te zetten op de pluspunten van het gebied dan om de negatieve punten te verbeteren. Uiteindelijk zal dit moeten leiden tot een verschuiving van een representatieve democratie naar een associatieve democratie, of ook wel interactieve democratie. Het gaat hierom langdurige vrijwillige samenwerkingsverbanden tussen publieke en private actoren. Het in een open planproces samenwerken en onderhandelen met verschillende stakeholders vormen de basis voor de beleidsvorming en het oplossen van complexe problemen (Boelens, 2009, pp. 193-197).

2.1.4 Wanneer is interactief beleid succesvol?

In de inleiding van dit hoofdstuk werd verteld dat interactief beleid zal moeten voldoen aan de vier kenmerken **openheid, gelijkwaardigheid, debat/onderhandeling en invloed** om te kunnen spreken van een volwaardig interactief beleid (Pröpper, 2001; Edelenbos & Monnikhof, 1998).

In de paragrafen daaropvolgend werd duidelijk dat burger- en stakeholderparticipatie in verschillende vormen succesvol kan zijn. In sommige situaties is een lage mate van burgerparticipatie voldoende, terwijl burgerparticipatie de speerpunt is van interactief beleid. De vraag is nu, wanneer is er sprake van een succesvol interactief beleid?

In lijn met de burger- en stakeholderparticipatie is hier echter geen eenduidig antwoord op te geven. Interactief beleid is geen doel op zich waardoor een volwaardig interactief beleid niet in alle situaties gewenst of nodig is. Interactief beleid is zoals eerder aangegeven ingetreden om de legitimiteit van beleidsvorming en -voering te verhogen. In relatie tot deze legitimiteit wordt interactief beleid echter eveneens toegepast voor andere redenen. Deze redenen kunnen grofweg worden geschaard onder twee hoofdargumenten:

Draagvlakverbreding. Hoewel draagvlak gepaard gaat met democratische legitimiteit wordt dit argument vaak afzonderlijk genoemd. Door burgers meer te betrekken in het beleidsproces, het bieden van inzicht in de gemaakte keuzes en het bieden van kennis in de politieke arena, wordt het beleid uiteindelijk meer begrepen en geaccepteerd (Edelenbos & Monnikhof, 1998, pp. 25). Hierdoor kan eveneens de snelheid van het beleidsproces toenemen. Interactief beleid geeft inzicht in de gemaakte keuzes. Hierdoor kunnen mogelijk het aantal bezwaarschriften afnemen (Van de Peppel, 2001, pp. 41).

Effectiviteit en kwaliteit van het beleid. De kwaliteit heeft betrekking op de kennis van de burger. De kennis van de burger kan bestuurders en beleidsmakers soms op andere ideeën brengen. Hun bijdrage kan daarmee iets toevoegen aan de kwaliteit van het beleid (VROM, 2004, pp. 8).

In de praktijk is het afgelopen decennium veel evaluatieonderzoek gedaan naar de toepassing van interactief beleid. In deze onderzoeken wordt bevestigd dat interactief beleid zonder aan alle kenmerken van interactief beleid te voldoen toch succesvol kan zijn. Evenals de burger- en stakeholderparticipatie zal vooraf moeten worden bepaald welke vorm van interactief beleid het meest geschikt is. Volgens Pröpper, Edelenbos en Monnikhof (1998) is interactief beleid succesvol wanneer:

→ **De mate waarin de aanpak en de bestuurstijl past in de beleidsituatie.** Evenals een hoge mate van burgerparticipatie is een volwaardig interactief beleid in niet alle situaties haalbaar of gewenst. Interactief beleid moet organisatorisch en institutioneel ingebed worden in de bestaande ambtelijke, bestuurlijke en politieke processen.

→ **De mate waarin adequaat vastgehouden is aan het plan van aanpak.** In de praktijk komt het voor dat beleidsmakers een interactief plan van aanpak hebben geschreven, maar uiteindelijk toch regeren naar eigen wensen. De verschillende stakeholders moeten worden aangezet om kritisch met elkaar in interactie te gaan én om kennis en informatie uit te wisselen en te integreren tot oplossingen die rekening houden met de uiteenlopende belangen

→ **De mate van doorwerking van de input van stakeholders in het beleid.** Een burger kan zijn input leveren in het proces, maar wanneer er vervolgens niets gedaan wordt met deze input kan men niet spreken van interactief beleid. Alle perspectieven, ideeën en oplossingen van stakeholders moeten worden opgeslagen en vervolgens overhandigd aan de beslissers.

→ **De mate waarin draagvlak bestaat onder burgers voor het beleid.** In een interactief beleid zullen eveneens de betrokken burgers tevreden moeten zijn met het genomen besluit.

→ **De afweging van verschillende keuzes in het proces openbaar wordt gemaakt.** In relatie tot het voorgaande criterium zullen eveneens de tussentijds gemaakte keuzes voor elke stakeholder zichtbaar moeten zijn. De perspectieven, ideeën en oplossingen van stakeholders moeten niet alleen

geïntegreerd worden, maar ook in (tussentijdse) onderhandeling worden geïntegreerd (Edelenbos e.a., 2001a; Pröpper, 2001; Edelenbos & Monnikhof, 1998).

2.1.5 Conclusie

Interactief beleid is een wijze van beleid voeren waarbij een overheid in een zo vroeg mogelijk stadium burgers, (maatschappelijke) organisaties, bedrijven en/ of andere overheden betreft om in open wisselwerking en/of samenwerking met hen tot de voorbereiding, bepaling, de uitvoering en/of de evaluatie van het beleid te komen. Interactief beleid gaat uit de vier kenmerken: openheid, gelijkwaardigheid, debat/onderhandeling en invloed. Wanneer alle kenmerken volledig aanwezig zijn, kan men spreken van een volwaardig interactief beleid.

Deze kenmerken zullen in het empirische deel van dit onderzoek worden gebruikt om te bepalen hoe interactief beleid in het beleidsveld erfgoed van de gemeente Nederlek wordt toegepast, maar worden niet gezien als de voorwaarden voor een succesvol interactief beleid. Volwaardig interactief beleid hoeft geen doel op zich te zijn. Pröpper, Edelenbos en Monnikhof hebben een aantal criteria opgesteld waarin een interactief proces eveneens succesvol kan zijn. Hieraan gerelateerd zijn de voorwaarden voor een succesvolle burger- en stakeholderparticipatie. De bestuurder of beleidsmaker kan vooraf nadenken over de vorm van interactief beleid inclusief de mate van burger- en stakeholderparticipatie.

Wanneer een hoge mate van burgerparticipatie gewenst is, kan de overheid zich het beste nevensgeschikt opstellen. Als procesmanager kan de overheid vervolgens een regime organiseren waarin alle stakeholders kunnen samenwerken en kritisch onderhandelen. Wanneer de onderhandelingen en samenwerking tot ieders tevredenheid is, wordt er gesproken van een consensus. Het publieke belang speelt hierin een belangrijke rol. Wanneer uiteindelijk alle stappen strikt worden uitgevoerd en iedereen zijn nevensgeschikte rol vasthoudt, zal er sprake moeten zijn van een breed gedragen democratisch legitiem beleid of oplossing.

Om daadwerkelijk een uitspraak hierover te doen en daarmee een antwoord te kunnen geven op de op de deelvraag *'Hoe kan interactief beleid bijdragen aan het verhogen van de democratische legitimiteit van beleidsvorming en -voering?'* zal er in de volgende paragraaf uitgebreid stil worden gestaan bij het begrip democratische legitimiteit.

2.2 Gebrek aan democratische legitimiteit

In Nederland wordt de laatste jaren vaak gesproken over een ‘communicatieve kloof tussen burger en beleid’. Wanneer men zich erin verdiept wordt er gesproken over een gebrek aan democratische legitimiteit van gemaakte keuzes van beleidsmakers en of bestuurders naar burgers, maar wat is nu eigenlijk democratische legitimiteit?

2.2.1 Democratische legitimiteit: een complex begrip

Scharpf definieert democratische legitimiteit als volgt: *‘Het politieke proces kan als democratisch legitiem worden beschouwd als de stem van volk direct (via participatie) en/of indirect (via representatie) is vertegenwoordigd. De burger moet de mogelijkheid hebben om input te leveren aan het proces. En na afloop zal dezelfde burger wederom op de hoogte worden gebracht van het resultaat’* (Scharpf, 1999, pp.6) .

Uit deze definitie blijkt dat democratische legitimiteit in verschillende fasen in gebreken kan raken. Van der Kaap geeft aan dat de kritiek vooral te maken heeft met de manier waarop het beleid tot stand komt, met betrekking tot de doorwerking van de input van de burger, en de communicatie van politici/ambtenaren naar de burgers toe, de output (Van der Kaap, 2006). Volgens van der Kaap is de interactie tussen burger en beleidsmaker onvoldoende waardoor de burger geen begrip kan opbrengen voor de genomen besluiten. Hierdoor is er wederom geen sprake van draagvlak en geen democratisch legitiem beleid.

Van Schendelen (2005) sluit zich hierbij aan en breidt dit uit tot vier typen legitimiteit die wanneer zij in gebreken raken, kunnen leiden tot een gebrek aan democratische legitimiteit in beleidsvorming en -voering:

1. Inputlegitimiteit

Grofweg kan dit omschreven worden als de mogelijkheden waarop de burger en overige stakeholders hun input kunnen leveren aan de besluitvorming. De input kan op verschillende manieren plaatsvinden. Hierbij kan op de eerste plaats gedacht worden aan indirecte input aan de hand van verkiezingen en referenda, waarbij één of een groep personen representatief is voor de rest van de burgers. De representativiteit van deze actor is een belangrijk detail om daadwerkelijk van een democratische inputlegitiem beleid te spreken. Directe manieren van input komen eveneens voor in de vorm van rondetafelgesprekken met belanghebbende burgers. Van Schendelen is van mening dat in een democratisch systeem ieder persoon of groep zijn input moet kunnen leveren aan het beleidsvormingsproces. Openheid is het sleutelwoord voor inputlegitimiteit. Daarnaast zal de communicatie naar burgers over de inputmogelijkheden in de beleidsvorming moeten worden verbeterd (Schendelen, 2005, pp. 315-317).

2. Throughputlegitimiteit

De input van burgers en stakeholders komt vervolgens terecht in het besluitvormingsproces. De overheid brengt alle kennis bijeen in een ‘blackbox’. Throughputlegitimiteit heeft betrekking op deze blackbox. Om te spreken van een democratisch legitiem besluitvormingsproces zal transparantie en inzichtelijkheid in de afwegingen moeten worden getoond. Het begrip ‘blackbox’ zegt het al, de input van de burger en overige stakeholders wordt vaak wel gevraagd, maar vervolgens moet men afwachten tot de output om te zien wat er met hun belangen en kennis is gedaan. Volgens van Schendelen zal overzichtelijk moeten worden gemaakt wie verantwoordelijk zijn voor het nemen van besluiten. De machtsverdeling tussen de verschillende actoren zal eveneens zorgvuldig moeten worden gewaarborgd (Schendelen, 2005, 317-319).

3. Outputlegitimiteit

Uit het besluitvormingsvormingsproces zal uiteindelijk een beslissing naar buiten moeten worden gebracht. De sleutelbegrippen hierbij zijn accountability en responsiviteit. Hiermee wordt bedoeld dat vermeld moet zijn welke actoren verantwoordelijk zijn voor de uitkomsten. De uitkomsten moeten daarnaast ook een antwoord bieden aan de wensen en problemen van burgers en overige stakeholders. De uitkomsten zullen daarbij over moeten worden gebracht aan de betreffende actoren (Schendelen, 2005, pp. 319-321).

4. Feedbacklegitimiteit

De laatste notitie heeft betrekking op de feedback. De sleutelwoorden hierbij zijn identiteit en participatie. De feedback naar de burger en overige stakeholders geeft hen het idee dat zij hebben bijgedragen aan de genomen beslissing. Het betrokkenheidsgevoel met de besluitvorming leidt ertoe dat op de eerste plaats de burger tevreden is over de beleidsmakers en ten tweede dat zij in het vervolg actieve zullen participeren. Burgers en overige stakeholders zullen wederom met nieuwe inzichten komen, waardoor het proces weer opnieuw begint (Schendelen, 2005, pp. 322-323).

2.2.2 Decentralisatie

Voor het overbruggen van de communicatieve kloof tussen burger en beleid, en dus het verhogen van de democratische legitimiteit, werd in eerste instantie onder leiding van kabinet Lubbers I (1982-1986), besloten om zoveel mogelijk taken te decentraliseren naar gemeenten. In de inleiding (Hoofdstuk 1) is al vermeld dat hierdoor de kritiek op het functioneren van gemeenten, provincies en rijksoverheid echter niet is afgenomen. Het uitsluitend 'over de schutting gooien' van taken en bevoegdheden van hogere naar lagere bestuursniveaus zal het probleem van democratische legitimiteit niet oplossen (Roo e.a., 2007). De vraag die centraal staat in deze paragraaf is: hoe komt het dat wanneer de beleidsvorming en -voering dichterbij de burger wordt bepaald, er nog altijd sprake is van een gebrek aan democratische legitimiteit?

Om te beginnen is het belangrijk om te weten dat decentralisatie grofweg op drie manieren kan worden toegepast:

→ **Statistisch.** Overheidsinstellingen nemen ten opzichte van de centrale overheid een onafhankelijke plaats in. De verhouding tussen centrale overheid en decentrale overheden is niet-hiërarchisch. Er is sprake van 'eigen huishouding' van gemeenten, waaraan zij een zelfstandig bestaansrecht ontlenuen.

→ **Procesmatig.** De onafhankelijke rol van decentrale overheidsinstellingen ten opzichte van de centrale overheid wordt verbreed en/of versterkt. Decentralisatie bevordert het handelen van de gemeenten, door financiële, juridische en bestuurlijke middelen wordt de gemeentelijke beleidsvrijheid verruimd.

→ **Concreet.** De feitelijke overdracht van overheidstaken en bevoegdheden aan gemeenten. (Boogers e.a., 2008, pp. 10)

Daarnaast is decentralisatie in de praktijk niet altijd toegepast om de democratische legitimiteit van de beleidsvorming of -voering te vergroten. Decentralisatie wordt eveneens gebruikt om de kwaliteit en effectiviteit van het beleid te vergroten. Dit vertaalt zich in een aantal potenties van decentralisatie van overheidstaken (Figuur 2.3).

Figuur 2.3: Potenties decentralisatie overheidstaken

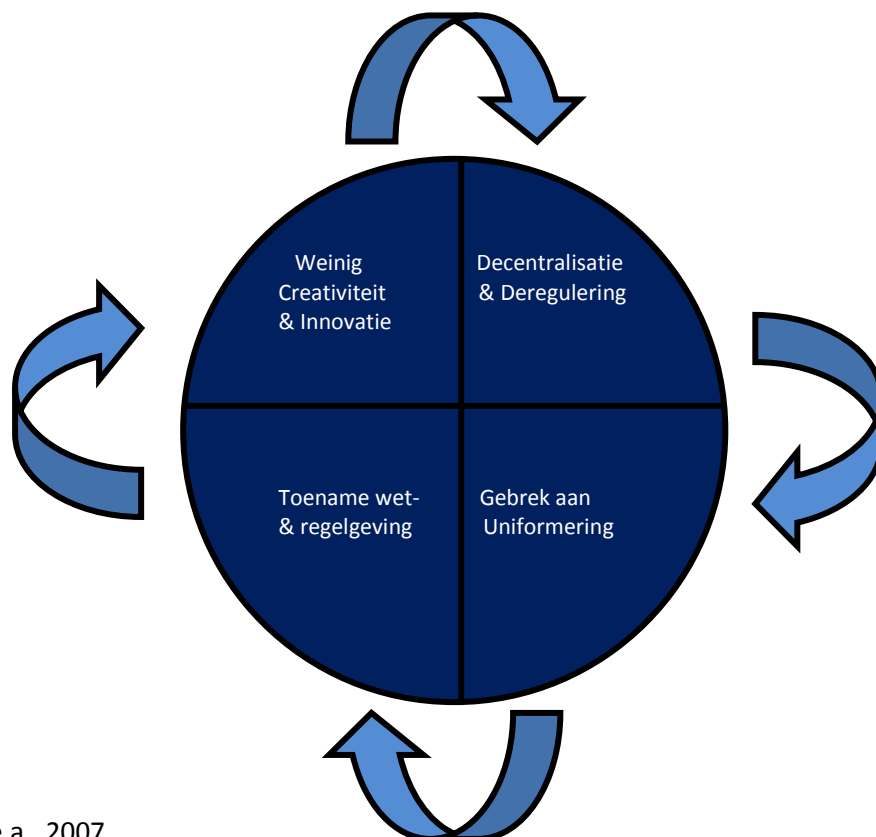
Slagvaardigheid	Er kan slagvaardiger worden gewerkt door de overheid, doordat op lagere niveau sneller kan worden gereageerd.
Kwaliteit openbaar bestuur	Leidt tot een verbetering van de kwaliteit van het openbaar bestuur.
Mogelijkheid tot maatwerk	Biedt de mogelijkheid tot maatwerk, voorzieningen kunnen worden afgestemd op behoeften van burgers.
Afstemmen voorzieningen	Verschillende voorzieningen kunnen beter op elkaar worden afgestemd.
Efficiency/effectiviteit dienstverlening	De efficiency en effectiviteit van dienstverlening neemt door afstemmende voorzieningen toe.
Integrale aanpak	Bevordert integrale aanpak maatschappelijke problemen.
Minder bestuurlijke drukte	Leidt tot minder bestuurlijke drukte op alle bestuursniveaus.
Financieel voordeel	Financieel voordeel doordat gemeenten beleid kunnen ontwikkelen door een lagere inzet van middelen met minder bureaucratie.
Kennis decentrale overheid	Er kan beter gebruik worden gemaakt van de grotere kennis van decentrale overheden.
Duidelijker onderscheid	Er komt een duidelijker onderscheid tussen kaderstellende en uitvoerende taken.
Bron: BMC, 2009	

Ondanks dat decentralisatie in potentie de kwaliteit en effectiviteit van beleidsvorming en –voering kan vergroten, is het gebrek aan capaciteiten, waaronder tijd en kennis, in de praktijk vaak de reden dat het decentralisatieproces niet helemaal uit de verf komt. Hierdoor ziet men dat gemeenten afkijken bij buurgemeenten en samenwerkingsverbanden aangaan, waardoor de afstand tussen burger en bestuurder en of beleidsmaker alleen maar groter wordt (Volkskrant, 2008). Dit heeft tot gevolg dat het proces van decentralisatie in verloop van tijd deels wordt teruggedraaid. *'De bestuurlijke trend van geleidelijke decentralisatie lijkt hiervoor te worden vervangen door een expliciete (zij het partiële) recentralisatie'* (Spit e.a., 2006).

De tweede reden is geld. Gemeenten kunnen taken worden toegeschoven, maar wanneer zij de middelen daar niet voor hebben zal het beoogde resultaat niet worden bereikt. Het is belangrijk voor het laten slagen van decentralisatie dat er voor alle partijen voordelen zijn te behalen. Belangrijke voordelen van decentralisatie voor de gemeenten zijn efficiencykorting en financiële prikkels. Deze financiële voordelen bieden gemeenten extra ruimte om lokale vraagstukken op te lossen.. Deze voordelen geven gemeenten een extra impuls om gedecentraliseerde taken uit te voeren (Boogers e.a., 2008, pp. 17).

Wanneer gemeenten niet de capaciteiten en middelen hebben, proberen zij op hun manier creatief de taak uit te voeren, waardoor er geen sprake meer zal zijn van een uniforme beleidsvoering. Als reactie hierop worden samenwerkingsverbanden gestart, neemt de regelgeving toe en wordt er een strategie ontwikkeld waaraan alle gemeenten zich moeten houden. Het beleid wordt daarmee ver van de burger bepaald, waardoor het gebrek aan democratische legitimiteit niet wordt opgelost (Roo e.a., 2007, pp. 99-101). De Roo & Voogd (2007) hebben dit probleem in de vorm van een beleidscyclus van centralisatie en decentralisatie in kaart gebracht (Figuur 2.4).

Figuur 2.4: Beleidscyclus centralisatie en decentralisatie

Bron: Roo e.a., 2007

De oplossing voor het wél bereiken van een democratisch legitiem beleid door decentralisatie lijkt heel eenvoudig. Toch zal simpelweg het aanleveren van kennis en middelen niet direct tot een verhoging van de democratische legitimiteit leiden. BMC roept daarnaast om: *‘een relativering van het begrip decentralisatie en aan nieuwe praktische combinaties van overheid en andere maatschappelijke partijen’* (BMC, 2009, pp. 46). Gemeenten zijn in de praktijk te veel bezig met wie heeft de bevoegdheid voor een bepaalde taak. De nadruk zal moeten liggen op hoe het vraagstuk het beste gezamenlijk kan worden aangepakt. Hierbij is een goede coördinatie tussen Rijk en lagere overheden cruciaal. Op dit moment ziet men verschillende actoren een taak uit voeren, maar niemand weet wie de leiding heeft (BMC, 2009, pp. 46-48).

Inmiddels weten we dat interactief beleid uitgaat van een gelijkwaardige rol van iedere stakeholder. Hiermee lijkt dit probleem opgelost. Daarnaast kunnen deze stakeholders, waaronder burgers, de oplossing bieden aan het gebrek aan kennis en middelen. De tekortkomingen van decentralisatie lijken ingevuld te worden door de theorie van interactief beleid. Hierbij komen we op de beantwoording van de deelvraag van dit hoofdstuk.

2.2.3 Interactief beleid de oplossing

Uit paragraaf 2.2.1 is duidelijk geworden dat democratische legitimiteit in verschillende fasen van het beleidsproces in gebreken kan raken. Uitsluitend het afschuiven van taken naar lagere overheden is niet de oplossing. Van hieruit is de sprong gemaakt naar het interactief beleid en daarmee de beantwoording van deelvraag: *‘Hoe kan interactief beleid bijdragen aan het verhogen van de democratische legitimiteit van beleidsvorming en -voering?’*

Uit paragraaf 2.1 weten we dat interactief beleid zonder te voldoen aan de vier kenmerken eveneens succesvol kan zijn. Interactief beleid heeft er voor gezorgd dat de mate van participatie en communicatie sterk veranderd is. Beleidsvoering en –vorming kan in verschillende fasen in gebreken raken wanneer het gaat om de democratische legitimiteit. Interactief beleid speelt in op deze vier fasen van democratische legitimiteit door iedereen in een zo vroeg mogelijk stadium te betrekken, door tussentijds participanten op de hoogte te brengen en achteraf het uiteindelijke resultaat openbaar te maken en toe te lichten. Interactief beleid kan de democratische legitimiteit van beleidsvorming en –voering verhogen.

Edelenbos, Teisman en Reuding (2001b) zijn het hiermee eens. Interactief beleid kan in potentie bijdragen aan het verhogen van democratische legitimiteit van beleidsvorming en -voering. *‘Interactieve beleidsvorming komt tegemoet aan de wens van de burger en maatschappelijke partijen om directe invloed te kunnen uitoefenen’* (Edelenbos e.a., 2001b, pp. 22). Edelenbos spreekt van een directe democratie in een representatief stelsel. Een directe democratie houdt in dat een plan zonder tussenwegen wordt voorgelegd aan de kiezers. In een representatief stelsel worden personen of partijen gekozen door de burgers aan wie vervolgens de wet wordt voorgelegd. Door middel van interactief beleid komt men tegemoet aan de wens van burgers en maatschappelijke organisaties om directe invloed uit te kunnen oefenen op de inhoud en het procesverloop van beleidsvorming (Edelenbos e.a., 1998). Interactief beleid kan direct leiden tot het dichten van de kloof tussen burger en beleid. De burger kan zich door interactief beleid meer identificeren met producten die beleidsmakers tot stand brengen, waardoor het vertrouwen in het functioneren van de overheid wordt vergroot. *‘Het betrekken van burgers bij de totstandkoming van beleid en beslissingen wordt als een van de mogelijke remedies gezien om de gesignaleerde kloof te dichten’* (Edelenbos e.a., 2001b, p. 21).

Wanneer er sprake is van vertrouwen in het functioneren van de overheid dan zal het draagvlak voor het gemaakte keuzes groter zijn. Voor een beleidsmaker of een bestuurder is het van groot belang dat het beleid wordt gedragen door burgers en overige stakeholders. Door directe interactie met

burgers en overige stakeholders in het beleidsvormingsproces ontstaat begrip voor elkaar en kunnen belangen op elkaar worden afgestemd om zo tot een consensus te komen waar iedereen zich in kan vinden. En minstens zo belangrijk, overige stakeholders kunnen warm gemaakt worden om eveneens een financiële bijdrage te leveren, waardoor bepaalde plannen soms net wel te realiseren zijn. De overheid zal deze actoren moeten overtuigen van de voordelen voor hen (Boogers e.a., 2008, pp. 17). De gedachte is dat wanneer beleid niet door het overgrote deel van de samenleving wordt geaccepteerd, gedragen wordt, er eveneens veel kritiek zal zijn over thema's gerelateerd aan democratische legitimiteit (Edelenbos e.a., 2001b, pp. 23-24).

Een belangrijke aanvulling hierop is de afstemming tussen de verschillende beleidsectoren. Door de complexere wordende maatschappij ontstaan ruimtelijke en maatschappelijke problemen die niet uitsluitend in één beleidsveld kunnen worden opgelost. In relatie tot de legitimiteit in het algemeen is het belangrijk om ieders belang aan bod te laten komen. Interactief beleid kan beleidsectoren dichter tot elkaar brengen. De wisselwerking en interactie tussen actoren uit verschillende sectoren kan tot een meer integraal beleid leiden. Edelenbos, Teisman en Reuding (2001b) zijn van mening dat het probleemoplossend vermogen en de kwaliteit van het beleid hierdoor kan toenemen. Naast verschillende perspectieven en ideeën van experts worden eveneens andere kennisbronnen geraadpleegd. Hierdoor kunnen problemen beter geanalyseerd worden wat weer leidt tot betere oplossingen. Een kanttekening die Edelenbos hierbij zet is dat de afstemming van het Rijk met de verschillende sectoren in grote mate aanwezig moet zijn. De verkokering van het Nederlandse beleid in sectoren zal volgens Edelenbos niet direct leiden tot een effectieve samenwerking. Wanneer er vanuit het Rijk weinig afstemming is zal de bereidheid van de sectoren tot samenwerken in de praktijk minimaal zijn. Daarmee zal het bijeenbrengen van de verschillende actoren uit verschillende sectoren niet direct tot een hoger probleemoplossend vermogen leiden. (Edelenbos e.a., 2001b, pp. 24-27)

Kortom, door de verschillende perspectieven van stakeholders bijeen te brengen speelt men in op de tekortkomingen van decentralisatie en daarmee het gebrek aan democratische legitimiteit. Interactief beleid speelt, mits er wordt voldaan aan de criteria voor een succesvol interactief beleid inclusief burger- en stakeholderparticipatie, in op alle vormen van democratische legitimiteit. In de inleiding geven De Graaf en Cornips aan dat dit oplossend vermogen in praktijk niet uit de verf komt. Veel gemeenten in Nederland gebruiken interactief beleid uitsluitend als instrument om tot een kwalitatief, maatschappelijk gedragen beleid te komen. Inmiddels weten we dat dit niet direct hoeft te betekenen dat er sprake is van een gebrek aan democratische legitimiteit. Dat is wel het geval wanneer zij vervolgens naar eigen beleidswensen bestuurt (Graaf, 2009a, pp. 59).

Bestuurders en beleidsmakers zullen zich moeten focussen op de vier kenmerken van interactief beleid en in een vroeg stadium stil moeten staan bij de vijf criteria (Par. 2.1.4). Hoewel interactieve processen nog altijd los staan van formele beleidsvormingsprocessen, gemeenten zijn vrij om interactief beleid toe te passen op hun manier, kunnen beleidsmakers en bestuurders vandaag de dag de verschillende belangen niet meer negeren (Cornips, 2008). Beleidsmakers en bestuurders moeten burgers en overige stakeholders erbij betrekken en hun belangen eveneens laten terugkomen in het uiteindelijke resultaat (Edelenbos e.a., 2001b, pp. 21-23).

Dit betekent dat zij moeten afstappen van distributive bargaining. In een traditioneel beleid ging iedere stakeholder uitsluitend uit van zijn eigen belangen en doelstellingen, terwijl bij een interactief beleid het erg belangrijk is dat men open staat voor andere belangen. Een open planprocedure, een open en creatief overlegklimaat, ten opzichte van het traditionele autoritaire wijze van besturen. Beleidsmakers en bestuurders moeten een nevenschiktelijke rol innemen en dit niet opvatten als een ondermijning van hun gezag (De Beuk, 2011).

Hoofdstuk 3: Erfgoed: een complex beleidsveld

Hoofdstuk 3: Erfgoed: een complex beleidsveld

In de inleiding is al even stilgestaan bij de toegenomen belangstelling voor erfgoed. Het afgelopen decennium zijn de burger en overige stakeholders zich meer betrokken gaan voelen bij het erfgoedbeleid. Dit heeft geresulteerd in verschillende uiteenlopende belangen die door beleidsmakers en bestuurders niet genegeerd kunnen worden. In de praktijk is gebleken dat het lastig is om alle belangen min of meer terug te laten komen in het beleid. Hierdoor is het gebrek aan democratische legitimiteit eveneens in dit beleidsveld een punt van discussie (Erfgoed Nederland, 2009; Erfgoed Nederland, 2011a). Uit het vorige hoofdstuk is duidelijk geworden dat interactief beleid in theorie potentie heeft om de democratische legitimiteit te verhogen. De vraag die in dit hoofdstuk centraal staat is:

In welke mate is interactief beleid toepasbaar op het beleidsveld erfgoed?

Om een antwoord te geven op deze vraag zal in eerste instantie worden stilgestaan bij het begrip erfgoed (Par. 3.1). Vervolgens zal de gegroeide verantwoordelijkheid van de overheden voor het monumentenstelsel worden beschreven (Par. 3.2). Naast het publieke belang zal een overzicht worden gegeven van de private belangen, waarbij gekeken wordt of deze actoren kunnen bijdragen aan een verbetering van het monumentenbeleid in op verschillende schaalniveaus (Par. 3.3). Tot slot zal een oordeel worden gegeven of interactief beleid toepasbaar is in het beleidsveld erfgoed. Hieruit kan een conclusie worden getrokken of interactief beleid en het beleidsveld erfgoed een gelukkige combinatie kunnen zijn (Par. 3.4).

3.1 Wat is erfgoed?

Erfgoed wordt in de praktijk regelmatig verward met cultuurhistorie. Volgens prof. Dr. J. Renes, historisch geograaf en hoogleraar erfgoedstudies is: *'Het verschil is lastig aan te geven, maar het begrip erfgoed heeft een bredere betekenis dan cultuurhistorie. Het begrip cultuurhistorie is een Nederlandse uitvinding en speelt een rol in de Ruimtelijke Ordening.'* Het onderscheid heeft voornamelijk te maken met het gebruiken van erfgoed (Figuur 3.1).

Cultuurhistorie

Cultuurhistorie wordt letterlijk gedefinieerd als de beschavingsgeschiedenis. Hieronder wordt verstaan: *'Alle bouwwerken (objecten) en landschappelijke patronen (historisch geografisch) boven en onder de grond (archeologisch) die zichtbaar zijn in de samenleving en verwijzen naar het verleden. Een belangrijk detail hierbij is dat het door de mens is ontwikkeld moet zijn om in aanmerking te komen voor het stempel cultuurhistorie'* (Cultuurnetwerk, 2011).

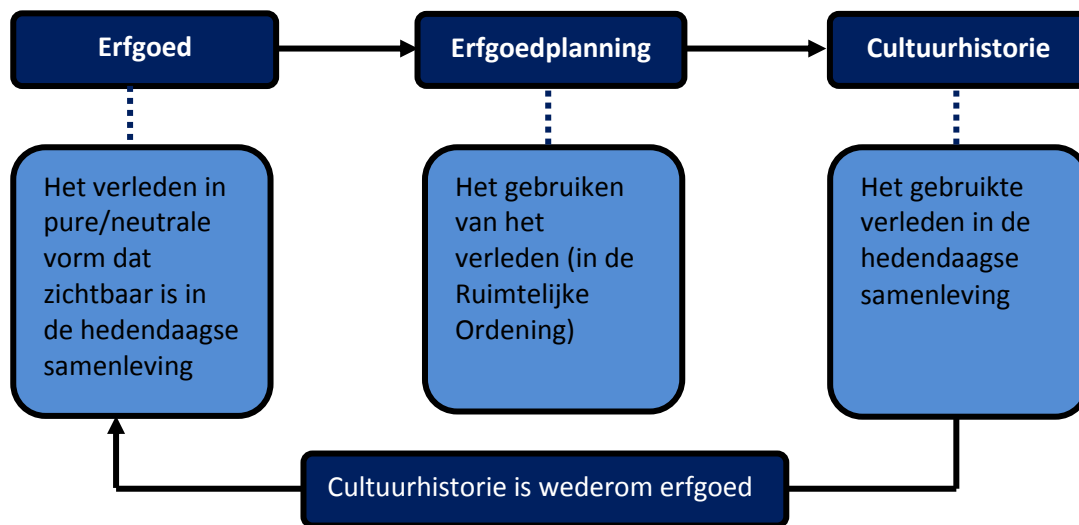
Het Handboek Cultuurhistorisch Beheer voegt hieraan toe dat cultuurhistorie een zekere uniciteit heeft. Het is in het verleden ontstaan en het kan in de huidige samenleving opnieuw worden gebruikt, maar niet opnieuw worden ontwikkeld en dezelfde cultuurhistorische waarde behouden (Minkjan, e.a., 2006).

Erfgoed

De definitie van erfgoed heeft veel raakvlakken met cultuurhistorie. Cultureel Nederland beschrijft erfgoed als *'de sporen uit het verleden die in de hedendaagse samenleving zichtbaar zijn. Dit kunnen tastbare bouwwerken zijn, maar ook niet-tastbare historische verhalen, gewoonten of rituelen'* (Erfgoed Nederland, 2011a). Erfgoed is een complexer begrip dan cultuurhistorie, een bredere kapstok. Het voornaamste verschil met cultuurhistorie is dat het niet door de mens bewerkt hoeft te zijn. Erfgoed hoeft geen rol te spelen in de Ruimtelijke Ordening. Wanneer objecten of landschappelijke patronen worden gebruikt in de ruimtelijke ordening, dan spreekt men van cultuurhistorie. Hieruit is op te maken dat erfgoed ten alle tijden aanwezig is, maar wanneer de

waarden worden gebruikt in bijvoorbeeld de Ruimtelijke Ordening dan is er sprake van cultuurhistorie (Ashworth e.a., 2004).

Figuur 3.1: Relatie cultuurhistorie en erfgoed

Bron: Ashworth, 2004, pp. 4-8

3.2 Van particulier initiatief naar gespreide publieke verantwoordelijkheid

In de inleiding van dit onderzoek is al even stilgestaan bij de opkomst van de belangstelling van erfgoed in Nederland. Vanaf het laatste kwart van de 19de tot het opstellen van de Monumentenwet in 1961 was de bescherming van de historie in Nederland zeer versnipperd en bovendien een verzameling van particuliere initiatieven. De Koninklijke Nederlandse Oudheidkundige Bond (1899), vereniging Behoud Natuurmonumenten (1905), Bond Heemschut (1911), Vereniging Hendrick de Keyser (1918) en de Natuurschoonwet (1928) zijn hiervan de bekendste voorbeelden (Rijksoverheid, 2011c, pp. 3-4).

Na de Tweede Wereldoorlog begon de wederopbouw van Nederland. Om de ellende van de oorlog te vergeten en tegemoet te komen aan de grote woningnood in Nederland werden er grote wederopbouw wijken gerealiseerd. Historische panden, met name in de binnensteden, moesten wijken voor de moderne woningbouw. Vanaf dit moment begon de maatschappelijke identiteitsrol van erfgoed in Nederland op te bloeien. Op verschillende plaatsen ziet men dat er onvrede ontstaat over de omgang met 'hun' verleden. De betrokkenheid van verschillende individuen overlappen elkaar waardoor er sprake is van een soort mentale groepsvorming, 'imagined communities'. Er ontstond in deze tijd een botsing tussen voorstanders van moderne ruimtelijke ontwikkeling en burgerorganisaties en historische verenigingen anderzijds (Rijksoverheid, 2011c, pp. 4; Ashworth e.a., 1999, pp. 60).

De overheid besloot uiteindelijk in 1961 om de wettelijke basis, de Monumentenwet, in het leven te roepen. Deze wet was overigens uitsluitend gericht op ontroerend goed. Door het aanwijzen van 34.000 rijksmonumenten moest een tweede kaalslag worden voorkomen. De objectgerichtheid betekende in de praktijk dat het erfgoedbeleid zeer puntsgewijs was. In de jaren '60 en '70 veranderde dit wel door beschermde dorps- en stadsgezichten aan te wijzen, maar cultuurlandschappen en cultuurhistorisch waardevolle gebieden kregen geen geld van het Rijk. Overigens van een structurele financiering vanuit het Rijk voor de restauratie en bescherming van de objecten was eveneens nog geen sprake (Rijksoverheid, 2011c, pp. 4).

In 1988 is de Monumentenwet gewijzigd. De belangrijkste verandering was dat de vergunningsverlening van een gemeentelijk of rijksmonument de taak werd van de gemeente. De voorwaarde hierbij was dat de gemeente een verordening en een monumentencommissie instelde. Daarnaast is met de wijziging van de Monumentenwet in 1988 eveneens een start gemaakt met een structureel subsidiëringstelsel voor rijksmonumenten. Hiermee werd de eerste stap gezet naar een decentralisatie van het Monumentenbeleid in Nederland (Nationaal Restauratiefonds, 2007, pp. 24-25).

De Monumentenwet 1988 wordt gezien als het '*belangrijkste sectorale instrument voor de bescherming van cultureel erfgoed*' (Rijksdienst voor Cultureel erfgoed, 2011a).

Begin jaren'90 was er sprake van een sterk verval en een restauratieachterstand van veel rijksmonumenten in Nederland. Dit leidde ertoe dat de maatschappelijke betrokkenheid en de monumentensector aandrang bij de overheid om in te grijpen. Dit resulteerde in 1994 tot een Strategisch plan voor de Monumentenzorg (SPM). Dit plan moest de restauratieachterstand verkleinen door enerzijds een budgetverhoging en anderzijds wederom een aanpassing van het subsidiestelsel. Dit plan heeft van 1995 tot 2006 gefungeerd om de achterstand te doen verkleinen. De belangrijkste verandering in de denkwijze over het behouden van monumenten is in eerste instantie de focusverschuiving van restauratie naar instandhouding. Het planmatig onderhoud van monumenten kwam centraal te staan. Ten tweede werd het subsidiestelsel langzaam verschoven naar een leningstelsel (Nationaal Restauratiefonds, 2007, pp. 30-33).

Met de invoering van de BRIM in 2006, het Besluit Rijksregeling Instandhouding Monumenten kunnen monumenteigenaren van panden zonder een agrarische functie gebruik maken van een laagrentende lening. De BRIM regelt de instandhouding van monumenten op basis van regulier planmatig onderhoud en monitoring van monumenten in goede conditie. Het BRIM kent een speciale achterstandsregeling voor monumenten die nog een grote restauratie behoeven (Gemeente Ede, 2009).

Tot slot, is mede door het verschijnen van de Nota Belvédère, de focus van het monumentenbeleid verschoven van een objectgerichte naar een gebiedsgerichte benadering. In 1999 is de Nota Belvédère in werking getreden. De Nota is ondertekend door de ministeries van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu, van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en van Verkeer en Waterstaat. Van 1999 tot 2009 heeft het programma van de Nota Belvédère de verbinding tussen cultuurhistorie en ruimtelijk beleid gestimuleerd. De hoofddoelstelling van dit beleidstuk is dat '*de cultuurhistorische identiteit in sterkere mate richtinggevend wordt voor de inrichting van de ruimte*'. Deze hoofddoelstelling wordt vertaald in een zestal doelen:

- Het erkennen en herkenbaar houden van cultuurhistorische identiteit in zowel het stedelijke als landelijke gebied, als kwaliteit en uitgangspunt voor verdere ontwikkelingen.
- Het versterken en benutten van de cultuurhistorische identiteit en de daarvoor bepalende kwaliteiten van de cultuurhistorisch meest waardevolle gebieden van Nederland, de zogenoemde Belvédèregebieden.
- Het scheppen van voorwaarden ten behoeve van initiatieven van derden gericht op thematische versterking van de cultuurhistorie.
- Het verspreiden en toegankelijk maken van de kennis over cultuurhistorie, alsmede het stimuleren van de kansen van cultuurhistorie als inspiratiebron voor de ruimtelijke inrichting en het ontwerp.
- Het bevorderen van de samenwerking tussen burgers, organisaties en overheden.
- Het verbeteren van de gebruiksmogelijkheden van het bestaande instrumentarium (Belvédère, 2011, pp. 35)

Het centrale motto in de Nota Belvédère is het '*behoud door ontwikkeling*'. De Nota Belvédère is een belangrijke ontwikkeling geweest in de monumentenzorg in Nederland. Er wordt ruimte geschept voor ontwikkelingsmogelijkheden en initiatieven die het erfgoed op de eerste plaats behouden en daarnaast een meerwaarde geven. Naast dat het object niet wordt aangetast, wordt vanaf de

invoering van deze Nota meer aandacht besteed aan de omgeving. De Nota Belvédère heeft gezorgd voor een verbreding van de monumentenzorg. Deze verbreding en daarnaast de overige doelen van dit gedachtegoed is in verschillende andere beleidsdocumenten daarna opgenomen, waaronder de wijziging van de Monumentenwet in 2009 (Belvédère, 2011, pp.17-19).

Door de belangrijke verschuiving van gedachte van de visie voor de omgang met Monumenten in Nederland was de Monumentenwet 1988 niet meer van deze tijd. In november 2009 is daarom door de Tweede Kamer ingestemd voor een modernisering van de Monumentenwet. De Modernisering Monumentenwet (MoMo) gaat uit van een drietal pijlers:

→ *Cultuurhistorie laten meewegen in de Ruimtelijke Ordening*

Het Rijk gaat uit van het motto: *'Goede ruimtelijke ordening betekent dat er een integrale afweging plaatsvindt van alle belangen die effect hebben op de kwaliteit van de ruimte'* (Rijksdienst voor Cultureel erfgoed, 2011c). Het onderdeel cultuurhistorie mag daarom niet ontbreken in het ruimtelijk beleid van Nederland. Inmiddels zien we dat cultuurhistorie is doorgedrongen in de Ruimtelijke ordening, maar dat de Monumentenzorg met deze wijziging van de Monumentenwet nog meer een taak is geworden van de provincie en de gemeenten. Om dit te illustreren zijn een zestal bepalende ruimtelijke beleidsdocumenten eruit gelicht:

Nota Ruimte(2006)

Binnen de Nota Ruimte(2006), die overigens in 2011 wordt vervangen door de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte, wordt in enkele zinnen expliciet stilgestaan bij erfgoed en cultuurhistorie in Nederland. Cultuurhistorie en erfgoed komen aan de orde in beleidshoofdstukken: Investeren in de kwaliteit van de natuur en Landschap ontwikkelen met kwaliteit. Hierin gaat het uitsluitend om Werelderfgoed en nationale landschappen van cultuurhistorische waarde. In enkele gevallen wordt er gesproken over het versterken van de cultuurhistorische identiteit van dorpen en steden in het waterbeleid (VROM, LNV, VenW en EZ, 2011).

Nieuwe wet Ruimtelijke Ordening (2008) en Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (2010)

De exacte spelregels van de Nota Ruimte 2006 voor de omgang met cultuurhistorie staan omschreven in de nieuwe Wet Ruimtelijke Ordening 2008 (Rijksoverheid, 2011a). Cultuurhistorie moet volgens het motto *'decentraal wat kan, centraal dat moet'*, zoveel mogelijk door provincie en gemeenten beschermd worden. Op het gebied van cultuurhistorie zijn provincie en gemeenten verplicht om cultuurhistorische waarden te betrekken bij de ruimtelijke plannen. In 2010 is dit specifiek vastgelegd in het Besluit Ruimtelijke Ordening (Bro). Gemeenten moeten bij het opstellen van bestemmingsplannen rekening houden met cultuurhistorische waarden (Rijksdienst voor Cultureel erfgoed, 2011c).

In relatie tot de bestemmingsplannen staat de vergunning voor het afwijken van het bestemmingsplan. In de Modernisering Monumentenwet wordt het bestemmingsplan aangegrepen als een belangrijk instrument om de cultuurhistorische waarden op lokaal niveau te beschermen. Om af te wijken van het bestemmingsplan waren voorheen verschillende vergunningen mogelijk in relatie tot de leefomgeving. Ook de Monumentenvergunning behoorde hieronder. In de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) zijn deze vergunning samengebracht tot één omgevingsvergunning. Met het oog op de volgende pijler bespaard dit eveneens voor een vereenvoudigde regelgeving.

Milieueffectrapportage (MER) & Cultuureffect rapportage (CHER)

Voorafgaand aan een ruimtelijk project is de initiatiefnemer aan de overheid verplicht om een rapport aan te leveren met daarin de milieueffecten van het project. Hoewel dit rapport in eerste instantie is bedoeld om deze milieubelangen zwaarder te laten meewegen in de besluitvorming van ruimtelijk beleid, spelen eveneens de archeologische waarden een rol hierin. Gebouwen en landschappen van cultuurhistorische waarden spelen geen rol. Om eveneens rekening te houden

met de bovengrondse cultuurhistorie is de Cultuur effectrapportage (CHER) opgesteld. De Cultuur Effectrapportage (CHER) heeft als doel om de *“cultuurhistorische waarden in een kwetsbaar gebied in verschillende stadia van de planontwikkeling mee te nemen in de belangenoverweging”*. De CHER is in de praktijk echter niet verplicht voor gemeenten (Rijksdienst voor Cultureel erfgoed, 2011b).

Wet op de Archeologische monumentenzorg (2007)

In 1992 is het Verdrag van Malta door Nederland ondertekend. De aanleiding hiervoor was de toenemende bedreiging van het Europese archeologische erfgoed. Het doel van dit verdrag is om het archeologisch erfgoed in Europa te behouden. In eerste instantie in de bodem, omdat wanneer men het opgraaft het behoud niet altijd mogelijk is. Nederland heeft dit verdrag vervolgens uitgewerkt in de Wet op archeologische monumentenzorg (WAMZ). In het kort houdt deze wet in dat provincies archeologische attentiegebieden moeten aanwijzen, waarbinnen archeologisch vooronderzoek noodzakelijk is om werkzaamheden te bewerkstelligen. En gemeenten moeten in het vroegste stadium al rekening houden met de archeologische waarden in nieuwe omgevingsplannen en streekplannen. Daarnaast geldt binnen deze wet het principe van ‘de verstoorder die betaalt’. Dit houdt in dat degene die werkzaamheden in attentiegebieden noodzakelijk vindt, zal moeten betalen voor het archeologisch onderzoek. De wet is vanaf 2007 in werking getreden en in 2010 ingebed in het Bro. Daarmee speelt archeologie een belangrijke rol in de ruimtelijk planvorming op gemeentelijk niveau (Natuurbeheer, 2011).

→ Krachtigere en eenvoudigere regelgeving

De krachtigere en eenvoudigere regelgeving gaat gepaard met het proces van decentralisatie van taken. De verticale sturing vanuit het Rijk, via provincies naar gemeenten is drastisch veranderd. Iedere gemeente kan zelf een bestemmingsplan opstellen. Het voorheen, door de provincie opgestelde, kaderstellende streekplan is komen te vervallen. Hierdoor hebben gemeenten zelf de verantwoordelijkheid voor taken die voorheen de verantwoordelijkheid van het Rijk waren (Rijksoverheid, 2011a).

Een betere samenwerking tussen Rijk, provincie en gemeenten zal kunnen leiden tot een snellere besluitvorming. Door middel van het inkorten van planprocedures en het wegvallen van goedkeuring van provincies voor bestemmingsplannen kan veel tijd gewonnen worden (Rijksdienst voor het cultureel erfgoed, 2009, p.183; Rijksoverheid, 2010b).

Om monumenteigenaren te ondersteunen is de regelgeving verminderd. Teveel regelgeving zou kunnen leiden tot een gevoel van bemoeienis waardoor monumenten vaker leeg zouden te komen staan. Door geld, kennis en kwaliteitsimpulsen beschikbaar te stellen voor monumenten en de cultuurhistorisch waardevolle gebieden zal het bezit van een monument meer een lust moeten worden (Rijksoverheid, 2011c, pp. 18-19).

→ Bevorderen van herbestemming

Volledig in lijn met het motto van de Nota Belvédère *‘het behoud door ontwikkeling’* gaat de modernisering Monumentenzorg verder met het zoeken naar kansen om erfgoed in Nederland beter te benutten. Door monumenten een andere functie te geven kan het pand mogelijk meer gebruikt worden en stijgt de belevingswaarde van het pand. Burgers kunnen zich op deze wijze in meerdere mate identificeren met het object. De identiteitswerkende rol van erfgoed kan mensen in een gemeenschap dichterbij elkaar brengen (Rijksoverheid, 2011c). In het verleden werden toonaangevende objecten rol veelal gebruikt als middel om de eigen identiteit ten toon te stellen. Immense bouwwerken, maar ook vaderlandse liederen zijn een uitdrukking van de eigen identiteit (Ashworth e.a., 1999, pp. 86).

De modernisering Monumentenwet (MoMo) kan gezien worden als wederom een stap in het proces van de decentralisatie van het monumentenstelsel. De MoMo wordt gezien als het *'belangrijkste sectorale instrument voor de bescherming van cultureel erfgoed'* (Rijksdienst voor Cultureel erfgoed, 2011a). Met de toetreding van deze nieuwe wet kunnen de bestuurlijke verhoudingen voor monumentenzorg als volgt worden gedefinieerd:

- 1) Rijk: Verantwoordelijk voor het monumentenbeleid in het algemeen, waarbij de rijksmonumenten in het bijzonder, en voor de ontwikkeling en doorvoer van kennis.
- 2) Provincie: Een regierol en verantwoordelijk voor gebiedsgerichte monumentenzorg op provinciaal niveau. Daarbij assisteert het gemeenten op het gebied van monumentenzorg en archeologie, en werkt het samen met het Rijk wanneer beide verantwoordelijkheden raakvlakken hebben.
- 3) Verantwoordelijk voor gebiedsgerichte monumentenzorg op gemeentelijk niveau, de gemeentelijke monumenten en de directe uitvoering van monumentenzorg. Gemeentelijke monumentenlijst, opstarten van monumentencommissies, ontwikkelen van lokaal erfgoedbeleid en zaken als vergunningsverlening (Rijksoverheid, 2011c, pp. 31).

Terugkijkend naar het laatste kwart van de 19de Eeuw zien we dat de omgang met monumenten in Nederland een transformatie heeft doorgemaakt. Van enkele particuliere initiatieven voor verschillende onderdelen van erfgoed naar een breed erfgoedbeleid, waarvan de verantwoordelijkheden de afgelopen jaren weer worden uitgespreid over verschillende overheden. Erfgoed heeft een beschermd positie, gezien de beperkte geraamde bezuinigingen op erfgoed van het nieuwe kabinet (Rijksdienst voor cultureel erfgoed, 2009). Een aspect dat niet veranderd is in deze periode is de maatschappelijke betrokkenheid. De belangstelling van burgers voor erfgoed in Nederland is er altijd geweest. Wél zien we dat door veranderingen in de maatschappij de belangstelling sterk is toegenomen onder burgers, maar ook private actoren. De belangen bij erfgoed en cultuurhistorie hebben zich de afgelopen decennia sterk doorontwikkeld. Voor de verantwoordelijke overheden is het belangrijk om de verschillende belangen in het krachtenveld onder ogen te hebben. In de volgende paragraaf zal stil worden gestaan bij de private stakeholders.

3.3 Private stakeholders

Het Rijk, de provincies en de gemeenten in Nederland hebben samen de verantwoordelijkheid voor het monumentenstelsel in Nederland. Als publieke sector heeft men daarnaast ook verschillende belangen bij het behoud van monumenten en cultuurhistorisch waardevolle gebieden. Op de eerste plaats wordt erfgoed door de overheid veelal gebruikt als een draagvlakmiddel. De burger identificeert zich met erfgoed. Door het behouden en ontwikkelen van erfgoed en cultuurhistorische waarden kan er door de overheid een maatschappelijk draagvlak worden gecreëerd voor overige ruimtelijke plannen. Daarbij kan het eveneens als promotiemiddel worden gebruikt. Erfgoedobjecten worden gebruikt als promotiemiddel voor de beeldvorming van regio's of gemeenten. Een uniek of waardevol object wekt de aandacht van de toekomstige bewoner om zich te verplaatsen naar die gemeente of regio. De identiteit van de regio of gemeente brengt in dit geval dus geld in het laatje. Tot slot, kunnen overheden het verval van erfgoed niet negeren door de grote sociale rol van erfgoed. Doordat bewoners zich associëren met erfgoed worden zij sociaal dichter tot elkaar gebracht. Op deze wijze kunnen sociale problemen in woongebieden worden voorkomen (Ashworth e.a., 1999, pp. 88-93; Erfgoed Nederland, 2011a).

Naast de publieke sector en de maatschappelijke organisaties, hebben eveneens een groot aantal private actoren in Nederland groot belang bij het behoud van erfgoed in Nederland. Deze actoren kunnen worden ingedeeld in een drietal sectoren. Ten eerste de toeristische sector. Overal in de wereld ziet men vormen van erfgoedtoerisme. De groeiende belangstelling voor erfgoed is voor toeristische organisaties een belangrijke inkomstenbron. De economische rol van erfgoed gaat

daarom gepaard met een goed onderhoud van erfgoed.

Ten tweede, hebben veel agrariërs een belang bij het beleid voor het behoud van cultuurhistorisch waardevolle landschappen. De agrariër is veel de grondbezitter van cultuurhistorisch waardevolle landschapselementen. Dezelfde grond is voor deze agrariërs echter wel hun inkomstenbron. Voor het behouden van de cultuurhistorische waardevolle landschapselementen zullen de agrariërs erbij moeten worden betrokken

Tot slot, de vastgoedsector. Erfgoed wordt in Nederland vaak gebruikt in de vormgeving. Met name het landschap, stedelijke woonomgevingen en polders en bossen hebben een grote invloed ondervonden van erfgoed en cultuurhistorische waarden. Daarnaast hebben veel bedrijven in de vastgoedsector te maken met de regelgeving voor het restaureren van monumenten (Erfgoed Nederland, 2011a).

De vraag is echter hoe kunnen deze stakeholders bijdragen aan het behoud van erfgoed in Nederland. In relatie tot de deelvraag, hoe kunnen interactief beleid en het complexe beleidsveld erfgoed worden gecombineerd?

3.3.1 Agrarische sector

Agrariërs zijn in het verleden tot nu toe sterk betrokken bij de cultuurhistorische landschappen. Vanouds hebben agrariërs zelfs bijgedragen aan de vorming van het landschap. Veel nationale landschappen in Nederland zijn nauw verbonden met de agrarische sector, waardoor de keuze voor dit voorbeeld niet uit de lucht is gegrepen.

Het beheer van cultuurhistorische landschappelijke waarden was rond 1950/1960 nog de taak van de agrariër. Landschapsbeheer kon gezien worden als een inkomstenbron voor agrariërs. Echter door ontwikkelingen als schaalvergroting en productiviteitsverhoging is het nut van beschermen drastisch verminderd. Het beheer van het landschap was zeer arbeidsintensief en daarnaast steeg de inkomstenpotentie van een hectare grond enorm. Het was voor agrariërs aantrekkelijker om ook de landschappelijke waardevolle gronden te gebruiken als bouwgrond. De overheid had niet de middelen om deze taak toentertijd over te nemen, waardoor landschappelijke elementen zijn verdwenen (Balk e.a., 2010).

De afgelopen jaren is met de introductie van interactief beleid opnieuw onderzocht wat, de animo, de kansen en knelpunten zijn voor het beheer van landschappelijke cultuurhistorische waarden door agrariërs. In opdracht van het onderzoeksbureau Belvédère heeft CLM Onderzoek en Advies BV een verkenningsonderzoek uitgevoerd onder agrariërs in Noordwest- Groningen, Achterhoek, Alblasserwaard- Vijfheerenlanden en de Tieler- en Culemborgerwaard.

Het resultaat van dit onderzoek was dat de animo en interesse voor cultuurhistorie en cultuurhistorisch landschapsbeheer onder agrariërs sterk is toegenomen. De toename komt voort uit de liefde voor de eigen streek. Daarnaast ziet men het als een verbredingactiviteit voor de toekomst gezien de afname van de inkomsten van een agrarisch bedrijf.

Al met al kan gesproken worden van een kans om de omgang met erfgoed beter te benutten door samen te werken met agrariërs. Het maatschappelijk draagvlak en de culturele waarden van het landschap wegen zwaar bij de agrariër. Veel agrariërs zijn bereid om zich in te zetten als cultuurhistorisch landschapsbeheerder. De volgende stap is dat er een collectieve aanpak wordt opgesteld. Voor het verwezenlijken van een cultuurhistorisch landschapsbeheer door agrariërs zal er ondersteuning moeten worden verleend aan de kennis en bewustwording, regelgeving en financiering. De specialistische kennis is, zoals al eerder aangegeven, noodzakelijk voor in dit geval agrariërs om goed om te gaan met cultuurhistorische landschappen. Alle toegestane ingrepen in het cultuurhistorisch landschap zullen in de wet moeten worden vastgelegd. En tot slot zal een landschapsbeheer voor agrariërs financieel rendabel moeten zijn (CLM Onderzoek en Advies, 2002).

3.3.2 Vastgoedsector

De vastgoedsector komt in de praktijk veelvuldig in aanraking met gemeentelijke en rijksmonumenten. De afgelopen decennia is het aantal beschermde rijksmonumenten en beschermde stads- en dorpsgezichten in Nederland sterk toegenomen. Daarnaast hebben veel gemeenten de afgelopen jaren een uitgebreide gemeentelijke monumentenlijst opgesteld ter behoud van het object. In totaal telt Nederland ongeveer 70.000 monumenten.

Eveneens in het landelijk gebied worden landschappelijke cultuurhistorische waarden strikter beschermd, waardoor bouwmaatschappijen rekening hebben te houden met de archeologische en landschapswaarden van het gebied. De vastgoedsector komt, doordat veel monumenten in particulier eigendom zijn en gemeenten de landschappelijke waarden strakker vastleggen in het beleid, veelvuldig in contact met het beleidsveld erfgoed.

Buck Consultants International heeft in opdracht van projectbureau Belvédère een onderzoek uitgevoerd naar de motieven, visies, benaderingen en ervaringen die vastgoedpartijen hebben en hanteren op het gebied van erfgoed. Door de resultaten van de verschillende vastgoedpartijen naast elkaar te leggen kan worden aangetoond of vastgoedpartijen zorgvuldig omgaan met het erfgoed in Nederland (Buck Consultants International, 2004, pp. 1-4).

Uit het onderzoek zijn een aantal punten naar voren gekomen die de relatie tussen het beleidsveld erfgoed en de vastgoedsector in de toekomst kunnen worden verbeterd:

- 1) De vastgoedsector denkt bij erfgoed vooral in individuele gebouwen. De erfgoedsector zal meer kennis moeten verwerven of ontwikkelen om te denken in een ruimere context.
- 2) De vastgoedsector denkt bij de herontwikkeling van historische gebouwen voornamelijk aan de toekomstige functie. Men zal echter meer rekening moeten houden met de exploitatie en het beheer. De vastgoedsector zal gezien de enorme maatschappelijke betrokkenheid verantwoord moeten ondernemen.
- 3) De vastgoedsector heeft nog altijd te kampen met restanten van een negatief imago van de vorige decennia, waarin veel historische gebouwen doelmatig zijn afgebroken. Door interesse te tonen in de cultuurhistorische projecten kan dat worden verbeterd.
- 4) De financiering van cultuurhistorische projecten in de vastgoedsector is zeer complex. Dit kan worden verholpen door gebruik te maken van constructies waarbij met lagere rendementen wordt gewerkt (Buck Consultants International, 2004, pp. 22-23).

Wanneer echter aan de volgende verbeterpunten gewerkt gaat worden, kan de vastgoedsector een belangrijke rol spelen in het behoud en ontwikkelen van erfgoed. De kennis en bewustwording van het belang van erfgoed is de laatste jaren al langzaam toegenomen. Door meer contact tussen vastgoedpartijen en overheid kan er in de toekomst nog efficiënter wordt omgesprongen met cultuurhistorisch waardevolle panden. De vastgoedsector heeft er op het gebied van imago en financiering ook wel degelijk belang bij om meer te handelen vanuit het gedachtegoed 'behoud door ontwikkeling, en ontwikkeling door behoud'.

3.3.3 Toeristische sector

De toeristische sector is van alle private stakeholders waarschijnlijk de sector die het grootste belang heeft bij het behoud van cultureel erfgoed. Het plafond van de animo voor cultureel erfgoed lijkt echter nog lang niet inzicht. Uit gegevens van de Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen – Nederland (CVN) blijkt dat het cultuur- en erfgoedtoerisme in Nederland en Vlaanderen nog altijd in de lift is. Er wordt gesproken over een wisselwerking tussen Vlamingen en Nederlanders die elkaars erfgoed in toenemende mate bewonderen. Volgens CVN heeft dit te maken met verschillende trends:

- 1) Vergrijzing: De doelgroep oudere hoger opgeleide mensen groeit.
- 2) Korte vakanties: Citytrip wordt vaker verkozen boven een lange vakantie en citytrips gaan doorgaans hand in hand met het bezoeken van erfgoedobjecten.
- 3) Lokalisering als reactie op globalisering: Er wordt steeds meer aandacht geschonken aan lokale erfgoedobjecten om het massale proces van globalisering tegen te werken.
- 4) Experience economy: Een tijd waarin door toeristen voortdurend op zoek wordt gegaan naar nieuwe ervaringen (CVN, 2011).

Dit laatste punt is belangrijk in relatie tot de interactie van de overheid. De ervaring die toeristen willen opdoen is een totaalbeleving. Erfgoed in authentieke staat, in combinatie met een interessant verhaal is voor erfgoedtoeristen van groot belang. De toeristische sector heeft er groot belang bij dat de toeristische erfgoedobjecten in authentieke staat behouden blijven. Erfgoed en toerisme kan gezien worden als een sterke combinatie (Monumenten, 2010, Kenniscentrum recreatie, 2010).

De toeristische sector en de overheid kunnen elkaar helpen, zo blijkt uit het verkennende onderzoek van DSP groep 'Erfgoed en toerisme, een spannend akkoord'. Dit onderzoek is opdracht van het projectbureau Belvédère uitgevoerd met als doel inzicht te geven in de relatie tussen erfgoed en toerisme. Als onderzoeksterrein is gekozen voor de stad Veere en een vijftal gelijkwaardige kernen. Het resultaat van dit onderzoek is, zoals eerder aangegeven, dat er sprake is van een duidelijke relatie tussen toerisme en erfgoed. Cultureel erfgoed trekt toeristen naar een bepaalde gemeente. Cultureel erfgoed genereert werk en brengt geld in de lade van de middenstand.

Toch zijn er ook wel degelijk lasten van toerisme voor het erfgoed aan te geven. De stroom van toeristen kan er eveneens voor zorgen dat gemeenten worden platgelopen. Op de eerste plaats kan dit leiden tot directe schade aan erfgoedobjecten. En daarnaast kan dit gevolgen hebben voor de leefbaarheid van de omgeving. Hierbij moet men onder anderen denken aan verkeersoverlast door toeristen. Deze kunnen echter wel worden tegengegaan door de stroom toeristen min of meer in goede banen te leiden aan de hand van beleidsvoering (parkeerbeleid, verkeersregeling, welstandtoetsen). Toch zal de cultuurhistorische waarde voor de bewoners afnemen door een hoge frequentie toeristen (DSP- Groep, 2004).

Samengevat is de toeristische sector de private stakeholder die het meest is doorgedrongen in het beleidsveld erfgoed op dit moment. De toeristische sector heeft een economisch belang bij het in stand houden van authentieke kenmerken van erfgoedobjecten en cultuurhistorische landschappen. Doordat toeristen en recreanten een authentiek object willen zien, kunnen toerisme en overheid goed samenwerken. Er liggen kansen voor een overheid om de toeristische sector bij het erfgoedbeleid te betrekken. *'Tourism and Cultural Historical Management are neither natural allies nor natural enemies, the type of relationship that emerges between these sectors at an asset specific level depends on the level of maturity, knowledge and good will each brings to the relationship.'* (Mckercher e.a., 2005) .

3.4 Interactief erfgoedbeleid

De verantwoordelijkheid en de regelgeving voor het erfgoed in Nederland ligt verspreid op verschillende bestuurlijke niveaus. De landelijke wens is het om de verantwoordelijkheid voor het behouden van erfgoed op een zo laag mogelijk schaalniveau te laten plaatsvinden. Uit het vorige hoofdstuk is echter gebleken dat het decentraliseren van taken naar lagere overheden niet dit direct tot een succesvoller erfgoedbeleid zal leiden. Gemeenten zullen voldoende capaciteiten en middelen in pacht moeten hebben. Interactief beleid kan hier een oplossing in bieden. Door samen te werken met lokale erfgoedexperts en overige lokale stakeholders kan er kennis en financiële middelen worden gegenereerd om tot een lokaal erfgoedbeleid te komen.

Lokale kennis is echter niet altijd voldoende. Om te voorkomen dat gemeenten zonder specialistische kennis hun eigen erfgoedbeleid gaan ontwikkelen, zal van bovenaf, via een kenniscentrum, kennis moeten worden aangeleverd aan gemeenten. Deze kennis zal door gemeenten eveneens weer verspreid moeten worden onder private stakeholders in het interactieve proces. In de Modernisering Monumentenwet is de noodzaak van specialistische kennis ook beschreven, de Rijksdienst voor Cultureel erfgoed en Erfgoed Nederland zullen de komende jaren als kenniscentrum moeten fungeren. Zij zullen gemeenten moeten adviseren en de Modernisering van de Monumentenwet moeten uitvoeren. De kennisinfrastructuur van het Rijk naar gemeenten, en van provincies naar gemeenten zullen de komende jaren versterkt moeten worden (Rijksoverheid, 2011c, pp. 41; Rijksdienst voor Cultureel erfgoed, 2011a).

Rijksdienst voor Cultureel erfgoed ziet de zorg voor cultureel erfgoed nog altijd, dan wel in grotere mate in wisselwerking met de samenleving, als een belangrijke overheidstaak. Dat is logisch gezien hun bestaansrecht hieraan vast hangt. De Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed is het grootste kenniscentrum voor het erfgoedbeleid in Nederland. De kennisontwikkeling kan heel concreet dit worden omschreven als *'de ontwikkeling van kennis over de gevaren die het erfgoed bedreigen (degradatie) en op wat daartegen kan worden gedaan (instandhouding)'* en *'het fungeren als verbindingstation van (kennis)instellingen binnen en buiten de monumentensector.'* De kennis wordt geworven op basis van onderwijs- en onderzoekinstellingen en een directe wisselwerking van kennis in de samenleving (Rijksoverheid, 2010c, p.54-55).

In samenwerking met de Rijksdienst voor Cultureel erfgoed zorgt Erfgoed Nederland voor de verbinding tussen wetenschap en het beleid in de praktijk. Deze door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap gesubsidieerde stichting levert een belangrijke bijdrage aan de kennisverzameling en het verspreiden van deze kennis. Erfgoed Nederland is een sectorinstituut dat zich specifiek inzet op de maatschappelijke betekenis van cultureel erfgoed. Door middel van verschillende activiteiten gericht op professionele erfgoedinstellingen, onderwijs, media, particuliere organisaties en politiek in binnen- en buitenland probeert men de maatschappelijke betekenis van erfgoed te versterken in Nederland (Erfgoed Nederland, 2011b).

Kortom, om hiermee een antwoord te geven op de tweede deelvraag: *In welke mate is interactief beleid toepasbaar op het beleidsveld erfgoed?* Erfgoed en interactief beleid kunnen in theorie een zeer succesvolle combinatie zijn. Gezien de uiteenlopende belangen en de grote maatschappelijke betrokkenheid is het interactief beleid zeer geschikt om tot een consensus te komen. Publieke en private stakeholders hebben allen belang bij het behoud van erfgoed in authentieke staat, waardoor er zeker kansen liggen voor de overheid om de belangen te bundelen in een interactief proces. Wanneer draagvlak aanwezig is bij private stakeholders kunnen er door interactief beleid financiële middelen worden gegenereerd. Burgers en private stakeholders bezitten daarnaast ervaringskennis die door het proces van decentralisatie in sommige gevallen erg gewenst kunnen zijn voor de lokale overheid. De lokale kennis alleen is echter niet voldoende. Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed en Erfgoed Nederland lossen dit op door de gemeenten te assisteren in de vorm van specialistische kennis en regelgeving.

Hoofdstuk 4: Methodologie

Hoofdstuk 4: Methodologie

4.1 Onderzoeksplan

In de vorige hoofdstukken 2 en 3 zijn het begrip interactief beleid en het beleidsveld erfgoed uitgebreid aan bod gekomen. Hieruit is duidelijk geworden dat interactief beleid in theorie een oplossing kan zijn voor de kloof tussen burger en beleidsmaker. En dat interactief beleid en erfgoed een zeer goede combinatie kunnen zijn. Deze conclusies zijn het resultaat van het uitgevoerde *literatuuronderzoek*. Aan de hand van dit literatuuronderzoek heeft men een goed overzicht van de relevante kennis dat noodzakelijk is voor het empirisch onderzoek en uiteindelijk het beantwoorden van de hoofdvraag. Door middel van het uitwerken van de verschillende theorieën en ontwikkelingen op het gebied van erfgoed en interactief beleid zijn aanknopingspunten gevonden om het erfgoedbeleid in de gemeente Nederlek te versterken. De keuze voor de gemeente Nederlek en het beleidsveld erfgoed is sterk gerelateerd aan de aanleiding van dit onderzoek. De gemeente Nederlek is de afgelopen jaren actief bezig geweest met de vorming van een lokaal erfgoedbeleid. De beleidsnota gemeentelijke Monumentenzorg is nog niet lang geleden vastgesteld, waardoor het proces nog vers in het geheugen van de betrokken actoren zit. Dit was een aanknopingspunt om de toepassing van interactief beleid in een kleine gemeente in Nederland te onderzoeken. Daarbij moet gezegd worden dat er eveneens persoonlijke redenen aan ten grondslag liggen. Zo ben ik inwoner van de gemeente Nederlek en heb ik veel belangstelling voor wat er binnen mijn gemeente speelt. Al stagelopend bij de gemeente Nederlek zit ik eveneens dicht op de personen die de keuzes destijds hebben gemaakt, waardoor het kiezen voor deze onderzoekscase snel gemaakt was.

Het theoretisch kader (hoofdstuk 2 en 3) moet gezien worden als de theoretische basis voor het uitvoeren van het empirisch onderzoek, het overzicht van theoretische mogelijkheden en aandachtspunten die de democratische legitimiteit van het erfgoedbeleid in de gemeente Nederlek kunnen verhogen. Mogelijkheden en aandachtspunten die mogelijk kunnen worden meegenomen in de aanbeveling, een samenwerkingsvisie. Een kanttekening bij dit literatuuronderzoek is echter dat de verzamelde kennis niet in alle praktijksituaties toepasbaar zijn. Uit hoofdstuk 2 is gebleken dat interactief beleid op verschillende manieren succesvol kan zijn. Dit onderzoek richt zich op de toepassing van interactief beleid in het beleidsveld erfgoed van de gemeente Nederlek. De gemeente Nederlek is daarmee onderzoekscase in deze *casestudie*. De keuze voor een casestudie is eenvoudig, omdat het in deze situatie slechts gaat om één praktijksituatie. De casestudie is zeer geschikt voor dit type onderzoek (Swanborn, 2010).

De case Nederlek zal vervolgens worden opgedeeld in twee delen: Monumenten (objectgericht) en Cultuurhistorische landschapswaarden (omgevingsgericht), waarbij archeologie is inbegrepen. De reden hiervoor is dat de lokale Beleidsnota gemeentelijke Monumentenzorg zich uitsluitend richt op gemeentelijke monumenten. Inmiddels weten we dat het erfgoedbeleid nationaal verbreed is met de elementen archeologie en cultuurhistorisch waardevolle gebieden. Voor deze elementen is vooruitlopend op het empirisch onderzoek, door de gemeente Nederlek een toevlucht gezocht naar bovenlokale samenwerkingsverbanden als het Veenweidepact, K5 gemeenten en Intergemeentelijke Samenwerking Midden Holland (ISMH). Voor het beantwoorden van de hoofdvraag is gekozen om het Veenweidepact eruit te lichten. Deze beleidsvisie is voor puur de gemeente Nederlek en de rest van de Krimpenerwaard het meest ingrijpend geweest. Het Veenweidepact is vooruitlopend op het onderzoek door respondenten van de diepte-interviews benoemd tot het bepalende beleid voor de cultuurhistorische landschapswaarden in de Krimpenerwaard. Dit zal verder worden benadrukt in paragraaf 5.2.3.

Baarda & de Goede (2006, pp.103) spreken in deze situatie van een **exploratief onderzoek**, een onderzoek waarbij de theorie ontbreekt en het onderzoek gericht is op het ontwikkelen van een theorie. Hoewel er in dit geval echter wel sprake is van een bestaande theorie, namelijk interactief beleid, kan er deze situatie toch gesproken worden van een exploratief onderzoek. Er wordt gezocht naar de verklaringen, motieven, voor het toepassen van interactief beleid in de gemeente Nederlek. Interactief beleid is een theorie dat zich de afgelopen decennium sterk heeft uitgebreid. Dit onderzoek richt zich echter in het speciaal op gemeente Nederlek. Een case dat nog niet uitgebreid is onderzocht, waardoor dit onderzoek mogelijk een toevoeging kan bieden aan deze algemene theorie. In deze casestudie is democratische legitimiteit in relatie tot het interactief erfgoedbeleid in de gemeente Nederlek het object van het onderzoek. Overheden en wetenschappers zoeken voortdurende naar oplossingen voor het verhogen van de democratische legitimiteit van beleidsvorming en –voering. De casestudie in gemeente Nederlek is zeer specifiek en nog niet uitgebreid onderzocht, waardoor er sprake is van een kleinschalig, beschrijvend en exploratief onderzoek. Aan de hand van zowel kwantitatieve als kwalitatieve onderzoeksmethoden kunnen de motieven voor de toepassing van interactief beleid worden beschreven en kan er een beleidsaanbeveling, de samenwerkingsvisie, worden gedaan.

Kortom, het empirische deel van dit onderzoek betreft een casestudie met een kleinschalig, beschrijvend en exploratief karakter. Voor de kennisverzameling is in eerste instantie gebruik gemaakt van de bestaande wetenschappelijke theorie aan de hand van een literatuuronderzoek. De kennis zal verder worden uitgebreid aan de hand van een drietal onderzoeksmethoden:

1) **Beleidsdocumentenoriëntatie**: Een overzicht van de beleidstukken in het beleidsveld erfgoed in de gemeente Nederlek. De visie voor de omgang met cultuurhistorische waarden in de gemeente Nederlek is objectgericht vastgelegd in de Beleidsnota Monumentenzorg. Voor de overige elementen van erfgoed zijn samenwerkingsverbanden aan gegaan waaronder het Veenweidepact. Aan de hand van de beleidsdocumentenoriëntatie zullen alle aan de gemeente Nederlek en het beleidsveld erfgoed gerelateerde beleidstukken bijeen worden gebracht.

2) **Diepte-interviews**: Op basis van interviews met verschillende stakeholders kunnen de motieven voor de toepassing van interactief beleid in de gemeente Nederlek worden gevonden. De verschillende belangen en visies met betrekking tot het erfgoed in het krachtenveld kunnen aan de hand van interviews in kaart worden gebracht. De interviews zullen eveneens gebruikt worden voor het bijeenbrengen van de beleidstukken. Voor de interviews is gekozen voor een open vraagstelling om uiteindelijk zoveel mogelijk informatie te winnen.

3) **Enquête**: Burgerparticipatie speelt een belangrijke rol binnen het interactief beleid. Voor het bepalen van het niveau van de burgerparticipatie in de gemeente wordt gebruik gemaakt van het CLEAR- model. Dit model bestaat uit een vijftal vragen. Drie vragen hiervan zijn verwerkt in de vorm van een enquête. Aan de hand van de enquête kan een uitspraak worden gedaan of er daadwerkelijk sprake is van een grote belangstelling onder burgers, de burgers tevreden zijn met het huidige beleid en daardoor antwoord geven op de vraag of het überhaupt noodzakelijk is om de burger er nog meer bij te betrekken.

4.1.1 Beleidsdocumentenoriëntatie

Door middel van het verzamelen en analyseren van verschillende beleidsdocumenten met betrekking tot erfgoed en cultuurhistorische waarden in de gemeente Nederlek kan inzicht worden verkregen in de motieven van de beleidsmakers voor het gekozen beleidsvormingsproces van het monumentenbeleid en het Veenweidepact. In de analyse van deze beleidsdocumenten ligt de focus met name op het communicatieve proces van onderhandelen en samenwerken. Met welke actoren wordt overleg gevoerd en op welke wijze? De mate en wijze van communicatie tussen beleidsmakers en overige stakeholders, waaronder burgers, geeft een indicatie van de manier waarop interactief beleid in de gemeente Nederlek is toegepast. Aangevuld met de diepte-interviews en de enquête

onder burgers kan een uiteindelijk een antwoord worden geformuleerd op de hoofdvraag. Daarnaast zullen de verschillende beleidsdocumenten een basis bieden voor de interviews en de enquête. De keuzes in de beleidsdocumenten zullen worden gebruikt in de diepte-interviews om de achterliggende gedachte hiervan boven water te krijgen. Andersom kunnen de interviewrespondenten mogelijk andere beleidsdocumenten aanstippen die het erfgoed beschermen. Uiteindelijk zal dit leiden tot een overzicht van het erfgoedbeleid in Nederlek.

4.1.2 Diepte-interviews

In dit onderzoek zijn de interviews in eerste instantie bedoeld om de motieven voor het toepassen van interactief beleid in de gemeente Nederlek in beeld te krijgen. Het doel is daarnaast om verschillende stakeholders in het beleidsveld te benaderen om uiteindelijk een samenwerkingsvisie te kunnen ontwikkelen die het erfgoedbeleid in de gemeente Nederlek mogelijk kunnen versterken. Op basis hiervan is gekozen voor het afnemen van een aantal *diepte-interviews*. De vragen zijn bewust zeer open gehouden om zoveel mogelijk informatie te kunnen verzamelen. De diepte-interviews hebben als doel om zo gedetailleerd de motieven en de kansen voor het erfgoedbeleid onder ogen te krijgen. Door het stellen van teveel gestructureerde vragen zal veel informatie verloren gaan (Baarda e.a., 2006, pp.230-233).

Door het hanteren van een diepte-interview kan er worden doorgevraagd naar achterliggende motivaties, gedachten en ideeën. Hierdoor kan een compleet en diepgaand beeld van de respondent worden verkregen. Daarbij zullen de interviews worden afgenomen in een vertrouwde omgeving van de respondent. De sfeer van het gesprek is daardoor minder gespannen, waardoor de respondent zich gemakkelijker voelt en vaker eerlijk zal antwoorden (Bryman, 2008, p. 210).

Om niet af te dwalen van het doel van het interview is gebruik gemaakt van een topiclijst. Hierdoor wordt ervoor gezorgd dat alle aspecten van het motief van de respondent aan bod komen. Doordat er in dit onderzoek gebruik wordt gemaakt van een *topiclijst* is er toch sprake van een open interviewopzet. Op basis van de voorkennis van het thema wordt een bepaalde richting van het gesprek bepaald. Hierdoor is er sprake van een *semigestructureerd diepte-interview*. De respondent wordt de vrijheid geboden om zijn standpunt gedetailleerd te onderbouwen en zelf met mogelijke ideeën te komen (Bryman, 2008, pp. 438-439).

Een nadeel van een diepte-interview waar rekening mee is gehouden, is dat er geen conclusies kunnen worden getrokken die voor alle overige actoren, zelfs in hetzelfde beleidsveld, gelden (Bryman, 2008, p. 437). Er is daarom bewust gekozen om meerdere diepte-interviews af te nemen. Op basis hiervan wordt er meer rekening gehouden met de complexiteit van het onderwerp. Erfgoed en interactief beleid zijn twee complexe onderwerpen die, zo blijkt uit de hoofdstukken 2 en 3, uit verschillende perspectieven kunnen worden bekeken. Door meerdere en verschillende actoren te benaderen wordt er ingespeeld op deze complexiteit. Uiteindelijk zal er een afweging worden gemaakt tussen de verschillende standpunten en perspectieven.

De actoren die ondervraagd zullen worden betreffen allen stakeholders in het krachtenveld erfgoed in de gemeente Nederlek en de bovenlokale samenwerking Veenweidepact. Men spreekt in dit geval van een *elite- of expertinterview*. De actoren worden geselecteerd op basis van hun deskundigheid op het gebied van erfgoed, of omdat zij mogelijk, op basis van het uitgevoerde literatuuronderzoek, kunnen bijdragen aan een effectievere omgang met erfgoed in de gemeente Nederlek (Bryman, 2008, p. 195).

In totaal zijn er 11 diepte-interviews afgenomen. De diepte-interviews kunnen worden ingedeeld in twee groepen:

1. Motieven voor de toepassing van interactief beleid in het beleidsveld erfgoed in de gemeente Nederlek: Wat zijn de motieven voor het wel of niet betrekken van private stakeholders en overige maatschappelijke organisaties in het beleidsvormingsproces van de Beleidsnota gemeentelijke

Monumentenzorg, waaruit een gemeentelijke monumentenlijst is voortgekomen, en het bovenlokale samenwerkingsverband Veenweidepact.

Voor de selectie van de interviewrespondenten is uitgegaan van deze beide beleidsvisies. Aan de hand van de beleidsoriëntatie zijn de actoren geselecteerd die een belangrijke of minder belangrijke (sleutel)rol hebben gespeeld in het beleidsvormingsproces. Voor de beleidsnota Monumentenzorg en de gemeentelijke monumentenlijst betekent dit dat **de gemeente Nederlek, de Historische vereniging Crempene en de Historische vereniging Lekkerkerk door de Tijd** zijn geïnterviewd.

Het Veenweidepact speelt zich af op een bovenlokaal niveau. Naast de gemeente Nederlek hebben nog vier gemeenten dit samenwerkingsverband ondertekend. In dit onderzoek wordt echter specifiek onderzoek gedaan naar de toepassing van interactief beleid in de gemeente Nederlek, waardoor de overige gemeenten niet relevant zijn voor dit onderzoek. Om de motieven voor het interactief proces in het Veenweidepact boven water te krijgen zijn: **Provincie Zuid-Holland, Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard, Natuur en Recreatieschap Krimpenerwaard, Land- en Tuinbouworganisatie Noord, Stichting Weidehof Krimpenerwaard en de gemeente Nederlek** benaderd.

2. Kansen om de maatschappelijke betrokkenheid en de verschillende belangen in Nederlek beter te benutten: De tweede groep actoren betreffen actoren die niet direct zijn betrokken bij het erfgoedbeleid in de gemeenten Nederlek, maar wel kennis bezitten en mogelijk kansen kunnen bieden om de omgang met erfgoed te verbeteren. In paragraaf 3.3 zijn een drietal sectoren genoemd die allen een specifiek belang hebben bij erfgoed. Aan de hand van de beleidsoriëntatie zijn een drietal actoren geselecteerd die raakvlakken hebben met erfgoed: **Stichting Groene Hart, Plaatselijke groep Krimpenerwaard en de Federatie van Woningcorporaties in de Krimpenerwaard**. Als aanvulling hierop zijn de actoren in de eerste groep eveneens naar de mogelijke kansen gevraagd. De aangedragen kansen zullen uiteindelijk worden verenigd in de samenwerkingsvisie.

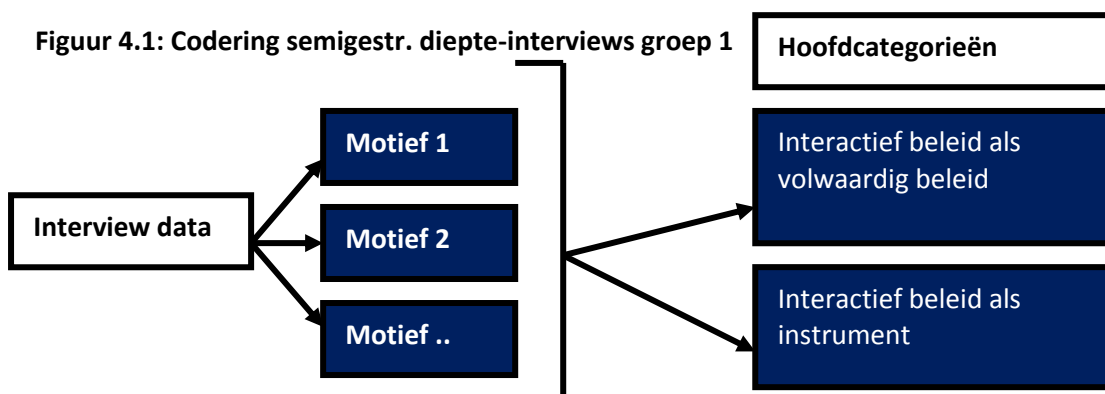
Om de respons van de diepte-interviews te analyseren worden de interviews in eerste instantie volledig uitgeschreven in transcripten. Vervolgens worden de transcripten geanalyseerd door middel van het programma MAXQDA. De transcripten worden gecodificeerd en vervolgens worden er labels aangehangen. Voor het coderen van kwalitatieve data zal er volgens de door Bryman (2008, p.550-552) de opgestelde stappen en afwegingen worden gehandeld (Box 2)

Box 2: Stappenplan voor het coderen van kwalitatieve data

1. Zoveel mogelijk coderen: Op basis hiervan kan de data beter worden begrepen, waardoor de centrale vraag exacter kan worden beantwoord.
2. Lees interview transcripten meerdere malen door zonder aantekeningen te maken.
3. Lees de codes door en voeg codes die hetzelfde verwoorden samen.
4. Genereer theoretische ideeën in relatie tot de codes en de respons.
5. Houdt rekening met codes die mogelijk op verschillende wijzen kunnen worden benaderd.
6. Blijf coderen in perspectief. Codificeren is een mechanisme om na te denken over de betekenis van de data en het verminderen van de grote hoeveelheid data. Leg connecties tussen de codes met het doel van het onderzoek in het achterhoofd gehouden (Bryman, 2008, pp. 550-552).

De labels kunnen worden gezien als categorieën. Voor de eerste groep interviews zijn dit de verschillende motieven die ten grondslag liggen aan de toepassing van interactief beleid. De categorieën kunnen vervolgens worden samengebracht in twee hoofdcategorieën: 'Interactief beleid als volwaardig beleid' en 'Interactief beleid als instrument' (Figuur 4.1). Wanneer het motief dat ervaren wordt, wordt ingedeeld in de eerste hoofdcategorie, dan betreft het een motief dat uitgaat van een volwaardig interactief beleid waarin alle stakeholders een nevenschiktelijke rol hebben. De respondent probeert de vier randvoorwaarden voor interactief beleid strikt na te streven. Wanneer de respondent een motief aandraagt dat bijvoorbeeld het doel heeft om het draagvlak voor het beleid te verhogen dan zal dit motief in de tweede hoofdcategorie worden geplaatst. De respondent ervaart interactief beleid in dit geval als een instrument om bepaalde doelen te bereiken.

Figuur 4.1: Codering semigestr. diepte-interviews groep 1

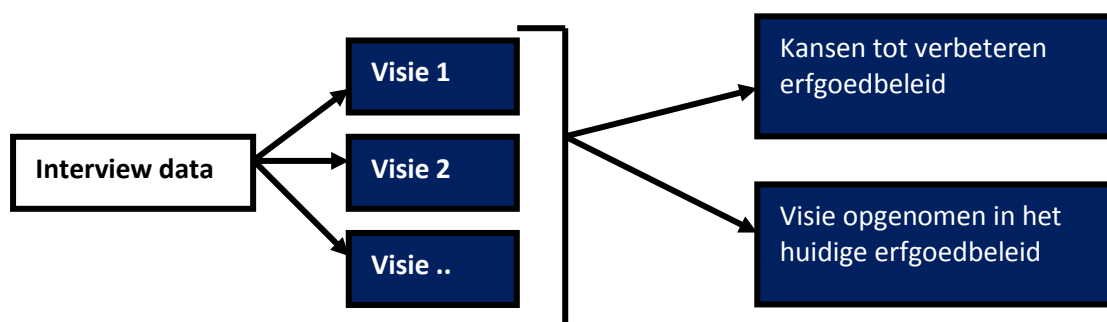

Bron: Bryman, 2008

Voor de tweede groep zijn dit de verschillende visies bij het erfgoed. Deze visies kunnen worden samengebracht in de hoofdcategorieën: 'Kansen tot verbeteren erfgoedbeleid' en 'Visie opgenomen in het huidige erfgoedbeleid' (Figuur 4.2). Wanneer de respondenten visies aandraagen die mogelijk kansen biedt om het huidige erfgoedbeleid te verbeteren dan worden zij in de eerste hoofdcategorie geplaatst. Wanneer de respondent een visie aandraagt die in het huidige erfgoedbeleid is meegenomen dan wordt deze in de tweede hoofdcategorie geplaatst. Uiteindelijk kan er een uitspraak worden gedaan op de vraag: Worden alle kansen benut in het erfgoedbeleid van de gemeente Nederlek of zijn er aanknopingspunten om het beleid nog te verbeteren?

Doordat er meerdere diepte-interviews worden afgenomen, ontstaat er een breder overzicht van de belangen bij het erfgoedbeleid. Hierdoor kan er een uitspraak worden gedaan of alle belanghebbende actoren worden betrokken of dat er actoren zijn die op dit moment niet meewerken, maar voor de omgang met monumenten en het landschap wel degelijk iets kunnen toevoegen. De gemiste kansen zullen worden bijeengebracht in een samenwerkingsvisie, een aanbeveling naar de beleidsmakers/bestuurders van het erfgoedbeleid in de gemeente Nederlek.

Figuur 4.2: Codering semigestructureerde diepte-interviews groep 2

Bron: Bryman, 2008

4.1.3 Enquête

Het doel van de enquête is om inzicht te krijgen in de mate van burgerparticipatie in het erfgoedbeleid van de gemeente Nederlek. De negatieve geluiden uit de maatschappij en de wetenschap over een gebrek aan democratische legitimiteit in beleidsvorming en -voering zijn het gevolg van dat burgers en overige partijen niet voldoende betrokken worden in hun ogen. Dit betekent dat in dit scenario de burger veel belangstelling heeft in datgene en bereid is om mee te denken.

Een ander scenario is echter eveneens mogelijk. Wanneer de burger nauwelijks betrokken wordt bij het beleid, kan dat eveneens het gevolg zijn van een gebrek aan interesse, kennis en bereidheid van burgers zelf om te participeren. Voor het beoordelen van de burgerparticipatie in het erfgoedbeleid in de gemeente Nederlek is het belangrijk om ook vanuit de burgers te kijken.

De burgerparticipatie wordt getoetst aan de hand van het CLEAR- model (De Graaf e.a., 2010). Burgers zijn eveneens stakeholders bij het erfgoed in de gemeente en zullen daarom volgens de theorie van interactief beleid betrokken moeten worden in het beleidvormingsproces. Op basis van dit CLEAR-model is gekozen voor een **gestructureerde schriftelijke enquête**.

De stappen worden omschreven als een vijftal elementen van participatie:

- 1) Can do: De vraag of de burger voldoende kennis en capaciteiten heeft om te kunnen participeren in een interactief beleidsproces → Competenties en Kennis.
- 2) Like to: De vraag of de burger redenen of noodzaak heeft om deel te nemen aan een interactief Beleidsproces → Motivatie.
- 3) Enabled to: De vraag of de burger de kans krijgt van de lokale overheid om deel te nemen in een interactief beleidsproces → Gelegenheid en facilitatie.
- 4) Asked to: De vraag of de burger gevraagd wordt door de lokale overheid om deel te nemen aan een interactief beleidsproces → Invitatie en mobilisatie.
- 5) Responded to: De vraag of er naar burgers wordt teruggekoppeld, over zowel de inhoud als het proces → Respons.

De enquête zal uitsluitend antwoord bieden voor de elementen 1, 2 en 5 (Bijlage A). De elementen 'Can do' en 'Responded to' zullen naast de enquête met andere methoden worden beantwoord. 'Can do' heeft betrekking op de kennis van de burger in het onderwerp en daarnaast de sociale capaciteit van de burger (taalvaardigheid e.d.). De capaciteit zal benaderd worden aan de hand van statistische gegevens. 'Responded to' richt zich op de terugkoppeling naar burgers. Een beleidsdocumentenoriëntatie van de beantwoording van de zienswijzen zal het antwoord volledig maken.

De elementen 3 en 4, 'Enabled to' en 'Asked to' kunnen efficiënter worden gecontroleerd op basis van de overige methoden: de beleidsdocumenten en de interviews met betrokken actoren (o.a. gemeente). De vragen op welke manier burgers de kans krijgen om te participeren en of zij worden gevraagd om deel te nemen zal uit de mond van de beleidsmakers moeten komen. Uit een interview kan worden bepaald hoe zij de rol van burger zien in het interactieve proces. Dit gegeven kan beschouwd worden als de reden waarom de burger op die wijze wordt betrokken.

Uiteindelijk is de gestructureerde schriftelijke enquête onder 76 bewoners van de gemeente Nederlek afgenomen. De keuze voor een schriftelijke enquête is gemaakt, omdat het belangrijk is dat de interviewer de antwoorden niet kan beïnvloeden. De enquêtes zijn huis aan huis afgenomen, omdat de onderzoekspopulatie uitsluitend burgers van de gemeente Nederlek betreft. Via de post of het afnemen in bijvoorbeeld bepaalde verenigingen zal naar verwachting een lage en of selectieve respons opleveren. Door middel van een aselechte steekproef waarin verschillende straten in de gemeente Nederlek zijn geselecteerd, is geprobeerd om een zo representatief mogelijke afspiegeling te krijgen van de onderzoekspopulatie.

Om een uitspraak te kunnen doen over de interesse, kennis, bereidheid van burgers en de informatieverstrekking naar de burger is bewust gekozen voor een gestructureerde enquête. Door de kenmerkende gesloten vragen van dit type enquête kan een kort en duidelijk antwoord worden geformuleerd. Gezien het doel van deze enquête is het niet noodzakelijk om veel open vragen te stellen. De toelichting op wel of niet belangstelling voor erfgoed is voor dit onderzoek niet relevant. Wel relevant is de mate van belangstelling. Bij de gesloten vragen is daarom meerdere malen gebruik gemaakt van de Likertschaal. Door middel van deze schaalverdeling kan meer nuance worden gegeven aan de mate van belangstelling (Bryman, 2008).

Het begrip burgerparticipatie is wellicht niet bij iedere burger helemaal bekend. Daarom zijn de vragen bewust eenvoudig gehouden en toegespitst op het thema erfgoed. Door vragen te stellen aan burgers wat hen bekend is, zal het respons uiteindelijk hoger liggen. Daarnaast gaat de enquête buiten de gemeente Nederlek om. Op deze manier komt het minder dringend over en kan de burger een eerlijk en doordacht antwoord geven. De vragen kunnen vervolgens gekoppeld worden aan de drie elementen van het CLEAR-model:

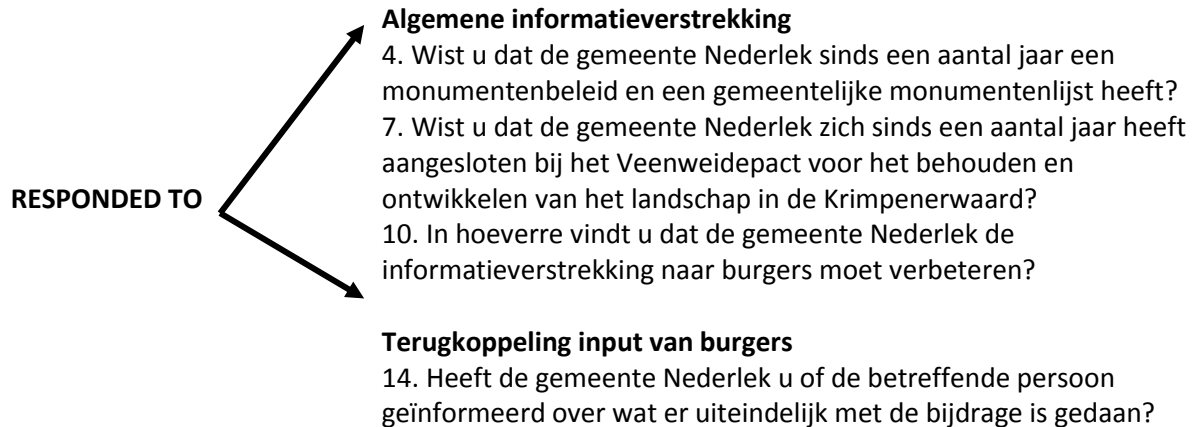
CAN DO → **Kennis**

1. Welke monumenten in de gemeente Nederlek kunt u opnoemen?
9. Waar moet volgens u de focus liggen in het beleid voor monumenten en het landschap?

Toelichting: Can do heeft betrekking op de kennis en capaciteiten om te kunnen participeren. Hebben burgers de competenties om te kunnen bijdragen aan erfgoedbeleid.

Toelichting: Like to heeft betrekking op de interesse en bereidheid vanuit de burger om deel te nemen. Op basis van deze enquêtevragen kan een uitspraak worden gedaan of de burger in Nederlek interesse heeft en bereid is om deel te nemen aan een interactief proces.

Toelichting: Responded to heeft betrekking op de terugkoppeling van beleidsvorming naar de burger. In eerste instantie of dat burgers in zijn algemeenheid op de hoogte worden gehouden van de ontwikkelingen op het gebied van erfgoed. En ten tweede met betrekking tot input van burgers, of dat deze burgers het gevoel hebben dat er iets met hun input is gedaan.

De conclusies uit de uitkomsten van de enquête worden verwerkt in hoofdstuk 5. Hierbij zullen eveneens de uitkomsten van het interview met de historische verenigingen worden gevoegd. De uitkomsten zijn per vraag verwerkt in bijlage D.

Om de resultaten te kunnen generaliseren naar de totale populatie (Tabel 1 en 2) van de gemeenten wordt de representativiteit van deze steekproef getoetst. Door een representatieve afspiegeling van de onderzoekspopulatie zijn de uiteindelijke conclusies van grotere waarde. In deze enquête is ervoor gekozen om de representativiteit te controleren door middel van de variabelen leeftijd en huishoudinkomen. Hoewel deze variabelen uitsluitend bedoeld zijn om de representativiteit van de steekproef te toetsen is bewust voor leeftijd en huishoudeninkomen gekozen. Erfgoed staat namelijk in relatie met beide variabelen. Uit onderzoek is gebleken dat ouderen en mensen met een hoger inkomen vaker een bezoek brengen aan cultureel erfgoed (Sociaal en Cultureel planbureau, 2007). Voor de leeftijdscategorieën en de inkomensklassen is gekozen voor een gelijke verdeling als het Centraal Bureau voor de Statistiek hanteert. Hierdoor kan de responsgroep nauwkeuriger worden vergeleken aan de totale populatie. In de enquête is de jongste leeftijdscategorie niet meegenomen, omdat een deel van deze groep voldoet niet aan het eerste element van het CLEAR-model en de kwaliteit van de respons onder deze groep naar verwachting zeer laag zal zijn. De variabelen leeftijd en huishoudinkomen zijn beide twee categorale variabelen. Voor het toetsen van de representativiteit is gebruik gemaakt van het programma SPSS. Hierin is gebruik gemaakt van een Chikwadraat Goodness of Fit toets. De Chikwadraat Goodness of Fit toets is zeer geschikt voor het toetsen van de representativiteit van categorale variabelen. Hierin is uitgegaan van een significantieniveau van 95%. Dit wil zeggen dat wanneer de significantiewaarde van de Chikwadraattoets kleiner is dan 0,05 er geconcludeerd worden dat de steekproef significant afwijkt van de populatie. In dit geval de bewoners van de gemeente Nederlek.

Leeftijd

Uit de Chikwadraat Goodness of Fit toets is gebleken dat er met betrekking tot de leeftijdsgroepen er sprake is van een representatieve steekproef. Een significantiewaarde van 0,750 toont aan dat met 95% zekerheid verondersteld kan worden dat de steekproef sterk overeen komt met de populatie (Bijlage D). De relatieve verschillen tussen de leeftijdsgroepen liggen dicht bijeen (Tabel 4.1).

Tabel 4.1: Leeftijdsopbouw Nederlek, 2010

Leeftijd	Populatie		Steekproef	
	Absoluut	Relatief (in %)	Absoluut	Relatief (in%)
18-40 jaar	3133	28,7	25	32,9
41-65 jaar	5336	48,9	35	46,1
> 66 jaar	2438	22,4	16	21,0
Totaal	10907	100	76	100

Bron: Centraal bureau voor de Statistiek, 2011
 * Personen <18 jaar niet meegenomen in steekproef

Bruto huishoudinkomen

Dezelfde conclusie kan getrokken worden met betrekking tot de huishoudinkomensklassen. Een significantiewaarde van 0,878 toont aan dat met 95% zekerheid verondersteld kan worden dat de steekproef sterk overeen komt met de populatie (Bijlage D). Ten opzichte van de variabele leeftijd zijn de relatieve verschillen nog kleiner (Tabel 4.2).

Tabel 4.2: Huishoudinkomensklassen Nederlek, 2008

Inkomensklassen (Bruto in Euro's per jaar)	Populatie		Steekproef	
	Absoluut	Relatief (in %)	Absoluut	Relatief (in%)
Minimumloon – 22.400	2100	34,4	24	34,8
22.401 – 41.000	2500	41,0	28	40,6
Meer dan 41.000	1500	24,6	17	24,6
Totaal	6100	100	69*	100

Bron: Centraal bureau voor de Statistiek, 2011
 * 7 Respondenten antwoordden 'Liever geen antwoord'

4.2 Kwaliteit en bruikbaarheid onderzoek

Om eveneens een indicatie te geven van de kwaliteit en bruikbaarheid van de rest van dit onderzoek wordt een uitspraak gedaan over een tweetal onderzoekscriteria, de *betrouwbaarheid* en *validiteit*. Beide begrippen staan los van elkaar. Een betrouwbaar onderzoek hoeft dus niet valide te zijn en andersom. Als onderzoeker probeert men zo dicht mogelijk bij een combinatie van én valide én betrouwbaar onderzoek te komen. Vaak worden dan ook verschillende onderzoeksmethoden gecombineerd.

Betrouwbaarheid

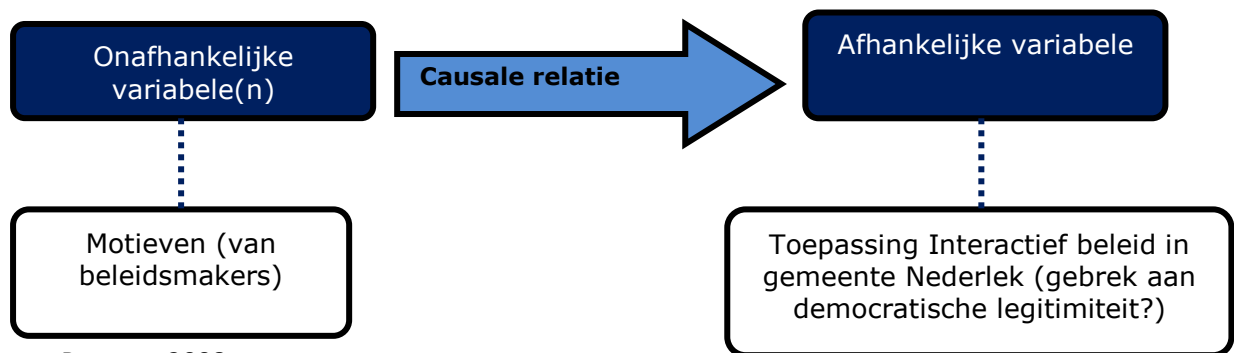
Om de betrouwbaarheid van een onderzoek te bepalen is gekeken of de waarnemingen, onder dezelfde omstandigheden, deze nagenoeg dezelfde resultaten opleveren (Bryman, 2008). De betrouwbaarheid van een casestudie is doorgaans moeilijk te bepalen. Gemeenten hebben niet allemaal een identiek erfgoedbeleid. Het is vrijwel onmogelijk om hetzelfde resultaat te krijgen van hetzelfde soort onderzoek in een kleine gemeente in bijvoorbeeld het oosten van Nederland. De betrouwbaarheid van het onderzoek kan echter wel worden verhoogd wanneer men gebruik maakt van *triangulatie*. Dit houdt in dat er verschillende onderzoeksmethoden en strategieën worden gecombineerd. In dit onderzoek is er gebruik gemaakt van een literatuuronderzoek en een casestudie dat bestaat uit een documentenoriëntatie, interviews en het enquêteren van burgers. Op basis hiervan kan gesproken worden van triangulatie en een betrouwbare casestudie (Braster, 2000).

Validiteit

De validiteit betekent de integriteit van de conclusies die getrokken worden uit de waarnemingen van de casestudie. Hierin kan onderscheid worden gemaakt in een interne en een externe validiteit (Bryman, 2008).

Interne validiteit is de mate waarin de onafhankelijke en afhankelijke variabele een causale relatie met elkaar hebben (Figuur 4.3). In dit onderzoek liggen de motieven van beleidsmakers ten grondslag aan de succesvolle of niet succesvolle de toepassing van interactief beleid binnen het beleidsveld erfgoed in de gemeente Nederlek. Interactief beleid heeft, zo is gebleken uit hoofdstuk 2, het vermogen om de democratische legitimiteit te verhogen. De gemaakte keuzes van de participanten in het interactieve proces kunnen daarom gezien worden als de oorzaak van het succesvolle of niet succesvolle interactieve beleidsproces in relatie tot de democratische legitimiteit. Hierdoor kan er gesproken worden van een hoge interne validiteit. Aangezien het in deze casestudie gaat om een complex probleem en een complex beleidsveld kan men echter niet spreken van één directe causale relatie tussen onafhankelijke en afhankelijke variabele.

Figuur 4.3: Interne validiteit

Bron: Bryman, 2008

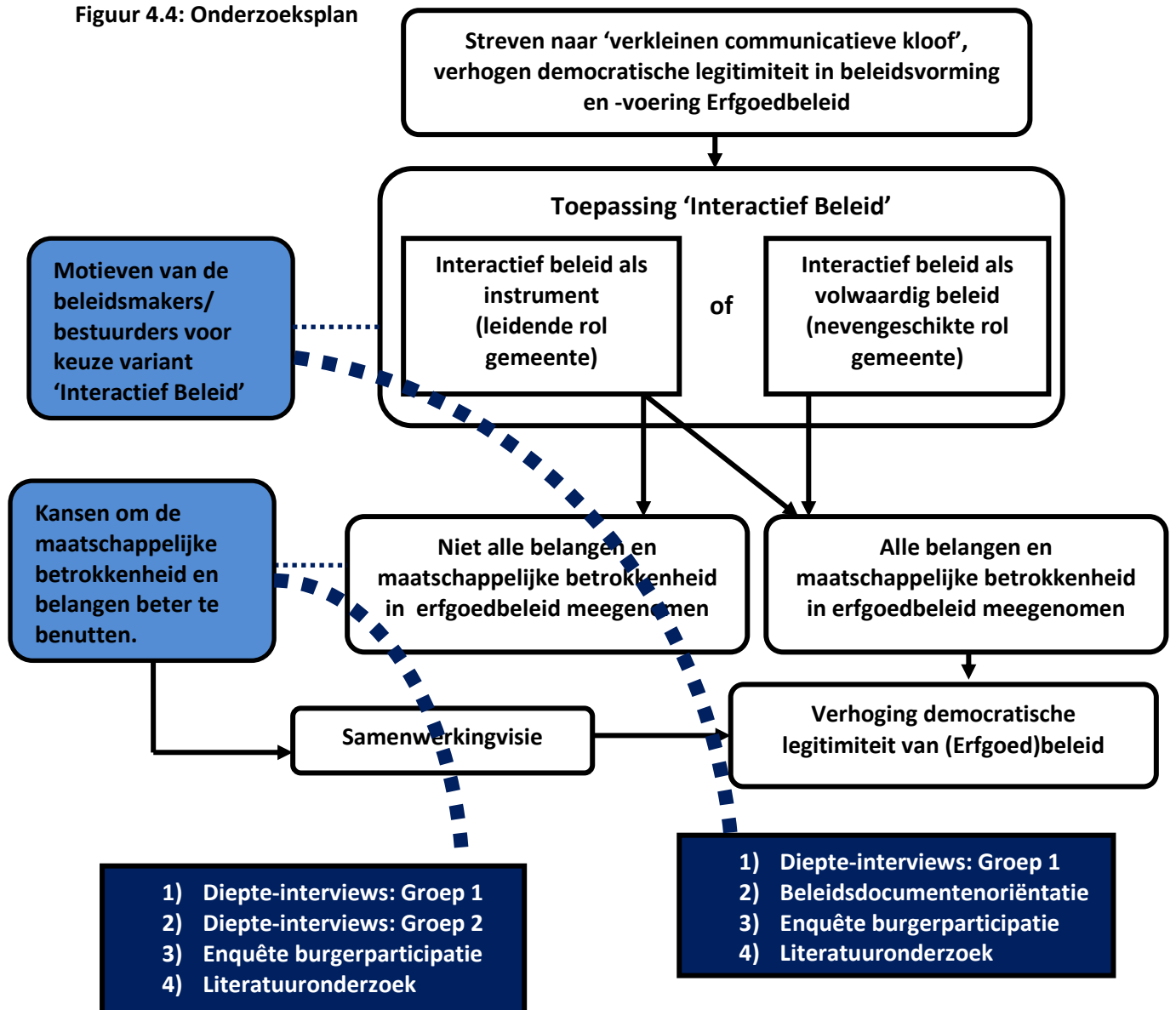
Daarnaast kunnen de uitkomsten van dit onderzoek worden beschouwd als extern valide.

Externe validiteit is de mate waarin de onderzoeksresultaten generaliseerbaar zijn naar andere situaties dan die in het onderzoek (Van der Zee, 2004). Hoewel het erfgoedbeleid in de gemeente Nederlek niet geheel te vergelijken is met andere gemeenten in Nederland, zijn de uitkomsten van het onderzoek voor met name de kleine gemeenten en de gemeenten met een beperkt aantal monumenten in Nederland mogelijk toepasbaar. De motieven van beleidsmakers die mogelijk leiden tot de kritiek over gebrek aan democratische legitimiteit, dat in de gemeente Nederlek overigens niet hoeft te gelden, kunnen mogelijk in andere gemeenten voor een effectiever beleid zorgen (Braster, 2000).

4.3 Conclusie

Om een antwoord te kunnen geven op de hoofdvraag zal een empirisch onderzoek worden gedaan door middel van een kleinschalige, beschrijvende en exploratieve casestudie. Binnen deze casestudie worden een beleidsdocumentenoriëntatie, een enquête en meerdere semigestructureerde diepte-interviews afgenomen met betrokken actoren bij het erfgoedbeleid in de gemeente Nederlek. Op de eerste plaats wordt naar een antwoord gezocht op de vraag op welke manier het interactief beleid in het beleidsveld erfgoed in de gemeente Nederlek wordt toegepast. Daarnaast wordt onderzocht of alle kansen voor een succesvol interactief erfgoedbeleid worden benut, of dat er mogelijkheden zijn om het erfgoedbeleid te versterken (Figuur 4.4).

Figuur 4.4: Onderzoeksplan

Hoofdstuk 5: Casestudie gemeente Nederlek

Hoofdstuk 5: Casestudie gemeente Nederlek

De casestudie is opgebouwd uit zes paragrafen. Om te beginnen zal een beknopte beschrijving worden gegeven van de case, de gemeente Nederlek (Par. 5.1). In deze paragraaf zal naast een korte locatiebeschrijving en historie van de gemeente een overzicht worden gegeven van de rijk- en gemeentelijke monumenten en de waardevolle cultuurhistorische landschapselementen.

De tweede stap richt zich op het beleid (Par. 5.2). Op basis van welke regelgeving wordt het erfgoed in de gemeente Nederlek beschermd? De case Nederlek zal hierin specifiek ingaan op de objectgerichte Beleidsnota gemeentelijke Monumentenzorg en het gebiedsgerichte interlokale beleid in de vorm van het Veenweidepact. In paragraaf 5.2 wordt duidelijk gemaakt waarom deze beleidsdocumenten ondanks de cumulatie van beleidsdocumenten het meest bepalend zijn. In de derde stap wordt ingezoomd op deze tweedeling van de case. Hierbij zal speciaal worden stilgestaan bij het begrip communicatie (Par. 5.3). Op welke manier is er met de verschillende actoren gecommuniceerd en waarom? Hieruit kan worden afgeleid wat de rol is geweest van de verschillende actoren en welke motieven zij hadden voor het op deze wijze uitvoeren van interactief beleid. Hieruit kan eenvoudig de stap worden gemaakt of er sprake is van een volwaardig interactief beleid of een interactief beleid als instrument.

De speerpunt van interactief beleid, de burgerparticipatie, zal afzonderlijk worden behandeld in de vierde paragraaf (Par. 5.4). Enerzijds zal worden gekeken naar de mate van belangstelling van de burger zelf, en anderzijds hoe de lokale beleidsmakers/bestuurders naar burgerparticipatie kijken. Op basis van de motieven in relatie tot vijf criteria voor een succesvol interactief beleid en de burgerparticipatie kan een oordeel worden gegeven over de succesvolheid van interactief beleid in de gemeente Nederlek (Par. 5.5) In de laatste paragraaf worden de mogelijke kansen geformuleerd om het interactief proces te verbeteren, zodat de democratische legitimiteit verhoogd kan worden (Par. 5.6). Van hieruit kan een antwoord worden gegeven op de hoofdvraag: ***“In hoeverre is in het erfgoedbeleid van de gemeente Nederlek sprake van afstemming en benutting van de maatschappelijke betrokkenheid en de verschillende belangen?”*** en kan er een samenwerkingsvisie worden geformuleerd (Hoofdstuk 6).

5.1 Casebeschrijving

De gemeente Nederlek is op 1 januari 1985 ontstaan na een gemeentelijke herindeling. Deze herindeling heeft ertoe geleid dat de gemeenten Lekkerkerk en Krimpen a/d Lek en de buurtschappen Opperduit, Schuwacht, de Loet en de Noord allen onder hetzelfde bestuur zijn komen te vallen. De gemeente heeft een oppervlakte van bijna 32,5 vierkante kilometer en maakt deel uit van de streek de Krimpenerwaard (Figuur 5.1). De Krimpenerwaard ligt in de provincie Zuid-Holland tussen de steden Schoonhoven, Krimpen a/d IJssel en Gouda (Jongierius, 2011).

Tot aan circa het jaar 1000 na Chr. was de Krimpenerwaard een haast ontoegankelijke, beboste veenwildernis met meertjes en vennetjes. Daarnaast liep het gebied regelmatig onderwater als gevolg van overstromingen van de rivieren de Lek en de Hollandse IJssel, waartussen de Krimpenerwaard geklemd zit. In de late Middeleeuwen is het gebied uitgegeven voor ontginning. In deze periode, vanaf de 11de eeuw, is het gebied langzaam ontgonnen. In de 12de eeuw zijn de Lek en de Hollandse IJssel voorzien van dijken en niet veel later zijn er grootschalige ingrepen gedaan om de ontwatering in het gebied te versoepelen (Van den Hoven e.a., 2002; Schoute e.a., 1983).

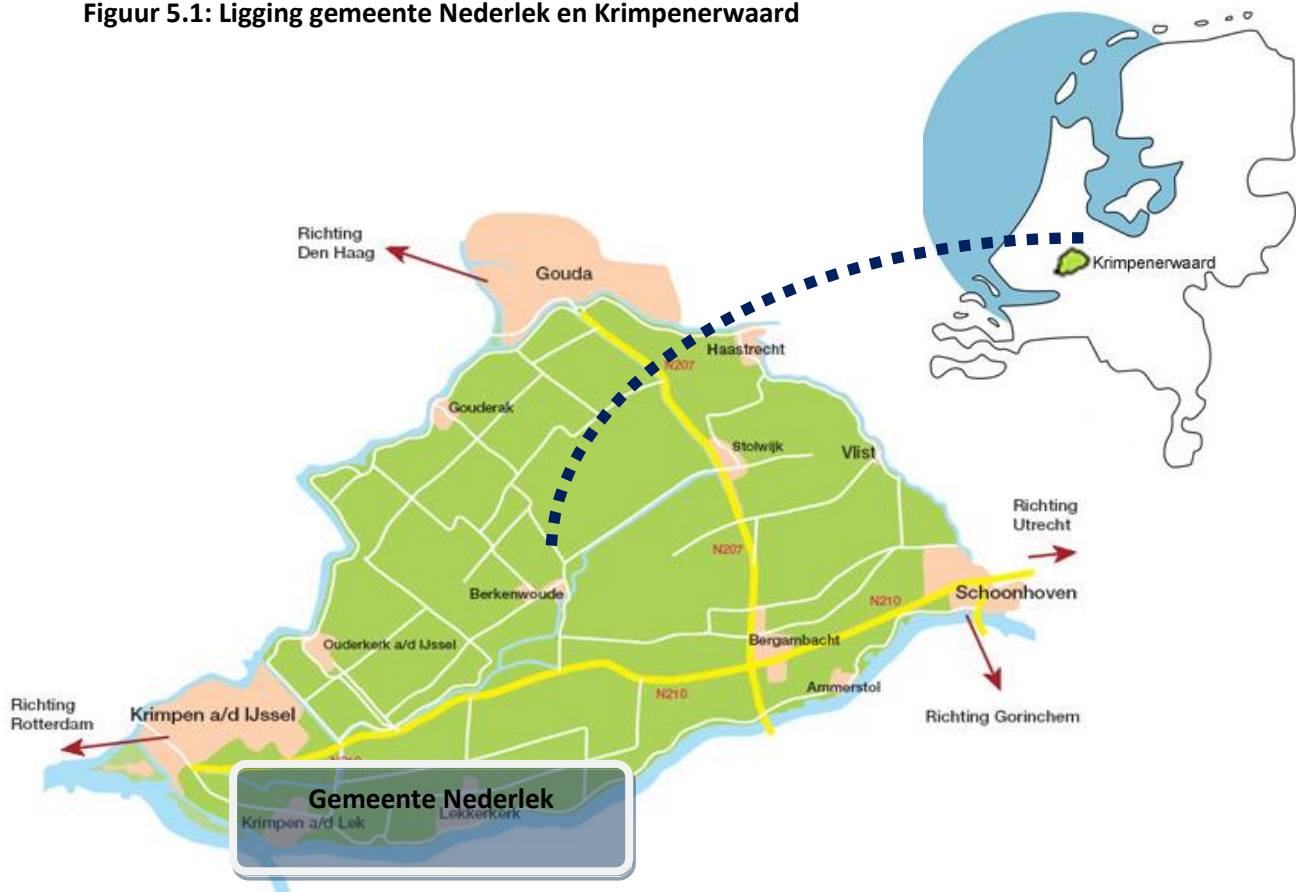
Achter deze dijken ontstonden de eerste nederzettingen van lintbebouwing. Deze lintbebouwing langs riviertjes of afwateringen voor het ontgonnen gebied zijn kenmerkend voor de Krimpenerwaard. Krimpen a/d Lek is het oudste lintdorp van de Krimpenerwaard. Hierdoor dankt de Krimpenerwaard zijn naam. De voortdurende strijd tegen het water en de ligging aan de rivierdijk zijn sterk bepalend geweest voor het karakter en de ontwikkeling van onder andere de dorpen Lekkerkerk en Krimpen a/d Lek. De handel, de scheepsbouw en de visserij zijn lange tijd erg

belangrijk geweest voor de lokale bevolking. Vanaf de Tweede Wereldoorlog zijn Lekkerkerk en Krimpen a/d Lek explosief gegroeid. Dit vertaalde zich in woningbouw landinwaarts en de aanleg van de provinciale weg de N210. De eeuwenlange focus op de rivier verschoof meer naar het landelijk gebied. De landbouw en dan met name de veeteelt won het van de oude branches (Gemeente Nederlek, 2006, pp. 21).

Vandaag de dag speelt het water echter nog altijd een bepalende rol. In relatie tot de cultuurhistorie en erfgoed in de streek een negatieve rol. De strijd tegen het water vertaalt zich in dijkverzwaringen. Het heeft er in de loop van de tijd voor gezorgd dat veel erfgoed verloren is gegaan. *‘Krimpen en Lekkerkerk hebben door de dijkverzwaring bijvoorbeeld geen brink zoals je in Haastrecht kunt zien. De eerste verdieping van dijkwoningen kwamen met de dijkverzwaring twee meter onder de grond te liggen, waardoor men besloot om het hele pand dan maar af te breken. Veel panden zijn op deze manier verloren gegaan’* (Interview Hartog).

Ondanks dat in verleden ontwikkelingen als landbouw, expansie van dorpen en natuurlijke invloeden voor een afbraak van de historie hebben geleid, is in grote delen van het landschap en in de dorpskernen de ontstaansgeschiedenis nog altijd afleesbaar. De Krimpenervaard is in het verleden nog aangewezen als Belvédèregebied en ten oosten van Krimpen a/d Lek is een deel van het landschap benoemd tot ‘Topgebied Cultureel erfgoed’. Daarnaast bezit de gemeente Nederlek een groot aantal cultuurhistorisch waardevolle landschapselementen en monumenten.

Figuur 5.1: Ligging gemeente Nederlek en Krimpenervaard

Bron: Weidehof Krimpenervaard, 2011

De gemeente Nederlek telt in totaal 25 Rijksmonumenten (Figuur 5.2). Deze objecten moeten minimaal 50 jaar oud zijn en door hun cultuurhistorische waarde en schoonheid van nationaal belang zijn. Voor rijksmonumenten geldt de Monumentenwet (Par. 3.4.3) om de monumentale waarde te behouden. Naast deze rijksmonumenten kent de gemeente Nederlek een 54 gemeentelijke

monumenten. Deze monumenten zijn niet van nationaal belang, maar zijn voor de historie van de gemeente Nederlek cultuurhistorisch waardevol bevonden (Rijksoverheid, 2011c).

De heer de Wit van de historische vereniging Lekkerkerk door de Tijd vult hieraan toe dat dit voor een kleine gemeente als Nederlek een zeer hoog aantal is. *'We hebben in Nederlek niet zoveel erfgoed als in gemeenten als Schoonhoven, Gouda en Dordrecht. Deze gemeenten hebben een aparte afdeling of ambtenaar voor uitsluitend monumenten. Hoewel het wel gedelegeerd is aan de gemeente, wordt er in Nederlek een ambtenaar aangewezen om de monumenten in de gaten te houden. Voor een kleine gemeente is een aantal van ruim 50 monumenten formidabel'* (Interview de Wit).

Een aanzienlijk deel van de gemeentelijke monumenten bevindt zich tot slot aan de Voorstraat van Lekkerkerk. Het dijklint aan de Voorstraat van Lekkerkerk is gezien de historisch gegroeide samenhang van woningen zeer kenmerkend voor het dorp. Dit is de reden dat er veel gelobbyd is om de Voorstraat aan te wijzen als beschermd dorpsgezicht. Met name de historische vereniging Lekkerkerk door de Tijd heeft zich hiervoor sterk gemaakt. In het verleden is dit verzoek door de gemeente afgeketst om financiële redenen, maar omdat veel panden op dit moment staan te verkrotten is dit plan door de gemeente weer opgepakt (Interview de Wit).

Figuur 5.2: Overzicht 25 Rijksmonumenten in de gemeente Nederlek

Lekkerkerk	Krimpen a/d Lek
Grote of Johanneskerk	Vijftal grafkelders in Neoclassicistische stijl
Toren van de Grote of Johanneskerk	Toegangshek begraafplaats met hekpijlers
17 ^{de} Eeuws woonhuis aan de Lange stoep	Watertoren
Zevental boerderijen daterend uit de 17 ^{de} , 18 ^{de} en begin 19 ^{de} Eeuwse in Opperduit	Pompgebouw bij watertoren
Begin 19 ^{de} Eeuwse hoeve aan de Voorstraat	Filtergebouw bij watertoren
Directeurswoning aan de Voorstraat	Dienstwoning bij watertoren
Schuur bij Directeurswoning aan de Voorstraat	Het waterleidingsterrein

Bron: Erfgoed Nederland, 2011c

Veel de gemeentelijke en rijksmonumenten hebben een sterke relatie met de streek de Krimpenerwaard. Met name de ontginningen, de agrarische activiteiten en strijd tegen water bepalen in grote mate de identiteit van de gemeente Nederlek. De Krimpenerwaard maakt onderdeel uit van het nationaal landschap het Groene Hart. Het landelijk gebied van de gemeente Nederlek valt binnen de groene contouren van het Groene Hart. De dorpskernen van Lekkerkerk en Krimpen a/d Lek, en de overige gemeenten in de Krimpenerwaard, zijn strak omringt door de rode bebouwingscontouren om een verstedelijking van het landschap te voorkomen.

Figuur 5.3: Karakteristieke boerderij in Krimpenerwaard: T-huisvormige hallenhuisboerderij

Bron: Gemeente Nederlek. 2008a

Binnen het beleid van het Groene Hart kan de Krimpenerwaard worden omschreven worden als een veenweidegebied met een agrarisch grondgebruik. De gemeente Nederlek telt in totaal 56 gemeentelijk cultuurhistorisch waardevolle boerderijen waaronder de eerder genoemde zeven rijksmonumenten (Gemeente Nederlek, 2008a). De T-huisvormige hallenhuisboerderijen zijn karakteristiek voor de streek de Krimpenerwaard (Figuur 5.3).

Inmiddels weten we dat door de ontginningen en het daaraan gerelateerde agrarische grondgebruik het proces van bodemdaling is ontstaan en steeds problematischer wordt. Op veel plaatsen in de Krimpenerwaard ziet men aanpassingen in het landschap worden gedaan om dit probleem op te lossen. Met de cultuurhistorische waarden van het landschap wordt hierbij echter sterk rekening gehouden. Op plaatsen waar de kenmerken van de ontginningen niet zichtbaar meer zijn, worden agrarische gronden omgezet naar natte natuurgebieden (Veenweidepact, 2001, pp. 6).

De cultuurhistorische waarde van het landschap in Krimpenerwaard kan worden opgedeeld in verschillende kenmerken (Figuur 5.4). De Krimpenerwaard is één van de weinige veenweidegebieden waar nog geen landinrichtingsproject of ruilverkaveling volledig is uitgevoerd. Een landschap waarvan de hoofdstructuur nog steeds dezelfde kenmerken bezit als ten tijde van de ontginning. De kenmerken van dit landschap is de verkavelingstructuur, het middeleeuwse slagenlandschap dat nergens in Nederland zo intact is gebleven als in sommige delen van de Krimpenerwaard, de tiendwegen en de weteringen zijn uit nationaal oogpunt cultuurhistorisch redelijk tot zeer waardevol (Veenweidepact, 2001; Gemeente Nederlek, 2001).

Figuur 5.4: Karakteristieke landschap van de Krimpenerwaard

Bron: Panoramio, 2011

5.2 Beleid

Uit het literatuuronderzoek (Hoofdstuk 3) is gebleken dat met de komst van de Nota Belvédère en de Modernisering Monumentenwet de visie voor de omgang met erfgoed drastisch is veranderd. Gepaard hiermee ging de verdere decentralisatie van taken en verantwoordelijkheden binnen het beleidsveld erfgoed. Dit heeft er toe geleid dat de bestuurlijke verhoudingen zijn verschoven. De provincie en de gemeente hebben een grotere verantwoordelijkheid en vrijheid gekregen voor het behouden en aanwijzen van monumenten binnen hun gebiedsgrenzen. Gemeenten zijn vandaag de dag verplicht om een lokaal erfgoedbeleid op te stellen. Hoewel de nationale visie met de komst van de Nota Belvédère is verschoven van een objectgericht naar een integraal gebiedsgericht erfgoedbeleid, is het lokale erfgoedbeleid van de gemeente Nederlek nog altijd uitsluitend gericht op de monumenten. Voor de bescherming van het cultuurlandschap in de gemeente Nederlek is aangesloten bij verschillende bovenlokale samenwerkingsverbanden. Het erfgoedbeleid in de gemeente Nederlek kan worden gesplitst in twee delen: het lokale objectgerichte Monumentenbeleid en het interlokale gebiedsgerichte beleid voor het behoud van Cultuurhistorische landschapswaarden.

Dit betekent echter niet dat het beleid voor erfgoed in de gemeente Nederlek te vangen is in twee beleidsdocumenten waarin de visie voor het behoud van monumenten en landschap is geformuleerd. De reden hiervoor is de verspreide verantwoordelijkheid voor erfgoed in Nederland. Hoewel de gemeenten een grotere verantwoordelijkheid hebben gekregen, heeft het Rijk nog altijd de algemene verantwoordelijkheid voor het monumentenbeleid in Nederland. De Rijksdienst voor Cultureel erfgoed speelt een belangrijke rol hierin als kenniscentrum. De provincie heeft een regierol, assisteert en stelt kaders voor de gemeenten.

De visie van het lokale Monumentenbeleid van de gemeente Nederlek is overigens wél vastgelegd in één document, de beleidsnota gemeentelijke Monumentenzorg, maar is niet het enige beleidsdocument dat de monumenten doet beschermen. In paragraaf 5.2.1 komen de verschillende beleidsdocumenten aan bod.

Het interlokale gebiedsgerichte beleid voor het behoud van cultuurhistorische landschapswaarden ligt complexer. *'Dé visie voor de Krimpenerwaard' bestaat eigenlijk niet maar is een cumulatie van beleid van rijk, provincie en gemeente voor het Groene Hart* (Interview Den Hartigh). In paragraaf 5.2.2 wordt een overzicht gegeven van de cumulatie van beleidsdocumenten dat het landschap in de gemeente Nederlek doet beschermen.

Uiteindelijk zal aan de hand van paragraaf 5.2.3 duidelijk worden dat het Veenweidepact en de Beleidsnota Gemeentelijke Monumentenzorg de bepalende beleidstukken zijn voor de omgang met monumenten en de cultuurhistorische landschapswaarden en archeologische waarden. Dit is relevant voor het beantwoorden van de hoofdvraag.

5.2.1 Monumenten

Met de totstandkoming van de Monumentenwet 1988 is het proces van decentralisatie van monumentenzorg in Nederland in gang gezet. Dit betekende in eerste instantie nog niet dat alle facetten van monumentenzorg heel strikt waren vastgelegd voor gemeenten. Met name de kleine gemeenten zonder monumentenverordening hadden nog altijd de mogelijkheid om terughoudend te blijven. Zo konden gemeenten de vergunningsverlening voor rijksmonumenten nog altijd aan het Rijk overlaten. Met name de historische verenigingen Crempene en Lekkerkerk door de tijd zagen deze ontwikkeling in de monumentenzorg van de gemeente Nederlek met argusogen aan. Beide verenigingen hebben daarom de handen ineengeslagen om druk uit te oefenen. *'Als historische vereniging hebben wij een langere periode aangedrongen op een monumentenverordening. Wij hebben ons hierin laten leiden door andere gemeenten als Bergambacht en Schoonhoven die dit al eerder hadden'* (Interview Hartog). Mede door de uitgevoerde maatschappelijke druk heeft de gemeente Nederlek op 28 mei 1991 een monumentenverordening vastgesteld. Waar veel kleine gemeenten in Nederland met een beperkt aantal rijksmonumenten besloot om terughoudend te blijven, koos de gemeente Nederlek ervoor om haar bevoegdheden vast te leggen in een gemeentelijke verordening en daarnaast ook een monumentencommissie aan te wijzen. De stichting Dorp, Stad en Land (DSL) is in hetzelfde jaar hier tot benoemd door de gemeenteraad (Gemeente Nederlek, 2006, pp. 6). De gemeente Nederlek liep hierin voor op het decentralisatieproces. Met de wetswijziging Modernisering Monumentenzorg zijn alle gemeenten in Nederland pas per 1 januari 2009 verplicht om een monumentenverordening te bezitten (Rijksoverheid, 2011c).

Deze gemeentelijke monumentenverordening was een stap in de goede richting, maar in praktijk was de bescherming van erfgoed zeer beperkt. Op de eerste plaats, omdat veel monumenten in het bezit zijn van particulieren. *'De gemeente kan dus heel moeilijk voorkomen dat panden in verkrotten. Mensen kunnen het laten verkrotten totdat het gevaarlijk dreigt te worden'* (Interview de Wit). En op de tweede plaats doordat in deze verordening de mogelijkheid ontbrak om monumenten of beschermde dorpsgezichten aan te wijzen. Naast de 25 rijksmonumenten waren er zoals inmiddels bekend meer objecten van cultuurhistorische waarde (Gemeente Nederlek, 2006, pp 6).

In de loop van de tijd ontstond er kritiek op de verouderde monumentenverordening. De tekortkomingen van de monumentenverordening zijn in 2001 geformuleerd in de vorm van een Notitie Monumentbeleid Nederlek. Dit is echter in de jaren erna uitsluitend een concept gebleven en nooit formeel vastgesteld (Gemeente Nederlek, 2001). Wederom op aandringen van de historische verenigingen, maar eveneens politieke partijen in de gemeente Nederlek, heeft de gemeente Nederlek het weer opgepakt in 2005.

De stichting Dorp, Stad en Land (DSL) heeft april 2006 in opdracht van de gemeente Nederlek een Beleidsnota Gemeentelijke Monumentenzorg opgesteld. De Stichting Dorp, Stad en Land, de monumentencommissie van de gemeente Nederlek, bezit veel expertise op het gebied van gemeentelijk monumentenbeleid. Met de Beleidsnota Gemeentelijke Monumentenzorg wordt ingespeeld op de tekortkomingen van de verouderde monumentenverordening. Dit vertaalde zich in 2007 tot een gewijzigde Monumentenverordening en een Monumentensubsidieverordening (Box 3).

Box 3: Gemeentelijke monumentenverordeningen

Monumentenverordening Nederlek 2007

In de monumentenverordening Nederlek 2007 is vastgelegd dat monumenten niet mogen worden gewijzigd zonder een monumentenvergunning. Het doel van deze monumentenvergunning is dat de cultuurhistorische waarde van een object wordt beschermd en waar mogelijk versterkt.

Gemeente Nederlek heeft bij de beoordeling van vergunningsaanvragen de standaardregel: *'behouden gaat voor vernieuwen'*. Wanneer uiteindelijk de particulier wel toegang krijgt om te verbouwen, dan zal daar een strengere en zorgvuldigere aanpak worden gehanteerd. Historisch bouw materiaal zal op deze manier niet onnodig worden afgebroken (Gemeente Nederlek, 2007a).

Monumentensubsidieverordening Nederlek 2007

In de Monumentensubsidieverordening Nederlek 2007 zijn heldere voorwaarden gesteld voor financiële bijdragen aan eigenaren van gemeentelijke monumenten. Op deze manier faciliteert de gemeente Nederlek aan monumenteigenaren. Het bieden van de mogelijkheid van een financiële tegemoetkoming stimuleert monumenteigenaren tot het goed onderhouden en restaureren van gemeentelijke monumenten. Gezien gemeente Nederlek naast deze verordening nog geen subsidiebeleid kent voor monumenten is er voorsnog een reservepot ingesteld waaruit deze financiële tegemoetkomingen worden gefinancierd (Gemeente Nederlek, 2007b).

Daarnaast vormt dit beleidsdocument tevens de basis, ook het stappenplan voor de gemeentelijke monumentenlijst (Gemeente Nederlek, 2006, pp 4.). Iedere gemeente in Nederland heeft sinds 1988 de verantwoordelijkheid voor het beschermen van haar cultureel erfgoed. Een veelgebruikte manier om dit te doen is om de waardevolle objecten aan te wijzen tot gemeentelijke monumenten. De eigenaren van deze gemeentelijke monumenten zullen zich vervolgens moeten houden aan de regels geformuleerd in de gemeentelijke verordeningen. Daartegenover staan de financiële voordelen van een gemeentelijk monument. *'Een gemeentelijk monument heeft financiële voordelen met de hypotheek. Banken zijn bereid om een hogere hypotheek te verstrekken, omdat men wist dat de woningen weinig zouden veranderen en een meerwaarde hadden door deze aanstelling. Daarbij kon men als eigenaar een vergoeding vragen voor het opknappen van de woning'* (Interview Hartog). Met name dit laatste punt, de monumentensubsidie, biedt de eigenaar een steuntje in de rug om het pand in goede kwaliteit te behouden. Zonder financiële bijdrage zou het vooral als extra bemoeienis worden ervaren en zullen de monumentale panden binnen de kortste keer leeg staan en verkrotten (Interview Hartog).

Gezien de financiële bijdrage was het onmogelijk om alle panden van 50 jaar en ouder aan te wijzen als gemeentelijk monument. Om te bepalen welke monumenten op deze lijst komen zijn alle objecten in de gemeente geïnventariseerd. De inventarisatie is uitgevoerd door het advies- en onderzoeksbureau van Helsdingen. In totaal zijn er ruim 150 objecten geselecteerd die in aanmerking konden komen om aangewezen te worden als gemeentelijk monument. Hoewel de historische verenigingen graag alle 150 objecten hadden aangewezen als gemeentelijke monument is er besloten om slechts 54 objecten daadwerkelijk aan te wijzen. *'Er was/is slechts een bescheiden subsidiebedrag beschikbaar hetgeen betekende dat er maar een beperkt aantal panden als gemeentelijk monument kon worden aangewezen'*(Interview Den Hartigh).

Om de 150 kanshebbers terug te brengen naar 54 gemeentelijke monumenten zijn selectiecriteria opgesteld. De selectie moest een totaaloverzicht zijn van alle objecten in de gemeente Nederlek. De lijst moest een mix zijn van verschillende typen monumenten (boerderijen, schuren, woonhuizen, industrieel erfgoed en kerken), en eveneens een beeld geven alle belangrijke perioden voor de gemeente Nederlek (Gemeente Nederlek 2006, pp. 8-9). De criteria die tot deze 'mix' moeten leiden zijn: de objectgeschiedenis en lokaalbelang, de bouwstijl, de uniciteit, de mate van vermindering, de ensemblewaarde (het monument in relatie tot de omgeving), de verstoring door omliggende zaken, de technische kwaliteit en staat van het object en tot slot de verwachte kosten voor het object. Voor ieder object werd op deze manier een score berekend. De objecten met een score van boven de 14 punten werden geselecteerd als gemeentelijk monument (Gemeente Nederlek, 2008a). *'De overige objecten zijn geplaatst in een restcategorie. Deze objecten kunnen mogelijk in de toekomst tot gemeentelijk monument worden aangewezen. Dat betekent dat ze niet zomaar vervangen mogen worden door nieuwbouw'* (Interview Den Hartigh).

De definitieve lijst van 54 monumenten is eind 2010 vastgesteld door de gemeenteraad. De 54 monumenteigenaren zijn op de hoogte gebracht van hun aanwijzing en de daaraan verbonden regels. De gehele procedure voor het opstellen van de Beleidsnota gemeentelijke Monumentenzorg en de gemeentelijke monumentenlijst is hiermee doorlopen (Interview Den Hartigh).

Evenals de eerste monumentverordening van 1991 is de bescherming van de monumenten echter nog altijd mager. *'De monumenten worden zoveel mogelijk beschermd doordat ze zijn aangewezen als Rijksmonument door het rijk en als gemeentelijk monument door het college van B&W. De restcategorie probeert men te behouden, maar er is geen weigeringgrond voor een omgevingsvergunning voor het slopen van zo'n pand'* (Interview Den Hartigh). Het monumentenbeleid op zich kent maar weinig sancties. De monumenten zijn grotendeels in het bezit van particulieren. De gemeente kan heel moeilijk voorkomen dat panden in de toekomst zullen verkrotten. De historische verenigingen zien hierin een belangrijke rol weggelegd. *'Het is belangrijk dat wij als historische vereniging de gemeente en de burgers continu bewust houden van het belang'*(Interview Hartog).

Door de veranderde samenleving en de verschuiving naar aanleiding van de Nota Belvédère voldeed de Monumentenwet 1988 echter niet meer. In 2009 is daarom de Monumentenwet gemoderniseerd. Dit betekende ten eerste dat de vergunningsverlening van zowel gemeentelijke als rijksmonumenten de volledige taak werd van de gemeente (Rijksoverheid, 2011c). Voor de beoordeling van vergunningsaanvragen heeft de gemeente hulp gezocht bij de gemeente Gouda. Op 1 januari 2010 hebben de gemeente Gouda en Nederlek een samenwerkingscontract ondertekend. De Gemeente Gouda verzorgt in opdracht van de gemeente Nederlek de beoordeling van monumentenvergunningen en verstrekt vervolgens een eventuele subsidie. De specifieke voorschriften voor het verlenen van de vergunning, als aanvulling op de monumentenverordening, zijn vastgesteld in het handboek Kwaliteitseisen restauratie monumenten (KRM). Het doel van het KRM is om eigenaren, architecten en andere betrokkenen vooraf specifiek aan te geven over de wijze waarop de gemeente Nederlek de bouw- en cultuurhistorische waarden wil beschermen/ behouden tijdens de uitvoering van restauratie- en verbouwingswerkzaamheden (Gemeente Nederlek, 2010).

De Modernisering Monumentenwet (2009) speelde daarnaast in op het eerder genoemde aspect dat ook in de gemeente Nederlek naar voren kwam, de beperkte bescherming dat de verordeningen en lokaal erfgoedbeleid bood. Om dit te versterken stelde het Rijk dat het bestemmingsplan een belangrijke rol moest gaan spelen. Het 'bindende' bestemmingsplan moet in de toekomst extra bescherming bieden. De gemeente Nederlek is de afgelopen jaar druk bezig geweest met de actualisering van de bestemmingsplannen. De Rijksmonumenten, de gemeentelijke monumenten en de restcategorie hebben een aparte aanduiding gekregen in de bestemmingsplannen. De gemeentelijke monumenten en de restcategorie die eveneens van cultuurhistorische waarde zijn of worden, hebben in de bestemmingsplannen de aanduiding 'karakteristiek'. Dit houdt in dat deze panden niet zonder goedkeuring van de gemeente mogen worden vervangen voor nieuwbouw (Interview den Hartigh).

Deze aanduiding 'karakteristiek' kan gezien worden als een lichte mate van bescherming van de gebouwen of elementen die niet zijn opgenomen in de gemeentelijke of rijksmonumentenlijst (Interview Den Hartigh). De Rijksmonumenten hebben een eigen aanduiding in de vorm van een schild (Figuur 5.5).

Figuur 5.5: Karakteristieke panden en rijksmonumenten in het bestemmingsplan Lekkerkerk- Centrum

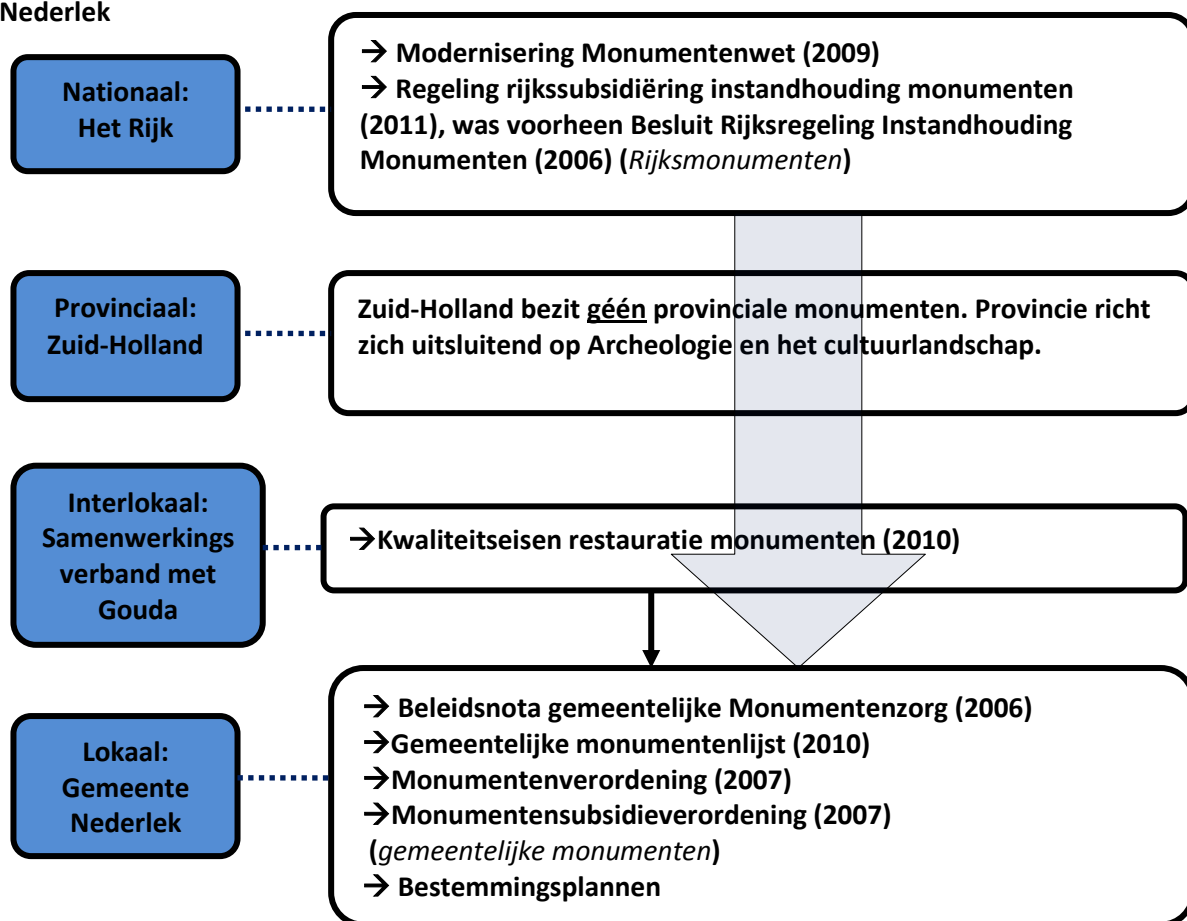
Legenda

- RIJSSCHILD VOOR RIJKSMONUMENTEN
- KARAKTERISTIEKE PANDEN (MIP-panden)

Bron: Gemeente Nederlek, 2011a

Kortom, particuliere monumenteigenaren en overige stakeholders in de gemeente Nederlek hebben rekening te houden met een cumulatie van beleidsdocumenten (Figuur 5.6). In tegenstelling tot de Nota Belvédère waarin de focus is verschoven van een objectgericht erfgoedbeleid naar een gebiedsgericht erfgoedbeleid, is het lokale erfgoedbeleid in de gemeente Nederlek nog altijd objectgericht en behoudend. De gemeente Nederlek had vlak voor de modernisering van de Monumentenwet alle zaken van de Monumentenwet 1988 op orde. De gemeente Nederlek is nu gestart met het bijwerken naar de punten van de Monumentenwet 2009. Bestemmingsplannen worden geactualiseerd. En 'op lokaal niveau gaan we de monumentenverordening waarschijnlijk in laten trekken teneinde er een bredere erfgoedverordening voor in de plaats te stellen, monumenten en archeologie' (Interview den Hartigh).

Figuur 5.6 Cumulatie beleidsdocumenten met betrekking tot monumenten in de gemeente Nederlek

5.2.2 Archeologie & Cultuurhistorische landschapswaarden

Sinds de intrede van de Nota Ruimte (2006) is de provincie en de gemeente baas binnen eigen gebiedsgrenzen. Dit betekent dat cultuurhistorie volgens het motto van de Nieuwe Wet Ruimtelijke Ordening (2008) *'decentraal wat kan, centraal dat moet'*, zoveel mogelijk door provincie en gemeenten beschermd moet worden (Rijksoverheid, 2011a). De gemeenten zijn met het besluit Ruimtelijke Ordening (2010) en de Wet op de Archeologische monumentenzorg (2007) verplicht om cultuurhistorische en archeologische landschapswaarden op te nemen in ruimtelijke plannen. De provincie heeft de taak om archeologische attentiegebieden aan te wijzen, waarbinnen archeologisch vooronderzoek in de vorm van een Milieueffectrapportage noodzakelijk is om werkzaamheden te bewerkstelligen, en vervult een regierol in het behoud van de cultuurhistorische landschapswaarden. De Rijksoverheid richt zich uitsluitend nog op de Randstad en andere stedelijke netwerken, de grote natuurgebieden van de ecologische hoofdstructuur, de nationale landschappen, het hoofdwegennet, de mainports en de greenports (Natuurbeheer, 2011; VROM, LNV, VenW en EZ, 2011).

De regierol van de provincie is erg bepalend voor het behoud van cultuurhistorisch waardevolle landschapswaarden van de Krimpenerwaard en andere landschappen en natuurgebieden. Cultuurlandschappen en natuurgebieden strekken zich uit over het grondgebied van verschillende gemeenten. Om versnippering en verrommeling van het landschap te voorkomen heeft de provincie de verantwoordelijkheid gekregen om alle ontwikkelingen te bundelen en te sturen (Provincie Zuid-Holland, 2010, pp. 16).

In het geval van de Krimpenerwaard, als onderdeel van het nationale landschap Het Groene Hart, heeft de provincie eveneens rekening te houden met de belangen van het Rijk. Het Rijk houdt de ontwikkelingen van de nationale landschappen, waaronder het Groene Hart, nauwlettend in de gaten. De problemen waaronder bodemdaling en verzilting van het water in het Groene Hart waren de aanleiding voor minister Veerman om in 2004 op basis van de Nota Ruimte aan te dringen op een integraal beleid voor het Groene Hart. De drie provincies Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht hebben als reactie hierop een interprovinciaal uitvoeringsprogramma opgesteld om deze problemen op te lossen. Het uitvoeringsprogramma bestaat uit 10 projecten, waaronder het project de Krimpenerwaard. Het Project Krimpenerwaard is opgezet en wordt uitgevoerd door het Veenweidepact (Box 4). Het Veenweidepact is een interlokaal samenwerkingsverband tussen Provincie Zuid-Holland, gemeenten, waaronder Nederlek, en landbouw- en natuurorganisaties en kan gezien worden als hét beleid voor de Krimpenerwaard (Het Groene Hart, 2007). *'De pijlers van het Veenweidepact zijn bepalend. Daarbij zijn er wel specifieke plannen. Zo is één van de pijlers het tegengaan van de bodemdaling in het gebied. In het Rijksprogramma is een plan gemaakt voor specifiek het tegengaan van deze bodemdaling. Daarnaast zijn er nog watergebiedplannen die zich speciaal richten op het waterbeheer. De provinciale verordening en overige verordeningen vanuit het Rijk beschermen het gebied in zekere mate, maar het Veenweidepact blijft toch wel het beleid voor de Krimpenerwaard'* (Interview Oosters).

In samenwerking met verschillende actoren en overige samenwerkingsverbanden in de regio heeft het bestuur van het Veenweidepact afspraken gemaakt over de hoofdrichting van de gebiedsontwikkeling. Dit heeft geresulteerd in het Integraal Inrichtingsplan (2010) en het Uitvoeringsprogramma Vitaal Platteland Krimpenerwaard 2010-2013. Dit Uitvoeringsprogramma is een verzameling van verschillende documenten op Rijk-, provinciaal en interlokaal en gemeentelijk niveau. Het cultuurhistorisch waardevolle landschap de Krimpenerwaard, maar eveneens het overige cultureel erfgoed in de streek wordt expliciet genoemd. Het benutten van dit erfgoed is één van de hoofddoelen van dit uitvoeringsprogramma (Het Groene Hart, 2007; Veenweidepact, 2010).

Box 4: Doelen Veenweidepact Krimpenerwaard

Het interlokale samenwerkingsverband Veenweidepact Krimpenerwaard is in december 2005 ondertekend door de vijf gemeenten in de Krimpenerwaard, de provincie Zuid- Holland, het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard, en een aantal agrarische en natuurorganisaties. Het centrale ofwel strategische doel van deze overeenkomst is om *'het waardevolle agrarische cultuurlandschap en de daarbij behorende natuurwaarden te behouden en verder te ontwikkelen'* (Veenweidepact, 2005). Het strategische doel wordt uiteengesplitst in:

→ Natuur:

- 1) Realisatie vastgestelde natuurprogramma voor dit gebied (Raamplan)
- 2) Benutten van potentiële natuurwaarden en voldoen aan de rijksopdracht voor het realiseren van de Natte As.
- 3) Verbetering van de milieu- en waterkwaliteit van natuur.

→ Waterbeheer:

- 1) Afstemming ruimtelijke inrichting op de fysieke kenmerken van dit gebied (Het beperken van bodemdaling vormt het uitgangspunt).
- 2) Duurzaam waterbeheer en versnippering van de waterinfrastructuur terugdringen.

→ Versterking landbouw:

- 1) Veehouderij vormt de basis in het behoud en de ontwikkeling van dit landschappelijk en cultuurhistorische waardevolle landschap.
- 2) Verbetering van de fysieke structuur voor de landbouw en de omstandigheden voor agrarische gebruik.

→ Recreatie:

- 1) Verbetering recreatieve voorzieningen voor recreanten uit het gebied en de stedelijke omgeving.

→ Vernieuwend ondernemen:

- 1) Creativiteit en nieuw ondernemerschap biedt de Krimpenerwaard namelijk de kans om een bijdrage te leveren aan de leefbaarheid en vitaliteit van het gebied.
- 2) Vergroting van de mogelijkheden voor meervoudig ruimtegebruik (Veenweidepact, 2011).

De doelen van het Veenweidepact en het Uitvoeringsprogramma Vitaal Platteland zijn opgesteld op basis van de eerder genoemde Nota Ruimte en Wet Archeologische Monumentenzorg. Deze documenten vormden het beleidskader voor de provinciale ruimtelijke structuurvisie van Zuid-Holland. De provinciale structuurvisie is het beleidsdocument dat de visie van de provincie voor het omgaan met ruimte vertolkt en heeft daarmee invloed op het Veenweidepact. Één van de vijf pijlers waaruit de structuurvisie bestaat is het streven naar een Vitaal, divers en aantrekkelijk landschap. Deze beleidsvisie wil men bereiken door:

- 1) Ontwikkelen en behouden van vitale en waardevolle landschappen;
- 2) Behoud van Cultuurhistorische Hoofdstructuur;
- 3) Verbeteren van de belevingswaarde en de vermindering van verrommeling;
- 4) Realiseren van een complete ecologische hoofdstructuur (Provincie Zuid-Holland, 2009).

De provinciale structuurvisie is vervolgens uitgewerkt in de provinciale Verordening Ruimte en de Uitvoeringsagenda (2010). De provinciale verordening biedt evenals de monumentenverordening de regelgeving waaraan gemeenten en overige stakeholders zich moeten houden. Dit betekent voor de gemeente Nederlek dat als gevolg van het feit dat de Krimpenerwaard gelegen is in het Groene Hart, dat de gemeente te maken heeft met een stringent bouwbeleid in het landelijk gebied. *'Het cultuurhistorisch waardevolle slagenlandschap wordt op rijks- en provinciaal niveau beschermd door het contourenbeleid'* (Interview Den Hartigh). Het contourenbeleid is voor het eerst geïntroduceerd in de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening (2001). Inmiddels is deze Nota vervangen door de Nota Ruimte (2006). Het contourenbeleid is daarmee niet opgehouden te bestaan. Naast de Vijfde Nota zijn ook de nota's van de ministeries voor Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (later Voedselkwaliteit) en voor Verkeer en Waterstaat geïntegreerd in de Nota Ruimte (2006).

De aanleiding voor dit contourenbeleid was de trend verrommeling en versnippering van het landschap. Om het onderscheid tussen bebouwing en natuur beter te handhaven zijn de rode en groene contouren bedacht. De provincie is de verantwoordelijke voor het bepalen van de ligging van de groene contouren. *'Binnen een groene contour worden bijzondere natuurwaarden of eenheden met cultuurhistorische of archeologische monumenten beschermd tegen ingrepen door bebouwing, infrastructuur en intensieve vormen van landbouw'* (Provincie Zuid-Holland, 2009). Naast het contourenbeleid bevat de provinciale verordening enkele regels die opgenomen dienen te worden in gemeentelijke bestemmingsplannen, waaronder milieu en waterveiligheidszaken en de Ecologische Hoofdstructuur (Provincie Zuid-Holland, 2010, pp. 12-13)

Aan de hand van de Uitvoeringsagenda (2010) wordt de beleidsvisie geoperationaliseerd naar programma's en projecten. Het doel van deze uitvoeringsagenda is om de uitvoering van structuurvisie slagvaardig te doen uitvoeren. Dit wil men bereiken door concrete uitvoeringsafspraken te maken met het Rijk en de acht regio's, waar gemeente Nederlek valt onder de regio Midden Holland. Een belangrijk aspect van de Uitvoeringsagenda is de samenwerking met de verschillende regio's. De provincie nodigt de regio's graag uit om met aanvullende ideeën te komen. Ook stuurt men de regio's aan om intern veel samen te werken met gemeenten en overige actoren (Provincie Zuid-Holland, 2010, pp. 16).

De Krimpenerwaard is een regio waarin veel intern wordt samengewerkt. Gemeenten in de Krimpenerwaard zoeken voor verschillende zaken de samenwerking op een bovenlokaal niveau. Dit heeft geresulteerd dat er inclusief het genoemde Veenweidepact een viertal interlokale samenwerkingsverbanden zijn te noemen die zich inzetten voor het behoud van het cultuurhistorisch waardevolle landschap de Krimpenerwaard.

Om te beginnen is dit het Intergemeentelijk samenwerkingsorgaan Midden Holland (ISMH). Het ISMH ondersteunt de tien gemeenten in Midden Holland bij verschillende beleidsvelden waaronder landschapsinrichting. Het ISMH is een samenwerkingsverband waarbij deskundigheid wordt uitgewisseld, dat een toegevoegde waarde kan zijn voor het beleid van gemeenten. Veel gemeenten hebben de afgelopen jaren aangestuurd op een beleid voor de thema's natuur, landschap, cultuurhistorie, recreatie en landbouw. Het ISMH heeft alles gebundeld tot een Groene Agenda (2009). De Groene Agenda kan eveneens gezien worden als een uitvoeringsagenda, waarop een 134 projecten, gerangschikt naar natuur, landschap, cultuurhistorie, recreatie en landbouw, zijn uitgewerkt. Met subsidie van gemeenten, provincie, Rijk en eveneens Europa zullen deze projecten uitgevoerd worden (ISMH, 2009).

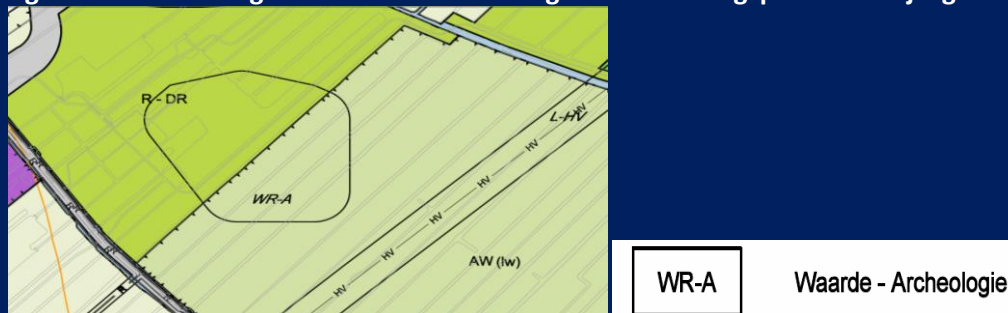
De subsidie uit Europa is overigens alleen gericht op de Krimpenerwaard, en niet op de rest van Midden Holland. De Krimpenerwaard is één van de gebieden in Nederland die onderdeel uitmaken van het Europese programma voor plattelandontwikkeling, LEADER (Liaison Entre Actions de Développement de l'Economie Rural). Dit programma is door de Europese Commissie ingevoerd, omdat in veel Europese landen plattelandsgebieden problemen kennen als achteruitgang van de landbouw, vergrijzing en daarmee het verdwijnen van voorzieningen en de vermindering van de leefbaarheid. Het LEADER programma, dat loopt tussen 2007-2013, spoort bewoners van het gebied aan om de problemen zelf aan te pakken. 'Bottom-up' staat centraal. Om dit in goede banen te leiden is de plaatselijke groep opgericht. De plaatselijke groep is een samenwerkingsverband van private en publieke actoren uit de Krimpenerwaard die los van hun positie nadenken over de oplossing van de genoemde problemen. Daarnaast beoordelen zij de input van bewoners. In totaal is er door de Europese commissie 1 miljoen euro beschikbaar gesteld. Deze geldpot is nu nagenoeg leeg (ISMH, 2011).

De input van de burgers is beoordeeld door deze plaatselijke groep aan de hand van de Lokale ontwikkelingsstrategie Krimpenerwaard 2007-2013 (LOS). De LOS is in 2007 opgesteld door gemeenten, maatschappelijke organisaties en diverse private actoren. De LOS schept kansen om het platteland beter te benutten. De strategie die zij daarbij voeren is later overgenomen in de beleidsvisie Vernieuwend ondernemen Krimpenerwaard (2008) en het Uitvoeringsprogramma Vitaal platteland Krimpenerwaard (2010). In opdracht van de Plaatselijke groep hebben de werkgroepen Vernieuwend Ondernemen en Vitaal Platteland van het Veenweidepact deze uitvoeringsprogramma's opgesteld (Plaatselijke groep Krimpenerwaard, 2007, pp. 1-4).

Het vierde interlokale samenwerkingsverband is het K5-verband. De gemeenten Bergambacht, Nederlek, Ouderkerk a/d IJssel, Schoonhoven en Vlist werken in dit verband samen op het gebied van onderwijs, sociale zaken, brandweer, ICT en personeelszaken. Daarbij worden eveneens samengewerkt voor bovenlokale strategische taken, zoals recreatie, plattelandontwikkeling en de regionale structuurvisie. Dit laatste heeft geresulteerd in een tweetal beleidsdocumenten voor het behoud en benutten van de cultuurhistorische waarden van het landschap: het Uitvoeringsprogramma Recreatie en toerisme 2008-2013 en de Structuurvisie K5 (2009). In relatie tot het Veenweidepact wordt in beide beleidsdocumenten gestreefd naar het behoud van het landschap en worden kansen aangegrepen om de ruimtelijke kwaliteit te verbeteren (K5 gemeenten, 2009)

Op basis van deze interlokale samenwerkingsverbanden en de provinciale beleidsdocumenten zijn de gemeenten verplicht om eveneens als in het monumentenbeleid cultuurhistorie en archeologie op te nemen in bestemmingsplannen (Figuur 5.7) en overige ruimtelijke plannen, waaronder de gemeentelijke Structuurvisie. *De archeologische waarden worden beschermd door in het bestemmingsplan Landelijk Gebied een nadere aanduiding op te nemen met de archeologische waarde van percelen* (Interview Den Hartigh). De structuurvisie van de gemeente Nederlek (2006) gaat enigszins in op de cultuurhistorie in het landelijk gebied, maar het daadwerkelijke beleid ligt op hoger niveau. De gemeenten hebben met name een uitvoerende taak ten opzichte van de provinciale verordening. De beleidsvisie voor het landschap wordt interlokaal in samenwerkingsverbanden, provinciaal en rijksniveau gevormd (Gemeente Nederlek, 2011a).

Figuur 5.7: Archeologische waarde aanduiding in bestemmingsplan Landelijk gebied

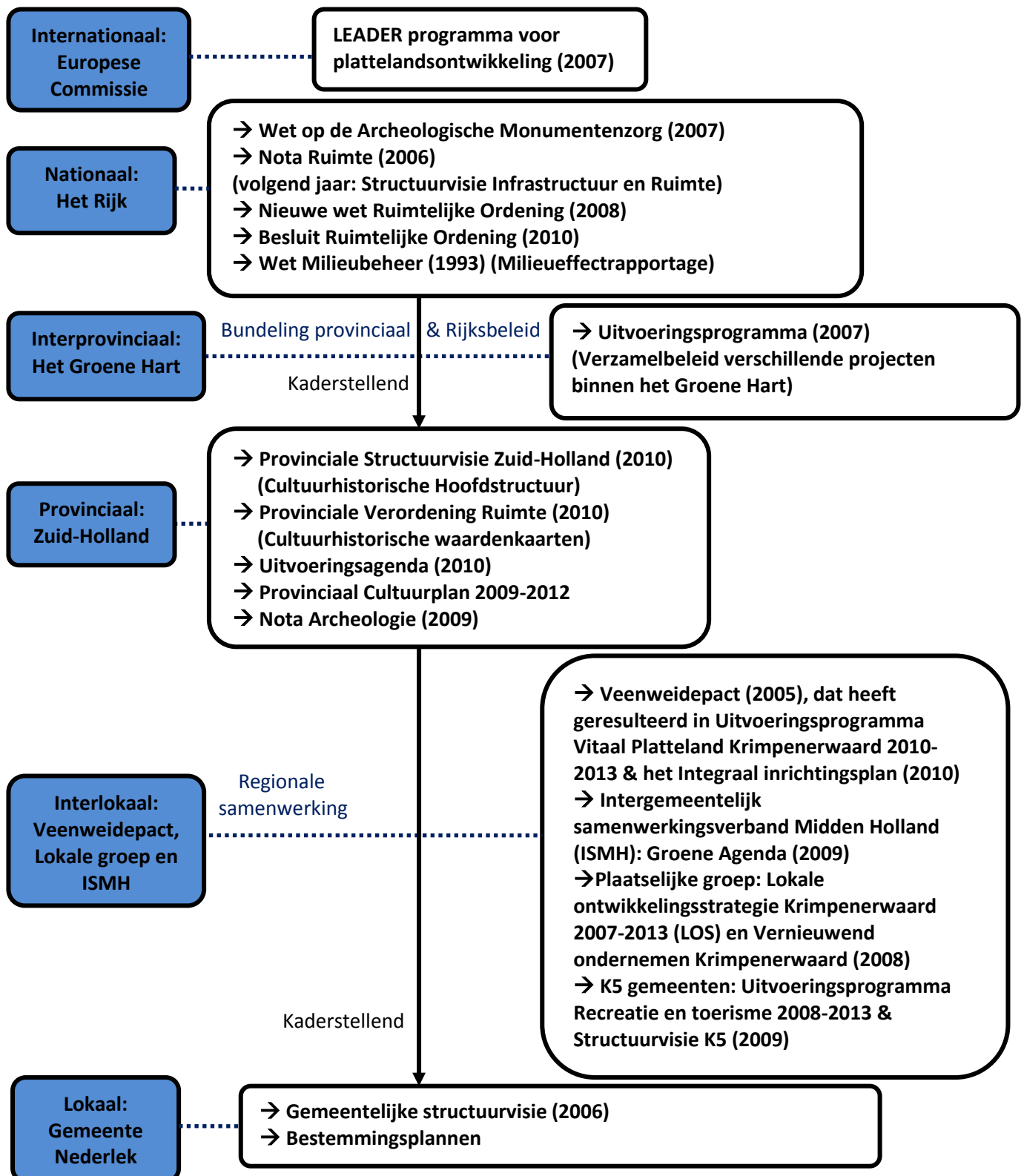

Bron: Gemeente Nederlek, 2011a

Alles overzien kunnen we stellen dat de omgang met cultuurhistorisch waardevolle landschapselementen in de gemeente Nederlek geregisseerd wordt door de provincie Zuid-Holland. De regie vertaalt zich in een beleidskader en regelgeving in de vorm van de provinciale structuurvisie, de provinciale verordening, de Uitvoeringsagenda. De provincie ervaart cultuurhistorie en archeologie als hun taak, omdat de provincie de volledige verantwoordelijkheid heeft gekregen voor het behoud van landschappen en archeologie, met uitzondering van de nationale landschappen. Naast de eerder genoemde kaderstellende beleidsdocumenten kent de provincie een provinciaal Cultuurplan 2009-2012 en de provinciale Nota Archeologie(2009) die zich speciaal richten op het gebruik van erfgoed en archeologie. De beleidsvisie van de provincie Zuid-Holland wordt met betrekking tot het Groene Hart grotendeels gevormd door het Rijk. De provincie Zuid-Holland is daarbij de schakel tussen gemeenten en het Rijk. De provincie vertaalt de rijksvisie in regels waaraan gemeenten zich moeten houden en assisteert gemeenten daarbij met behulp van kennis (Provincie Zuid-Holland, 2010, pp. 16).

Bij de uitvoering van de provinciale structuurvisie naar in dit geval de regio de Krimpenerwaard, is een belangrijke rol weggelegd voor de interlokale samenwerkingsverbanden. De provincie Zuid-Holland stelt zich zeer open voor commentaar en initiatieven van stakeholders. De provincie werkt nauw samen met verschillende actoren, waardoor er gesproken kan worden van een interactief beleid. Dit heeft geleid tot een cumulatie van beleidsdocumenten op het gebied van landschapswaarden en archeologische waarden (Figuur 5.8).

Figuur 5.8: Cumulatie beleidsdocumenten met betrekking op archeologische en cultuurhistorische landschapswaarden in de gemeente Nederlek

5.2.3 Beleidsnota gemeentelijke Monumentenzorg en Veenweidepact bepalend

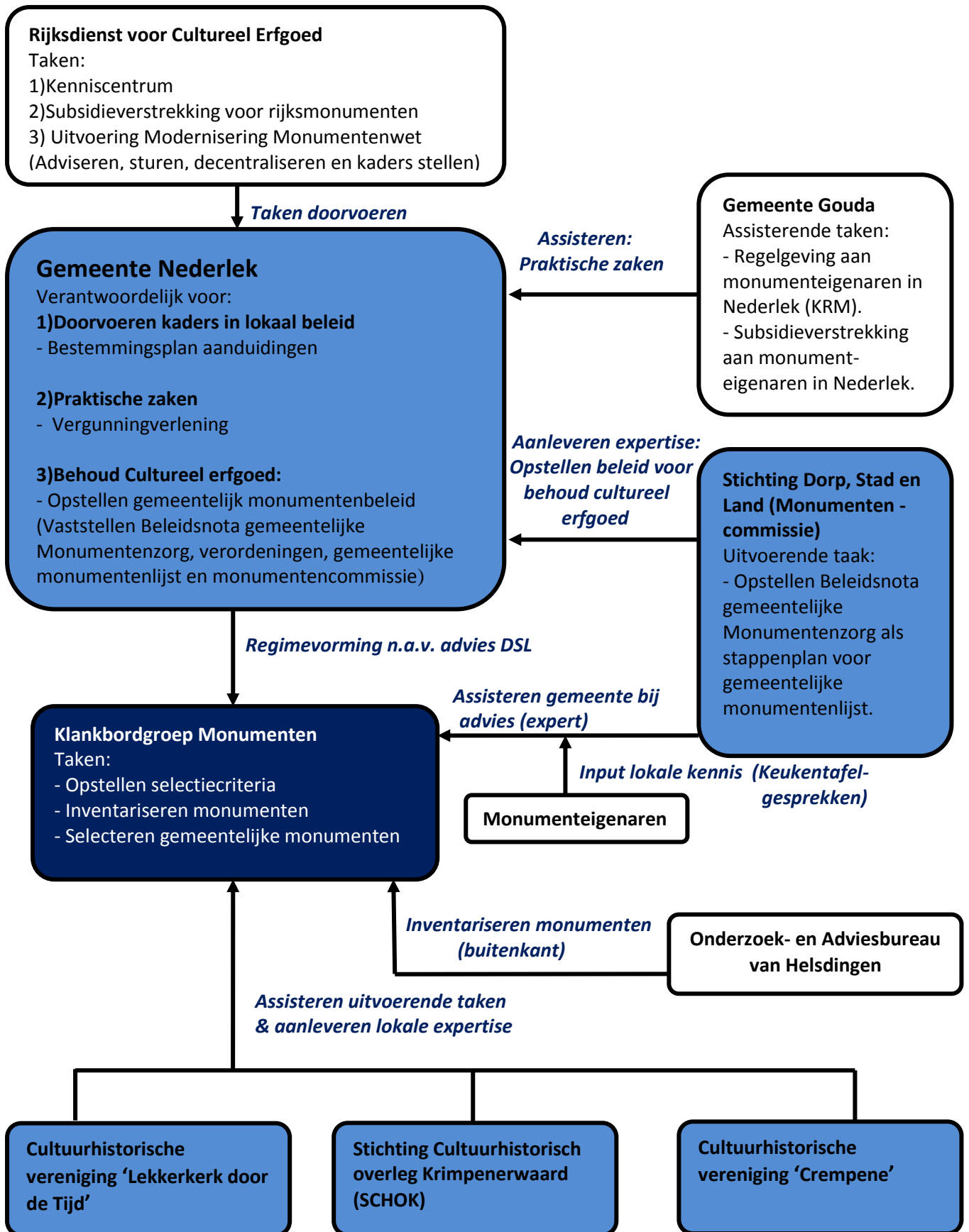
Uit de vorige paragraaf is gebleken dat er sprake is van een cumulatie van beleidsdocumenten voor monumenten, archeologie en landschapswaarden. Dit betreffen enerzijds beleidsvisies en anderzijds uitwerkingen, waaronder uitvoeringsprogramma's en verordeningen. Om een antwoord te kunnen formuleren op de hoofdvraag is aan de hand van de beleidsdocumentenoriëntatie een overzicht gemaakt van de stakeholders. Hoewel al door geïnterviewde actoren is aangegeven dat het Veenweidepact en de Beleidsnota gemeentelijke Monumentenzorg de meest bepalende stukken zijn, kan aan de hand van een actorennetwerk dit extra worden benadrukt. Door middel van dit actorennetwerk wordt overzichtelijk gemaakt welke stakeholders en daarmee welke beleidsvisies het meest bepalend zijn voor het behoud van monumenten in de gemeente Nederlek en de archeologische en landschapswaarden in de Krimpenerwaard.

Monumenten

In de gemeente Nederlek is de Beleidsnota gemeentelijke Monumentenzorg de bepalende beleidsvisie voor het behoud van gemeentelijke monumenten. *'De beleidsnota geeft de visie weer hoe we omgaan met monumenten'* (Interview den Hartigh). De gemeentelijke monumentenlijst, de gemeentelijke verordeningen en overige beleidsdocumenten zijn allen de operationalisering van deze visie (Interview den Hartigh).

Deze beleidsnota is in opdracht van de gemeente door de Stichting Dorp, Stad en Land (DSL) opgesteld. In deze beleidsnota adviseert DSL hoe om te gaan met haar cultureel erfgoed. DSL adviseert de gemeente een gemeentelijke monumentenlijst op te stellen aan de hand van een klankbordgroep. De gemeente heeft dit advies helemaal opgevolgd. De klankbordgroep kan gezien worden als een regime waarin alle stakeholders samenwerken om tot een gemeentelijke monumentenlijst te komen. In dit regime vindt het interactieve proces plaats. De blauwe actoren hebben zitting in deze groep (Figuur 5.9) De historische verenigingen, SCHOK, DSL en bureau van Helsdingen assisteren de gemeente in het vormen van de gemeentelijke monumentenlijst. De gemeente is de bepalende actor in deze klankbordgroep en daarmee het actorennetwerk monumenten. De gemeente Nederlek is de verantwoordelijke, de opdrachtgever en de coördinator van het gehele beleidsproces, het uitvoeren van de Beleidsnota gemeentelijke Monumentenzorg.

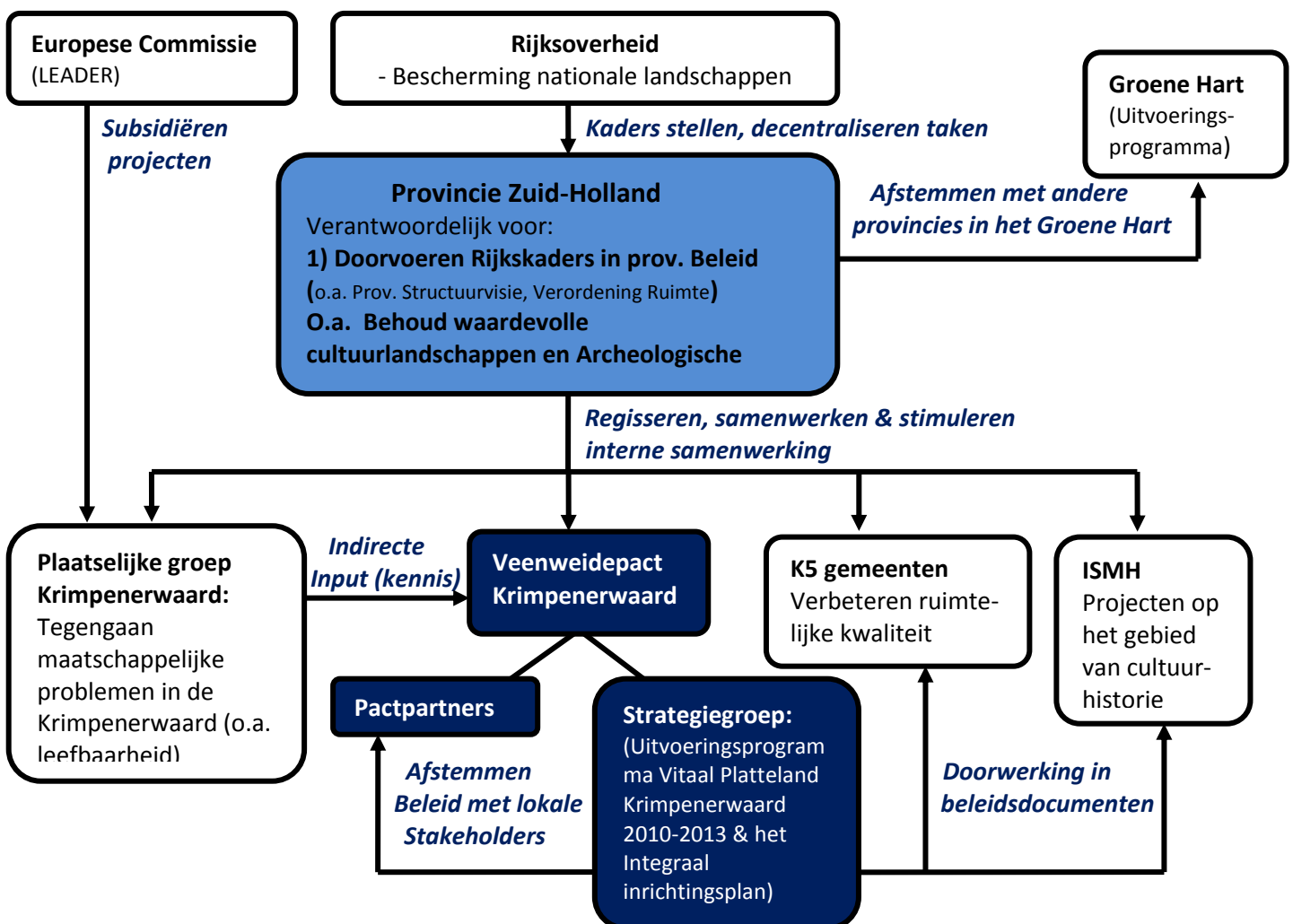
Figuur 5.9: Actorennetwerk monumenten in de gemeente Nederlek

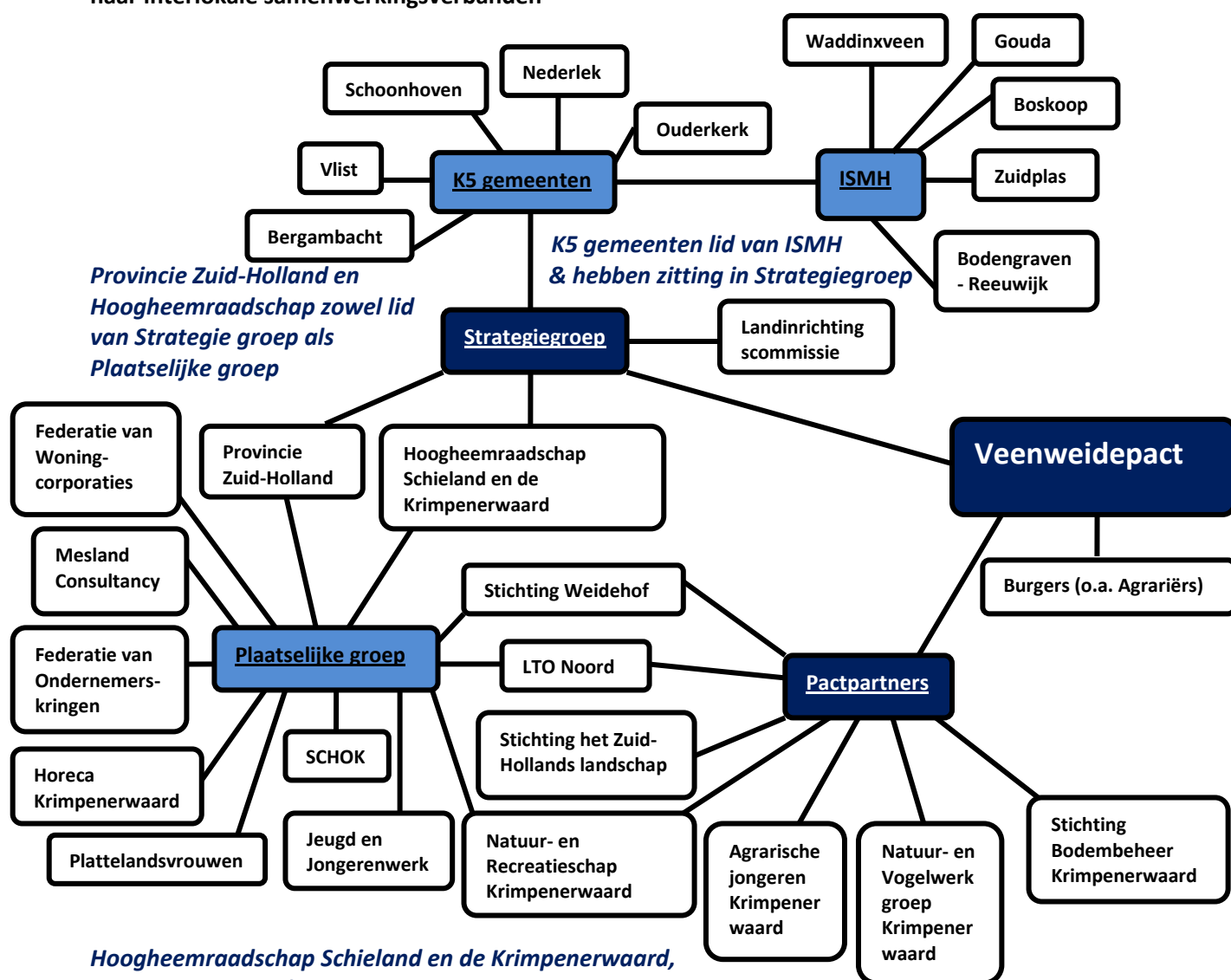
Landschap en archeologie

Het Veenweidepact met hieraan gerelateerd het Uitvoeringsprogramma Vitaal Platteland Krimpenerwaard 2010-2013 en het Integraal inrichtingsplan (2010) kunnen op dit moment worden gezien als het bepalende beleid voor de omgang met cultuurhistorische landschap- en archeologische waarden. Door middel van de Strategiegroep en de Pactpartners, waaruit het Veenweidepact bestaat, kunnen alle interlokale samenwerkingsverbanden aan elkaar worden gekoppeld. Het Veenweidepact speelt de centrale rol in het actorennetwerk voor het behoud van cultuurhistorisch waardevolle landschap de Krimpenerwaard en is daarmee het meest ingrijpend van de landschappelijke en archeologische waarden in de Krimpenerwaard (Figuur 5.10 en 5.11). De actoren van het beleidsmakende orgaan, de Strategiegroep, zijn de belangrijkste actoren in het netwerk. Deze actoren hebben de verantwoordelijkheden voor het landschap en nemen daardoor eveneens deel in de overige interlokale samenwerkingsverbanden. De K5 gemeenten maken onderdeel uit van het Intergemeentelijke Samenwerkingsverband Midden Holland (ISMH) en de Provincie Zuid-Holland en het Hoogheemraadschap Schieland en de Krimpenerwaard nemen eveneens zitting in de Plaatselijke groep Krimpenerwaard dat indirect input levert aan het Veenweidepact. Publieke actoren in deze plaatselijke groep zitten los van hun positie in dit samenwerkingsverband, maar nemen de ideeën onwillekeurig wel mee naar hun achterban. 'Een voorwaarde om deel te nemen aan de groep was wel dat zij een achterban moesten hebben'(Interview de Jong).

Figuur 5.10: Actorennetwerk behoud cultuurhistorisch landschap de Krimpenerwaard

Figuur 5.11: Actorennetwerk behoud cultuurhistorisch landschap de Krimpenerwaard uitgewerkt naar interlokale samenwerkingsverbanden

Hoogheemraadschap Schieland en de Krimpenerwaard, Stichting Weidehof, LTO Noord, Stichting het Zuid-Hollands landschap & Natuur en recreatieschap Krimpenerwaard zowel Pactpartner als lid van de Plaatselijke groep Krimpenerwaard.

5.3 Volwaardig interactief beleid of interactief beleid als instrument?

Uit paragraaf 5.2.3 is gebleken dat een groot aantal actoren betrokken zijn bij het landschap de Krimpenerwaard en de gemeentelijke monumenten in Nederlek. In het beleidsvormingsproces van zowel de gemeentelijke monumentenlijst, naar aanleiding van de Beleidsnota gemeentelijke Monumentenzorg, als het Veenweidepact hebben de stakeholders ook invloed kunnen uitoefenen. In onderhandeling en samenwerking tussen de stakeholders zijn de beleidsdocumenten tot stand gekomen. Op basis hiervan kan worden geconcludeerd dat beide beleidsdocumenten een interactief beleidsvormingsproces hebben doorlopen. Er is sprake van interactief beleid.

In deze paragraaf staat de volgende vraag centraal: *Op welke manier is in het beleidvormingsproces en de beleidsvoering van de Beleidsnota gemeentelijke Monumentenzorg en het Veenweidepact het interactief beleid toegepast?*

5.3.1 Beleidsnota gemeentelijke Monumentenzorg

In hoofdstuk 2 is uitgebreid stilgestaan bij de theorie van interactief beleid. De woorden ‘Openheid’, ‘Gelijkwaardigheid’, ‘Debat/Onderhandeling’ en ‘Invloed’ zijn de kenmerken van interactief beleid. Wanneer bestuurders/beleidsmakers zich houden aan deze kenmerken en kiezen voor een volwaardig interactief beleid dan zal dit leiden tot een verhoging van de democratische legitimiteit (Edelenbos e.a., 2001b). De gemeente Nederlek in samenwerking met Stichting Dorp, Stad en Land hadden toentertijd het doel om door middel van een interactief proces een gemeentelijke monumentenlijst op te stellen. Aan de hand van de kenmerken van interactief beleid zal een uitspraak worden gedaan op welke manier interactief beleid is toegepast in de totstandkoming van de gemeentelijke monumentenlijst.

Monumenteigenaren

Het overgrote deel van de op dit moment aangewezen monumenten en de toentertijd potentiële monumenten in de gemeente Nederlek zijn in het bezit van particulieren. Voor het opstellen van de gemeentelijke monumentenlijst konden de monumenteigenaren dus niet worden genegeerd. *‘Stichting Dorp, Stad en Land heeft voor het voorstel voor aanwijzing van gemeentelijke monumenten persoonlijk gesproken met alle potentiële gemeentelijke monumenteigenaren. Dit waren gewoon simpele keukentafelgesprekken. Het doel hiervan was om kennis te verzamelen voor het aanwijzen van de panden. Mogelijk hadden wij zaken over het hoofd gezien, zoals ingrijpende verbouwingen in het verleden, die het aanwijzen van een pand niet zouden rechtvaardigen’* (Interview Den Hartigh). Daarnaast is het ontwerpaanwijzingsbesluit naar alle monumenteigenaren opgestuurd. De monumenteigenaar kon hierop input leveren en kritiek uiten in de vorm van een zienswijze. De gemeente is verplicht om de burger, in dit geval de monumenteigenaar, de mogelijkheid te geven op inspraak. Deze zienswijzen zijn beoordeeld door de monumentencommissie (DSL) en de eigenaren hebben hierop een persoonlijk antwoord ontvangen. (Interview Den Hartigh). Uit de beantwoording van de zienswijzen van de monumenteigenaren is echter gebleken dat dit geen invloed heeft gehad op de selectie van gemeentelijke monumenten (Gemeente Nederlek, 2008b). Dit resulteerde dan ook in gemengde reactie bij de vaststelling van de monumentenlijst. Sommigen zagen het als bemoeienis en andere waren heel blij met hun vaststelling (Interview Hartog). Het betrekken van de monumenteigenaren in het opstellen van de monumentenlijst had dus voornamelijk het doel, kennis verzamelen en het creëren van draagvlak onder de monumenteigenaren. Kritiek was er echter niet op de informatieverstrekking. De monumenteigenaar is gedurende het proces goed geïnformeerd. Stichting Dorp, Stad en Land heeft de gemeente geadviseerd onderscheid te maken in drie vormen van informatieverstrekking naar monumenteigenaren:

1) *Persoonlijk contact*

Door persoonlijk contact te leggen met monumenteigenaren worden de drempels verlaagd en wordt het doorlopen van procedures versoepeld voor de eigenaar. Daarnaast biedt het voordelen voor de gemeente. Door communicatie kan de monumenteigenaar worden geïnformeerd over het onderhouden van monumenten. Hierdoor worden subsidies goed benut en wordt voorkomen dat eigenaren uit onwetendheid verkeerd omgaan met het object.

2) *Motiverende communicatie*

Motiverende communicatie kan omschreven worden als het vergroten van het bewustzijn van de monumentale waarde in de brede zin. Hierbij moet men denken aan persberichten in de lokale en regionale pers, de Open Monumentendag en de uitreiking van een monumentale penning, voor de eigenaar die het pand het best onderhoudt heeft, of een monumentenboekje.

3) Functionele communicatie

Functionele communicatie is het verstrekken van praktische en feitelijke informatie aan monumenteigenaren. Bijvoorbeeld de voorwaarden als gesteld in het handboek Kwaliteitseisen restauratie monumenten 2010 (KRM) en de gemeentelijke verordeningen. Dit kan gedaan worden aan de hand van direct contact, nieuwsbrieven en brochures van monumentenorganisaties. (Gemeente Nederlek, 2006, pp. 15-16).

Klankbordgroep

Daarnaast heeft DSL, zoals inmiddels bekend, de gemeente geadviseerd om een aantal partners te zoeken waarmee kan worden samengewerkt. De gemeente Nederlek heeft dit opgevolgd en heeft de historische verenigingen Lekkerkerk door de Tijd en Crempene, en de stichting Cultuurhistorisch overleg Krimpenerwaard (SCHOK) benaderd om samen te werken. Het doel was om door middel van deze groep te komen tot een gemeentelijke monumentenlijst die een goede afspiegeling is van vele eeuwen wonen en werken in Lekkerkerk en Krimpen a/d Lek. Monumentale panden uit diverse tijdsperiodes zullen in de monumentenlijst moeten worden opgenomen. Dit betekende dat de klankbordgroep de taak had om selectiecriteria vast te stellen om te bepalen welke panden aangewezen zouden worden. Hierbij had de gemeente een belangrijke rol als portefeuillehouder. Door het eerder genoemde beperkte budget voor subsidies kwam de minimale score voor het in aanmerking komen tot aanwijzing als gemeentelijk monument hoger te liggen dan andere actoren zouden willen. *'De gemeente had een coördinerende en sturende rol'* (Interview Den Hartigh). De historische verenigingen hadden daarbij de mogelijkheid om panden aan te dragen voor plaatsing op de monumentenlijst. Ook de stichting Dorp, Stad en Land heeft de mogelijkheid gehad om kritische aantekeningen te maken bij het ontwerp-aanwijzingsbesluit (Gemeente Nederlek, 2006).

De reden dat uitsluitend deze actoren zijn geselecteerd door de gemeente Nederlek heeft te maken met de bereidheid van de overige actoren. *'Overige actoren, waaronder toeristische actoren hebben niet zozeer de neiging, en wellicht de deskundigheid, of er dan wel baat bij om te bepalen welke monumenten er worden aangewezen. De definitieve aangewezen monumenten zijn voor toeristische organisaties wel interessant. Historisch waardevolle panden, het cultuurhistorisch waardevolle landschap zijn de elementen waardoor de Krimpenerwaard een relatief grote dagrecreatie kent. De instellingen die zich bezig houden met recreatie en toerisme. VVV's, Groene Hart bureau voor Toerisme, Zuid-Hollands bureau voor toerisme, het Zuid-Hollandse landschap spelen daar uiteraard op in. Er zijn/worden fietspaden aangelegd en fietsroutes uitgeschreven'* (Interview Den Hartigh).

De historische verenigingen waren uiteindelijk zeer tevreden over deze samenwerking in de klankbord. De historische verenigingen hebben actief meegewerkt aan de inventarisatie van de gemeentelijke monumenten. Bureau van Helsdingen was ingeschakeld om de monumenten te inventariseren, maar deden dit uitsluitend op basis van de buitenkant. *'Hier was veel kritiek over, omdat sommige vonden dat de binnenkant eveneens belangrijk was. Wij keken naar het hele ensemble. Wij als historische vereniging hebben meegewerkt aan het puntensysteem voor de uiteindelijke aanwijzing'* (Interview Hartog).

De historische verenigingen hebben naar eigen zeggen veel invloed gehad. *'De historische vereniging heeft mee gediscussieerd over bepaalde panden wel of niet op de lijst te plaatsen. Dit heeft nog wel voor verschuivingen geleid. Bepaalde elementen hebben een hogere score gekregen en zijn gestegen op de lijst'* (Interview De Wit). Na afloop van iedere klankbordgroepbijeenkomst heeft de gemeente Nederlek verslag gedaan naar de historische verenigingen (Interview Hartog).

De tevredenheid van de historische verenigingen nam echter af nadat de gemeentelijke monumentenlijst was vastgesteld. Na de vaststelling is de communicatie tussen gemeente en historische verenigingen met betrekking tot de gemeentelijke monumenten sterk afgenomen. Jaarlijks vindt er dan nog wel twee keer een overleg plaats met de wethouder van de gemeente Nederlek waarin de historische verenigingen aanvullingen mogen geven op zaken als archeologische

waardenkaarten en worden zij benaderd voor verschillende commissies, maar op het gebied van monumenten is de communicatie sterk afgenomen. *De gemeente heeft ons niet teruggekoppeld over de zienswijzen van de monumenteigenaren. Wij hebben niet te horen gekregen hoeveel kritiek er was, of dit gevolgen heeft gehad voor de en of er monumenten van de lijst zijn gehaald* (Interview de Wit).

Hieruit blijkt dat de historische verenigingen uitsluitend zijn benaderd voor hun lokale expertise bij de selectie van de gemeentelijke monumenten en om draagvlak te creëren voor deze lijst. *'De inbreng van de historische vereniging was vooral deskundigheid. Wij zijn voor de Klankbord gevraagd voor onze lokale expertise. Ik vind het een noodzaak dat de historische vereniging erbij is betrokken. Het is voor de gemeente natuurlijk een gratis middel om aan expertise te komen* (Interview De Wit).

De historische verenigingen sluiten het boek monumenten hiermee echter niet. Zij zijn er niet gerust op dat de monumenten met de komst van het monumentenbeleid en de monumentenlijst veilig zijn voor de toekomst. De historische verenigingen spelen daarom na de vaststelling een belangrijke communicatieve rol naar de burger, de bewustwording van monumenten bij de bevolking van Nederlek. De historische verenigingen zien het als hun taak om de belangstelling voor monumenten in de gemeente warm te houden. *'Op verschillende manieren proberen wij monumenten in de publiciteit te brengen. Aan de hand van halfjarige boekjes, de Maartje van Limborgh penning, nieuwsberichten in het Nederlek Nieuws spreken wij ons uit. Dit gaat allemaal buiten de gemeente om'*(Interview de Wit).

Zij realiseren echter wel dat de historische verenigingen afhankelijk blijven van de gemeente Nederlek. *'Historische verenigingen hebben de gemeente natuurlijk nodig voor toestemming en nog belangrijker geld. Wij zijn een kleine vereniging en hebben dus niet de middelen om alle monumenten te onderhouden. De historische vereniging verzorgt, en de gemeente betaald'* (Interview Hartog).

Overige burgers

De speerpunt van interactief beleid is de burgerparticipatie. In het proces voor het opstellen van de gemeentelijke monumentenlijst zullen naast, de monumenteigenaren en de overige stakeholders, eveneens de overige burgers er door de gemeente bij betrokken moeten worden om te spreken van een volwaardig interactief proces. In de totstandkoming van de gemeentelijke monumentenlijst is de burger goed geïnformeerd. *'De communicatie vond voor elke stap plaats. De publicatie van het ontwerpbesluit heeft in het Nederlek Nieuws, op de website gestaan en ter inzage gelegen op het gemeentehuis zodat overige burgers hun eventuele zienswijze konden kenbaar maken'*(Interview Den Hartigh).

Deze zienswijze is echter de enige wijze waarop de niet-monumenteigenaar input kon leveren of kritiek kon uiten. De communicatie voornamelijk plaats tussen de geselecteerde actoren in de klankbordgroep en de monumenteigenaren. *'De definitieve informatieronde van de aangewezen monumenten was niet openbaar. Uitsluitend de 54 monumenteigenaren zijn op de hoogte gebracht van hun aanwijzing en de regelgeving die hieraan verbonden is'* (Interview Den Hartigh).

De reden dat de gemeente ervoor geeft, waardoor de betrokkenheid door middel van de wettelijke inspraak voldoende is, is dat de aanwijzing van panden tot gemeentelijk monument uitsluitend betrekking heeft op de monumenteigenaar. De overige burgers hebben hier geen belang bij waardoor het niet nodig is om de hele gemeente erbij te betrekken (Interview Den Hartigh).

De gemeente Nederlek biedt mogelijkheden om input te leveren, maar doet niet zozeer de moeite om overige burgers van de gemeente Nederlek erbij te betrekken. De burgerparticipatie in het monumentenbeleid van de gemeente Nederlek is daarmee laag te noemen. Daar kan enerzijds de gemeente Nederlek schuldig aan zijn, maar anderzijds kan de gemeente gelijk hebben en kunnen eveneens de burgers zelf hier de reden voor zijn. Wanneer burgers geen interesse hebben om te participeren zal eveneens de bereidheid om te participeren laag zijn. In dat geval staat de gemeente in zijn recht. Om hierachter te komen is een enquête afgenomen onder de inwoners van de gemeente Nederlek. De resultaten hiervan zullen in paragraaf 5.4 worden gepresenteerd.

Volwaardig interactief beleid?

Terugkomend op de kenmerken van interactief beleid in de totstandkoming van de gemeentelijke monumentenlijst kan worden geconcludeerd dat er geen sprake is van een volwaardig interactief beleid. Het interactieve proces dat heeft plaatsgevonden is op een aantal punten in strijd met de in hoofdstuk 2 genoemde kenmerken (Figuur 5.12). In de volgende paragrafen zal duidelijk worden deze variant van interactief beleid past binnen de gemeente Nederlek en of dat er mogelijk kansen liggen om de huidige beleidsvoering te verbeteren.

Figuur 5.12: Kenmerken volwaardig interactief beleid

Openheid	Gelijkwaardigheid	Debat/onderhandeling	Invloed
<p>1) Inhoudelijk: Iedereen die zich betrokken voelt bij de gemeentelijke monumentenlijst heeft de ruimte om input te leveren. (Alle stakeholders hebben dit kunnen doen) → Inhoudelijke openheid</p> <p>2) Procesmatig: De communicatie vond plaats na elke stap in het proces. De ontwerpaanwijzingsbesluiten zijn naar alle stakeholders gestuurd, waarop zij een zienswijze konden indienen. Door ter inzage legging en het plaatsen op de website konden eveneens andere stakeholders een zienswijze indienen. → Procesmatige openheid</p> <p>3) Actoren: Alle leden van de klankbord staan open voor alternatieven en kritiek van elkaar en overige stakeholders (o.a. burgers en monumenteigenaren) → Openheid tussen actoren</p>	<p>Gemeente Nederlek was portefeuillehouder en heeft de verantwoordelijkheid voor het opstellen van een monumentenbeleid en een gemeentelijke monumentenlijst. Door een beperkt budget voor subsidies moest de gemeentelijke monumentenlijst tot teleurstelling van de overige actoren worden ingeperkt. → Geen gelijkwaardige rolverdeling</p>	<p>De gemeentelijke monumentenlijst is door samenwerking en onderhandelen tussen de actoren van de klankbordgroep tot stand gekomen. Het resultaat van de gemeentelijke monumentenlijst was tot ieders tevredenheid van de klankbordgroep. Uit de beantwoording van de zienswijzen is echter gebleken dat niet iedere monumenteigenaar tevreden was met de definitieve lijst. De zienswijzen hebben vervolgens geen gevolgen gehad voor de definitieve lijst. → Geen consensus bij alle stakeholders</p>	<p>Monumenteigenaren, leden klankbordgroep, overige burgers en stakeholders hebben, wanneer ze zich daartoe geroepen voelden, invloed uitgeoefend door middel van kritiek en input op basis van eigen ervaring, kennis en preferentie. Deze input is eveneens door de beleidsmakers meegenomen in het monumentenbeleid en de gemeentelijke monumentenlijst. → Iedere actor heeft invloed gehad</p>

5.3.2 Veenweidepact

In het Veenweidepact is evenals in de Beleidsnota gemeentelijke Monumentenzorg gekozen voor een interactief proces aan de hand van een communicatieplan. Dit communicatieplan is opgesteld door de provincie Zuid-Holland. *'Zij kunnen gezien worden als de 'trekker' van het hele gebeuren'* (Interview den Hartigh). Op basis hiervan kan een onderscheid worden gemaakt in de Strategiegroep, de Pactpartners, overige stakeholders en burgers. Op basis van de communicatie en betrokkenheid van alle actoren kan een uitspraak worden gedaan over op welke manier de theorie van interactief beleid is toegepast in het interlokale samenwerkingsverband Veenweidepact.

Strategiegroep

De Strategiegroep kan gezien worden als het coördinerend beslisorgaan van het Veenweidepact (Interview van Hamersveld). *De Strategiegroep is door de provincie Zuid-Holland opgezet om de afspraken van het Pact zorgvuldig, samenhangend en snel uit te voeren. De Strategiegroep zorgt voor een goede afstemming tussen de betrokken partijen. Dit houdt in dat zij onder anderen sturing geven bij de doorwerking van de doelen in onder andere de bestemmingsplannen van de gemeenten. De Strategiegroep wordt hierin geadviseerd door de Landinrichtingscommissie, die de taak heeft om de uitvoeringsmaatregelen op te stellen* (Interview Den Hartigh). De Strategiegroep bestaat uit de K5-gemeenten, het Hoogheemraadschap Schieland en de Krimpenerwaard, de Landinrichtingscommissie en de provincie Zuid-Holland. De reden voor deze samenstelling is een keuze geweest. *'De gemeenten, het Hoogheemraadschap en de provincie hebben verantwoordelijkheden. Gemeenten stellen bestemmingsplannen op, Hoogheemraadschap watergebiedplannen en de provincie het integraal inrichtingsplan voor het Veenweidepact. Aan de hand van deze Strategiegroep konden de verantwoordelijkheden op elkaar worden afgestemd. Bij de uitvoering kon er dus met elkaars belang rekening worden gehouden'* (Interview van Hamersveld).

De reden dat inzittenden van de Strategiegroep geven dat onder anderen natuur- en landbouworganisaties niet in deze Strategiegroep zijn opgenomen, is dat deze actoren een specifiek belang verdedigen (Interview Oosters). Natuur- en landbouworganisaties hebben zoals gebleken uit de interviews geen interesse in sommige maatregelen van het Uitvoeringsprogramma. Zij hebben hierdoor ook geen belang om zich in te zetten voor het opstellen van het integrale beleidsplan. Deze natuur- en landbouworganisaties in het Veenweidepact zijn betrokken als Pactpartners. Zij komen later aan bod. De provincie Zuid-Holland sluit echter niet uit dat deze partijen in de toekomst wel tot de Strategiegroep zullen behoren. *'In principe zou het wel moeten kunnen. Mogelijk worden deze partijen in een volgende fase wel eraan toegevoegd. Het is een keuze geweest'* (Interview van Hamersveld).

De Strategiegroep staat centraal in het bovenlokale samenwerkingsverband Veenweidepact. De Strategiegroep coördineert alle communicatie tussen de stakeholders. In het communicatieplan van het Veenweidepact wordt hierin onderscheid gemaakt in drie vormen:

1) *Bilaterale communicatie:*

Tussen Strategiegroep en Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Sinds 14 oktober 2010 ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie. Het Rijk schrijft inhoudelijk de kaders voor waarbinnen het beleid van het Veenweidepact moet passen. Daarnaast lobbyt de Strategiegroep om geld binnen te krijgen vanuit het Rijk.

2) *Interne communicatie:*

Het uitwisselen van de belangen waar op basis daarvan de plannen worden gemaakt. Deze plannen worden wederom afgestemd met de Pactpartners.

3) *Directe communicatie:*

De Strategiegroep informeert stakeholders voor de omgang met het landschap via de inzittende gemeenten. Daarnaast staan deze gemeenten open voor input vanuit de maatschappij. Deze input wordt eveneens gerapporteerd naar de Strategiegroep. (Veenweidepact, 2005)

Naast het coördineren van het interactief proces maakt de Strategiegroep eveneens het beleid. *'De Strategiegroep bepaalt het beleid. Zij hebben de pijlers opgesteld en bepalen hoe snel bepaalde onderdelen worden uitgevoerd'* (Interview Oosters). In 2006 heeft dit geresulteerd in het Meerjarenprogramma voor de Krimpenerwaard, dat recent is vervangen voor het Integraal inrichtingsplan 2010. Hierin zijn modules ontwikkeld voor het op lange termijn behouden en handhaven van de waarde van de Krimpenerwaard met het oog op het kostenaspect. De uitvoering van deze modules zijn opgenomen in het Uitvoeringsprogramma Vitaal Platteland Krimpenerwaard 2010-2013, dat wordt gecoördineerd door de Landinrichtingscommissie (Interview Den Hartigh, Veenweidepact, 2005).

De uitvoering van dit beleid is op dit moment echter weer terug bij af. Alle inzittenden van de Strategiegroep hadden na de vaststelling van het uitvoeringsprogramma in 2010 hun plannen klaar liggen. Alle zaken waren rond voor de uitvoering, maar door de wisselende regering is er niet verder gegaan met het aankopen van land voor natuurontwikkeling. Het Rijk draaide de geldkraan voor natuurontwikkeling grotendeels dicht, waardoor de financiële onderbouwing voor het plan verdween, en gemeenten hun bestemmingsplannen terugtrokken (Interview van Hamersveld). De provincie Zuid-Holland kan evenals de gemeente Nederlek in de Beleidsnota gemeentelijke Monumentenzorg worden beschouwd als de bron van de financiële middelen. De geldstromen vanuit het rijk voor de inrichting van de Krimpenerwaard, kwamen binnen bij de provincie Zuid-Holland. *'Hierdoor speelde de provincie een sleutelrol in de financiering van het Veenweidepact'* (Interview van Hamersveld). Deze financiering zorgde er echter wel voor dat de provincie weleens met zichzelf in de strik kwam te zitten. De provincie Zuid-Holland had eigenlijk een dubbelrol in het Veenweidepact. *'De provincie bestond op de eerste plaats uit de Gedeputeerde staten. Zij hadden een algemeen belang, de hele provincie Zuid-Holland. Zij hadden de taak de middelen voor natuurontwikkeling te verdelen over meerdere projecten. Aan de andere kant stond een enkele Gedeputeerde. Hij was tevens de voorzitter van de Strategiegroep. Zijn taak was juist om te lobbyen om zoveel mogelijk van de middelen naar zijn project de Krimpenerwaard te krijgen'* (Interview van Hamersveld). De afwegingen die de Gedeputeerde Staten moet maken, zijn de afgelopen jaren met de wisselende regering en daaraan gekoppeld de verminderde financiering voor natuurontwikkeling nog moeilijker geworden (Interview van Hamersveld).

De provincie Zuid-Holland had het doel om zich langzaam van het toneel te onttrekken. De K5-gemeenten zouden verenigd worden in het K5-verband en de taken van de provincie overnemen. De K5-gemeenten werken inmiddels wel op verschillende gebieden samen, maar één K5 gemeente is er nooit gekomen. Hierdoor ging het plan van de provincie niet door. Het overdragen van de taken aan de verschillende gemeenten was echter eveneens geen optie. De gemeenten en het hoogheemraadschap hadden veel twijfels over de financiering van de plannen. De provincie Zuid-Holland is op dit moment bezig aan een nieuw Veenweidepact. De stakeholders proberen allen hun doelen te verwezenlijken, maar er heersen op dit moment veel twijfels onder de verschillende actoren (Interview van Hamersveld). *'Op dit moment is het Hoogheemraadschap bijvoorbeeld bezig met het sturen en uitvoeren van het vernieuwen van het watersysteem. Dit verloopt tot nu toe nog allemaal volgens plan, maar gezien de bezuinigingen valt het te overzien of andere doelen die gerelateerd zijn aan dit watersysteem ook gerealiseerd zullen worden'* (Interview Oosters).

Pactpartners

'De Pactpartners kunnen gezien worden als een afstemmend orgaan. Alle plannen van de Strategiegroep worden in eerste instantie voorgelegd aan deze Pactpartners. Mochten er harde bezwaren zijn dan zal het plan aangepast moeten worden' (Interview van Hamersveld). De provincie Zuid-Holland als trekker van het Veenweidepact heeft ten alle tijden opengestaan voor de deskundigheid van deze regionale landbouw- en natuurorganisaties. Zij geven echter wel aan het moeilijk te vinden om iedere stakeholder een plaats te geven. Als provincie kan men deze actoren niet negeren, maar zij willen echter ook niet dat deze actoren gaan domineren in het interactief proces (Interview van Hamersveld).

Naast het afstemmen tussen Strategiegroep en Pactpartners hadden de Pactpartners een afzonderlijk Pactpartneroverleg. De zeven actoren (Par. 5.2) verdedigden hierin hun belangen voor hun achterban. De resultaten hieruit zijn uiteindelijk door de Landinrichtingscommissie meegenomen in het Uitvoeringsprogramma Vitaal Platteland 2010-2013 (Interview den Hartigh).

Door het betrekken van alle gemeenten, burgers en overige belanghebbende organisaties, dat ook weer noodzakelijk was gezien zeggenschap en grondbezit, werd er enig draagvlak gecreëerd voor het Uitvoeringsprogramma Vitaal Platteland 2010-2013 (Interview den Hartigh). Dit draagvlak voor het Veenweidepact was er echter niet onder alle actoren. In de beginfase, het benaderen van de Pactpartners, is de Vereniging Duurzame Waterbeheersing en Landbouw in de Krimpenerwaard (DWLK) afgehaakt. 'Zij konden het niet eens worden over de voorwaarden. Zo vonden zij het natuurgebied te groot, de financiering te onzeker en de Natte as, die van de Biesbosch tot aan Groningen zou lopen, te ingrijpend'(Interview van Hamersveld).

Ook gedurende het interactieve proces voor het opstellen van het Veenweidepact was er ontevredenheid. Op de eerste plaat Stichting Weidehof. Zij hadden het doel om het beheer van het landschap te laten uitvoeren door de bewoners van het gebied. De inzittende van de Strategiegroep die de planologische zeggenschap hebben over delen van het gebied, hielden echter de touwtjes grotendeels zelf in handen. Door het dichtdraaien van de geldkraan lijken de kansen voor Stichting Weidehof echter nu wel te stijgen (Interview Rookoen).

Ook LTO Noord vond dat er te weinig naar hen werd geluisterd en dat de provincie vooral zelf de touwtjes in handen wilde houden. 'Zo vond LTO Noord dat de verdeling van tijd, energie en geld ongelijk verdeeld was. In onze ogen ging er teveel tijd, energie en geld naar natuurontwikkeling en te weinig naar landbouwzaken als bijvoorbeeld verkaveling'(Interview Schep). Één van de doelen van het Veenweidepact is om 651 hectare landbouw gebied af te waarderen naar natuurgebied dat beheerd wordt door de agrariërs. In praktijk is dit slechts 2 á 3 hectare. In de ogen van LTO Noord worden te veel actoren erbij betrokken, wat agrariërs zelf ook kunnen uitvoeren. De provincie Zuid-Holland ziet dit volgens LTO niet in. Wanneer dit wel was ingezien was het Veenweidepact niet vastgelopen en zaten veel agrariërs op dit moment niet in onzekerheid. 'Door het gebrek aan financiën zal namelijk de uitlijning van het gebied de komende jaren weer veranderen. De boeren investeren niet meer in hun bedrijf als ze weten dat ze over een aantal jaar worden uitgekocht. Vandaag de dag is het boerenleven sterk veranderd en moeten boeren dus mee met de ontwikkelingen als schaalvergroting. Dit zorgt voor veel onzekerheid en frustratie onder deze agrariërs'(Interview Schep).

Overige actoren

De Strategiegroep en de Pactpartners kunnen gezien worden als de eerste ring stakeholders. Het Veenweidepact dat is opgezet om de Krimpenerwaard in te richten en problemen als bodemdaling op te lossen. De overheden, natuur- en landbouworganisaties en agrariërs zijn hier direct bij betrokken. De provincie Zuid-Holland heeft deze partijen allemaal benaderd om deel te nemen in het interactief proces. De tweede ring actoren die enigszins belang hebben bij het beleid, waaronder de Kamer van Koophandel en de Federatie Ondernemerskringen, zijn achteraf geïnformeerd. Uitsluitend het informeren van de resultaten was in dit geval voldoende (Interview Oosters).

Burgers

De informatieverstrekking naar de burger en het betrekken van deze burger bij de omgang met het landschap is één van de taken van de Strategiegroep. Burgers en overige stakeholders kunnen, als in de wetgeving bepaald, inspraak leveren. Elke donderdag hebben burgers in de Krimpenerwaard de mogelijkheid om binnen te lopen in het projectkantoor van het Veenweidepact. De inspraakprocedures voor alle aanpassingen aan de beleidsplannen worden zo veel mogelijk aan elkaar gekoppeld, waardoor men een oordeel kan geven over het totaal pakket aan modules in het Meerjarenprogramma van de Krimpenerwaard. Daarnaast kent het Veenweidepact een strak

communicatieprogramma naar burgers. Zo worden burgers eveneens via informatieavonden, de website van het Veenweidepact, lokale krantenberichten, nieuwsbrieven, een promotiefilm op basisscholen op hoogte gebracht van de laatste ontwikkelingen (Veenweidepact, 2005). Betrokken grondeigenaren, agrariërs, hebben persoonlijk van de gemeente een brief gehad wat het Veenweidepact voor hen zal betekenen. De burger is in elk stadium betrokken. De milieueffectrapportage en het nieuwe bestemmingsplan van de gemeente Nederlek heeft ter inzage gelegen, waarop de burger een zienswijze kon leveren (Interview den Hartigh). Het daadwerkelijke burgerparticipatieproces moest volgens het Hoogheemraadschap echter nog beginnen in de uitvoeringsfase. *'In de beleidsvorming zijn de burgers betrokken. Via verschillende plaatjes en foto's zijn burgers warm gemaakt, en hebben zij inspraak mogen leveren, maar de burgerparticipatie is nog lang niet afgerond. Nu in de uitvoeringsfase komen we direct in aanraking met boeren en overige burgers'* (Interview Oosters).

Volwaardig interactief beleid?

Kortom, wanneer we het interactieve proces van het Veenweidepact naast de theorie van het interactief beleid leggen, blijkt wederom dat er sprake is van interactief beleid als instrument. Op verschillende punten wijkt het interactief beleid van het Veenweidepact af van de kenmerken van een volwaardig interactief beleid (Figuur 5.13).

Figuur 5.13: Kenmerken volwaardig interactief beleid			
Openheid	Gelijkwaardigheid	Debat/ onderhandeling	Invloed
<p>1) Inhoudelijk: Iedereen die zich betrokken voelt bij het Veenweidepact heeft de ruimte gehad om input te leveren. Alle pactpartners, overige actoren en burgers hebben deze mogelijkheid gehad. → Inhoudelijke openheid</p> <p>2) Procesmatig: De pijlers van het Veenweidepact zijn opgesteld door een interactief proces tussen de leden van de Strategiegroep en de Pactpartners. De burger werd hierover geïnformeerd en had wekelijks de mogelijkheid om binnen te lopen bij het projectkantoor. De inspraakprocedure was echter aan elkaar gekoppeld zodat men kritiek kon uiten over het totaalpakket. Maatschappelijke actoren konden daarnaast volgens het idee van vernieuwend ondernemen voortdurend initiatieven aanleveren. → Procesmatige openheid</p> <p>3) Actoren: Pactpartners en Strategiegroep staan open voor initiatieven en kritiek van elkaar en overige stakeholders (waaronder burgers) → Openheid tussen actoren</p>	<p>De provincie Zuid-Holland heeft de verantwoordelijkheid voor het behoud van het cultuurlandschap en de natuurwaarden in onder anderen de Krimpenerwaard. Zij hebben ook vanuit het Rijk de financiële middelen gekregen om dit te verwezenlijken. Daarmee hebben zij een bepalende rol ingenomen. Daarnaast hebben overheden en het hoogheemraadschap planologische zeggenschap over bepaalde delen van het gebied. Deze verantwoordelijke actoren hebben gezamenlijk de plannen gemaakt. Deze zijn afgestemd met de Pactpartners, maar provincie heeft volgende Pactpartners toch vooral naar eigen visie gehandeld. → Geen gelijkwaardige rolverdeling</p>	<p>Het Veenweidepact is door samenwerking en onderhandelen tussen de actoren van de Strategiegroep en de Pactpartners tot stand gekomen. Een aantal van de geïnterviewde Pactpartners geven echter aan dat er niet tot tevredenheid van hun is geluisterd. DWLK heeft zelfs in de beginfase het Veenweidepact niet ondertekend, terwijl zij wel tot de eerste ring stakeholders behoren. → Geen consensus bij alle stakeholders</p>	<p>Onder de Pactpartners geven de agrariërs aan niet tevreden te zijn met hun invloed in het proces. Dit duidt erop dat niet alle actoren evenveel invloed hebben gehad op het uiteindelijke resultaat en uitvoering. → Niet ledere actor heeft gelijke invloed gehad</p>

5.3.3 Conclusie

De conclusie die getrokken kan worden uit het interactieve proces voor de totstandkoming van de gemeentelijke monumentenlijst is dat de klankbordgroep van de gemeente Nederlek met de historische verenigingen en de Stichting Cultuurhistorisch overleg (SCHOK) uitsluitend het doel had om kennis te verzamelen en draagvlak te creëren. Stichting Dorp, Stad en Land (DSL) dat is ingeschakeld door de gemeente Nederlek om een monumentenbeleid op te stellen, adviseerde de gemeente in de Beleidsnota gemeentelijke Monumentenzorg om een aantal partners te benaderen om mee samen te werken. De gemeente volgde dit op en heeft in samenwerking en onderhandeling met deze actoren, en de twee bureaus, DSL en Bureau van Helsdingen, de gemeentelijke monumentenlijst uiteindelijk vastgesteld. Door een gebrek aan financiële middelen heeft de gemeente Nederlek het aantal monumenten moeten terugbrengen. De overige burgers zijn daarnaast niet direct benaderd in het proces. DSL heeft direct contact gehad met monumenteigenaren, maar dit was echter ook voornamelijk om kennis te verzamelen en hen te informeren. De monumenteigenaren zijn persoonlijk op de hoogte gebracht van het resultaat. Zij konden na elke stap in het proces evenals de overige burgers, die via de media en inzage op het gemeentehuis op de hoogte zijn gebracht, aan de hand van een zienswijze inspraak leveren.

Ook in het Veenweidepact is er geen sprake van een volwaardig interactief beleid. De Provincie Zuid-Holland heeft de verantwoordelijkheid voor het behoud van cultuurlandschap en de natuurwaarden in Zuid-Holland. Gezien de Krimpenerwaard onderdeel uitmaakt van het Groene Hart heeft het Rijk de opdracht gegeven om de problemen in het gebied aan te pakken en daarnaast het gebied te ontwikkelen. De gemeenten in het gebied zijn verplicht om de beleidsvisie vanuit het Rijk en de provincie over te nemen in de lokale bestemmingsplannen. Om dit allemaal goed met elkaar af te stemmen is het Veenweidepact in het leven geroepen. De Provincie Zuid-Holland heeft hierin de regierol. De actoren met planologische zeggenschap in de Krimpenerwaard zijn samengegaan in de Strategiegroep. De Strategiegroep coördineert en stuurt het interactieve proces, maakt het beleid in afstemming met de Pactpartners en zorgt dat het juist wordt doorgevoerd in onder anderen bestemmingsplannen. De Pactpartners zijn benaderd, omdat zij direct belang hadden bij de inrichting van de Krimpenerwaard. Naar deze actoren zal geluisterd moeten worden om voldoende draagvlak te hebben voor het beleid van het Veenweidepact. De agrariërs zijn persoonlijk geïnformeerd over de uitvoering van het Veenweidepact. De burgers kunnen de ontwikkelingen volgen via verschillende media en hebben de mogelijkheid om wekelijks vragen te stellen. De burger, waaronder de agrariërs, hebben de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen. De inspraakprocedure is zoveel mogelijk aan elkaar gekoppeld zodat men inspraak kan leveren over het totale pakket. Hierdoor werd voorkomen dat er tussentijds kritiek werd geuit, dat later in het proces behandeld zou worden.

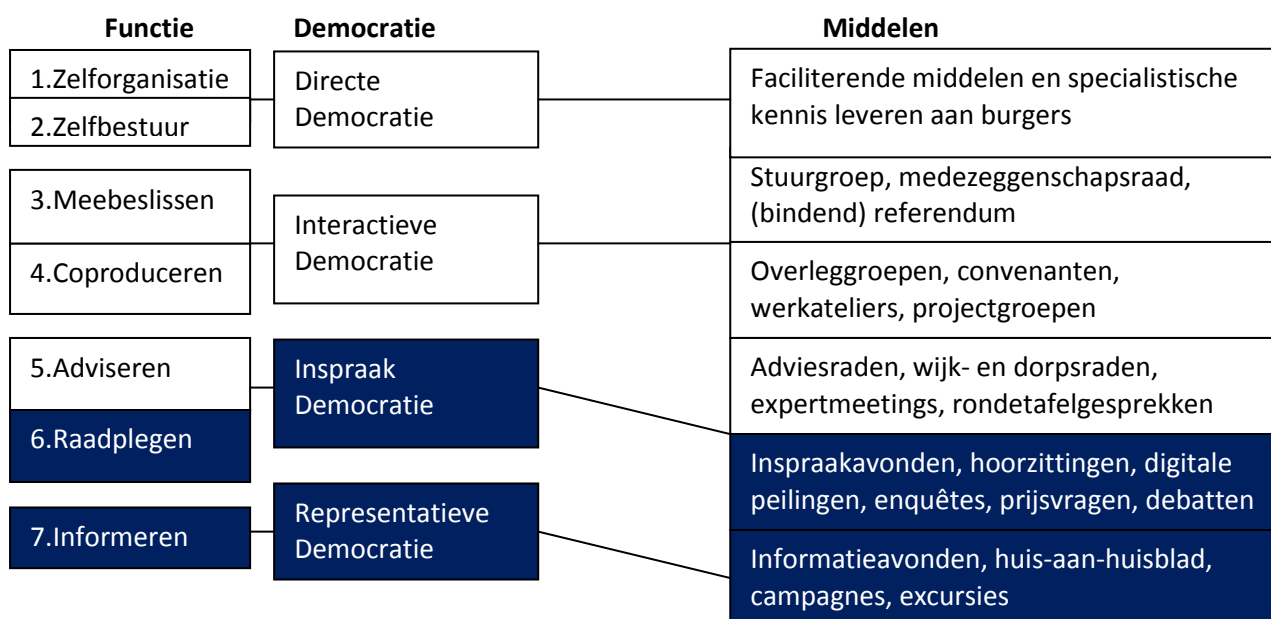
In zowel de totstandkoming van de gemeentelijke monumentenlijst als het Veenweidepact spelen de posities van de actoren een belangrijke rol. De gemeente Nederlek en de provincie Zuid-Holland hebben beide een bepalende rol, omdat zij macht hebben door middel van geld. Het geld heeft in beide interactieve processen een bepalende rol gespeeld. De overige stakeholders zijn afhankelijk van de financiële middelen van deze actoren, waardoor er in het interactieve proces geen sprake is van gelijkwaardigheid. De actoren worden benaderd in het interactieve proces voor een deskundigheid of om draagvlak te creëren.

Tot slot, ziet men dat de gemeente Nederlek en de provincie Zuid-Holland, als trekkers van beide beleidsdocumenten, de burger wel de mogelijkheid geeft om te participeren en of inspraak te leveren, maar niet zozeer burgers stimuleert om ze te doen participeren. Burgers worden goed geïnformeerd en worden direct benaderd wanneer zij direct belang hebben erbij of dat zij mogelijk een kennisbijdrage kunnen leveren.

5.4 Burgerparticipatie

In zowel de Beleidsnota gemeentelijke monumentenzorg als het Veenweidepact heeft burgerparticipatie de functie **informer en raadplegen** (Figuur 5.14). Algemene burgers worden via de media en informatieavonden op de hoogte gehouden van de laatste ontwikkelingen. De direct betrokken actoren worden via persoonlijke gesprekken en inspraakavonden geraadpleegd. De beleidsmakers en bestuurders vinden deze communicatie ook erg belangrijk gezien in beide beleidsdocumenten een communicatieplan is opgesteld.

Figuur 5.14: Burgerparticipatie in de gemeente Nederlek

Bron: Arnstein, 1969, pp. 216-224

Met de direct betrokken burgers, de monumenteigenaren en de agrariërs, heeft persoonlijk contact plaatsgevonden om hen enerzijds te informeren en anderzijds om hen te raadplegen om kennis te verzamelen. Deze direct betrokken burgers zijn in ieder stadium actief betrokken. De overige burgers worden door de beleidsmakers/bestuurders niet zeer actief betrokken. *'Ik heb het niet het idee dat de gemeente veel doet om de burger erbij te betrekken. De gemeente staat wel open voor burgerinitiatieven'*(Interview de Wit). Deze burger heeft, overigens evenals de direct betrokken monumenteigenaren en agrariërs, de mogelijkheid om inspraak te leveren aan de hand van zienswijzen, tijdens informatieavonden of inloopuurtjes. Deze inspraak wordt aan elkaar gekoppeld in het Veenweidepact of is als in het Monumentenbeleid achteraf, terwijl het interactief beleid stelt dat de burger al in ieder stadium van het beleidsvormingsproces actief betrokken dient te worden.

Dit hoeft echter niet de schuld te zijn van de beleidsmaker/bestuurder. Burgerparticipatie kan vanuit twee gezichten worden beoordeeld. Burgerparticipatie kan hoog of laag zijn, omdat de burger wel of niet betrokken wordt door de overheid. De interesse, kennis en bereidheid van burgers om te participeren kan echter eveneens bepalend zijn. Wanneer de burger geen interesse heeft in het behoud van monumentale panden of cultuurhistorische landschapselementen of niet bereid is om mee te werken, zal de burgerparticipatie eveneens niet hoger zijn dan informeren. En niet onbelangrijk, zal de overheid eveneens geen moeite hoeven doen om de burger bij het beleid te betrekken.

Aan de hand van een enquête is gepeild in welke mate de monumenten in Nederlek en het landschap van de Krimpenerwaard door de burger van Nederlek wordt gewaardeerd, in hoeverre de burger op de hoogte is van het huidige beleid en of de burger bereid is om mee te denken over het

beleid. De resultaten van de enquête zijn uitgewerkt aan de hand van het CLEAR-model. Dit model is een controle-instrument of de burgerparticipatie past binnen de lokale (bestuurlijke) context.

5.4.1 Competenties en kennis

Het eerste element heeft betrekking op de capaciteiten van de burger. Een belangrijk voorwaarde is dat de burger kennis moet bezitten dat een toegevoegde waarde kan betekenen voor het beleid en daarnaast dat de burger de (sociale) capaciteiten heeft om te kunnen overleggen met beleidsmakers over het te vormen beleid.

Bij de capaciteiten van de burger moet men denken aan de basisvaardigheden voor het kunnen voeren van een gesprek. Hierbij moet men vooral denken aan de beheersing van de Nederlandse taal door de burger. Uit kerngegevens van het Centraal bureau voor de Statistiek blijkt dat 98,4% van de bevolking in de gemeente Nederlek in het bezit is van een Nederlands paspoort (Centraal bureau voor de Statistiek, 2011). Dit kan gezien worden als een indicatie dat het overgrote merendeel van de bevolking in staat is om in het Nederlands een gesprek te kunnen voeren. Andere factoren waaronder analfabetisme, dementie enzovoort zijn geen gegevens van bekend.

Naast de vaardigheden om te kunnen communiceren en nadenken over een lokaal erfgoedbeleid, is het zeer belangrijk dat de burger überhaupt kennis heeft van de monumenten en het landschap in de gemeente Nederlek. Hiermee doelt men niet specialistische kennis, maar op lokale ervaringskennis. De verwachting was dat de burger redelijk tot veel kennis heeft van de monumenten in de gemeente Nederlek en in mindere mate van de werkzaamheden rond het Veenweidepact. De bevolking van Nederlek heeft te maken met een laag percentage aan vertrekkende en vestigende mensen (Figuur 5.15). Daarnaast is de groep 41 jaar en ouder de grootste groep in de gemeente Nederlek (Tabel 4.1). Veel burgers van de gemeente Nederlek zullen al een langere periode in de gemeente wonen en daardoor een redelijke tot grote kennis hebben van de monumenten binnen de gemeente.

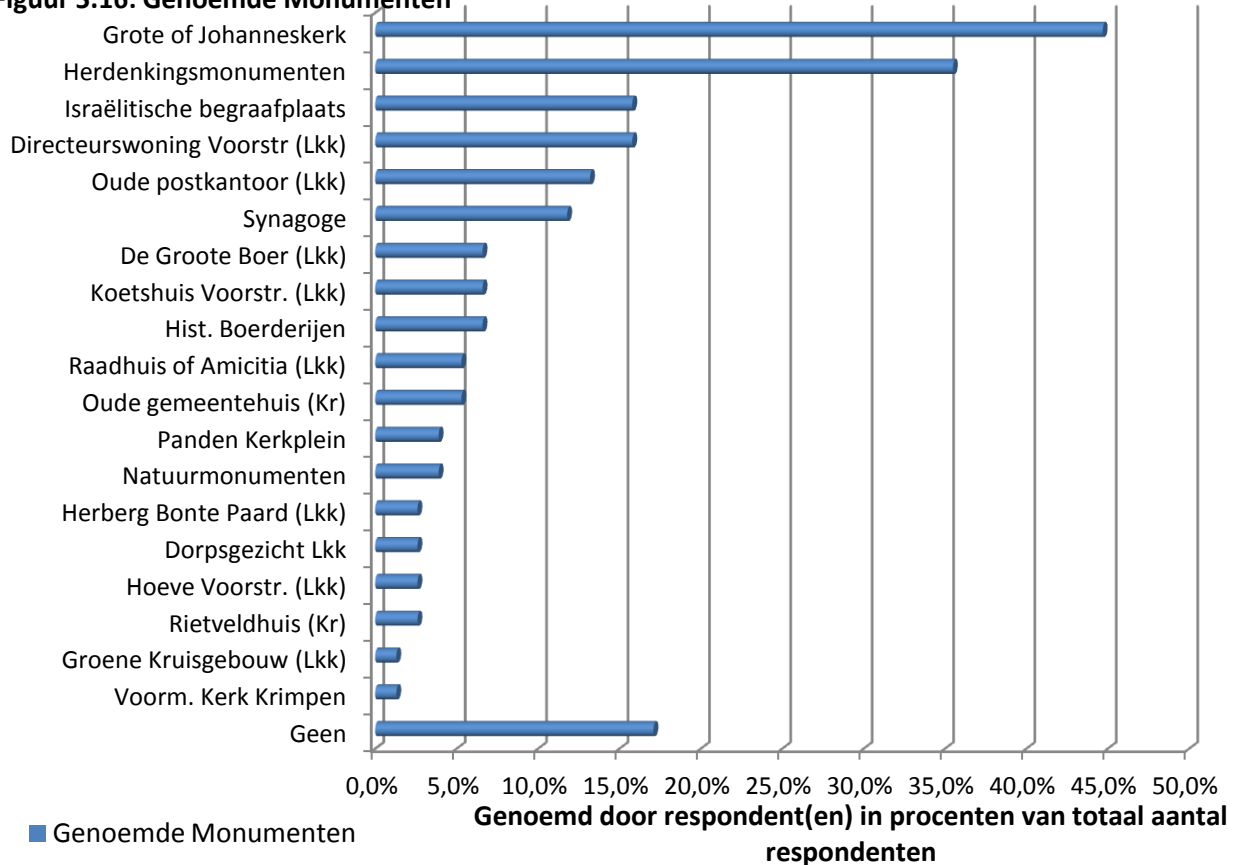
Figuur 5.15: Migratieontwikkelingen gemeente Nederlek 2007-2010 (in absolute aantallen)

	2007	2008	2009	2010
Wegtrekkende bevolking	559	477	450	383
Vestigende bevolking	381	358	348	331

Bron: Centraal bureau voor de Statistiek, 2011

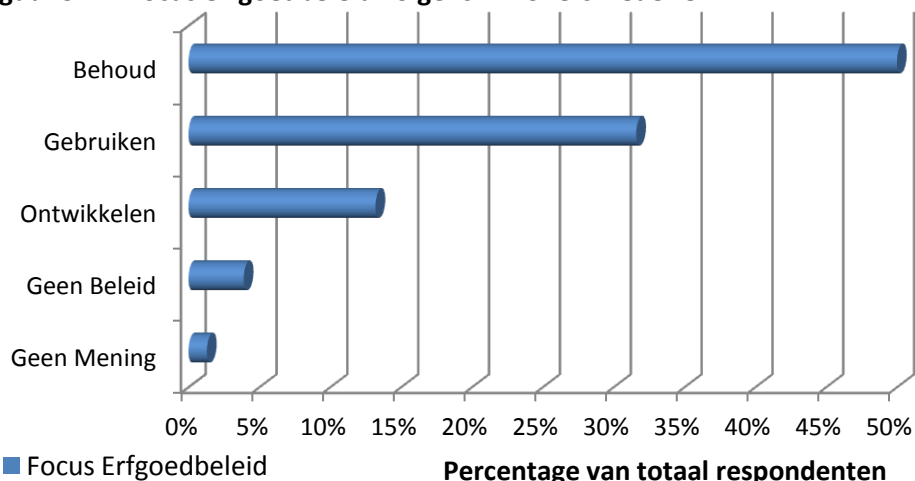
Deze verwachting kwam echter niet uit. Aan de hand van de vraag '*Welke monumenten in de gemeente Nederlek kunt u opnoemen?*' is duidelijk geworden dat de burger van de Nederlek weinig bekend is met monumenten in de gemeente Nederlek. Op de eerste plaats noemt bijna de helft van de respondenten het rijksmonument de Grote of Hervormde kerk in Lekkerkerk, maar overige rijksmonumenten of gemeentelijke monumenten worden zeer bescheiden of helemaal niet genoemd. Op plaats 2 en 3 denken burgers aan herdenkingsmonumenten of kunnen zij helemaal géén monument opnoemen. Dit toont aan dat de lokale kennis voor erfgoed van de burger in Nederlek niet hoog is (Figuur 5.16).

Figuur 5.16: Genoemde Monumenten

Het niet kunnen opnoemen van specifieke monumenten hoeft echter niet te betekenen dat de burger geen kennis heeft over de omgang met monumenten en het landschap. Aan de hand van de vraag ***‘Waar moet volgens u de focus liggen in het beleid voor monumenten en het landschap?’*** is, als aanvulling op de kennis en capaciteiten, gekeken of de mening van de burger over de omgang met erfgoed op één lijn ligt met die van de gemeente. De gemeente Nederlek legt in haar Monumentenbeleid de focus uitsluitend op het behoud. Het Veenweidepact neigt meer naar het ontwikkelen. Uit de enquête is gebleken dat de burger evenals de gemeente Nederlek behoudend denkt. De helft van de burgers zal de focus eveneens op het behoud leggen. Een derde van de respondenten zou graag de monumenten en het landschap gebruikt zien worden door overige organisaties (Figuur 5.17).

Figuur 5.17: Focus erfgoedbeleid volgens inwoners Nederlek

5.4.2 Motivatie

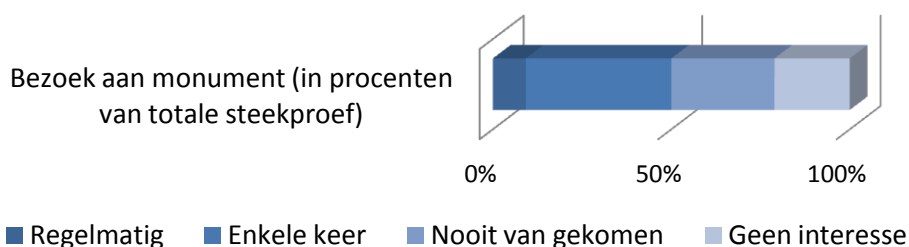
In relatie tot de capaciteiten en de kennis staat de interesse en daarmee de bereidheid om mee te denken onder burgers. Wanneer de burger überhaupt geen interesse heeft dan heeft men geen kennis en zal de bereidheid om deel te nemen eveneens niet aanwezig zijn. Een hoger niveau van burgerparticipatie is in dat scenario dan niet haalbaar en wenselijk. De motivatie en bereidheid voor burgerparticipatie is een essentieel aspect in het CLEAR-model.

Vooraf was de verwachting dat het overgrote deel van de bevolking het zeer zeker belangrijk vindt dat de monumenten en het landschap behouden blijven, maar daarbij zal de bereidheid om daadwerkelijk mee te denken niet erg hoog liggen. De reden hiervoor is dat veel burgers niet direct geraakt worden (Par. 2.1.2). Het merendeel van de monumenten is in het bezit van particulieren, waardoor slechts een klein deel van de bevolking zich bereid zal vinden om zich in te zetten voor het behoud van de monumenten.

De interesse in de monumenten en het landschap in de gemeente Nederlek is gepeild aan de hand van de volgende vragen : *'Heeft u wel eens een bezoek gebracht aan een monument in de gemeente Nederlek?', 'Hoe belangrijk is voor u het behoud van monumenten in de gemeente Nederlek?', 'In hoeverre vindt u dat de gemeente Nederlek goed omgaat met haar monumenten?', 'In welke mate ziet u het landschap in de Krimpenerwaard als cultuurhistorisch waardevol?' en 'In hoeverre vindt u dat er goed wordt omgegaan met het landschap in de Krimpenerwaard?'*

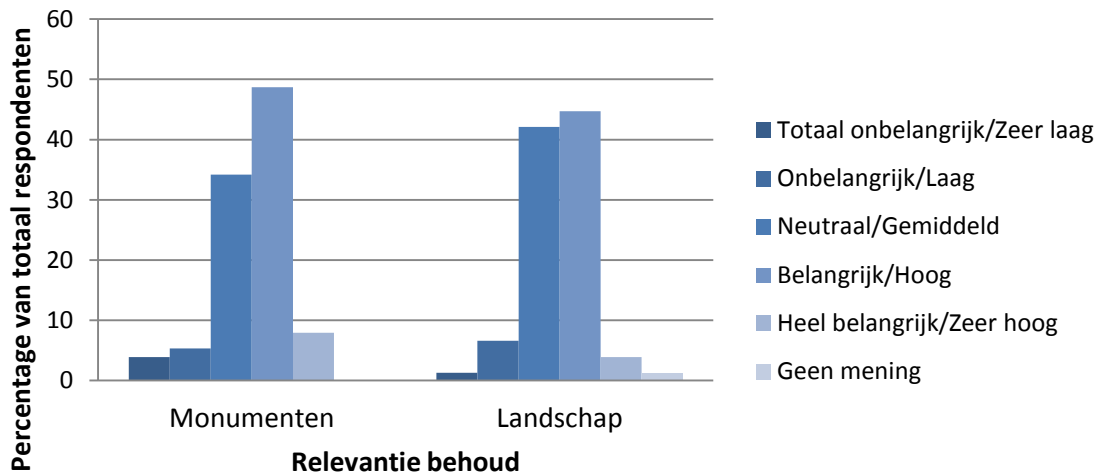
Hieruit blijkt dat de verwachting wordt bevestigd. Hoewel het merendeel van de burgers in de gemeente Nederlek nooit een bezoek heeft gebracht aan een monument in de gemeente Nederlek, geeft slechts twintig procent van de respondenten aan geen interesse te hebben in monumenten (Figuur 5.18).

Figuur 5.18: Bezoek aan een monument in de gemeente Nederlek

Dit wordt versterkt door de vraag over de relevantie van het behoud van monumenten. De burger van Nederlek vindt het behoud van de monumenten en het landschap een gemiddelde tot hoge prioriteit hebben. Slechts tien procent van de respondenten vindt het behoud van monumenten en het landschap de Krimpenerwaard niet relevant (Figuur 5.19).

Figuur 5.19: Relevantie behoud monumenten en landschap volgens burgers

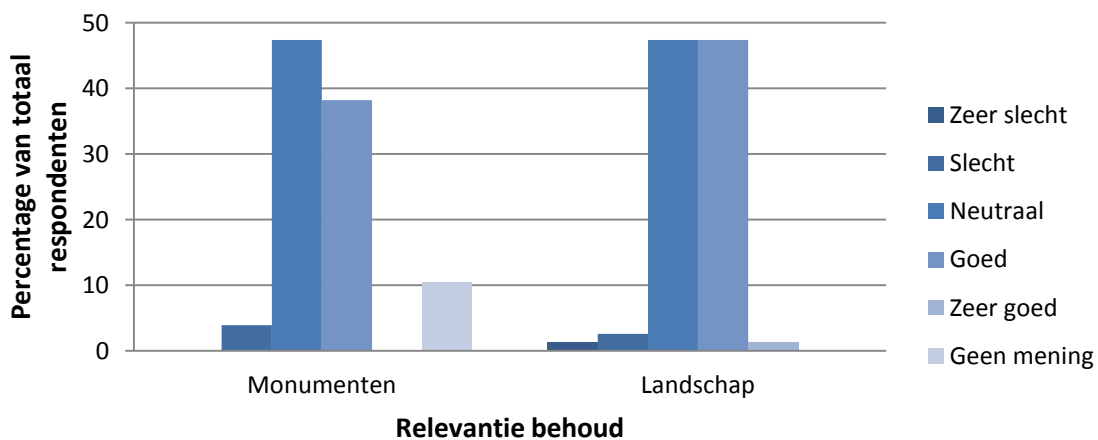

Kortom, het merendeel van bevolking van de gemeente Nederlek vindt het wel belangrijk dat monumenten behouden worden. Hoewel het merendeel van de rijksmonumenten en gemeentelijke monumenten in particulier bezit zijn, vindt de burger in de gemeente Nederlek het jammer wanneer één van deze monumenten of het landschap de Krimpenerwaard verloren zal gaan.

De meerderheid van de bevolking van Nederlek vindt het daarom van belang dat er een beleid is voor de omgang met monumenten. Het erfgoedbeleid in de gemeente Nederlek moet volgens de burger een behoudend karakter hebben. Hiermee heeft de gemeente Nederlek maatschappelijk draagvlak voor de Beleidsnota gemeentelijke Monumentenzorg en de daaraan gekoppelde verordeningen.

Dit blijkt eveneens uit de tevredenheid over het huidige beleid. De overgrote meerderheid van de respondenten is gematigd tot tevreden wat betreft de omgang met monumenten en het landschap. Het grote deel dat neutraal heeft geantwoord, is te verklaren op grond van het eerste element, de gebrekkige kennis. Doordat burgers niet volledig bekend zijn met gemeentelijke monumenten en de exacte werkzaamheden van het Veenweidepact, vindt men het lastig om een oordeel te geven (Figuur 5.20).

Figuur 5.20: Omgang monumenten en landschap volgens burgers

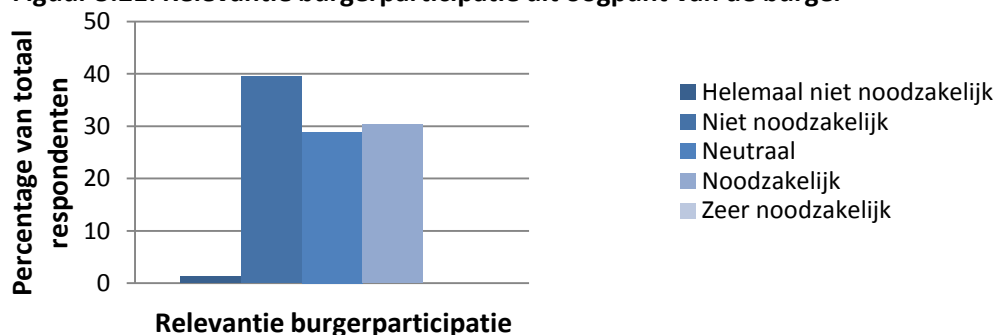
Vanuit de interesse kan de sprong worden gemaakt naar de bereidheid. De verwachting was zoals gezegd dat de bereidheid om mee te denken bij de beleidsvorming of -voering erg laag zal zijn. Om inzicht te krijgen in de bereidheid van de burger zijn een drietal vragen in de enquête opgenomen: ***'In hoeverre vindt u dat de gemeente Nederlek de burger meer moet betrekken in het beleid voor monumenten en het landschap in de Krimpenerwaard?'***, ***'Zou u graag meer uw stem willen laten horen in het beleid voor monumenten en het landschap van de gemeente Nederlek?'*** en ***'Heeft u of een naast persoon, als burger, ooit een bijdrage geleverd in één of ander beleid van de gemeente Nederlek?'***.

Hieruit is duidelijk geworden dat de burger inderdaad in beperkte mate bereidheid toont. Hoewel de meningen over het verbeteren van de burgerparticipatie verdeeld zijn (Figuur 5.21), blijkt uit de directe vraag ***'Zou u graag meer uw stem willen laten horen in het beleid voor monumenten en het landschap van de gemeente Nederlek?'*** dat bijna 90% van de respondenten niet bereid is om deel te nemen aan een beleidvormingsproces (Figuur 5.22).

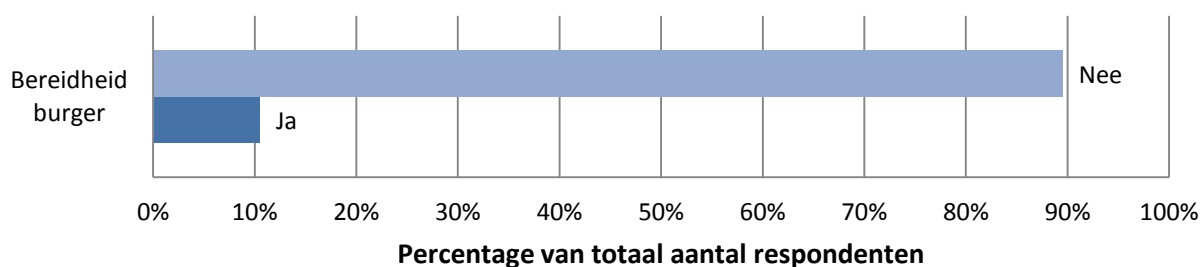
Dit heeft wederom te maken met het feit dat niet-monumenteigenaren er ver vanaf staan. De tweede vraag die de overheid zich moet stellen 'Raken de beleidsmaatregelen hen direct?' (Par. 2.1.2) is hierop van toepassing. *'Burgers zijn niet echt betrokken bij de overheid, totdat ze er door geraakt worden. Burgers beginnen te klagen als de eerste paal de grond wordt ingeslagen. Dan is het al te laat. De burger mist de expertise van het hele beleidsvormingsproces'* (Interview Gast).

Monumenten in de gemeente Nederlek zijn grotendeels in particulier bezit, waardoor overige burgers geen direct belang hebben om mee te denken.

Figuur 5.21: Relevantie burgerparticipatie uit oogpunt van de burger

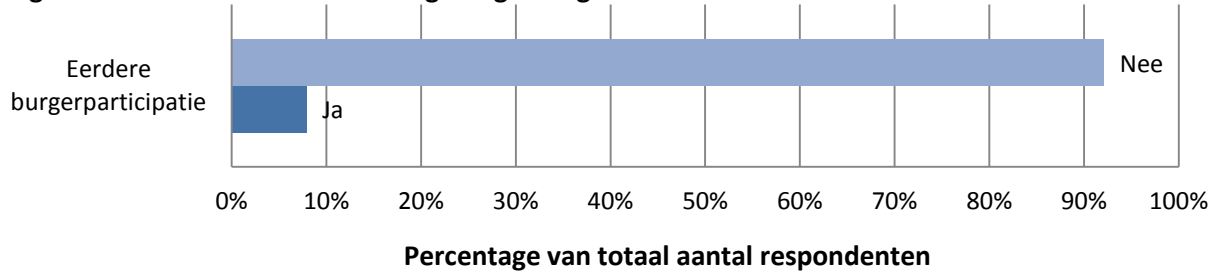

Figuur 5.22: Bereidheid burgers om te participeren

Deze lage bereidheid is echter niet uitsluitend toepasbaar op het beleidsveld erfgoed. Uit de vraag ***'Heeft u of een naast persoon, als burger, ooit een bijdrage geleverd in één of ander beleid van de gemeente Nederlek?'*** blijkt dat meer dan 90% van de respondenten zelf of een bekende nooit heeft samengewerkt met de gemeente (Figuur 5.23). De kleine minderheid dat wel heeft bijgedragen noemt hierbij voorbeelden van lokale projecten als de inrichting van de wijk waarin men woont, het onderwijs, verkeer, hondenbelasting en als lid van een vereniging die samenwerkt met de gemeente. Zeer concrete onderwerpen, waar burgers direct door worden geraakt.

Figuur 5.23: Eerdere samenwerking burger en gemeente Nederlek

5.4.3 Gelegenheid en facilitatie

‘De gemeente Nederlek wil graag dat inwoners betrokken zijn bij het beleid- en besluitvormingsproces in de gemeente: Meepraten en meedoen dus’ is de leus van de gemeente Nederlek wanneer het gaat over burgerparticipatie. De burger heeft daarvoor verschillende mogelijkheden:

- Burgerinitiatief: De mogelijkheid om een concreet voorstel te doen aan de gemeenteraad. Aan de hand van dit initiatief voor burgers kan de burger een concreet probleem agenderen voor de raad. Het voorstel zal wel gesteund moeten worden door 55 andere inwoners van Nederlek en mag geen klacht zijn.
- Rondetafelgesprekken: Een aantal keer per jaar vinden deze gesprekken tussen burger, B&W, ambtenaren en gemeenteraadsleden of andere fractieleden plaats. Burgers hebben hier de mogelijkheid om vragen te stellen en ideeën aan te dragen.
- Inspraakprocedures: Burgers hebben de wettelijke mogelijkheid om inspraak te leveren op het beleid. De gemeente heeft vervolgens de taak om de verschillende belangen af te wegen en uiteindelijk de keuze te maken waarmee het algemeen belang is gediend (Gemeente Nederlek, 2011b).

In de vorige paragraaf is echter duidelijk geworden dat dit standpunt in het monumentenbeleid en het Veenweidepact niet volledig naar voren komt. De algemene burger krijgt de mogelijkheid om te participeren en om inspraak te leveren, maar dezelfde gemeente stimuleert het niet altijd. Burgers worden goed geïnformeerd en worden direct benaderd wanneer zij direct belang hebben of dat zij mogelijk een kennisbijdrage kunnen leveren. De direct betrokken monumenteigenaren zijn voortdurend persoonlijk betrokken via keukentafelgesprekken of informatieavonden. De algemene burgers zijn echter vrijwel uitsluitend op afstand via de lokale media op de hoogte gebracht van de vaststelling van het beleidsdocument. Wanneer de burger de inhoud van het beleidsdocument wilt weten kan hij of zij het inzien op het gemeentehuis. Hierop konden zij dan evenals de monumenteigenaren wettelijke inspraak leveren door middel van een zienswijze. De reden die de gemeente Nederlek hiervoor geeft is: *‘de aanwijzing van panden tot gemeentelijk monument heeft vaak ook maar betrekking op specifieke personen (namelijk de eigenaren) hetgeen het niet op voorhand nodig maakt om de hele gemeente er bij te betrekken’* (Interview Den Hartigh).

Het Veenweidepact biedt de algemene burger iets meer de mogelijkheid om deel te nemen aan het beleid- en besluitvormingsproces. Vanaf het begin van het proces tot heden heeft de burger wekelijks de mogelijkheid om vragen te stellen en input te leveren in de wekelijkse inloopuurtjes in het projectbureau. Daarbij kunnen lokale groepen, voorgedragen door de gemeenten, ideeën aandragen aan de Strategiegroep volgens het idee van vernieuwend ondernemen. Toch ligt heeft burgerparticipatie in het Veenweidepact toch vooral de functie informeren en daarbij in sommige gevallen raadplegen. De achterliggende gedachte van de provincie Zuid-Holland hiervoor is dat: *‘Burgerparticipatie en interactief beleid is niet altijd mogelijk zijn. Één van de pijlers van het Veenweidepact is, zoals je wel weet, het vernieuwend ondernemen. Hierin kunnen burgers concreet een bijdrage leveren. Hier is burgerparticipatie geschikt. Bodemdaling bijvoorbeeld is weer een pijler*

dat heel technisch is. Veel burgers begrijpen ook niet waarom wij zo druk bezig zijn met dit verschijnsel. Burgers zien het probleem niet. Nu klopt het wel dat bodemdaling een geleidelijk komend verschijnsel is en dus de gevolgen nog niet zeer sterk zichtbaar zijn. Bodemdaling is een zeer technisch verhaal waaruit blijkt dat de landbouw langzaam zal moeten worden omgezet in natuurgebied, waarbij een hoger waterspiegelniveau vereist is. Burgerparticipatie is geschikt wanneer het thema concreet is en dichtbij de mensen staan. Dit zijn de criteria voor het meekrijgen van de burgers (Interview van Hamersveld).

5.4.4 Invitatie en mobilisatie

Het vierde element, de invitatie en mobilisatie van de burger, is daarmee eveneens beantwoord. Via de genoemde instrumenten (in de burgerparticipatieladder) zijn de monumenteigenaren en algemene burgers betrokken. De reden hiervoor die de gemeente aandraagt : *'Een hoger niveau van burgerparticipatie vind ik zelf niet gewenst. Voor draagvlakverbreding zijn zulke processen nuttig maar voor de beleidsvorming betekent het ook vaak een verregaande stroperigheid'* (Interview den Hartigh). Het had in de ogen van de gemeente geen zin om de niet-monumenteigenaar te betrekken in het beleidsvormingsproces. De burgers van de gemeente Nederlek zijn dan ook niet nadrukkelijk gevraagd te participeren, maar uitsluitend geïnformeerd.

Hetzelfde geldt voor het Veenweidepact. Voor sommige pijlers is veel energie gestoken om burgers erbij te betrekken, maar voor andere was dit niet noodzakelijk. Burgerparticipatie is geschikt voor concrete en dichtbijstaande onderwerpen (Interview van Hamersveld).

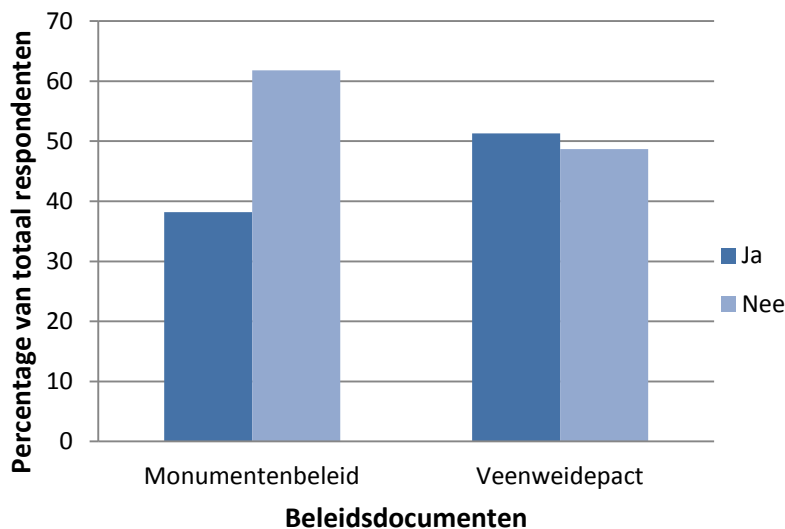
5.4.5 Respons

Tot slot, een belangrijk thema van burgerparticipatie is de terugkoppeling naar de burger. Wanneer de burger deelneemt aan een beleid- of besluitvormingsproces zal deze burger eveneens geïnformeerd moeten worden over wat er met zijn of haar bijdrage is gedaan. Uit de theorie weten we dat democratische legitimiteit eveneens aan het einde van het beleidsproces in gebreken raken, output- en feedbacklegitimiteit. Terugkoppeling naar de burger is op de eerste plaats de algemene informatieverstrekking, de vaststelling en ontwikkelingen gedurende het proces en op de tweede plaats de persoonlijke toelichting aan de participerende burger.

Met betrekking tot de algemene informatieverstrekking zijn een drietal vragen opgenomen in de enquête: ***'Wist u dat de gemeente Nederlek sinds een aantal jaar een monumentenbeleid en een gemeentelijke monumentenlijst heeft?', 'Wist u dat de gemeente Nederlek zich sinds een aantal jaar heeft aangesloten bij het Veenweidepact voor het behouden en ontwikkelen van het landschap in de Krimpenerwaard?' en 'In hoeverre vindt u dat de gemeente Nederlek de informatieverstrekking naar burgers moet verbeteren?'***

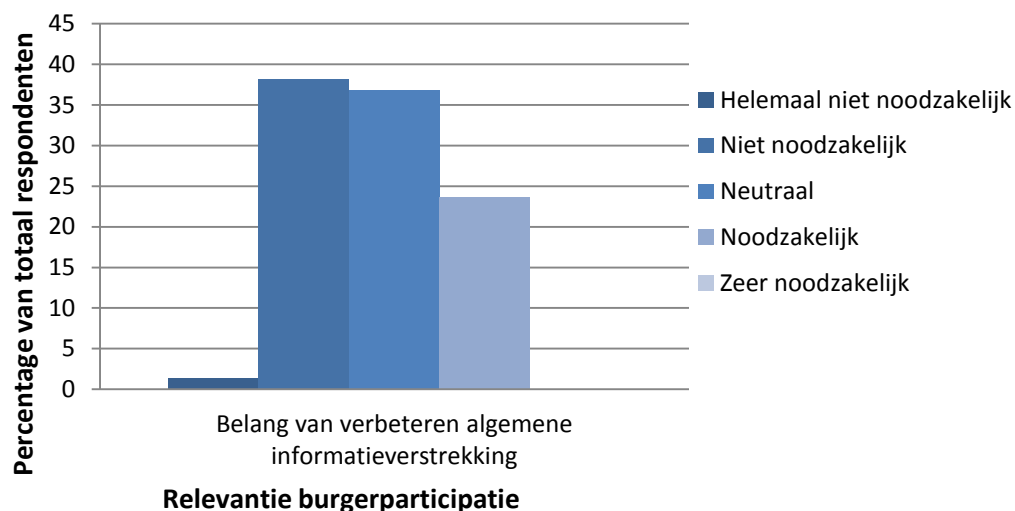
Uit de resultaten van deze vragen is gebleken dat meer dan 60% van de respondenten niet weet dat de gemeente Nederlek een gemeentelijk monumentenbeleid en gemeentelijke monumentenlijst heeft (Figuur 5.23). Het Veenweidepact van de Krimpenerwaard doet bij meer inwoners van Nederlek een lampje branden. Iets meer dan de helft van de respondenten geeft aan weleens van het Veenweidepact te hebben gehoord (Figuur 5.24). Hieruit blijkt dat de algemene burger evenals bij het eerste element weinig kennis bezit van erfgoed, terwijl de tussentijdse vaststellingen altijd in het Nederlek Nieuws zijn gepubliceerd (Interview Den Hartigh)

Figuur 5.24: Bekendheid Monumentenbeleid (incl. gemeentelijke monumentenlijst) en Veenweidepact

Dat de informatieverstrekking van de gemeente Nederlek wel goed zit, blijkt eveneens uit het feit dat de burger niet vindt dat de algemene informatieverstrekking verbeterd dient te worden. Circa driekwart van de respondenten vindt een verbetering van de algemene informatieverstrekking niet of gematigd noodzakelijk (Figuur 5.25). Dit duidt erop dat de burger in Nederlek het niet zozeer interesseert dat er een monumentenbeleid is opgesteld. Burgers willen niet dat monumenten en het landschap versoberen, maar verder hebben zij er niet zoveel belang bij.

Figuur 5.25: Relevantie verbeteren algemene informatieverstrekking door gemeente Nederlek

Naast de algemene informatieverstrekking richt het vijfde element van het CLEAR-model zich op de terugkoppeling van de input naar de burgers. Uit de vraag *'Heeft u of een naast persoon, als burger, ooit een bijdrage geleverd in één of ander beleid van de gemeente Nederlek?'* is gebleken dat een zeer klein deel van de bevolking ooit geparticipeerd heeft in een beleid of project van de gemeente Nederlek. Als aanvulling op deze vraag is de vraag: *'Heeft de gemeente Nederlek u of de betreffende persoon geïnformeerd over wat er uiteindelijk met de bijdrage is gedaan?'* in de enquête opgenomen. Gezien de respons op de eerste vraag zeer laag is, was deze tweede vraag niet van toepassing voor de meerderheid van de respondenten. Van de zes participerende respondenten zijn vier respondenten teruggekoppeld aan de hand van een brief of mondeling.

Om daadwerkelijk een uitspraak te kunnen doen over de terugkoppeling in het beleidsveld erfgoed is onderzoek gedaan naar de beantwoording van eventuele zienswijzen en inspraakrondes.

Het beleidsproces van de Beleidsnota gemeentelijke monumentenzorg en de gemeentelijke monumentenlijst is eind 2010 voltooid. Aan het eind van dit proces hebben de monumenteigenaren en de overige burgers de mogelijkheid gehad om, na het conceptbesluit voor aanwijzing gemeentelijke monumenten, een zienswijze in te dienen. Uiteindelijk hebben uitsluitend aangewezen monumenteigenaren zienswijzen ingediend. Overige burgers hebben de conceptlijst kunnen inzien op het gemeentehuis, maar hebben geen zienswijze ingediend. In totaal zijn er 24 zienswijzen ingediend. Vijf hiervan hadden geen bezwaar tegen de aanwijzing, maar hadden enkele aanvullingen op de beschrijving van de monumenten. Het bezwaar van de monumenteigenaren richtte zich met name op:

- 1) Onvoldoende financiële middelen voor subsidie monumenten;
 - 2) Angst voor bemoeizucht en vertragende procedures;
 - 3) Angst voor hogere onderhoudskosten;
 - 4) Twijfel over authenticiteit en monumentale waarde van hun pand;
 - 5) Twijfel deskundigheid aanwijzingsprocedure en monumentencommissie.
- (Gemeente Nederlek, 2008b)

In de Beantwoording Zienswijzen zijn alle zienswijzen verwerkt. De zienswijzen zijn vervolgens beoordeeld door de Monumentencommissie. In overleg met de gemeente Nederlek zijn alle indieners van een zienswijze op de hoogte gebracht. Aan de hand van een persoonlijke brief is er teruggekoppeld naar de burger wat er met zijn of haar inbreng is gedaan (Gemeente Nederlek, 2008c).

Het beleidsproces van het Veenweidepact is nog lang niet voltooid. De burgerparticipatie en daarna de terugkoppeling moet volgens Hoogheemraadschap Schieland en de Krimpenerwaard nog beginnen: *‘Nu in de uitvoeringsfase komen we direct in aanraking met boeren en overige burgers. De handelswijze van het Hoogheemraadschap is altijd informeren voordat er daadwerkelijk wat wordt gerealiseerd, en wij zijn altijd open voor suggesties. Nu in de uitvoering zal er dus persoonlijk gesproken moeten worden met de verschillende personen’* (Interview Oosters).

Het is dus lastig om op dit moment hier een onderbouwde uitspraak over te doen. Wél kunnen we stellen dat de algemene informatieverstrekking en terugkoppeling naar de burgers ook in het Veenweidepact ruim voldoende georganiseerd zijn. *‘Het Veenweidepact kent een strak communicatieprogramma. Zo worden er verschillende informatieavonden gehouden, informatiebrieven verstuurd, er is een promotiefilm gemaakt. Er is zeer veel geld uitgegeven aan de communicatie’* (Interview Oosters). De inspraakprocedures zijn zo veel mogelijk aan elkaar gekoppeld om de burger en overige stakeholders een oordeel te kunnen geven over een totaalpakket (Veenweidepact, 2005).

5.4.6 Conclusie

Aan de hand van het controle-instrument, het CLEAR-model, is gekeken of de mate van burgerparticipatie past binnen de lokale bestuurlijke context. Uit de resultaten van de enquête is gebleken dat het merendeel van de inwoners van Nederlek:

- 1) Het belangrijk vindt dat monumenten en het landschap van de Krimpenerwaard behouden blijft;**
- 2) Niet bereid is om mee te denken over een succesvolle omgang met monumenten en het landschap de Krimpenerwaard (algemene burger wordt niet direct geraakt door het beleid);**
- 3) Beperkte kennis heeft van het monumentenbeleid (zowel regelgeving als selectie van monumenten) en het Veenweidepact;**
- 4) Het niet noodzakelijk vindt dat de informatieverstrekking en burgerparticipatie in dit beleidsveld wordt verbeterd en of te verhoogd.**

Hieruit kan geconcludeerd worden dat een hoger niveau van burgerparticipatie, dan informeren en raadplegen, niet noodzakelijk is in deze lokale beleidscontext. De gemeente Nederlek en het Veenweidepact hebben voldoende geïnvesteerd om direct betrokken burgers en algemene burgers te doen participeren en van informatie voorzien. De burgers van Nederlek zijn hier tevreden over, waardoor we kunnen spreken van een succesvolle burgerparticipatie. Een volwaardig interactief beleid waar burgers in hoge mate participeren is niet mogelijk op basis van deze lage bereidheid van de burger.

Er liggen echter wel kansen om deze bereidheid te verhogen. Zeker gezien het geld in beide situaties een belangrijke rol speelt, kan burgerparticipatie een goedkope oplossing betekenen. Deze kansen zullen aan bod komen in paragraaf 5.6.

5.5 Succesvol interactief beleid?

Het interactieve proces in zowel het monumentenbeleid als het Veenweidepact voldoen niet aan alle kenmerken van een volwaardig interactief beleid. Dit hoeft zoals aangegeven niet te betekenen dat er hierdoor sprake is van een onsuccesvol interactief beleid. Uit de vorige paragraaf werd al duidelijk dat de mate van burgerparticipatie past in deze situatie. Aan de hand van de criteria van Pröpper, Edelenbos en Monnikhof zal een eindoordeel worden gegeven van het interactieve proces in het monumentenbeleid en het Veenweidepact:

→ *De mate waarin de aanpak en de bestuurstijl past in de beleidsituatie.*

Uit de vorige paragraaf is gebleken dat de burgerparticipatie past binnen de beleidsituatie van de gemeente Nederlek en het Veenweidepact. Hetzelfde geldt voor de overige stakeholders in het beleidsproces.

De historische verenigingen gaven aan dat er op een goede wijze is samengewerkt met de gemeente Nederlek. Hoewel zij meer monumenten op de lijst hadden willen zien, zijn zij zeer tevreden met het behaalde resultaat. Buiten de historische verenigingen, SCHOK en de monumenteigenaren waren er geen lokale actoren die er belang bij hadden of deskundigheid bezaten dat een bijdrage kon leveren aan de selectie van de gemeentelijke monumenten. Voor specialistische kennis zijn een tweetal bureaus ingeschakeld. De klankbordgroep was een regime waar alle stakeholders hun input hebben kunnen leveren. In samenwerking en onderhandeling heeft men een monumentenlijst opgesteld. Door een gebrek aan middelen moest de gemeente ingrijpen en het aantal monumenten verminderen (Interview Den Hartigh; Interview Hartog; Interview de Wit).

In het Veenweidepact is er geen sprake van tevredenheid onder alle overige stakeholders. Er heerst op dit moment veel onzekerheid, waardoor onvrede aanwezig is in het Veenweidepact. Deze onvrede is met name sterk bij de agrarische actoren. Veel agrariërs zitten op dit moment in onzekerheid over wat er met het gebied gaat gebeuren. Daarnaast vinden LTO en Stichting Weidehof dat er onvoldoende naar hun is geluisterd. Agrarische belangen worden vanuit hun visie genegeerd en de provincie Zuid-Holland voert vooral haar eigen visie uit. Toch wanneer men zich verdiept in de aanpak en bestuurstijl van de provincie Zuid-Holland, past dit goed in deze beleidsituatie. Alle stakeholders die verantwoordelijk zijn voor een deel van het gebied zitten in de Strategiegroep. Overheden hebben een algemeen belang en hebben de verantwoordelijkheid om beleid op te stellen. De Pactpartners hebben echter een specifiek belang die zij verdedigen, waardoor bepaalde onderwerpen in de Strategiegroep voor hen niet van belang zijn of onderwerpen zijn waar zij geen deskundigheid over bezitten. Het plaatsen van deze actoren in de Strategiegroep is daarmee niet noodzakelijk. De afstemming van de plannen met de Pactpartners geeft deze stakeholders de voor hun gewenste invloed. De ontevredenheid zit hem vooral in het volgende criterium (Interview Schep; Interview Rooker; Interview Roelse; Interview van Hamersveld).

→ *De mate waarin adequaat vastgehouden is aan het plan van aanpak.*

Door een gebrek aan middelen heeft de gemeente Nederlek moeten ingrijpen in het interactieve proces in de gemeente Nederlek. Waar de gemeente Nederlek vanaf het begin een nevenschiktelijke rol innam, is men hiervan afgestapt op het moment dat er teveel gemeentelijke monumenten werden geselecteerd. De 150 objecten zijn op aandringen van de gemeente teruggebracht naar 54 gemeentelijke monumenten. Hierbij is overigens wel vastgehouden aan het interactieve plan van aanpak van de gemeente, het in kritisch overleg uitwisselen van kennis en informatie om te komen tot een selectie van gemeentelijke monumenten. De overige actoren in de Klankbordgroep zijn niet per direct aan de kant geschoven (Interview Den Hartigh; Interview de Wit).

De provincie Zuid-Holland in samenwerking met de andere overheden en het Hoogheemraadschap hebben in tegenstelling tot het monumentenbeleid geen nevenschiktelijke rol ingenomen in het Veenweidepact. De agrarische en natuurorganisaties in de Krimpenerwaard konden niet worden genegeerd waardoor zij zijn benaderd als Pactpartners om de plannen met hen af te stemmen. Het Veenweidepact stelt: *‘Op inspirerende en voortvarende wijze te komen tot uitvoering van het Pact*

waarbij elke partij zijn verantwoordelijkheid neemt' (Veenweidepact, 2005). In de praktijk is echter gebleken dat de provincie Zuid-Holland de verantwoordelijkheid niet wilde neerleggen bij Pactpartners. Pactpartners als LTO en Weidehof geven aan dat veel taken door agrariërs en bewoners in het gebied uitgevoerd kunnen worden. De provincie laat de taken liever uitvoeren door andere actoren tot ontevredenheid van LTO en Weidehof. Daarnaast lag de nadruk volgens deze actoren meer op natuurontwikkeling dan de agrarische belangen. Hieruit wordt nogmaals bevestigd dat er geen sprake is van een nevenschikte rolverdeling. De provincie heeft een regierol en heeft hierdoor in praktijk meer haar eigen visie uitgevoerd om daarmee te voldoen aan de kaders die gesteld zijn door het Rijk. Dit heeft tot gevolg dat het beleid niet door alle stakeholders breed wordt gedragen. DWLK is er al uitgestapt en onder andere LTO en Weidehof heeft men tegen (Interview Schep; Interview Rooken).

→ De mate van doorwerking van de input van stakeholders in het beleid.

Dit criterium heeft te maken met de input en throughputlegitimiteit van het monumentenbeleid en het Veenweidepact. In het monumentenbeleid is de doorwerking van de input van stakeholders ruim voldoende. De historische verenigingen geven aan dat zij een aanzienlijk aandeel hebben gehad in de uiteindelijke selectie. Ook de monumenteigenaren hebben vanaf moment één de mogelijkheid gehad om input te leveren. De specialistische kennis en de lokale kennis hebben uiteindelijk geleid tot deze selectie. Iedere stakeholder is tevreden over de samenwerking. Alleen een aantal monumenteigenaren waren niet tevreden met de verbonden behoudende regelgeving (Interview de Wit; Interview Hartog).

Het beleidsproces van het Veenweidepact is eveneens niet tot ieders tevredenheid, zoals al aangegeven in het vorige criterium, verlopen. LTO en Stichting Weidehof geven aan dat de provincie vooral naar eigen beleidswensen heeft gehandeld. De standpunten van deze stakeholders zijn niet doorgewerkt in het uiteindelijke beleid. De agrariërs hadden graag een belangrijker rol gespeeld in de uitvoering van het Veenweidepact, maar de provincie heeft zelf de verantwoordelijkheid behouden.

→ De mate waarin draagvlak bestaat onder burgers voor het beleid.

Uit de vorige paragraaf is gebleken dat niet alle monumenteigenaren tevreden waren met de gemeentelijke monumentenlijst. Een aantal monumenteigenaren hebben aangegeven niet tevreden te zijn met de verbonden behoudende regelgeving aan een monument.

In het Veenweidepact waren met name de agrarische actoren ontevreden. De groep agrariërs in met name de noordrand van de Krimpenerwaard verkeren op dit moment in onzekerheid. Agrariërs staan open voor taken als landschapsbeheer, maar zien dit door andere partijen worden uitgevoerd. Zij voelen dat het beleid over hun hoofden wordt uitgevoerd.

Beide interactieve processen overzien beperkt de onvrede zich echter tot een kleine groep direct betrokkenen. Uit de enquête is gebleken dat de overige burgers tevreden zijn met het huidige erfgoedbeleid. Hierdoor hebben gemeente Nederlek en provincie Zuid-Holland een breed draagvlak voor de gekozen koers. Een kanttekening hierbij is wel dat de algemene burger niet direct geraakt wordt. Om te spreken van een succesvol Veenweidepact zal daarom wederom consensus bereikt moeten worden met de agrarische actoren. Dit zal in de volgende paragraaf worden behandeld.

→ De afweging van verschillende keuzes in het proces openbaar wordt gemaakt.

Uit paragraaf 5.3 is gebleken dat de procesmatige openheid van het interactieve proces van zowel het monumentenbeleid als het Veenweidepact in orde was. Burgers en overige stakeholders hadden na iedere stap in zowel het monumentenbeleid als het Veenweidepact de mogelijkheid om een afweging te maken en op basis daarvan inspraak te leveren.

In het monumentenbeleid zijn alle zienswijzen persoonlijk beantwoord, waarin een toelichting wordt gegeven op de afwegingen van het genomen besluit. De gemeentelijke monumentenlijst is daarnaast beschikbaar op de website en het gemeentehuis. Hierin worden naast de selectie en de selectiecriteria, een toelichting gegeven op de scorebepaling van de monumenten. Deze zijn

toegekend door de inzittenden van de klankbordgroep op basis van hun expertise. Wanneer men twijfels had over de deskundigheid kon men een zienswijze indienen. De gemeente heeft vervolgens deze afwegingen persoonlijk toegelicht. Overige burgers hadden hier geen belang bij, waardoor het niet noodzakelijk was om de afwegingen via de media te verspreiden. Zoals al eerder aangegeven was iedereen tevreden over de samenwerking. Uitsluitend over de terugkoppeling werd een kritische noot geplaatst. De historische vereniging Lekkerkerk door de Tijd gaf in het interview aan nooit te zijn teruggekoppeld door de gemeente over wat het effect was van de verschillende zienswijzen op het eindresultaat. De informatieverstrekking van de terugkoppeling van de gemeente Nederlek is hierin te kort geschoten (Interview Den Hartigh; Interview de Wit).

Het Veenweidepact is op dit moment in een uitvoerende fase. Alle actoren proberen hun doelen nog zoveel mogelijk te bereiken. De provincie Zuid-Holland heeft haar plannen afgestemd en toegelicht met alle partijen. De input van stakeholders, waaronder het vernieuwend ondernemen, moest passen in de visie van het Veenweidepact. De Strategiegroep maakt een afweging aan de hand van de pijlers van het Veenweidepact en communiceerde dit met de alle stakeholders. Deze pijlers die verbonden zijn met het Rijksbeleid vormen het afwegingskader. De pijlers zijn op verschillende wijzen openbaar gemaakt voor iedereen (Interview Oosters; Interview van Hamersveld).

Kortom, op basis van deze vijf criteria van Pröpper, Edelenbos en Monnikhof kan worden geconcludeerd dat het er geen sprake is van een optimale afstemming en benutting van de maatschappelijke betrokkenheid en de verschillende belangen, maar wél van een interactief proces dat voor de meerderheid van de stakeholders tot tevredenheid is verlopen en of verloopt. Een klein deel van de monumenteigenaren, LTO en Stichting Weidehof zijn de groepen die ontevreden zijn over het interactieve proces en of het resultaat (Bijlage E). Er liggen daarmee wel kansen om de democratische legitimiteit van het erfgoedbeleid in de gemeente Nederlek te verhogen. Dit zal in de volgende paragraaf worden behandeld.

5.6 Kansen

5.6.1 Creatief denken en benutten actieve stakeholders

Gebrek aan middelen heeft in beide beleidsprocessen een bepalende rol gespeeld in het uiteindelijke resultaat. Het aantal gemeentelijke monumenten moest worden teruggebracht en het Veenweidepact is stil komen te liggen, waardoor bepaalde doelen mogelijk niet gehaald gaan worden. De geldkraan is met de nieuwe regering meer en meer dichtgedraaid, waardoor men niet hoeft te rekenen op geldstromen vanuit het Rijk (Interview van Hamersveld). Gemeenten en provincies moeten daarom de komende jaren meer hun creativiteit gaan gebruiken. *‘Creatief denken en gebruiken van de pluspunten’*(Interview Gast). *‘De opdracht voor de komende jaren is om verschillende potjes aan te boren en deze samenvoegen. Op deze wijze voorkomen we dat er overal een versnipperd beleid ontstaat’*(Interview Roelse). Daarbij zal de gemeente gewoon de actieve mensen moeten benutten. *‘De historische vereniging is voor de gemeente een gratis manier om aan lokale expertise te komen’*(Interview de Wit).

Hoewel de gemeente Nederlek deze historische verenigingen ook wel weet te vinden, wanneer hun expertise van toepassing kan zijn, liggen er in het monumentenbeleid kansen om burgers meer te betrekken en daarmee actiever te maken. Het instrument hiervoor is **het burgerplatform**. Stichting Groene Hart heeft in verschillende gemeenten in Zuid-Holland burgerplatforms opgestart. De reden van deze burgerplatforms was dat de burger geen kennis bezit van beleidsvormingsprocessen. De burger komt in opstand wanneer hij of zij direct geraakt wordt door plannen. Alleen wanneer men erachter komt is het vaak al te laat, dan is het plan al in een uitvoerende fase (Interview Gast). Uit de analyse is gebleken dat monumenteigenaren hun onvrede hebben geuit over de regelgeving omtrent het onderhoud. Door middel van een burgerplatform waarin monumenteigenaren en de historische verenigingen zitting in hebben, los van de gemeente, kunnen actoren lokale kennis uitwisselen. Doordat het merendeel van de monumenteigenaren wel tevreden was, kan er op deze wijze mogelijk meer waardering ontstaan bij de ontevreden eigenaren. De interactie tussen monumenteigenaren en de actieve mensen van de historische verenigingen kunnen monumenteigenaren mogelijk meer aanzetten om het object goed te onderhouden, want veel panden aan de Voorstraat van Lekkerkerk staan op dit moment te verkrotten. Daarnaast kan er ook worden gezocht naar mogelijkheden om de monumenten in gemeente Nederlek meer te gebruiken. Veel burgers zijn volgens de enquête niet op de hoogte van wat de gemeentelijke monumenten zijn. De monumenten zijn grotendeels in particulier bezit en hebben uitsluitend een woonfunctie. Door het gebruiken van erfgoed ontstaat er meer waardering onder de overige burgers voor de historie en daaraan gekoppeld de gemeentelijke monumenten. *Burgers moeten de streek leren kennen en daarmee waarderen. Wanneer zij het waarderen en de gemeente besluit om het te verwijderen dan zullen de burgers in opstand komen’* (Interview Gast).

Het gebruiken van monumenten en het landschap de Krimpenerwaard door planmakers kan hierin eveneens een belangrijke rol spelen. De kenmerken van het landschap, het slagenlandschap, tiendwegen en weteringen, kunnen heel goed worden meegenomen in stedenbouwkundige ontwerpen voor bijvoorbeeld nieuwbouwwijken. Nieuwbouwprojecten worden door de gemeente uitbesteed aan bureaus. Een betere landschapsanalyse kan bijdragen aan een toenemende kennis en waardering van de burger voor de streek en de gemeente Nederlek. Daarbij leveren de pluspunten bovendien eveneens lagere kosten, want er hoeft minder aan gedaan te worden (Interview Gast).

Deze lagere kosten kunnen eveneens in het Veenweidepact worden bereikt door **agrarisch landschapsbeheer**. *‘Er is een goede samenwerking met agrariërs in de Krimpenerwaard. Vanuit de boeren in samenwerking met VVV’s en overheden zijn agrariërs nevenactiviteiten gaan ontplooiën die passend zijn voor de streek. Vanuit de regering worden er beheersovereenkomsten gesloten met*

agrariërs. Zo kunnen zij bijvoorbeeld een vergoeding krijgen van 1000 euro per hectare wanneer zij tot juni het gras niet maaien in verband met de broedtijd van weidevogels'(Interview Gast). Toch blijkt uit de interviews met LTO en stichting Weidehof dat de agrariërs in het Veenweidepact niet nauw betrokken worden. De veeteelt in de Krimpenerwaard is erg bepalend voor deze streek. Het boerenleven is vandaag de dag sterk veranderd. De eerder genoemde nevenactiviteiten zijn vaak nodig voor agrariërs om het hoofd boven water te houden. Veel agrariërs kunnen de ontwikkelingen, waaronder schaalvergroting, in de agrarische sector niet bijlopen. De verwachting is dat deze ontwikkelingen zullen doorzetten, waardoor de leegstand zal toenemen. De vierde poot van het agrarisch bedrijf, het agrarisch natuurbeheer, kan hier gedeeltelijk een oplossing voor bieden (Interview Gast). De agrariërs zijn van oudsher de beheerders van het landschap en zien wel brood in een taak als natuurbeheerder. Een uitgelezen kans als het aan Stichting Weidehof ligt: *'Natuurbeheer door de inwoners is goedkoper en doet het gebied minder veranderen, dus de Krimpenerwaard blijft beter behouden* (Interview Rooken). Agrariërs hebben lokale expertise en liefde voor de streek. De provincie zal deze actieve bewoners moeten sturen en hen de uitvoerende taak geven voor het behoud van het landschap. Uitbesteding zal meer kosten en daarnaast betekenen dat de agrarische sector langzaam zal verdwijnen. Een ontwikkeling die eveneens niet past binnen de visie van het Rijk.

5.6.2 Integrative bargaining en toekomstgericht werken

Om deze kansen te bereiken zal de verantwoordelijke actor op een andere wijze te werk moeten gaan. In het Veenweidepact ziet men dat er wel met zijn allen gezocht wordt naar oplossingen voor problemen als bodemdaling, maar de nadruk ligt toch sterk op 'wie doet wat'. Iedereen heeft zijn verantwoordelijkheid in de uitvoering en iedere actor probeert haar belangen te behalen. Om de actieve burgers beter te benutten, het draagvlak te verhogen en het Veenweidepact daardoor slagvaardiger te maken, zal er gewerkt moeten worden volgens het **integrative bargaining**. Uit de theorie weten we dat een integrative bargaining vraagt om een face-to-face interactie en een actieve rol van stakeholders. Alle stakeholders moeten zich open stellen aan andere belangen. De burgers en overige actoren zullen in een vroegtijdig stadium moeten worden betrokken in de onderhandelingen om ieders belangen, kennis en wensen optimaal te bundelen (Roo e.a., 2007, pp. 112). Uit het interview met Hoogheemraadschap Schieland en de Krimpenerwaard is gebleken dat de beleidsruimte voor burgers al is ingekaderd. De provincie in samenwerking met de overige overheden hebben een communicatieplan opgesteld. Hoogheemraadschap voegt hieraan toe dat de burgerparticipatie nu in de uitvoerende fase pas echt gaat beginnen. Hieruit blijkt dat burgers wel de ruimte krijgen, maar dat dit strikt gecoördineerd wordt door de verantwoordelijke actoren in de Strategiegroep. In het Veenweidepact 2.0 is het belangrijk dat alle stakeholders rond de tafel gaan zitten en de verantwoordelijkheden en belangen loslaten. In een open regime rond de tafel met iedereen en een antwoord vinden op de vraag 'hoe' kunnen we het oplossen (Interview Gast).

Daarnaast ziet men dat de gemeente Nederlek in sommige situatie te strikt vasthoudt aan het bestemmingsplan. Uit het interview met de Plaatselijke groep Krimpenerwaard is een project naar voren gekomen dat niet paste binnen het ruimtelijke beleid, maar binnen de ontwikkelende visie van het Veenweidepact. De initiatiefnemer wilde een agrarische bedrijf ombouwen tot natuurboerderij. Hiervoor moest een stal worden omgebouwd tot potstal. De afmetingen van de stal voldeden niet aan het bestemmingsplan. Op aandringen van de Plaatselijke groep Krimpenerwaard is deze er toch gekomen. De gemeente moet natuurlijk wel de regie houden, maar de gemeente moet **breder en meer toekomstgericht meedenken** met initiatiefnemers en zoeken naar mogelijkheden (Interview de Jong).

Dit standpunt wordt bevestigd door de Stichting Groene Hart. Door de schaalvergroting komen steeds meer agrarische bedrijfspanden leeg te staan. Een project van de Stichting Groene Hart was om deze panden her te bestemmen tot woningen, architectenbureaus, ateliers enzovoort. Mede doordat gemeenten te strikt vasthouden aan de bestemmingsplannen heeft de herbestemming destijds beperkt plaatsgevonden. Achteraf hadden gemeenten eigenaars van leegstaande panden

meer moeten uitvragen wat zij precies wilden. Er ging vaak meteen een streep doorheen, wat betekent dat de eigenaren ook niet warm worden gemaakt om leegstaande panden her te bestemmen. De gemeente moet **voorwaarde schepend** zijn en een visie opstellen met wat er wel of niet is toegestaan met bijvoorbeeld leegkomende boerderijen (Interview Gast).

Deze visie zal moeten worden afgestemd met andere gemeenten, **een centrale visie op een hoger schaalniveau**. De mogelijkheden voor bijvoorbeeld herbestemming van agrarische bedrijven verschillen per gemeente. Vanuit een centrale visie moet het beleid van vandaag worden bepaald. Hierbij moet men eveneens denken aan het verplaatsen van transportbedrijven naar Capelle a/d IJssel, van hieruit is men veel sneller op de rijksweg en komt het vrachtverkeer niet door het landschap, de vestiging van een vakantiepark en wind- en zonne-energie om de vitaliteit van de streek te verbeteren (Interview van den Broeke). Deze vormen van vernieuwend ondernemen zijn volgens de Stichting van Woningcorporaties van levensbelang. *'Vitaliteit van het gebied op termijn vraagt om vernieuwend ondernemen. Vergeet niet dat de bedrijvigheid in de Krimpenerwaard vooral bestaat uit transport en logistiek, bouwbedrijven, agrarisch gebeuren. Oftewel, redelijk traditionele bedrijvigheid, economisch van waarde maar niet bepaald hightech, niet bepaald gericht op dienstverlening en op termijn dus kwetsbaar. Wonen bepaalt 20% van de keuze van de klant. De overige 80% bestaat uit familierelaties, sociale verbanden, werkomgeving, e.d. En dus van levensbelang'* (Interview van den Broeke). Naast het Veenweidepact zullen ook binnen gemeenten initiatieven moeten worden aangegrepen om krimp in de toekomst tegen te gaan.

De centrale visie betekent dat **het monumentenbeleid en het Veenweidepact meer gecombineerd** moeten worden. Volgens Stichting Groene Hart liggen er wel degelijk mogelijkheden om dit te bewerkstelligen. *Om te beginnen kunnen er in de provinciale structuurvisie richtlijnen worden opgenomen. De cultuurhistorische richtlijnen zijn richtinggevend voor de vervolgplannen. Ten tweede kunnen binnen het Veenweidepact maatregelen worden genomen. Zo kan er een aparte paragraaf worden gewijd aan cultuurhistorische voorwaarden. Hierdoor zullen er cultuurhistorische actoren als de historische verenigingen en bijvoorbeeld het SCHOK kunnen worden benaderd. En ten derde, het verdrag van Malta. Het Verdrag van Malta stelt de regels op lokaal niveau hoe om te gaan met archeologische waarden. Dit kan worden verbreed door aan te geven wat men met monumenten mag doen in het plan* (Interview Gast).

5.6.3 Dagtoerisme en monumenten

Met het oog op de krimp in de Krimpenerwaard is toerisme een belangrijk punt op de agenda. Natuur en Recreatieschap zoekt voortdurend naar mogelijkheden om mensen van buiten de Krimpenerwaard te trekken om kennis te maken met de streek, waardoor men zich mogelijk hier in de toekomst zal vestigen. Op verschillende wijze probeert men mensen uit IJsselmonde, Hoekse waard, Gouda tot aan Capelle a/d IJssel te bereiken. Dit is de doelgroep waar men zich op richt. Om te beginnen streven zij naar een bezoekerscentrum in de Krimpenerwaard. Uit het interview met Natuur en Recreatieschap Krimpenerwaard is duidelijk geworden dat de VVV's in de Krimpenerwaard bijeen zijn gebracht in het Groene Hart Bureau voor toerisme dat is gevestigd in Schoonhoven. De fysieke aanwezigheid van een VVV in iedere gemeente is niet meer noodzakelijk gezien mensen vooral via internet oriënteren. Hierdoor is een centrale website opgezet, waar te zien is wat er in de Krimpenerwaard te doen is. Op deze website worden alle activiteiten en evenementen in de Krimpenerwaard beschreven. Toch wordt niet iedereen bereikt via de website waardoor het in de Krimpenerwaard ontbreekt aan een fysiek centraal servicepunt. Natuur en Recreatieschap heeft het streven om een bezoekerscentrum op te zetten. Restaurant de Loet, dat in pacht is van Natuur en Recreatieschap is hiervoor geschikt. Het Loetbos is een knooppunt van de verschillende fietstochten in de Krimpenerwaard (Interview Roelse). Hierin liggen kansen om eveneens de historie van de verschillende gemeenten te beschrijven. Op de centrale website spreekt men van heel de Krimpenerwaard, maar iedere gemeente heeft haar eigen historie met hieraan gerelateerd de gemeentelijke monumenten en rijksmonumenten. Uit het interview met Stichting Groene Hart is duidelijk geworden dat het belangrijk is dat mensen weten wat zij zien. Dat geldt voor zowel

dagtoeristen als bewoners van het gebied. ***Een centraal fysiek servicepunt waarin de historie van iedere gemeente in de Krimpenerwaard wordt beschreven***, kan mensen warm maken om een bezoek te brengen aan de gemeente of zich daar te vestigen. Door de historie van gemeenten meer aan de kaak te stellen dan dat wordt gedaan op de centrale website, zal de neiging om een bezoek te brengen aan de gemeente en het bezichtigen van gemeentelijke en rijksmonumenten mogelijk kunnen toenemen ondanks dat vrijwel allen een woonfunctie hebben.

Om de monumenten meer te gebruiken kan mogelijk de samenwerking worden gezocht met de horeca. *'Aan de Voorstraat in Lekkerkerk ziet men veel monumenten verpauperen. In samenwerking met de horeca willen wij een plek creëren waar mensen uit de Krimpenerwaard naar toe kunnen komen'*(Interview Roelse). In veel gemeenten als Schoonhoven en Vianen ziet men dat er ***een terras*** wordt gecreëerd aan de Lek dat zeer succesvol is. In de gemeente Nederlek liggen eveneens deze kansen. De gemeente moet er goed gebruik van maken om het te behouden anders zal de verpaupering doorzetten. Het aanwijzen tot monument en de monumentenverordening is zoals de gemeente Nederlek zelf al aangaf, een magere bescherming.

Hoofdstuk 6: Conclusie

Hoofdstuk 6: Conclusie

6.1 Beantwoording hoofdvraag

Uit de inleiding is gebleken dat gebrek aan democratische legitimiteit in beleidsvorming en -voering al lange tijd een punt van discussie is. In de jaren '90 is de theorie van interactief beleid in de praktijk ingetreden. Interactief beleid heeft in theorie en oplossend vermogen om de democratische legitimiteit te verhogen. In de praktijk blijkt echter dat gemeenten interactief beleid met name gebruiken als een instrument om draagvlak te creëren en om kennis te vergaren en vervolgens naar eigen beleidsvisie een besluit nemen. Hierdoor zal de doelstelling, de verhoging van democratische legitimiteit niet bereikt worden. In het monumentenbeleid van de gemeente Nederlek en het interlokale samenwerkingsverband Veenweidepact is eveneens sprake van een interactief beleid. Om te kunnen achterhalen of het erfgoedbeleid in de gemeente Nederlek democratisch legitiem is, is een onderzoek gedaan naar beide interactieve processen. Aan de hand van dit onderzoek zal uiteindelijk een antwoord worden gegeven op de hoofdvraag:

“In hoeverre is in het erfgoedbeleid van de gemeente Nederlek sprake van afstemming en benutting van de maatschappelijke betrokkenheid en de verschillende belangen?”

Voordat hier een antwoord opgegeven kan worden is stilgestaan bij de vraag, wanneer is er sprake van een succesvol interactief beleid, een goede afstemming en benutting van de maatschappelijke betrokkenheid en verschillende belangen? Interactief beleid is opgebouwd uit de vier kenmerken openheid, gelijkwaardigheid, debat/onderhandeling en invloed. De kenmerken kunnen worden gezien als de voorwaarden voor een volwaardig interactief beleid. Een volwaardig interactief beleid is in de praktijk echter niet in alle beleidsituaties toepasbaar en of wenselijk. Een variant van interactief beleid kan eveneens zeer succesvol zijn.

Uit de analyse is gebleken dat het interactieve proces in het tweedelige erfgoedbeleid van de gemeente Nederlek niet voldoet aan de eisen van een volwaardig interactief beleid. In zowel het beleidsproces van de gemeentelijke monumentenlijst als het Veenweidepact wordt niet voldaan aan de kenmerken gelijkwaardigheid en debat/onderhandeling. Interactief beleid wordt beschouwd als een instrument om draagvlak te creëren en of lokale expertise te vergaren. De gemeente Nederlek en de provincie Zuid-Holland spelen hierbij een bepalende rol in het interactieve proces, omdat zij de macht bezitten door middel van geld. Doordat overige stakeholders afhankelijk zijn van dit geld, hebben zij de macht. Toch hebben de provincie Zuid-Holland en de gemeente Nederlek de overige stakeholders natuurlijk wel nodig. Verschillende actoren hebben verschillende delen van de Krimpenerwaard in bezit, monumenten zijn grotendeels allemaal in bezit van particulieren, waardoor de communicatie met deze stakeholders erg belangrijk was om draagvlak te creëren voor het beleid. Daardoor is er wel sprake van openheid, alle stakeholders en burgers hebben de mogelijkheid om invloed uit te oefenen en alle stakeholders, waaronder de burger, worden door de verantwoordelijke overheden goed geïnformeerd. Daarbij was de lokale expertise in met name het monumentenbeleid van groot belang. De monumenteigenaren en de historische verenigingen zijn daarom direct benaderd. Overige burgers krijgen wel de mogelijkheid om te participeren, maar de verantwoordelijke overheden stimuleren hen niet om te participeren.

Dit was overigens niet nodig zo blijkt uit de enquête onder 76 burgers, niet monumenteigenaren, van de gemeente Nederlek. Burgers vinden het belangrijk dat monumenten en de historie van het dorp behouden blijven, maar hebben er niet direct belang bij om zich hiervoor in te zetten. Zolang burgers er niet door worden geraakt heeft men geen reden om in opstand te komen. De bereidheid onder de overige burgers is daarmee erg laag, waardoor een hogere mate van burgerparticipatie in zowel het Veenweidepact als het monumentenbeleid niet noodzakelijk was.

De mate van burgerparticipatie in het Monumentenbeleid en het Veenweidepact past daarmee in de beleidsituatie van beide interactieve processen. Ondanks dat de burgerparticipatie de speerpunt is van interactief beleid, kan er zo lijkt het niet gesproken worden van een optimale afstemming en benutting van de verschillende belangen in het beleidsveld erfgoed van de gemeente Nederlek. Dit blijkt uit de ontevredenheid van enkele monumenteigenaren en de agrarische actoren.

De ontevredenheid van de monumenteigenaren richt zich op de regelgeving als resultaat van het beleidsproces. Deze monumenteigenaren hadden hun woning liever niet op de monumentenlijst geplaatst zien worden, omdat zij het als extra bemoeienis en kosten zagen. Overigens hadden zij geen kritiek op het interactieve proces. Tijdens het proces in de klankbordgroep zijn de eigenaren in ieder stadium benaderd, waardoor in het monumentenbeleid gesproken kan worden van een passende afstemming en benutting van stakeholders in het Monumentenbeleid.

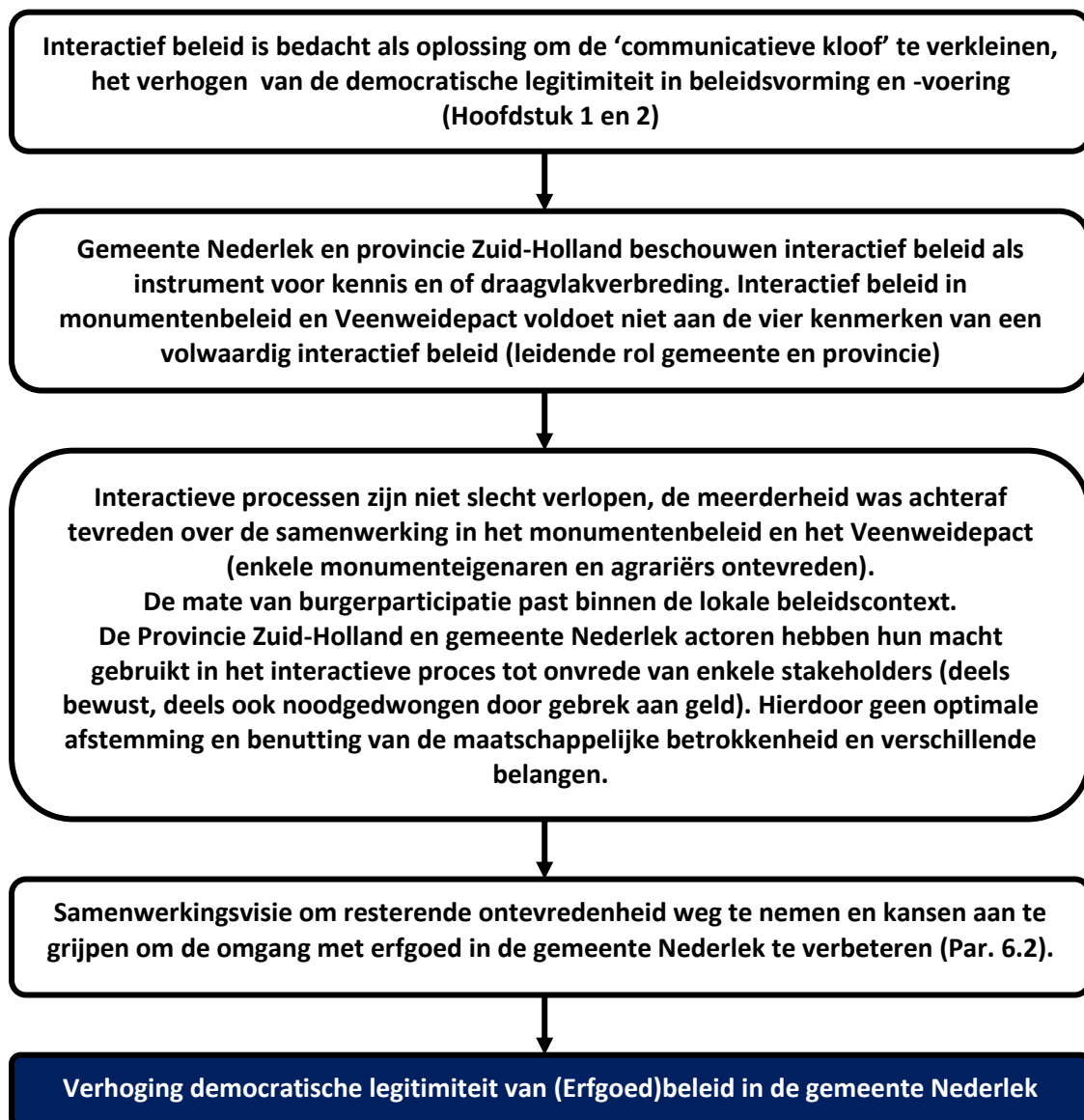
Dit was niet het geval in het Veenweidepact. Geïnterviewde agrarische actoren hebben zich beklaagt over de mate waarin de agrarische belangen zijn meegewogen in het beleidsproces. Ook hadden zij graag een grotere en actievere rol gehad in de uitvoering van het Veenweidepact. Uit de beleidsdocumentenoriëntatie, het beleidsplan van het Veenweidepact, blijkt echter dat het wel het doel was om de agrarische actoren er dicht bij te betrekken. Iedere actor met een specifiek belang is betrokken als Pactpartner door de verantwoordelijke overheden in de Strategiegroep. Toch zijn de agrarische belangen, volgens LTO Noord en Stichting Weidehof, niet volledig meegenomen in het interactieve proces, waardoor er niet gesproken kan worden van een optimale afstemming en benutting van belangen in het beleidsveld van het Veenweidepact. De provincie Zuid-Holland geeft ook aan dat dit een bewuste keuze is geweest. Zij geeft aan het erg moeilijk te vinden om stakeholders een plek te geven en heeft daarom bewust een regierol gehouden om daarmee te voldoen aan de kaders die gesteld zijn door het Rijk.

Hierbij hebben ook het gebrek aan financiële middelen een belangrijke rol gespeeld. De gemeente Nederlek heeft bewust ingegrepen in de klankbordgroep, het terugbrengen van het aantal monumenten, omdat de middelen er niet waren om het door de klankbordgroep bepaalde aantal monumenten te subsidiëren. Hoewel de inzittenden van de Klankbordgroep het betreurden, konden zij de ingreep van de gemeente wel begrijpen.

Het begrip voor het lange tijd stil liggen van het Veenweidepact is er echter niet. Alle geïnterviewde inzittenden van het Veenweidepact zijn het erover eens dat er snel iets moet gebeuren om agrariërs niet langer in onzekerheid te laten. De provincie Zuid-Holland ziet dit ook in en is daarom bezig met een vernieuwd Veenweidepact.

De afstemming en benutting van de maatschappelijke betrokkenheid en de verschillende belangen in het beleidsveld erfgoed in de gemeente Nederlek is niet optimaal. In het vernieuwde Veenweidepact en overigens eveneens ter aanvulling op het Monumentenbeleid liggen zeker kansen om de benutting en afstemming van stakeholders en de algemene omgang met het erfgoed in de gemeente te versterken en daarmee de democratische legitimiteit van het erfgoedbeleid te verhogen (Fig. 6.1)

Figuur 6.1: Beantwoording hoofdvraag

6.2 Samenwerkingsvisie

Hoewel er wel sprake is van afstemming en benutting van de maatschappelijke betrokkenheid en de verschillende belangen in het erfgoedbeleid van de gemeente Nederlek, liggen er wel kansen, zoals beschreven in paragraaf 5.6, om dit nog verder aan te scherpen. Dit heeft geresulteerd in een aantal speerpunten waar gemeente Nederlek en provincie Zuid-Holland in de toekomst op kunnen inzetten:

→ *Creatief denken en benutten actieve stakeholders*

- Doorgaan met geldpotjes zoveel mogelijk te bundelen om een versnipperd beleid te voorkomen;
- Burgerplatform met monumenteigenaren en historische verenigingen om erfgoed beter te gebruiken en het belang van het behoud van de monumenten te onderstrepen ;
- Agrarisch landschapsbeheer: Uitvoerende taak agrariërs in het Veenweidepact om agrarische karakter van de Krimpenerwaard niet te doen verdwijnen;
- Doorgaan met actieve burgers benutten, het belang van de algemene burger en gemeente is gelijk en daarmee bezitten zij gratis lokale expertise (terugkoppeling hierbij erg belangrijk);
- Kenmerken van de Krimpenerwaard en de gemeente Nederlek meenemen in stedenbouwkundige plannen om de waardering van bewoners voor het gebied te verhogen;

→ *Integrative bargaining en toekomstgericht werken*

- Vanaf eerste moment met alle stakeholders, waaronder belanghebbende burgers, in een open regime om de tafel, waarbij verantwoordelijkheden en belangen worden losgelaten;
- Niet bedenken wie wat moet doen, maar hoe kunnen we met zijn allen het probleem het beste oplossen;
- Niet strikt vasthouden aan de regels van het bestemmingsplan, maar breder en toekomstgericht meedenken met initiatiefnemers over de mogelijkheden;
- Besturen vanuit een centrale visie, met omliggende gemeenten, waarin voorwaarden worden geschept waarbinnen initiatieven zijn toegestaan.
- Voorwaarden daarnaast op verschillende bestuursniveaus vastleggen in beleid, waarbij objectgerichte monumentenbeleid en het gebiedsgerichte Veenweidepact meer worden gebundeld.

→ *Dagtoerisme en monumenten*

- Een centraal fysiek servicepunt om de historie van gemeenten te verspreiden: Bewoners en dagtoeristen moeten weten wat zij zien om het te kunnen waarderen en vervolgens in opstand te komen wanneer het dreigt te verkrotten of zich hier te doen vestigen;
- Erfgoed gebruiken: In samenwerking met de horeca een terras creëren om het dorpsgezicht van Lekkerkerk te beschermen;

Hoofdstuk 7: Literatuurlijst

7. Literatuurlijst

- Anttiroiko, A.V., Kainulainen, I. (1998), Analysing the change in local government. Perspectives of the regime theory and the growth machine thesis. pp. 1-5.
- Arnstein, S.R. (1969), A Ladder of Citizen Participation. Boston: American Institute of Planners, Vol. 35, No. 4, July 1969, pp. 216-224.
- Ashworth, G.J. (1991), Heritage planning. Conservation as management of urban change. Groningen: Geo Pers.
- Ashworth, G.J., Howard, P. (1999), European heritage, planning and management. Hassalo st. Portland. Oregon: Intellect books. pp. 4-99.
- Ashworth, G.J., J.Kuipers (2004) Erfgoedplanning in Nederland; een incomplete paradigmawisseling. Agora,tijdschrift voor sociaal-ruimtelijke vraagstukken, 20, pp. 1-7.
- Baarda, D. en De Goede, M.P.M. (2006), Basisboek Methoden en Technieken, Stenfert Kroese,Marinus Nijhoff en Vespucci. Vierde herziene druk. Wolters-Noordhoff Groningen. Houten.
- Balk, R., Bergh S. van den, Strolenberg, F. (2010), Cultuurhistorisch erfgoed en privaat ondernemerschap. Maatschappelijke waarden verzilveren in een dynamische markt. RO magazine. Juli/augustus. pp. 1-3.
- Belvedere (2011), Nota Belvedere. Beleidsnota over de relatie cultuurhistorie en ruimtelijke inrichting. Den Haag: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. In Samenwerking met: Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer en Verkeer en Waterstaat. [online] [Geciteerd: 16 februari 2011] Beschikbaar op het World Wide Web: <<http://www.belvedere.nu>>
- BMC (2009), Decentralisatie in perspectief. Auteurs: Schilder, A., Half, A., Riezebos, K., Miltenburg, W. van. BMC, Amersfoort.
- Boelens, L. (2009), The Urban Connection; An actor relational approach to urban planning. Amsterdam: O10 Publishers.
- Boogers. M., Schaap, L., Munckhof, E.D. van den, Karsten, N. (2008), Decentralisatie als opgave. Een evaluatie van het decentralisatiebeleid van de Rijksoverheid, 1993-2008. Februari 2008. Universiteit van Tilburg. Tilburg.
- Braster, J.F.A. (2000), De kern van casestudy's. Assen: Van Gorcum.
- Bryman, A. (2008), Social Research Methods. Derde editie. Oxford: University Press.
- Buck Consultants International (2004), Cultureel erfgoed: voor en door de vastgoedsector, Quicksan. Uitgevoerd in opdracht van projectbureau Belvedere. Nijmegen.
- Centraal bureau voor de Statistiek (2011), Statline home. Regio kerncijfers. [online] [Geciteerd: 26 september 2011] Beschikbaar op het World Wide Web: <<http://statline.cbs.nl>>

- CLM Onderzoek en Advies (2002), Boeren en cultuurhistorie. Een verkenning naar mogelijkheden voor beheer van cultuurhistorische landschapswaarden door agrariërs. Auteurs: R. Joldersma, H. Kloen, N. Oerlemans. In opdracht van projectbureau Belvedere. Utrecht.
- Coleman, R., Fraser, C.R.P. (1979), Integrative Versus Distributive Bargaining: Choosing a Problem Resolution Process. *Relations industrielles / Industrial Relations*, Volume 34, nummer 3, pp. 546-562.
- Cornips, J. (2008), Invloed in interactie. Een onderzoek naar de relatie tussen instituties en invloed in lokale interactieve beleidsprocessen, Enschede: Universiteit Twente.
- Cultuurnetwerk (2011), Begrippen en definities. [online] [Geciteerd: 23 februari 2011] Beschikbaar op het World Wide Web: <<http://www.cultuurnetwerk.nl>> → cultuureducatie → begrippen en definities.
- CVN (2011), Cultuur- en Erfgoedtoerisme. [online] [Geciteerd: 23 februari 2011] Beschikbaar op het World Wide Web: <<http://www.cvn.be>> → archief → grote momenten → de grote ontmoeting 2009 → salons → cultuur- en erfgoedtoerisme.
- De Beuk Adviesbureau (2011), Interactief beleid en communicatie. online] [Geciteerd: 10 maart 2011] Beschikbaar op het World Wide Web: <<http://www.beuk.nl>> → Openbaar bestuur en samenleving → Interactief beleid en communicatie.
- Dorp Stad en Land (2007), Inventarisatie waardevolle objecten Gemeente Nederlek. Deel I Selectie Concept mei 2007. In opdracht van : Gemeente Nederlek. Auteurs: ing. J.W. Ormel en ing. P.T. den Hertog en drs. M.P. van Dintel. Rotterdam.
- DSP-Groep (2004), Erfgoed en toerisme een spannend akkoord. Verkennend onderzoek in opdracht van Projectbureau Belvedere. Auteurs: Korthals Altes, H.J., Mier, P., Vercraeye, H. Amsterdam.
- Duyvendak, J.W., Krouwel, A. (2001), Interactieve beleidsvorming: voortzetting van een rijke Nederlandse traditie? In: Edelenbos, J., Monnikhof, R. (2001), Lokale interactieve beleidsvorming: Een vergelijkend onderzoek naar de consequenties van interactieve beleidsvorming voor het functioneren van de lokale democratie. Lemma, Utrecht. pp. 18-19.
- Edelenbos, J. en Monnikhof, R.A.H. (1998), Spanning in interactie, een analyse van interactief beleid in lokale democratie, Instituut voor Publiek en Politiek.
- Edelenbos, J. en Monnikhof, R.A.H. (2001a), Interactieve beleidsvorming als inhoudsabsorberend proces. *Bestuurskunde*. Jaargang 10, nummer 8.
- Edelenbos, J., Teisman, G.R., Reuding, M. (2001b), Interactieve beleidsvorming als sturingsopgave. Een voorstudie, uitgevoerd in het kader van ICES/KIS-3, over de (onbenutte) potenties van interactieve beleidsvorming voor de ontwikkeling van de groene Delta. Erasmus Universiteit Rotterdam.
- Ennen, E. (1999), Heritage in fragments. Meaning of pasts for city centre residents. Proefschrift Rijksuniversiteit van Groningen.

- Enthoven, G. (2005), Representatief en participatief. Een tussenbalans na 10 jaar interactief besturen. Bestuurskunde, maart 2005, nummer 2, pp. 1-6.
- Erfgoed Nederland (2009), Verslag erfgoedarena. Weg met de professional! Over u, professionals in verwarring, die zichzelf opnieuw moeten uitvinden. In samenwerking met: Reinwardt Academie, Amsterdam.
- Erfgoed Nederland (2011a), Erfgoed en betekenis. [online] [Geciteerd: 16 februari 2011] Beschikbaar op het World Wide Web:
<<http://www.erfgoednederland.nl>> → Over Erfgoed Nederland → Erfgoed en betekenis.
- Erfgoed Nederland (2011b), Erfgoed en betekenis. [online] [Geciteerd: 16 februari 2011] Beschikbaar op het World Wide Web:
<<http://www.erfgoednederland.nl>> → Over Erfgoed Nederland → Missie en Doelstellingen.
- Erfgoed Nederland (2011c), Jaaroverzichten Monumenten, Archeologie en Cultuurlandschap. Feiten en cijfers Nederlek. [online] [Geciteerd: 20 september 2011] Beschikbaar op het World Wide Web:
<<http://www.erfgoednederland.nl>> → Jaaroverzichten → Data per gemeente → Nederlek.
- E&S advies en management (2006), Met beide voeten op de grond. Handreiking voor kleine en middelgrote gemeenten bij de invoering van de Wet Maatschappelijke ondersteuning. Samengesteld door: Ton Brouwer, Hans van Ederen, Joris van den Hork, Wim de Jong, Remco Kappers, Rosalie Porte, Marije Top, Helen Verhoef en Nicole Veuger. Leeuwarden.
- Gemeente Ede (2009), Erfgoed met perspectief. Erfgoednota gemeente Ede 2010-2015. Opgesteld door het Team Monumenten van de gemeente Ede en het Gelders Genootschap in opdracht van de gemeente Ede. September 2009. Ede.
- Gemeente Nederlek (2001), Notitie Monumentenbeleid. Mei 2001. Opgesteld door W. den Hartigh, afdeling VROM gemeente Nederlek. Nederlek.
- Gemeente Nederlek (2006), Beleidsnota Gemeentelijke Monumentenzorg. Uitgevoerd door: Stichting Dorp, Stad en Land. April 2006. Rotterdam.
- Gemeente Nederlek (2007a), Monumentenverordening Gemeente Nederlek 2007. Vastgesteld door de Raad van de gemeente Nederlek. 25 september 2007. Nederlek.
- Gemeente Nederlek (2007b), Monumentensubsidieverordening Gemeente Nederlek 2007. Vastgesteld door de Raad van de gemeente Nederlek. 25 september 2007. Nederlek.
- Gemeente Nederlek (2008a), Inventarisatie waardevolle objecten gemeente Nederlek. Deel I Selectie Definitief. Uitgevoerd door: Stichting Dorp, Stad en Land. November 2008. Rotterdam.
- Gemeente Nederlek (2008b), Rapport aan College van B&W. Definitief besluit tot aanwijzen van gemeentelijke monumenten. 28 oktober 2008. Nederlek.
- Gemeente Nederlek (2008c), Beantwoording zienswijzen op het conceptbesluit tot aanwijzing van gemeentelijke monumenten in de gemeente Nederlek. December 2008. Nederlek.
- Gemeente Nederlek (2010), Handboek Kwaliteitseisen Restauratie Monumenten. In samenwerking met de gemeente Gouda. Juli 2010. Nederlek.

- Gemeente Nederlek (2011a), Bestemmingsplannen. [online] [Geciteerd: 20 juni 2011] Beschikbaar op het World Wide Web:
<http://www.nederlek.nl>. → Wonen en leven → Bouwen en wonen → Bestemmingsplannen.
- Gemeente Nederlek (2011b), Gemeentegids 2011-2012. Inclusief burgerjaarverslag. Redactie: Gemeente Nederlek. Uitgeverij: Akse Media. Den Helder.
- Gomis, A. (1999), Interactief beleid: nieuwe impulsen voor communicatie. Een debat. Standpunt Communicatie. Alphen a/d Rijn: Samsom. pp. 9-16.
- Graaf, L.J. de, Ostaaijen, J.J.C. van, & Hendriks, P.H.A. (2010). *Noties voor Participatienota's: Een verkennende analyse naar lokale participatiedocumenten in 31 Nederlandse gemeenten*. Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. (Publicatierreeks over burgerparticipatie, 124).
- Graaf, L.J. (2009a), Bestuurskundig onderzoek: Is interactief beleid nu een instrument of is het democratisch? Tilburgse School voor Politiek en Bestuur (TSPB) van de Universiteit Tilburg. *Bestuurswetenschappen*, 54(2), pp. 52-59.
- Graaf, L.J. de (2009b), De Raad van burgers. *Lokaal bestuur*, 33, pp. 18-19.
- Groene Hart (2007), Samenvatting Uitvoeringsprogramma 2007-2013. Programmabureau Groene hart. Utrecht.
- ISMH (2009), Groene agenda Midden Holland. Projectenkaart. In samenwerking met Provincie Zuid-Holland. Gouda.
- ISMH (2011), LEADER. [online] [Geciteerd: 18 oktober 2011] Beschikbaar op het World Wide Web: <<http://www.ismh.nl>> → Landschap en groen → LEADER.
- Jongorius, N. (2011), De Krimpenerwaard: informatie en foto's over steden en dorpen in dit interessante deel van de provincie Zuid-Holland. [online] [Geciteerd: 18 oktober 2011] Beschikbaar op het World Wide Web: <<http://www.xs4all.nl/~nieko/>>
- Kaap, van der H.G. (2006), Politieke representatie en lokale democratie. Proefschrift faculteit BBT. Universiteit Enschede. Enschede.
- Kenniscentrum Recreatie (2010), Cultuurhistorie en toerisme, een sterke combinatie. Den Haag: Kenniscentrum Recreatie.
- K5 Gemeenten (2009), Structuurvisie K5. Vastgesteld 2 juli 2009. Schoonhoven.
- Lowndes, V., L. Pratchett & Stoker, G. (2006), Diagnosing and remedying the failings of official participation schemes: 'the CLEAR framework'. *Social Policy and Society*, 5(2), pp. 281-191.
- McKercher, B., Ho, P.S.Y., Cros, H. du, (2005), Relationship between tourism and cultural heritage management: evidence from Hong Kong. *Tourism Management* 26 (2005) pp. 546-548.
- Minkjan, P., H. Baas, H. Renes & P. Veen (2006) Handboek cultuurhistorisch beheer. Landschapsbeheer Nederland, Utrecht.

- Mintzberg, H. (2006), Organisatiestructuren. Decentralisatie ontrafelen. Pearson Education. pp. 97-98.
- Monumenten (2010), Op weg naar nieuwe herinneringen. Erfgoedtoerisme. Juli augustus nummer. Cuijk.
- Mossberger, K., Stoker, G. (2001), The evolution of urban regime theory. The challenge of conceptualization. Urban affairs review, Volume 36, No. 6. Sage publications, pp. 810-835.
- Nationaal Restauratiefonds (2007), Investeren in Monumenten. Juli 2007. Hoevelaken.
- Natuurbeheer (2011), Wet op de Archeologische Monumentenzorg. [online] [Geciteerd: 16 februari 2011] Beschikbaar op het World Wide Web: <<http://www.natuurbeheer.nu>> → Wet- en regelgeving → Nederland → Wet op de Archeologische Monumentenzorg.
- Panoramio (2011), Krimpenerwaard. [online] Beschikbaar op het World Wide Web: <http://www.panoramio.com> → Nederland → Zuid-Holland → Krimpenerwaard.
- Peppel, van de R. (2001), Effecten van interactieve beleidsvorming. In: Edelenbos, J., Monnikhof, R. (2001), Lokale interactieve beleidsvorming: Een vergelijkend onderzoek naar de consequenties van interactieve beleidsvorming voor het functioneren van de lokale democratie. Lemma, Utrecht. pp. 41.
- Plaatselijke groep Krimpenerwaard (2007), Samenvatting lokale ontwikkelingsstrategie Krimpenerwaard 2007-2013. Stolwijk.
- Propper, I.M.A.M., Steenbeek, D.A. (2001), De aanpak van interactief beleid: elke situatie is anders. Bussum: Coutinho.
- Propper, I.M.A.M., Steenbeek, D.A. (1998), Interactieve beleidsvoering. Bestuurskunde. Jaargang 7. Nummer 7. pp. 293-294.
- Provincie Zuid- Holland (2011), Cultuurhistorische atlas. [online] [Geciteerd: 13 april 2011] Beschikbaar op het World Wide Web: <<http://geo.zuid-holland.nl>> → geo-loket → atlas.
- Provincie Zuid-Holland (2010), Visie op Zuid-Holland. Samenvatting Structuurvisie, Verordening Ruimte en Uitvoeringsagenda. Uitgave oktober 2010. Den Haag.
- Provincie Zuid-Holland (2009), Visie op Zuid-Holland. Ontwerp verordening Ruimte. Ontwikkelen met schaarse ruimte. Vastgesteld door Gedeputeerde Staten op 3 november 2009. Den Haag.
- Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (2008), De C van de RACM. Wat doet de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten voor het cultuurlandschap? Auteurs: F. Altenburg, W. van de Biezen, H. Bleumink, D. Snoodijk, Theo Spek, V. van Steenbergen en S. Visser. Amersfoort.
- Rijksdienst voor het cultureel erfgoed (2009), Erfgoedbalans 2009. Archeologie, monumenten en cultuurlandschap in Nederland. Amersfoort: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. In samenwerking met: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

- Rijksdienst voor Cultureel erfgoed (2011a), Monumentenwet. Ministerie van Cultuur, Onderwijs en Wetenschap. Amersfoort: Rijksdienst voor Cultureel erfgoed. [online] [Geciteerd: 16 februari 2011] Beschikbaar op het World Wide Web:
<<http://www.cultureelerfgoed.nl>> → Wettelijk en bestuurlijk kader → Rijk – Erfgoed → Monumentenwet.
- Rijksdienst voor Cultureel erfgoed (2011b), Gebiedsgerichte methoden. Ministerie van Cultuur, Onderwijs en Wetenschap. Amersfoort: Rijksdienst voor Cultureel erfgoed. [online] [Geciteerd: 16 februari 2011] Beschikbaar op het World Wide Web:
<<http://www.cultureelerfgoed.nl>> → Ambitie en beleidspoor → Afwegen en integreren → Gebiedgerichte methoden.
- Rijksdienst voor Cultureel erfgoed (2011c), Cultuurhistorie in de ruimtelijke ordening. Ministerie van Cultuur, Onderwijs en Wetenschap. Amersfoort: Rijksdienst voor Cultureel erfgoed. [online] [Geciteerd: 27 oktober 2011] Beschikbaar op het World Wide Web:
<<http://www.cultureelerfgoed.nl>> → Monumenten → Modernisering Monumentenzorg → Cultuurhistorie in de ruimtelijke ordening.
- Rijksoverheid (2011a), Nota Ruimte. [online] [Geciteerd: 16 februari 2011] Beschikbaar op het World Wide Web:
<<http://www.rijksoverheid.nl>> → Ruimtelijke Ordening → Nota Ruimte.
- Rijksoverheid (2011b) Wet ruimtelijke ordening. [online] [Geciteerd: 16 februari 2011] Beschikbaar op het World Wide Web:
<http://www.rijksoverheid.nl> → Ruimtelijke Ordening → Wet Ruimtelijke Ordening.
- Rijksoverheid (2011c), Beleidsbrief Modernisering Monumentenzorg. Den Haag: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.
- Roo, G. de, Voogd, H. (2007), Methodologie van planning. Over processen ter beïnvloeding van de fysieke leefomgeving. Tweede herzien druk. Uitgeverij Coutinho. Bussum. pp. 99-151.
- Scharpf, F. (1999) *Governing in Europe: Effective and Democratic?* Oxford: Oxford University Press. Pp. 6.
- Schendelen, R. van (2005) *Machiavelli in Brussels. The Art of Lobbying the EU*, Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Schoute, C.R., Van Dam, W.S. (1983), Krimpenerwaard. Dijken, Polders en Rivieren. In samenwerking met het Hoogheemraadschap van de Krimpenerwaard.
- Sociaal en Cultureel Planbureau (2007), Het bereik van het verleden. Ontwikkelingen in belangstelling voor cultureel erfgoed. Het culturele draagvlak deel 7. Opgesteld door F. Huysmans en J. de Haan. Den Haag.
- Socius Kennisbank (2011), Participatieladder. Gemeenschapsvorming en maatschappelijke activering. [online] [Geciteerd: 16 februari 2011] Beschikbaar op het World Wide Web:
<<http://wiki.socius.be>> → Gemeenschapsvorming en maatschappelijke activering. → Participatie.
- Stone, C.N. (1989), *Regime Politics: Governing Atlanta, 1946-1988*. Studies in Government and Public Policy. University Press of Kansas.

- Staatscourant (2005), Tijdelijke beleidsregel aanwijzing beschermde monumenten 2006. Beleidsregel van de Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. 22 december 2005, nr. 249. pp. 33.
- Swanborn, P.G. (2010), Case Study Research. Londen: Sage
- Tops, P.W. (2004), Regime-Theorie en Rotterdam. De relevantie van regimetheorie voor de analyse van ontwikkelingen in een grote Nederlandse stad. Eerste verkenning. Tilburgse school voor politiek en bestuur.
- Tops, P.W., Zouridis, S. (2000), Burgers en overheidscommunicatie. Centrum voor recht, bestuur en informatisering. Katholieke Universiteit Brabant. In opdracht van: Commissie Toekomst Overheidscommunicatie. November 2000. Tilburg. pp. 1-3.
- Van de Hoven, F., Van Embden, H., Jongerius, N. (2002), Op ontdekkingsstocht door Krimpenerwaard en Lopikerwaard. Topografisch, cultuurhistorisch en recreatief handboek voor streekbewoners en toeristen.
- Veenweidepact Krimpenerwaard (2005), Veenweidepact Krimpenerwaard. Vastgesteld 22 december 2005. Bergambacht.
- Veenweidepact Krimpenerwaard (2010), Uitvoeringsprogramma Vitaal Platteland Krimpenerwaard 2010-2013. Juli 2010. Stolwijk.
- Veenweidepact Krimpenerwaard (2011), Projecten en uitvoering. [online] [Geciteerd: 19 april 2011] Beschikbaar op het World Wide Web: < <http://www.veenweidepactkrimpenerwaard.nl> > → Projecten en uitvoering.
- Volkskrant (2008), Democratie in gevaar met nog minder politici. Auteur: Ed Ankers. [online] [Geciteerd: 16 februari 2011] Beschikbaar op het World Wide Web: < <http://opinie.volkskrant.nl> > → artikel → Democratie in gevaar met nog minder politici.
- VROM, LNV, V en W en EZ (2011) Nota Ruimte. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Verkeer en Waterstaat en Economische Zaken. Den Haag: Rijksoverheid [online] [Geciteerd: 16 februari 2011] Beschikbaar op het World Wide Web: <<http://www.rijksoverheid.nl>> → Documenten en publicaties → Nota Ruimte.
- VROM (2004), Beleid met burgers. Praktische gids voor burgerparticipatie. Den Haag.
- Weidehof Krimpenerwaard (2011), De Krimpenerwaard. [online] [Geciteerd: 19 oktober 2011] Beschikbaar op het World Wide Web: < <http://www.uitindewaard.nl> . >
- Wille, A. (2001), Politieke participatie en representativiteit in het interactieve beleidsproces. In: Edelenbos, J., Monnikhof, R. (2001), Lokale interactieve beleidsvorming: Een vergelijkend onderzoek naar de consequenties van interactieve beleidsvorming voor het functioneren van de lokale democratie. Lemma, Utrecht. pp. 87-88.
- Zee, van der, F. (2004), Kennisverwerving in de Empirische Wetenschappen, de methodologie van wetenschappelijk onderzoek. BMOOO, Groningen.

Respondenten semigestructureerde Interviews	
Groep 1	
Actor	Functie + Naam
Gemeente Nederlek	Beleidsmedewerker Vrom: Dhr. W. Den Hartigh
Historische vereniging Lekkerkerk door de tijd	Bestuurslid: Dhr. J. de Wit
Historische vereniging Crempene	Bestuurslid: Dhr. Hartog
Provincie Zuid-Holland	Programmasecretaris: Mevr. H. van Hamersveld
Hoogheemraadschap Schieland en de Krimpenerwaard	Dijkgraaf: Dhr. H. Oosters
Natuur en Recreatieschap Krimpenerwaard	Vicevoorzitter en secretaris: Dhr. D.C. Roelse
LTO Noord	Commissielid: Dhr. J. Schep.
Stichting Weidehof	Voorzitter: Dhr. M. Rooken
Groep 2	
Actor	Functie + Naam
Federatie van Woningcorporaties in de Krimpenerwaard	Voorzitter Federatie: Dhr. R. van den Broeke
Plaatselijke groep Krimpenerwaard	Secretaris: Mevr. H. de Jong
Stichting Groene Hart	Voorzitter: Dhr. R. Gast

Toelichting bij de foto's:

Pagina 7:

- Boerderij Ouderzorg
- Opperduut 326 (Lekkerkerk)
- Gemeentelijk monument
- Gemeente Nederlek (2008a), Inventarisatie waardevolle objecten gemeente Nederlek. Deel I Selectie Definitief. Uitgevoerd door: Stichting Dorp, Stad en Land. November 2008. Rotterdam.

Pagina 15:

- Grafzerken
- Begraafplaats aan de Molenweg (Krimpen a/d Lek)
- Gemeentelijke monumenten
- Gemeente Nederlek (2008a), Inventarisatie waardevolle objecten gemeente Nederlek. Deel I Selectie Definitief. Uitgevoerd door: Stichting Dorp, Stad en Land. November 2008. Rotterdam.

Pagina 31:

- Café/ restaurant 'de Grote Boer'
- Voorstraat 118 (Lekkerkerk)
- Gemeentelijk monument
- Gemeente Nederlek (2008a), Inventarisatie waardevolle objecten gemeente Nederlek. Deel I Selectie Definitief. Uitgevoerd door: Stichting Dorp, Stad en Land. November 2008. Rotterdam.

Pagina 42:

- Bakkerij met woonhuis
- Onder de Waal 40 (Krimpen a/d Lek)
- Gemeentelijk monument
- Gemeente Nederlek (2008a), Inventarisatie waardevolle objecten gemeente Nederlek. Deel I Selectie Definitief. Uitgevoerd door: Stichting Dorp, Stad en Land. November 2008. Rotterdam.

Pagina 54:

- Dorpsgezicht Lekkerkerk
- Voorstraat (Lekkerkerk)
- Gemeentelijk beschermd dorpsgezicht (onder voorbehoud)
- Jongerius, N. (2011), De Krimpenerwaard: informatie en foto's over steden en dorpen in dit interessante deel van de provincie Zuid-Holland. [online] [Geciteerd: 18 oktober 2011]
Beschikbaar op het World Wide Web: <<http://www.xs4all.nl/~nieko/>>

Pagina 101:

- Hervormde Kerk
- Dorpsstraat 1 (Krimpen a/d Lek)
- Gemeentelijk monument
- Gemeente Nederlek (2008a), Inventarisatie waardevolle objecten gemeente Nederlek. Deel I Selectie Definitief. Uitgevoerd door: Stichting Dorp, Stad en Land. November 2008. Rotterdam.

Pagina 106:

- Algemene begraafplaats met brandspuithuisje
- Middelland 32,34
- Gemeentelijk monument
- Gemeente Nederlek (2008a), Inventarisatie waardevolle objecten gemeente Nederlek. Deel I Selectie Definitief. Uitgevoerd door: Stichting Dorp, Stad en Land. November 2008. Rotterdam.

Bijlage A: Opzet enquête: Burgerparticipatie

Respondentnummer:

Datum:

Enquête: Inspraak van burgers in het beleid voor het behoud van monumenten en het landschap in de gemeente Nederlek

Geachte heer/mevrouw,

Mijn naam is Ronald de Groot, 22 jaar, woonachtig in de gemeente Nederlek. Op dit moment zit ik in de afstudeerperiode van mijn Masteropleiding Planologie aan de Universiteit van Utrecht. Als onderdeel van mijn afstuderen doe ik onderzoek naar 'de inspraak van burgers in het beleid voor het behoud van monumenten en het landschap in de gemeente Nederlek'.

Aan de hand van deze enquête hoop ik meer te weten te komen in welke mate de monumenten in Nederlek en het landschap van de Krimpenerwaard door de burger van Nederlek wordt gewaardeerd, in hoeverre de burger op de hoogte is van het huidige beleid en of de burger bereid is om mee te denken over het beleid.

Ik hoop dat u **hooguit 5 minuten** wilt vrij maken voor het beantwoorden van de onderstaande vragen. Ook wanneer u geen interesse heeft in historie en het landschap van de Krimpenerwaard is het invullen van deze enquête van grote waarde.

Op dinsdag en/of woensdag 27 en/of 28 september, tussen 17:00 en 19:00, zal ik bij u aanbellen om het enquêteformulier op te halen. Bent u toevallig op beide tijdstippen niet thuis dan kunt u de enquête ook bij mij door de brievenbus doen, op onderstaande adres. Een tweede mogelijkheid is mij via de mail te benaderen om de vragenlijst op te sturen. Heeft u verder nog vragen dan kunt u mij bereiken via onderstaand e-mailadres en telefoonnummer.

Bij voorbaat bedankt voor uw medewerking.

Met vriendelijke groet,

Ronald de Groot
Van Zoestkade 16
Lekkerkerk
E-mail: Ronalddegroot88@hotmail.com
Telefoon: 0639657743

Monumenten

1. Welke monumenten in de gemeente Nederlek kunt u opnoemen?

.....
.....
.....
.....

2. Heeft u wel eens een bezoek gebracht aan een monument in de gemeente Nederlek?

- Ja, regelmatig.
- Ja, een enkele keer.
- Nee, nooit van gekomen.
- Nee, geen interesse.

3. Hoe belangrijk is voor u het behoud van monumenten in de gemeente Nederlek?

Totaal onbelangrijk

Onbelangrijk

Neutraal

Belangrijk

Heel belangrijk

4. Wist u dat de gemeente Nederlek sinds een aantal jaar een monumentenbeleid en een gemeentelijke monumentenlijst heeft?

Ja

Nee

Geen interesse

5. In hoeverre vindt u dat de gemeente Nederlek goed omgaat met haar monumenten?

Zeer slecht

Slecht

Neutraal

Goed

Zeer goed

Geen mening

Landschap van de Krimpenerwaard

6. In welke mate ziet u het landschap in de Krimpenerwaard als cultuurhistorisch waardevol?

Zeer laag

Laag

Gemiddeld

Hoog

Zeer hoog

7. Wist u dat de gemeente Nederlek zich sinds een aantal jaar heeft aangesloten bij het Veenweidepact voor het behouden en ontwikkelen van het landschap in de Krimpenerwaard?

Ja

Nee

Geen interesse

8. In hoeverre vindt u dat er goed wordt omgegaan met het landschap in de Krimpenerwaard?

Zeer slecht

Slecht

Neutraal

Goed

Zeer goed

Geen mening

Beleid

9. Waar moet volgens u de focus liggen in het beleid voor monumenten en het landschap?

Behoud: Uitsluitend beschermen en restaureren van de monumenten en het landschap.

Ontwikkelen: Het terugbrengen van monumenten en het landschap naar hoe het vroeger was.

Gebruiken: Het verleden gebruiken voor toerisme en andere initiatieven.

Geen beleid: Monumenteneigenaren en agrariërs zullen de monumenten en het landschap in de gemeente Nederlek doen beschermen.

Geen mening

10. In hoeverre vindt u dat de gemeente Nederlek de informatieverstrekking naar burgers moet verbeteren?

Helemaal niet noodzakelijk

Niet noodzakelijk

Neutraal

Noodzakelijk

Zeer noodzakelijk

11. In hoeverre vindt u dat de gemeente Nederlek de burger meer moet betrekken in het beleid voor monumenten en het landschap in de Krimpenerwaard?

- Helemaal niet noodzakelijk
- Niet noodzakelijk
- Neutraal
- Noodzakelijk
- Zeer noodzakelijk

12. Zou u graag meer uw stem willen laten horen in het beleid voor monumenten en het landschap van de gemeente Nederlek?

- Ja
- Nee

13. Heeft u of een naast persoon, als burger, ooit een bijdrage geleverd in één of ander beleid van de gemeente Nederlek?

- Ja, welk beleid?.....
.....
.....
- Nee

(Zo niet door naar vraag 15)

14. Heeft de gemeente Nederlek u of de betreffende persoon geïnformeerd over wat er uiteindelijk met de bijdrage is gedaan?

- Ja
- Nee

Algemeen

15. Leeftijdscategorie

- 18-40 jaar
- 41-65 jaar
- 66 jaar en ouder

16. Jaarlijks bruto huishoudinkomen

- Minimumloon - 22.400 euro per jaar
- Tussen 22.400 – 41.000 euro per jaar
- Meer dan 41.000 euro per jaar
- Liever geen antwoord

Bedankt voor uw medewerking!

Bijlage B: Opzet semigestructureerde diepte-interviews (Groep 1)

Doel: Motieven voor toepassing interactief beleid in Monumentenbeleid en Veenweidepact

Stap 1: Introductie

- Voorstelronde
- Uitleggen doelstelling onderzoek
- Beginvraag (Informatiewinning en/of aansturen interview)

Stap 2: Positiebepaling

- Rol van actor in beleidsvorming/voering
- Tevredenheid positie (optioneel)
- Tevredenheid omgang met erfgoed

Stap 3: Communicatie

- Inhoud Klankbord/Strategiegroep
- Doel van Klankbord/Strategiegroep
- Motivatie selectie actoren (optioneel)
- Openheid Klankbord/Strategiegroep
- Terugkoppeling naar actoren (optioneel)

Stap 4: Burgerparticipatie

- Mening burgerparticipatie
- Niveau van burgerparticipatie
- Bereidheid burgers (optioneel)

Stap 5: Toekomstvisie

- Optie bundelen Monumenten en landschap
- Kansen voor verbetering omgang met monumenten en landschap

Stap 6: Afsluiting

- Mogelijkheid tot extra vragen
- Op de hoogte brengen van eindrapport
- Dankwoord medewerking

Bijlage C: Opzet semigestructureerde diepte-interviews (Groep 2)

Doel: Kansen om de maatschappelijke betrokkenheid en belangen beter te benutten.

Stap 1: Introductie

- Voorstelronde
- Uitleggen doelstelling onderzoek

Stap 2: Connectie met beleidsveld erfgoed

- Betrokkenheid/belang bij erfgoed
- Rol van actor in beleidsvorming/voering

Stap 3: Tevredenheid

- Met het huidig beleid
- Met de rol van de actor
- Met de communicatie/informatieverstrekking

Stap 4: Visie

- Redenen voor behoud/ontwikkelen
- Toekomstvisie voor monumenten en landschap
- Kansen voor verbetering huidig beleid
- Optie bundelen monumenten en landschap
- Mening burgerparticipatie
- Bereidheid om er in de toekomst in te stappen

Stap 5: Afsluiting

- Mogelijkheid tot extra vragen
- Op de hoogte brengen van eindrapport
- Dankwoord medewerking

Bijlage D: Resultaten enquête: Burgerparticipatie

Representativiteit

Tabel D1 : Chikwadraat Goodness of Fit-toets voor leeftijd

Categorie	Observeerde aantal	Verwachte aantal
18-40 jaar	25	22
41-65 jaar	35	37
66 jaar en ouder	16	17
Totaal	76	76
Chikwadraat	0,576a	
Significantieniveau	0,750	
a) 0 cellen hebben een verwachte waarde lager dan 5. De minimale verwachte celfrequentie is 17,0.		

Tabel D2 : Chikwadraat Goodness of Fit-toets voor bruto huishoudinkomen

Categorie	Observeerde aantal	Verwachte aantal
Min. – 22.400 euro per jaar	22	24
22.400 – 41.000 euro per jaar	29	28
Meer dan 41.000 euro per jaar	18	17
Totaal	69a	69a
Chikwadraat	0,261b	
Significantieniveau	0,878	
a) 7 respondenten hebben 'Liever geen antwoord' ingevuld.		
b) 0 cellen hebben een verwachte waarde lager dan 5. De minimale verwachte celfrequentie is 17,0.		

Resultaten per enquêtevraag

Tabel D3: Frequentieverdeling genoemde monumenten (vraag 1)

Monument	Aantal (absoluut)	Monument	Aantal (absoluut)
Grote of Johanneskerk (Lkk)	34	Raadhuis/Amicitia (Lkk)	4
Herdenkingsmonumenten	27	Oude gemeentehuis (Krimpen)	4
Géén	13	Panden Kerkplein (Lkk) o.a. Pastorie	3
Israëlitische begraafplaats	12	Natuurmonumenten	3
Directeurswoning Voorstr.(Lkk)	12	Herberg Bonte Paard Lange Stoep (Lkk)	2
Oude postkantoor (Lkk)	10	Dorpsgezicht Lkk	2
Synagoge (Lkk)	9	Hoeve Voorstr.	2
De Groote Boer	5	Rietveldhuis Rijdsdijk (Krimpen)	2
Koetshuis Voorstr. (Lkk)	5	Groen Kruisgebouw Schoolweg (Lkk)	1
Hist. Boerderijen	5	Voorm. Kerk Krimpen	1

Tabel D4: Frequentieverdeling aantal bezoek aan monumenten (vraag 2)

Antwoordmogelijkheden	Absoluut	Percentage van totaal
Regelmatig	7	9,2
Enkele keer	31	40,8
Nooit van gekomen	22	28,9
Geen interesse	16	21,1
Totaal	76	100

Tabel D5: Frequentieverdeling relevantie behoud monumenten (vraag 3)

Antwoordmogelijkheden	Absoluut	Percentage van totaal
Totaal onbelangrijk	3	3,9
Onbelangrijk	4	5,3
Neutraal	26	34,2
Belangrijk	37	48,7
Heel belangrijk	6	7,9
Totaal	76	100

Tabel D6: Frequentieverdeling kennis van bestaan Monumentenbeleid (vraag 4)

Antwoordmogelijkheden	Absoluut	Percentage van totaal
Ja	29	38,2
Nee	47	61,8
Totaal	76	100

Tabel D7: Frequentieverdeling mening omgang met monumenten (vraag 5)

Antwoordmogelijkheden	Absoluut	Percentage van totaal
Zeer slecht	0	0
Slecht	3	3,9
Neutraal	36	47,4
Goed	29	38,2
Zeer goed	0	0
Geen mening	8	10,5
Totaal	76	100

Tabel D8: Frequentieverdeling mening landschapswaarde (vraag 6)

Antwoordmogelijkheden	Absoluut	Percentage van totaal
Zeer laag	1	1,3
Laag	5	6,6
Gemiddeld	32	42,1
Hoog	34	44,7
Zeer hoog	3	3,9
Geen mening	1	1,3
Totaal	76	100

Tabel D9: Frequentieverdeling kennis van bestaan Veenweidepact (vraag 7)

Antwoordmogelijkheden	Absoluut	Percentage van totaal
Ja	39	51,3
Nee	37	48,7
Totaal	76	100

Tabel D10: Frequentieverdeling mening omgang met landschap (vraag 8)

Antwoordmogelijkheden	Absoluut	Percentage van totaal
Zeer slecht	1	1,3
Slecht	2	2,6
Neutraal	36	47,4
Goed	36	47,4
Zeer goed	1	1,3
Geen mening	0	0
Totaal	76	100

Tabel D11: Frequentieverdeling mening focus erfgoedbeleid (vraag 9)

Antwoordmogelijkheden	Absoluut	Percentage van totaal
Behoud	38	50
Ontwikkelen	10	13,2
Gebruiken	24	31,6
Geen beleid	3	3,9
Geen mening	1	1,3
Totaal	76	100

Tabel D12: Frequentieverdeling mening belang verbeteren informatieverstrekking (vraag 10)

Antwoordmogelijkheden	Absoluut	Percentage van totaal
Helemaal niet noodzakelijk	1	1,3
Niet noodzakelijk	29	38,2
Neutraal	28	36,8
Noodzakelijk	18	23,7
Zeer noodzakelijk	0	0
Totaal	76	100

Tabel D13: Frequentieverdeling mening belang verbeteren burgerbetrekking (vraag 11)

Antwoordmogelijkheden	Absoluut	Percentage van totaal
Helemaal niet noodzakelijk	1	1,3
Niet noodzakelijk	30	39,5
Neutraal	22	28,9
Noodzakelijk	23	30,3
Zeer noodzakelijk	0	0
Totaal	76	100

Tabel D14: Frequentieverdeling bereidheid om te participeren (vraag 12)

Antwoordmogelijkheden	Absoluut	Percentage van totaal
Ja	8	10,5
Nee	68	89,5
Totaal	76	100

Tabel D15: Frequentieverdeling eerdere samenwerking met gemeente (vraag 13)

Antwoordmogelijkheden	Absoluut	Percentage van totaal
Ja	6	7,9
Nee	70	92,1
Totaal	76	100

Lokale projecten: Inrichting wijk, Onderwijs, Verkeer, Hondenbelasting, als bestuurder van verenigingen.

Tabel D16: Frequentieverdeling Terugkoppeling informatie naar burger (vraag 14)

Antwoordmogelijkheden	Absoluut	Percentage van totaal
Ja	4	66,7
Nee	2	33,3
Totaal	6	100

Bijlage E: Uitwerkingen semigestructureerde diepte-interviews

Tabel E1: Motieven interactief monumentenbeleid

Actor	Belang	Reden (toetreding) Klankbordgroep	Tevredenheid Interactief proces (Rol en communicatie)	Tevredenheid resultaat	Burgerparticipatie	Actoren buiten gesloten
Gemeente Nederlek	Verantwoordelijk voor behoud van verleden (identiteit), handhaven tevredenheid maatschappelijke betrokkenheid	Het doel van opzetten Klankbordgroep is om kennis te verzamelen en draagvlak-verbreding	Zeervredenen, goede samenwerking met andere actoren. (Coördinerende en sturende rol)	Zeervredenen (Aantal past binnen budget, goede weerspiegeling van het verleden.)	- Voldoende betrokken (Alleen monumenteigenaren direct betrokken, omdat zij er belang bij hebben) - Overige burgers goed geïnformeerd.	Nee, overige actoren hebben geen neiging/belang, deskundigheid voor selectie lijst
Historische vereniging Crempene	Het levend houden van de historie en cultuur van het dorp Krimpen a/d Lek. (Daarmee dus het behoud van monumenten)	- Aangedrongen op gemeentelijke monumentenlijst, kon niet genegeerd worden door de gemeenten. - Gevraagd voor deskundigheid voor het selecteren van de monumenten.	Tevreden over communicatie met de gemeente, hadden meer monumenten op de lijst willen hebben, maar realiseren dat dit voor een gemeente als Nederlek 54 al heel veel is.	Zeervredenen, dat na jaren van aandringen het monumenten beleid dan eindelijk door de Raad is gekomen.	- Ruim voldoende voor de gemeente Nederlek. Zij doen er veel aan om de burger erbij te betrekken.	Nee niet nodig, eigenaren zijn betrokken, dat is voldoende geweest.
Historische vereniging Lekkerkerk door de Tijd	Het levend houden van de historie en cultuur van het dorp Lekkerkerk. (Daarmee dus het behoud van monumenten)	- Aangedrongen op gemeentelijke monumentenlijst, kon niet genegeerd worden door de gemeenten. - Gevraagd voor deskundigheid voor het selecteren van de monumenten.	- Tevreden over communicatie met de gemeente, hadden meer monumenten op de lijst willen hebben, maar realiseren dat dit voor een gemeente als Nederlek 54 al heel veel is. - Ontevreden over terugkoppeling. Na de vaststelling niks meer gehoord van de gemeente.	Zeervredenen, dat na jaren van aandringen het monumenten beleid dan eindelijk door de Raad is gekomen.	Niet tevreden, niet het idee dat gemeente veel doet om de burger er direct bij te betrekken. Gemeente staat open voor burgerinitiatieven en informeert de burger ook goed, maar gemeente zal gewoon de actieve mensen, waaronder de historische verenigingen, meer warm moet houden.	Nee, de actoren in de Klankbordgroep en een enkele keer de wethouder van de gemeente Nederlek was voldoende.

Tabel E2: Motieven interactief Veenweidepact

Actor	Belang	Reden (toetreding) Strategiegroep en Pactpartners (Interactief proces)	Tevredenheid Interactief proces	Tevredenheid resultaat	Mening burgerparticipatie	Actoren buiten gesloten?
Provincie Zuid-Holland	- Algemeen belang, natuur ontwikkeling in de provincie Zuid-Holland - Specifiek belang, lobbyen om zoveel mogelijk geld binnen halen voor de Krimpenerwaard	- Strategiegroep opgesteld om verantwoordelijkheden op elkaar af te stemmen en de Pactpartners zijn gevraagd om deze plannen weer af te stemmen met deze stakeholders en zo voldoende draagvlak te creëren.	Moeilijk om stakeholders een plek te geven, een enkele stakeholder is afgehaakt, moeilijk om hier een uitspraak over te doen.	Veenweidepact is op dit moment weer terug bij af. Geldkraan vanuit het Rijk is dichtgedraaid. Twijfelachtig of iedereen zijn doelen nog kan uitvoeren.	Burger participatie is niet altijd mogelijk. Het is geschikt wanneer het concreet is en dichtbij de mensen staat. Burgers worden daarom daar betrokken waar zij nodig zijn.	DWLK heeft zichzelf teruggetrokken en is daarmee de enige afwezige stakeholder uit de eerste ring. Verder zijn er overige partijen betrokken, maar hun belangen waren verder niet groot.
Gemeente Nederlek	Verantwoordelijk voor behoud van verleden (identiteit), handhaven tevredenheid maatschappelijke betrokkenheid	Planologische zeggenschap over een deel van de Krimpenerwaard. Voor draagvlak Veenweidepact is de gemeente aan de Strategiegroep toegevoegd.	Tevreden over de samenwerking, elke actor is betrokken. De rol van de gemeente was puur om de bestemmingsplannen en de MER af te stemmen op het beleid van het Veenweidepact.	Veenweidepact ligt op dit moment stil. Het is afwachten hoe het in de toekomst afgerond zal gaan worden.	Burgerparticipatie is geschikt voor draagvlakverbreding, maar voor beleidsvorming zorgt het voor verdere stroperigheid. Nog meer betrekken van burgers zal overkill zijn.	Nee, overige actoren hebben verder geen belang of deskundigheid.
Hoogheemraadschap Schieland & de Krimpenerwaard	Al jaren het plan om het watersysteem in de Krimpenerwaard te vernieuwen. Met financieringsgeld vanuit het Rijk was het Veenweidepact een uitgelezen kans om dit te doen.	Hoogheemraadschap is de beheerder van al het oppervlaktewater in de Krimpenerwaard. Voor draagvlak is Hoogheemraadschap aan de Strategiegroep toegevoegd.	Lang geduurd om nieuwe watersysteem af te stemmen met overige doelen in het gebied, maar zijn nu bezig met het sturen en uitvoeren van de vernieuwing. Uiteindelijk dus tevreden over de samenwerking.	Wij hebben ons doel gehaald en zitten op dit moment in de werkzaamheden hiervan. Alles verloopt volgens plan, maar of overige doelen worden gehaald is afwachten.	Burgerparticipatie moet eigenlijk nog beginnen in de uitvoering. Onze handelswijze is eerst informeren dan realiseren. Daarbij staan wij open voor suggesties. In de beleidsvorming zijn alle burgers goed betrokken.	Nee, vanuit de eerste ring is iedere actor benaderd. Overige actoren hadden niet zoveel belang en dus behoefte om zich hierin te mengen.

Actor	Belang	Reden (toetreding) Strategiegroep en Pactpartners (Interactief proces)	Tevredenheid Interactief proces	Tevredenheid resultaat	Mening burgerparticipatie	Actoren buiten gesloten?
Natuur en Recreatie schap	-Erfgoed gebruiken voor recreatieve doelen om: mensen van buiten de Krimpenerwaard te trekken en mogelijk hier in de toekomst te doen vestigen. - Inwoners van de Krimpenerwaard bewust te maken van hun identiteit van de regio.	- In het bezit van delen van de Krimpenerwaard (Landschapselementen). - Toerisme en recreatie is een thema dat hoog op de agenda staat.	Tevreden, goede samenwerking met verschillende actoren.	Onze doelen vallen samen met het hoofddoel van het Veenweidepact, de transformatie van de Krimpenerwaard. Wij hebben al onze doelen gehaald (Landschapselementen, speelpolders en de fietsroutes)	De communicatie met de burgers die is aanwezig in het Veenweidepact. Twijfel over de betrokkenheid van de burger, want veel hebben niet direct belang hierbij.	Naast wij, is Groene Hart bureau voor toerisme de enige toeristische actor. Hierin zijn alle VVV's opgenomen. Zij zijn geen Pactpartner, maar wel heel actief dus hoeven zij er niet aan toegevoegd te worden. Agrarische organisaties als LTO ziet tot slot ook het belang van recreatie in.
LTO Noord	Indirect belang, verdedigen de belangen van de agrariërs in het gebied, het behoud van landbouwgronden en daarmee dus het behoud van het karakteristieke slagenlandschap	De transformatie van de Krimpenerwaard heeft veel gevolgen voor de agrariërs in het gebied. Om hun belangen te verdedigen is LTO benaderd als Pactpartner.	Zeer ontevreden, er werd teveel tijd, geld en energie gestoken in natuurontwikkeling en te weinig in landbouwzaken. Wij hebben het gevoel dat de Provincie vooral haar eigen visie uitvoert.	Zeer ontevreden, het Veenweidepact zorgt op dit voor veel verwarring en frustratie bij agrariërs. Ze weten op dit moment niet waar ze aan toe zijn. Het plan klopt op verschillende punten niet, er wordt te veel gepraat en te weinig uitgevoerd.	Er is met name de noordrand van de Krimpenerwaard, waar het meeste invloed zal hebben, direct gecommuniceerd met agrariërs. Agrariërs kunnen veel taken uitvoeren die nu door andere partijen worden gedaan.	Nee, het aantal deelnemende actoren was voldoende.
Stichting Weidehof	Behouden van oudste cultuurlandschap van Nederland en haar monumenten door burgers van de Krimpenerwaard.	Met het buitengebied te maken dus om draagvlak te ontwikkelen zijn wij benaderd.	Tot nu toe ontevreden. Het laten beheren van het landschap door burgers heeft tot nu toe geen succes gehad. Lijkt te keren door gebrek aan middelen bij de overheid.	Ontevreden. Er is teveel over de hoofden van de vormers van het gebied, de agrariërs, beslist. Al het geld dat besteed is aan plannen maken etc. had de Krimpenerwaard nog veel unieker kunnen maken.	Natuurbeheer door de inwoners is goedkoper en doet het gebied minder veranderen, dus de Krimpenerwaard blijft beter behouden.	Meer dan voldoende actoren betrokken, het ontbreekt hen toch om tot goede plannen te komen voor het behoud van het unieke landschap.

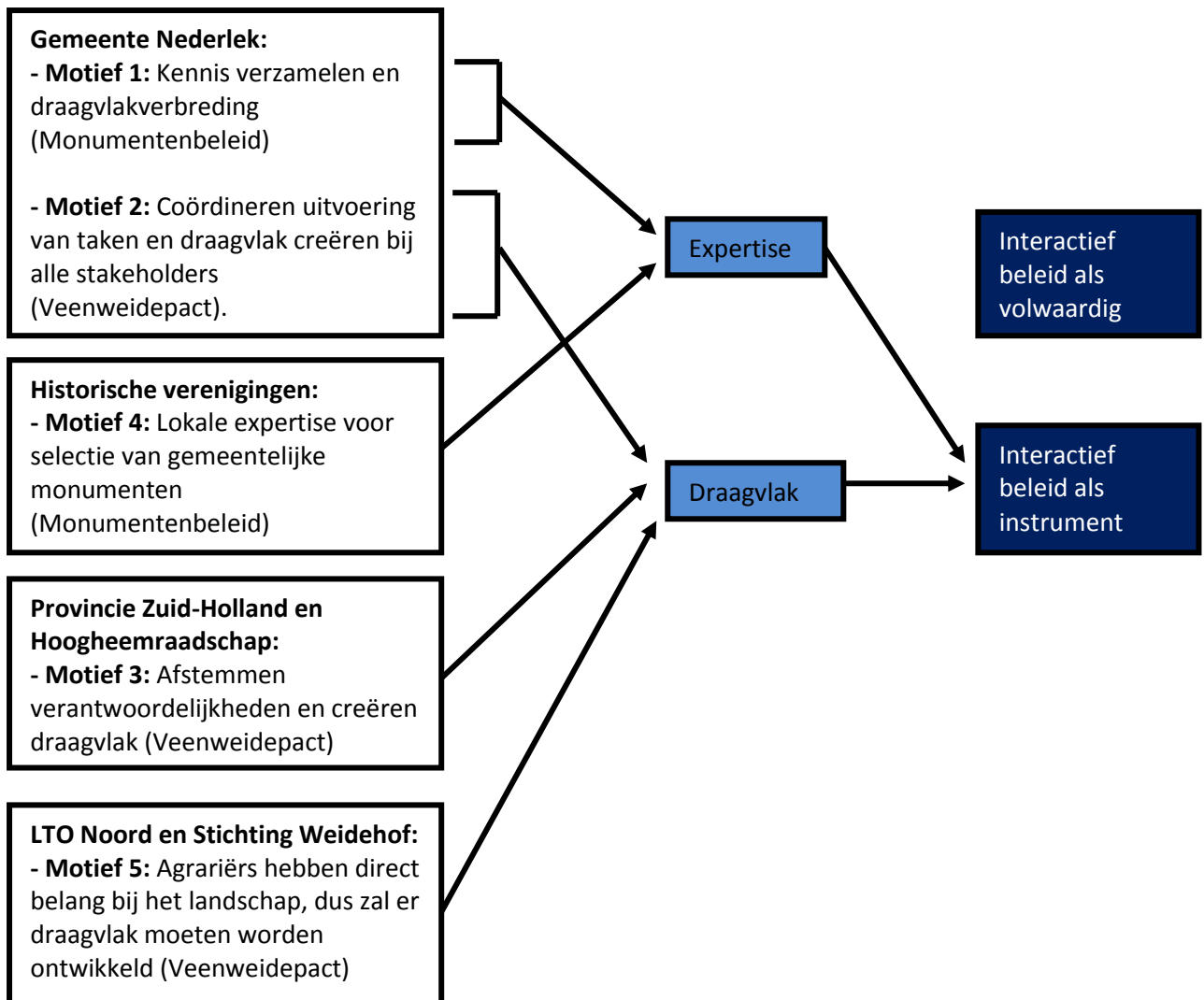
Tabel E3: Kansen

Actor	Relatie met Erfgoed	Visie omgang met erfgoed	Tevredenheid huidige erfgoedbeleid	Kansen
Stichting Groene Hart	Initiatiefnemer van verschillende projecten om daarmee een bijdrage te leveren aan het versterken en behouden van elementen die de identiteit en authenticiteit van het Groene Hart bepalen.	<ul style="list-style-type: none"> - Gemeenten moet voorwaarden-scheppend zijn. - Initiatieven voor het gebruiken van erfgoed zullen centraal aangepakt moeten worden tussen de verschillende gemeenten. - Burgers moeten op de hoogte zijn van wat ze nu zien, hoe dat in het verleden was. 	Ontevreden, gemeentambtenaren werken vooral volgens de regels van de bestemmingsplannen. Geen creatieve gedachte, gemeenten hadden eigenaars meer moeten uitvragen over wat ze nu precies voor plan in gedachte hadden. Vaak ging er heel snel een streep doorheen, waardoor initiatiefnemers ook niet warm worden gemaakt.	<ul style="list-style-type: none"> - Burgers missen de expertise van een beleidsvormingsproces. Aan de hand van een bewonersplatform kunnen burgers hierin ondersteund worden. - Gemeenten moeten in een zo vroeg mogelijk stadium van de beleidsvorming voorwaarden-scheppend zijn en luisteren naar het standpunt van de burger. - Kenmerken van bijvoorbeeld het landschap de Krimpenerwaard meenemen in stedenbouwkundige projecten (Nieuwbouwwijken). Creatief denken en gebruiken van de pluspunten (brengen minder kosten met zich mee) - Centraal denken: Gemeenten moeten een visie maken hoe om te gaan met leegkomende panden in het landelijk gebied en de kernen, om ze te gebruiken. Vanuit deze visie zal men het beleid moeten vaststellen. Initiatiefnemers weten dan meteen wat de gemeente wel en niet toestaat. Leegstand en schaalvergroting zal zich in de toekomst voortzetten.
Plaatselijke groep	Tegengaan problemen als achteruitgang van de landbouw, vergrijzing en daarmee het verdwijnen van voorzieningen en de vermindering van de leefbaarheid door bewoners van de Krimpenerwaard zelf met ideeën te laten komen.	Gemeente moet wel de bescherming houden, maar moet naast de initiatiefnemer gaan staan. Gemeente moet meedenken aan mogelijkheden om erfgoed te gebruiken.	Gematigd tevreden, gemeenten in de Krimpenerwaard verschuiven langzaam van behoudend naar ontwikkelend, maar ambtenaren beoordelen initiatieven toch aan de hand van de regels en denken vervolgens niet mee om op een andere wijze het initiatief toch te doen slagen.	Gemeenten moeten meer meedenken met initiatiefnemers. Door erg strikt vast te houden aan bestemmingsplanregels en vervolgens een streep door het initiatief te zetten, worden (burger)initiatieven ontmoedigd. Erfgoed zal gebruikt moeten worden anders verwaarloost het.
Federatie van woningcorporaties	Het behouden en blijven ontwikkelen van de leefbaarheid staat hoog in het vaandel. Herbestemming van oud agrarisch erfgoed speelt hierin een rol. Daarbij is de Federatie in het bezit van monumenten.	Gemeente moet ruimte geven in het bestemmingsplan voor ontwikkeling. Vitaliteit van de regio en vernieuwend ondernemen is echter niet alleen herbestemming, maar men moet breder denken, vanuit een hoger schaalniveau.	Gematigd tevreden, informatieverstrekking van regelgeving naar de woningcorporaties is goed. Zorgboerderijen, kunstateliers en bed and breakfast's zijn goede initiatieven. Gemeenten moeten alleen meer ruimte bieden voor ontwikkelingen.	<ul style="list-style-type: none"> - Bestemmingsplannen zijn te strikt, hierdoor worden kansen om de vitaliteit van de regio te verbeteren niet helemaal bereikt. - Wonen bepaalt 20% de keuze van de klant om zich te vestigen in een bepaalde regio. 80% wordt bepaald door familie, sociale verbanden, werkomgeving enz. De bedrijvigheid in de Krimpenerwaard is traditioneel en daarmee in de toekomst kwetsbaar. Gemeente zal breder moeten denken om de leefbaarheid te handhaven. (vb. doortrekken metro, vestiging Landal Greenparks, groene energie enz.)

Actor	Relatie met Erfgoed	Visie omgang met erfgoed	Tevredenheid huidige erfgoedbeleid	Kansen
Natuur en recreatieschap	-Erfgoed gebruiken voor recreatieve doelen om: mensen van buiten de Krimpenerwaard te trekken en mogelijk hier in de toekomst te doen vestigen. - Inwoners van de Krimpenerwaard bewust te maken van hun identiteit van de regio.	Erfgoed in tact houden en waar nodig verder versterken om mensen van buiten de Krimpenerwaard te trekken om zich mogelijk hier in de toekomst te doen vestigen.	Tevreden, er is sprake geweest van een goede samenwerking met de overheid, de communicatie naar burgers was eveneens aanwezig. Wij hebben al onze doelen bereikt. Alleen vinden wij dat er nu wel snel wat moet gebeuren in het Veeweidepact. Boeren zitten nu te lang in onzekerheid.	- Het ontbreekt de Krimpenerwaard aan een servicepunt over wat er allemaal te doen is in de Krimpenerwaard. Een centrale website en een bezoekerscentrum zullen bezoekers beter informeren en bewust maken van de identiteit van de Krimpenerwaard. - Beschermde dorpsgezicht kan in samenwerking met de horeca beter benut worden. Eveneens andere gemeenten in Krimpenerwaard kunnen de waterzijde beter benutten door bijvoorbeeld een terras te realiseren. - Geldpotjes bundelen om versnipperd beleid te voorkomen.
LTO Noord	Verdedigen agrarische belangen en daarmee het behouden van het agrarische landschap	Natuurontwikkeling waarbij agrarische belangen zijn meegenomen in actieve samenwerking met lokale agrariërs.	Ontevreden. Provincie voert vooral haar eigen visie uit. Betreft actoren hierbij, terwijl taken van hen ook door agrariërs uitgevoerd kunnen worden.	Actieve rol agrariër als landschapsbeschermer geven, waardoor draagvlak voor het beleid toeneemt, minder kosten worden gemaakt en het landschap met haar cultuurhistorische waarden behouden blijft.
Stichting Weidehof	Maken zich sterk voor het behouden van het unieke agrarische landschap de Krimpenerwaard door de bewoners zelf.	Natuurbeheer en de rest van het landschap als hoofdtaak van de bewoners van het gebied.	Ontevreden. Er is teveel over de hoofden van de vormers van het gebied, de agrariërs, beslist. Al het geld dat besteed is aan plannen maken etc. had de Krimpenerwaard nog veel unieker kunnen maken.	Actieve burgers, waaronder agrariërs, als beheerders is veel goedkoper voor de overheid en doet het gebied veel minder veranderen.
Historische vereniging Crempene	Het levend houden van de historie en cultuur van het dorp Krimpen a/d Lek. (Daarmee dus het behoud van monumenten)	Erfgoed in relatie tot het verleden moet voortdurend in de belangstelling van de burgers worden gebracht.	Tevreden met de samenwerking met de gemeente en de vaststelling van de gemeentelijke monumentenlijst en verordeningen, maar toch biedt dit onvoldoende bescherming.	Geen, tevreden met huidige situatie.
Historische vereniging Lekkerkerk door de Tijd	Het levend houden van de historie en cultuur van het dorp Lekkerkerk. (Daarmee dus het behoud van monumenten)	Gemeente moet actieve mensen, waaronder de vereniging warm houden, en hen stimuleren de interesse voor het verleden te doen laten toenemen.	Tevreden met samenwerking in de klankbordgroep. Niet tevreden over de terugkoppeling.	- Terugkoppeling naar de historische vereniging was er niet, terwijl zij een reële bijdrage hebben geleverd aan de gemeentelijke monumentenlijst. De historische vereniging is een gratis manier voor kennis, de gemeente moet dit dan ook met beide handen aangrijpen.

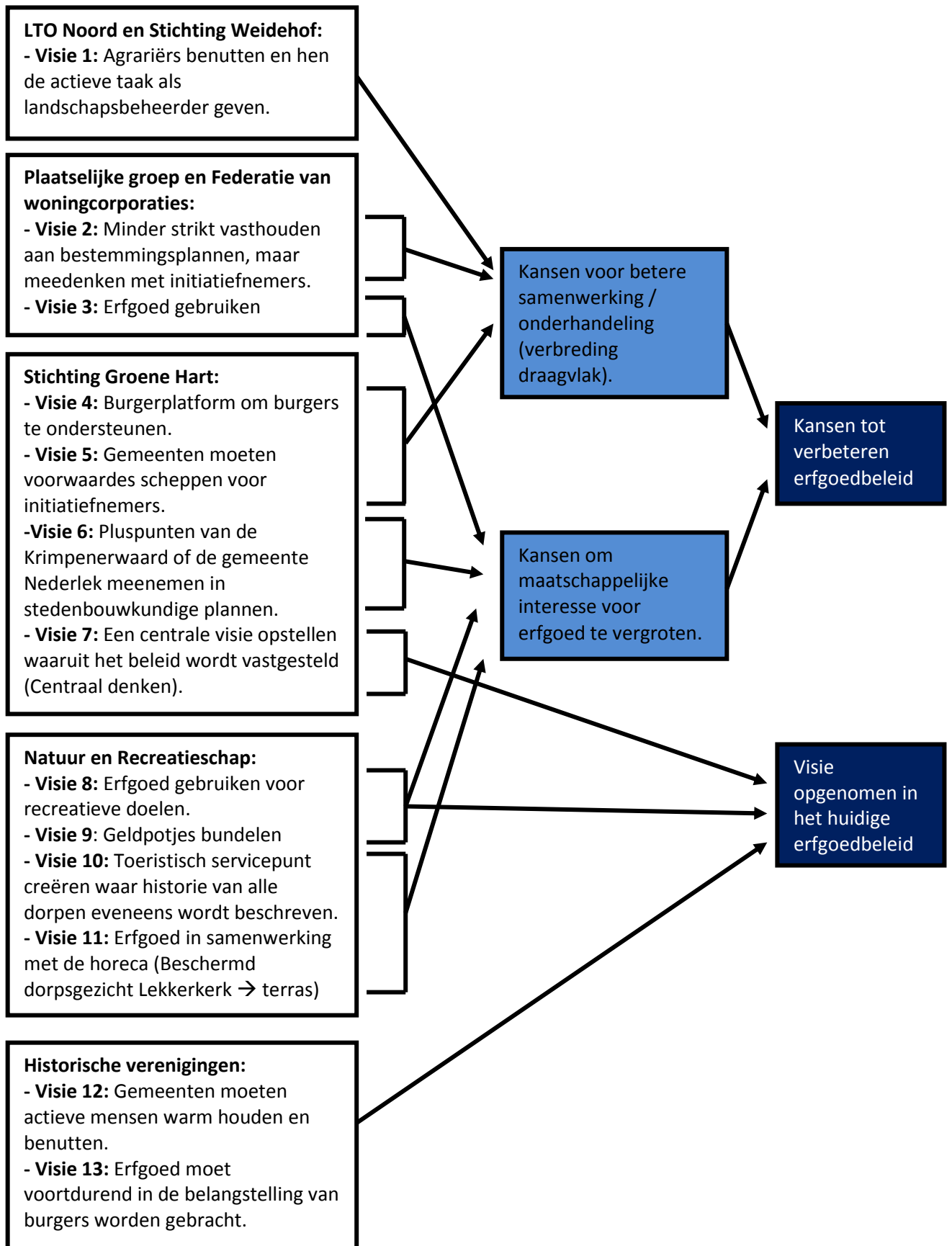
Bijlage F: Analyse semigestructureerde diepte-interviews

Figuur F1: Motieven voor interactief beleid

→ *Interactief beleid toegepast als instrument om kennis te verzamelen en draagvlak te creëren onder alle stakeholders.*

Figuur F2: Kansen

→ Er liggen zowel kansen om het proces te verbeteren als om de maatschappelijk betrokkenheid te verhogen.